

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เอกสารประกอบการพิจารณา

ร่าง

พระราชบัญญัติ

ราชทัณฑ์

พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๒/๒๕๕๙

วันพฤหัสบดีที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๙

อ.พ. ๓๓/๒๕๕๙

จัดทำโดย

สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

www.senate.go.th

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. เสนอโดย คณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ โดยมีหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัตินี้ ดังนี้

หลักการ

ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์

เหตุผล

โดยที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน และมีบทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับนโยบายทางอาญาของประเทศ ประกอบกับมีกฎหมายและกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ส่งผลให้การดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่สอดคล้องตามมาตรฐานสากล รวมทั้งยังไม่สามารถจัดการหรือบริหารโทษของผู้ต้องขัง เฉพาะรายหรือเฉพาะคดีได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในการดำเนินการ และไม่สามารถดำเนินการให้มีสถานที่ควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังประเภทอื่น นอกจากการคุมขังไว้ในเรือนจำ ซึ่งทำให้ระบบการพัฒนาพฤตินิสัยและการบริหารงานเรือนจำไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สมควรกำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ เพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารงานราชทัณฑ์และปรับปรุงกฎหมายให้สามารถแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังกับทั้งเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอื่นในการบริหารจัดการกระบวนการของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. มีเนื้อหารวม จำนวน ๗๒ มาตรา
สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

๑. บทนิยาม

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“เรือนจำ” หมายความว่า ที่ซึ่งใช้ควบคุม ชัง กักขัง หรือจำคุกผู้ต้องขังกับทั้งสิ่งที่ใช้
ต่อเนื่องกัน และให้หมายความรวมถึงที่อื่นใดซึ่งรัฐมนตรีได้กำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษา
วางอาณาเขตไว้โดยชัดเจนด้วย

“ผู้ต้องขัง” หมายความว่า ความรวมถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก

“นักโทษเด็ดขาด” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลัง
คำพิพากษาถึงที่สุด และให้หมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย

“คนต้องขัง” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายขัง

“คนฝาก” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่นโดยไม่มีหมายอาญา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการนโยบายการราชทัณฑ์

“เจ้าพนักงานเรือนจำ” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีประกาศ
กำหนด และอธิบดีได้แต่งตั้ง เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมราชทัณฑ์

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

๒. เนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ

๒.๑ กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับกับเรือนจำทหารตามกฎหมายว่าด้วย
เรือนจำทหาร (ร่างมาตรา ๕)

๒.๒ กำหนดให้กรมราชทัณฑ์อาจดำเนินการให้มีมาตรการบังคับโทษด้วยวิธีการอื่น
นอกจากการควบคุม ชัง กักขัง หรือจำคุกไว้ในเรือนจำ แต่มาตรการดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา รวมตลอดถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (ร่างมาตรา ๖)

๒.๓ หมวด ๑ คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์

๒.๓.๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ และกำหนดองค์ประกอบ
ของคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๘)

๒.๓.๒ กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ของคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๙)

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๒.๓.๓ กำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๓ ปี (ร่างมาตรา ๑๐)

๒.๓.๔ กำหนดเงื่อนไขการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๑๑)

๒.๓.๕ กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๑๒)

๒.๓.๖ กำหนดการประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด (ร่างมาตรา ๑๓)

๒.๓.๗ กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ มอบหมายก็ได้ (ร่างมาตรา ๑๔)

๒.๓.๘ กำหนดให้ประธานกรรมการ กรรมการ และอนุกรรมการได้รับเบี้ยประชุม และประโยชน์ตอบแทนอื่น ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด (ร่างมาตรา ๑๕)

๒.๓.๙ กำหนดให้กรมราชทัณฑ์ปฏิบัติงานเลขานุการให้แก่คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พกตินิสัยผู้ต้องขังและการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อย (ร่างมาตรา ๑๖)

๒.๔ หมวด ๒ อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ

๒.๔.๑ กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจกำหนดอำนาจและหน้าที่ ของเจ้าพนักงานเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการงานและความรับผิดชอบ ตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติ ตามอำนาจและหน้าที่นั้น และในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ผู้บัญชาการเรือนจำอาจ แต่งตั้งให้ข้าราชการหรือบุคลากรจากส่วนราชการอื่นเป็นผู้ช่วยเหลือกรมราชทัณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ หรือภารกิจต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายเป็นครั้งคราวได้ โดยให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งมีอำนาจหน้าที่ เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานเรือนจำ (ร่างมาตรา ๑๗)

๒.๔.๒ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำจะใช้กำลังบังคับแก่ผู้ต้องขังไม่ได้ เว้นแต่กรณีจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการป้องกันตัว ผู้ต้องขังพยายามหลบหนี หรือใช้กำลังกายขัดขืน หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๑๘)

๒.๔.๓ กำหนดห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ในกรณีที่ผู้ต้องขัง เป็นบุคคลที่อาจทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น เป็นบุคคลลึกลับจริตหรือ จิตไม่สมประกอบอันอาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่น เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม หรือเมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำและเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้อง ใช้เครื่องพันธนาการ หรือเมื่ออธิบดีสั่งว่าเป็นการจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจาก สภาพของเรือนจำ สภาพของท้องถิ่น หรือเหตุจำเป็นอื่น (ร่างมาตรา ๑๙)

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๒.๔.๔ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธอื่น นอกจากอาวุธปืน แก่ผู้ต้องขังได้ เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี และไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่น นอกจากใช้อาวุธ หรือเมื่อผู้ต้องขังหลายคนก่อการวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว กำแพง หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ภายในเรือนจำ หรือเมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะใช้กำลังทำร้าย เจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่น (ร่างมาตรา ๒๐)

๒.๔.๕ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำจะใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ เฉพาะแต่ ในกรณีที่ผู้ต้องขังมีอาวุธและไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้วาง ผู้ต้องขังซึ่งกำลังหลบหนี ไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้หยุด และไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้ หรือในกรณีที่ผู้ต้องขัง ตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไปก่อการวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว กำแพง หรือสิ่งปลูกสร้าง อื่น ๆ ภายในเรือนจำ หรือใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่นและไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงาน เรือนจำสั่งให้หยุด (ร่างมาตรา ๒๑)

๒.๔.๖ กำหนดให้ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือ ความปลอดภัยของผู้ต้องขัง ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำไม่สามารถย้ายผู้ต้องขังไปควบคุมไว้ ณ ที่อื่น ได้ทันท่วงทีจะปล่อยผู้ต้องขังไปชั่วคราวก็ได้ และให้แจ้งผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปทราบว่าจะต้องกลับมา เรือนจำหรือรายงานตนยังสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับตั้งแต่เวลาที่ได้รับการ ปล่อยไป (ร่างมาตรา ๒๒)

๒.๔.๗ กำหนดให้ภายในเวลา ๔๘ ชั่วโมงนับตั้งแต่ทราบเหตุผู้ต้องขังหลบหนี เพื่อประโยชน์ในการจัดการจับกุมผู้ต้องขังหลบหนี ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจในการเข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นหรือจับกุมผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างการหลบหนี เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลดังกล่าวหลบซ่อนอยู่ และมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากเน้นเข้าไป หรือรอจนกว่าจะได้หมายค้น จากศาลมาได้ ผู้ต้องขังนั้นจะหลบหนีไป หากเจ้าของหรือผู้รักษาสถานะนั้นไม่ยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีจำเป็นจะเปิดหรือทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าต่าง รั้ว หรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นทำนองเดียวกันนั้นก็ได้ หรือค้นยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างการหลบหนีได้เข้าไปหลบซ่อนอยู่ และหากปล่อยให้นั้นเข้าไปจะไม่สามารถตามหา ยานพาหนะหรือผู้ต้องขังดังกล่าวได้ (ร่างมาตรา ๒๓)

๒.๔.๘ กำหนดให้การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานเรือนจำในการตรวจค้นในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะ นอกจากเจ้าพนักงานเรือนจำต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้เจ้าพนักงานเรือนจำดำเนินการโดยการแสดงความบริสุทธิ์ ก่อนการเข้าค้นและต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ บันทึกเหตุอันควรสงสัยและเหตุอันควรเชื่อ ที่ทำให้ต้องเข้าค้นเป็นหนังสือให้ไว้แก่เจ้าของ ผู้รักษาหรือผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้า ไม่มีบุคคลดังกล่าวอยู่ ณ ที่นั้น ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้ค้นส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่บุคคลนั้น ในโอกาสแรกที่สามารถกระทำได้ และรายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชา เหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งทราบ (ร่างมาตรา ๒๔)

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๒.๕.๙ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจกำหนดอาณาบริเวณภายนอกเรือนจำซึ่งเป็นที่สาธารณะเป็นเขตปลอดภัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา พร้อมแสดงแผนที่ของอาณาบริเวณดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในบริเวณนั้นประกอบด้วย (ร่างมาตรา ๒๕)

๒.๕.๑๐ กำหนดให้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำในการตรวจค้นเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะตามมาตรา ๒๓ ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำได้ขอให้บุคคลใดช่วยเหลือ ให้บุคคลนั้นมีอำนาจช่วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำได้ หากบุคคลนั้นได้รับบาดเจ็บหรือตายเพราะเหตุที่ได้เข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ให้บุคคลนั้นได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๒๖)

๒.๕.๑๑ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสดุภัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคมหรือโดยทางใด ๆ ซึ่งมีถึงหรือจากผู้ต้องขัง ทั้งนี้ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์เพื่อเป็นการรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (ร่างมาตรา ๒๗)

๒.๕.๑๒ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำไม่ต้องรับผิดชอบแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ (ร่างมาตรา ๒๘)

๒.๕ หมวด ๓ การจำแนกและมาตรฐานเรือนจำ

๒.๕.๑ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมประกาศกำหนดจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำ โดยอาศัยเกณฑ์เกี่ยวกับเพศของผู้ต้องขัง สถานะของผู้ต้องขัง ความประสงค์ในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ความมั่นคงของเรือนจำ และลักษณะเฉพาะทางของเรือนจำ เพื่อประโยชน์ในการอบรม พัฒนาพฤตินิสัย และควบคุมผู้ต้องขัง อธิบดีจะสั่งให้จัดแบ่งอาณาเขตภายในเรือนจำออกเป็นส่วน ๆ โดยคำนึงถึงประเภทหรือชั้นของเรือนจำที่ได้จำแนกไว้และความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทก็ได้ (ร่างมาตรา ๒๙)

๒.๕.๒ กำหนดให้การกำหนดอาณาเขตในสถานที่อื่นที่มีใช้เรือนจำให้เป็นสถานที่คุมขังเพื่อดำเนินกิจการตามภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ให้สามารถทำได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๓๐)

๒.๕.๓ กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์วางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานในเรือนจำ การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเรือนจำ การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง การปฏิบัติตัวของผู้ต้องขังแต่ละประเภท และการอื่นอันจำเป็นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารงานเรือนจำทุกแห่งเป็นไปในแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน (ร่างมาตรา ๓๑)

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๒.๖ หมวด ๔ ผู้ต้องขัง

๒.๖.๑ ส่วนที่ ๑ การรับตัวผู้ต้องขัง

๒.๖.๑.๑ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับบุคคลใด ๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำได้ต่อเมื่อได้รับหมายอาญาหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย (ร่างมาตรา ๓๒)

๒.๖.๑.๒ กำหนดให้ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขังที่อย่างน้อยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อและนามสกุลของผู้ต้องขัง ข้อหาหรือความผิดที่ผู้ต้องขังนั้นได้กระทำ บันทึกลายนิ้วมือหรือสิ่งแสดงลักษณะเฉพาะของบุคคล และตำหนิรูปพรรณ ความแข็งแรงของร่างกาย และความสามารถทางสติปัญญา รวมถึงรายละเอียดอื่นตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๓๓)

๒.๖.๑.๓ กำหนดให้ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ให้แพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ทำการตรวจอนามัยของผู้ต้องขัง ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตรวจอนามัยภายในวันที่รับตัวเข้าไว้ได้ จะให้เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจอนามัยของผู้ต้องขังนั้นในเบื้องต้นก่อนก็ได้ แต่ต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจอนามัยจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์โดยเร็ว (ร่างมาตรา ๓๔)

๒.๖.๑.๔ กำหนดให้ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบถึงข้อบังคับเรือนจำ ระเบียบกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของผู้ต้องขัง และสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะพึงได้รับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งเรื่องอื่นที่จำเป็น (ร่างมาตรา ๓๕)

๒.๖.๑.๕ กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องขังมีเด็กอายุต่ำกว่า ๓ ปี ซึ่งอยู่ในความดูแลของตนติดมาขังเรือนจำ หรือเด็กซึ่งคลอดในระหว่างที่มารดาถูกคุมขังในเรือนจำ หากมีความจำเป็นหรือปรากฏว่าไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็กนั้น ผู้บัญชาการเรือนจำจะอนุญาตให้เด็กนั้นอยู่ในเรือนจำจนกว่าเด็กอายุครบ ๓ ปีก็ได้ หรือให้ส่งเด็กนั้นไปยังหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ หรือพัฒนาฟื้นฟูเด็กเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ (ร่างมาตรา ๓๖)

๒.๖.๒ ส่วนที่ ๒ การจำแนกและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

๒.๖.๒.๑ กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์จัดให้มีระบบการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง การแยกคุมขัง และให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจย้ายผู้ต้องขังตามระบบการจำแนกและการแยกคุมขังดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง (ร่างมาตรา ๓๗)

๒.๖.๒.๒ กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์จัดให้มีระบบการจัดชั้นหรือระบบการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง โดยให้คำนึงถึงประเภทหรือชั้นของเรือนจำที่ได้จำแนกไว้ ความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท การควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการผู้ต้องขังภายในเรือนจำ (ร่างมาตรา ๓๘)

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๒.๖.๒.๓ กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์จัดให้มีระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา การอบรมทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรม การทำงาน การฝึกวิชาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดีงาม ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี (ร่างมาตรา ๓๙)

๒.๗ หมวด ๕ สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง

๒.๗.๑ ส่วนที่ ๑ สิทธิของผู้ต้องขัง

๒.๗.๑.๑ กำหนดให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งต้องมีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงาน (ร่างมาตรา ๔๐)

๒.๗.๑.๒ กำหนดให้เรือนจำรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งต้องจัดหาบรรดาเครื่องอุปกรณในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ผู้ต้องขังจะนำอุปกรณ์ในการศึกษาของตนเองมาใช้และได้รับอนุญาตแล้ว (ร่างมาตรา ๔๑)

๒.๗.๑.๓ กำหนดให้ในกรณีที่เรือนจำใด มีผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาเดียวกันเป็นจำนวนมากพอสมควร ให้เรือนจำนั้นจัดหาภิกษุ นักบวช หรือผู้มีความรู้หรือปฏิบัติหน้าที่อนุศาสนาจารย์หรือผู้นำทางศาสนาแห่งศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือ เพื่อสอนธรรมะ ให้คำแนะนำทางจิตใจ หรือประกอบศาสนกิจในเรือนจำนั้นได้ โดยผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว และมีสิทธิที่จะมีหนังสือธรรมะหรือคู่มือพิธีกรรมของศาสนาที่ตนนับถือไว้ในครอบครองได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๔๒)

๒.๗.๑.๔ กำหนดให้ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการอภัยโทษ การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องทุกข์หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๔๓)

๒.๗.๑.๕ กำหนดให้ผู้ต้องขังมีสิทธิร้องเรียนเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าพนักงานของเรือนจำได้ โดยให้ได้รับความคุ้มครองและให้คำปรึกษาในทันที รวมทั้งคำร้องดังกล่าวต้องรักษาเป็นความลับและได้รับการไต่สวนชี้ขาดโดยพนักงานอัยการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๔๔)

๒.๗.๒ ส่วนที่ ๒ หน้าที่และการงานของผู้ต้องขัง

๒.๗.๒.๑ กำหนดให้ผู้ต้องขังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ และระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๔๕)

๒.๗.๒.๒ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการนอกเรือนจำได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๔๖)

๒.๗.๒.๓ กำหนดให้ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการงานที่ได้ทำแต่ในกรณีที่การทำงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคาค่าเงินได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการงานนั้นได้ (ร่างมาตรา ๔๗)

๒.๗.๒.๔ กำหนดให้ผู้ต้องขังซึ่งได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือตายเนื่องจากการงานตามมาตรา ๔๕ หรือมาตรา ๔๖ มีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๔๘)

๒.๗.๓ ส่วนที่ ๓ ประโยชน์ของผู้ต้องขัง

๒.๗.๓.๑ กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดสาหัส ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำกรางานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษอาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ ได้รับความสะดวกในเรือนจำตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ หรือเลื่อนชั้น หรือได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ หรือลาไม่เกิน ๗ วัน ในคราวหนึ่ง โดยไม่นับรวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย หรือลดวันต้องโทษจำคุกให้เดือนละไม่เกิน ๕ วัน แต่การลดวันต้องโทษจำคุกจะพึงกระทำต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่า ๖ เดือน หรือไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี ในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลา หรือลดวันต้องโทษจำคุกลงอีกไม่เกินจำนวนวันที่ทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการนอกเรือนจำตามมาตรา ๔๖ และอาจได้รับเงินรางวัลด้วยก็ได้ หรือพักการลงโทษเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของกำหนดโทษตามหมายศาลขณะนั้น หรือได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพ ในสถานประกอบการ หรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุมก็ได้ (ร่างมาตรา ๔๙)

๒.๗.๓.๒ กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามมาตรา ๔๙ (๕) หรือได้รับการพักการลงโทษตามมาตรา ๔๙ (๗) และได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น ต้องปฏิบัติตนโดยเคร่งครัดตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๕๐)

๒.๗.๔ ส่วนที่ ๔ สุขอนามัยของผู้ต้องขัง

๒.๗.๔.๑ กำหนดให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อเป็นการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังที่ป่วย โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำที่สถานพยาบาลนั้นด้วยอย่างน้อย ๑ คน (ร่างมาตรา ๕๑)

๒.๗.๔.๒ กำหนดให้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เห็นว่าผู้ต้องขังป่วย มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต หรือเป็นโรคติดต่อ ให้รายงานผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อดำเนินการ ให้ได้รับการตรวจจากแพทย์โดยเร็ว (ร่างมาตรา ๕๒)

๒.๗.๔.๓ กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องขังตาย ป่วยหนัก บาดเจ็บสาหัส วิกลจริต หรือจิตไม่ปกติ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งเรื่องดังกล่าวให้คู่สมรสของผู้ต้องขังนั้น ญาติ หรือบุคคลที่ผู้ต้องขังระบุไว้ทราบโดยไม่ชักช้า (ร่างมาตรา ๕๓)

๒.๗.๔.๔ กำหนดให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์หรือให้นมบุตร ได้รับคำแนะนำทางด้านสุขภาพและโภชนาการจากเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ และต้องจัดอาหารที่เพียงพอ และในเวลาที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ทารก เด็กและมารดาที่ให้นมบุตร และต้องไม่ขัดขวาง ผู้ต้องขังหญิงในการให้นมบุตร เว้นแต่มีปัญหาด้านสุขภาพ (ร่างมาตรา ๕๔)

๒.๗.๔.๕ กำหนดให้เรือนจำจัดเตรียมให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ได้คลอดบุตรในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลนอกเรือนจำ ณ ที่ซึ่งที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ หากเด็กคลอด ในเรือนจำ ห้ามมิให้บันทึกว่าเด็กเกิดในเรือนจำ และเมื่อผู้ต้องขังหญิงคลอดบุตรแล้ว ให้ผู้ต้องขังหญิงนั้น อยู่พักรักษาตัวต่อไปภายหลังการคลอดได้ไม่เกิน ๗ วันนับแต่วันคลอด ในกรณีที่จำเป็นต้องพักรักษาตัว นานกว่านี้ ให้เสนอความเห็นของแพทย์ผู้ทำการคลอดเพื่อขออนุญาตต่อผู้บัญชาการเรือนจำ (ร่างมาตรา ๕๕)

๒.๗.๔.๖ กำหนดให้ผู้ต้องขังหญิงซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยเฉพาะ ผู้ที่ตั้งครรภ์จากการถูกล่วงละเมิดดังกล่าว ต้องได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาทางการแพทย์ ที่เหมาะสมและต้องได้รับการสนับสนุนการดูแลสุขภาพทางกายและทางจิตตามความจำเป็น รวมทั้ง การให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๕๖)

๒.๗.๕ ส่วนที่ ๕ การติดต่อผู้ต้องขัง

๒.๗.๕.๑ กำหนดให้ผู้ต้องขังพึงได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับบุคคลภายนอก ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๕๗)

๒.๗.๕.๒ กำหนดให้เรือนจำจัดสถานที่ให้ผู้ต้องขังได้พบและปรึกษากับทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๕๘)

๒.๗.๖ ส่วนที่ ๖ ทรัพย์สินและสิ่งของ

๒.๗.๖.๑ กำหนดให้ทรัพย์สินชนิดใดจะเป็นสิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หากทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของ อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำแต่มีปริมาณหรือจำนวนเกินกว่าที่อธิบดีกรมราชทัณฑ์อนุญาต หรือเป็นสิ่งของที่ไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ให้แจ้งญาติมารับคืนจากเจ้าพนักงานเรือนจำ แต่ถ้าไม่มีผู้มารับภายในเวลาที่เรือนจำกำหนด อาจจำหน่ายแล้วมอบเงินให้แก่ผู้ต้องขังภายหลังหักค่าใช้จ่าย ในการจำหน่าย แต่ถ้าของนั้นมีสภาพเป็นของสละเสีง่าย ของอันตรายหรือใส่โครกให้เจ้าพนักงานเรือนจำ ทำลายเสีย (ร่างมาตรา ๕๙)

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๒.๗.๖.๒ กำหนดให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ
ในกรณี ผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนด ๓ เดือนนับแต่วันที่หลบหนี หรือผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวไปแล้ว
และไม่มารับทรัพย์สิน เงินรางวัล หรือเงินทำขวัญของตนไปภายใน ๑ ปีนับแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัว
ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน (ร่างมาตรา ๖๐)

๒.๘ หมวด ๖ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ

๒.๘.๑ กำหนดให้เรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยริเริ่มเตรียมการ
ตั้งแต่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ เพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ต้องขัง
ได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสม เพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ (ร่างมาตรา ๖๑)

๒.๘.๒ กำหนดให้ผู้ต้องขังที่จำคุกมาแล้วจนเหลือโทษที่ต้องจำคุกตามระเบียบ
ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ให้เรือนจำจัดให้พักการทำงาน และในกรณีที่เห็นสมควรให้จัดแยกคุมขัง
ไว้ต่างหากจากผู้ต้องขังอื่น แล้วจัดให้ได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (ร่างมาตรา ๖๒)

๒.๘.๓ กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องขังถึงกำหนดปล่อยป่วยหนัก ไม่สามารถ
ไปจากเรือนจำได้ และขออนุญาตอยู่รักษาตัวในเรือนจำต่อไป ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาอนุญาต
ตามที่เห็นสมควรแต่ต้องรายงานให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์ทราบ (ร่างมาตรา ๖๓)

๒.๘.๔ กำหนดให้เมื่อจะปล่อยตัวผู้ต้องขังให้มีการเรียกคืนทรัพย์สินที่เป็น
ของทางราชการ จ่ายเครื่องแต่งกายให้ตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด สำหรับผู้ต้องขังที่ไม่มีเครื่องแต่งกาย
จะแต่งออกไปจากเรือนจำ ทำหลักฐานการปล่อยตัว คืนทรัพย์สินและสิ่งของของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขัง
รวมทั้งเงินรางวัลและเงินทำขวัญ ออกใบสำคัญการปล่อยนักโทษเด็ดขาดที่พ้นโทษ (ร่างมาตรา ๖๔)

๒.๙ หมวด ๗ วินัยและบทลงโทษ

๒.๙.๑ กำหนดให้ผู้ต้องขังผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ
ข้อบังคับเรือนจำ หรือระเบียบกรมราชทัณฑ์ ให้ถือว่าผู้ต้องขังผู้นั้นกระทำความผิดวินัย (ร่างมาตรา ๖๕)

๒.๙.๒ กำหนดบทลงโทษเมื่อผู้ต้องขังกระทำความผิดวินัย (ร่างมาตรา ๖๖)

๒.๙.๓ กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้กระทำความผิดอาญาขึ้นภายในเรือนจำ
และความผิดนั้นเป็นความผิดลหุโทษ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินของเรือนจำ ความผิดตามมาตรา ๗๐
หรือความผิดฐานพยายามหลบหนีที่คุมขัง ให้ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจวินิจฉัยลงโทษฐานผิดวินัย
ตามพระราชบัญญัตินี้ แทนที่จะนำเรื่องขึ้นเสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการสอบสวน
หรือฟ้องร้องตามกฎหมาย (ร่างมาตรา ๖๗)

๒.๑๐ หมวด ๘ ความผิดเกี่ยวกับเรือนจำ

๒.๑๐.๑ กำหนดบทลงโทษในกรณีบุคคลใดเข้าไปในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาต
จากเจ้าพนักงานเรือนจำ (ร่างมาตรา ๖๘)

๒.๑๐.๒ กำหนดบทลงโทษแก่บุคคลใดที่กระทำด้วยประการใดให้เข้ามาหรือให้ออกไปจากเรือนจำ หรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งของต้องห้าม ได้แก่ ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหย รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการเสพ สุราหรือของมีเหมืออย่างอื่น เครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี อาวุธ เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน น้ำมันเชื้อเพลิง หรือวัตถุอื่นใด ที่ก่อให้เกิดเพลิงได้ เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น รวมทั้งอุปกรณ์สำหรับสิ่งของดังกล่าว และสิ่งของอื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเรือนจำหรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๖๙)

๒.๑๐.๓ กำหนดบทลงโทษแก่บุคคลใดที่กระทำด้วยประการใดให้เข้ามาหรือให้ออกไปจากเรือนจำ หรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งของต้องห้าม ได้แก่ อุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน ของเน่าเสียหรือของมีพิษต่อร่างกาย เงินตรา เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับสักร่างกาย สิ่งของอื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเรือนจำหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๗๐)

๒.๑๐.๔ กำหนดให้สิ่งของต้องห้ามตามความในมาตรา ๖๙ และมาตรา ๗๐ ไม่หมายความรวมถึงสิ่งของซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในราชการ และกำหนดบทลงโทษหากผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๖๙ หรือมาตรา ๗๐ เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำหรือเป็นข้าราชการกรมราชทัณฑ์ต้องระวางโทษเป็น ๓ เท่า ของโทษสำหรับความผิดนั้น (ร่างมาตรา ๗๑)

๒.๑๑ กำหนดบทบัญญัติเพื่อรองรับบรรดาฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง และมติคณะรัฐมนตรีที่ได้ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (ร่างมาตรา ๗๒)

ข้อดีของร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. มีดังนี้

๑. เพื่อปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล
๒. เพื่อให้การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์มีความทันสมัย สอดรับกับกฎเกณฑ์และข้อตกลงระหว่างประเทศ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล นโยบายทางอาญาและหลักทัณฑ์ปฏิบัติของประเทศ อีกทั้งได้ปรับปรุงระบบการจำแนกและระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพ สามารถบำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานของราชทัณฑ์และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกระดับให้มีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานเดียวกับสากล

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๓. ประโยชน์ที่ประชาชนและสังคมได้รับ

- มีการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาตามที่กฎหมายกำหนด
- การกันผู้กระทำความผิดอาญาให้ออกจากสังคมเป็นระยะเวลาหนึ่ง
- สังคมมีความปลอดภัยมากขึ้น
- มีการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้สามารถกลับตนเป็นคน

ดีของสังคม

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. เสนอโดย
คณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในราชการ
ของวงงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นสารประโยชน์ในเชิงอ้างอิงเบื้องต้นเพื่อประกอบการพิจารณา
ของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
พฤษภาคม ๒๕๕๙

เอกสารประกอบการพิจารณา

จัดทำโดย

นายณัฐ ผาสุก รองเลขาธิการวุฒิสภา
นายทศพร แยมวงษ์ ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
นางสาวสุพัตรา วรณศิริกุล ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานกฎหมาย ๑
นางปริยามา ทาระ นิติกรชำนาญการพิเศษ
นางพัชรา พุกเศรษฐี วิทยากรชำนาญการ
นางพวงผกา วรศิลป์ เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
นางสาวอมรรรัตน์ สงเคราะห์ธรรม เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
นางสาวศิริพร แซ่ลี เจ้าพนักงานบันทึกข้อมูลปฏิบัติงาน
กลุ่มงานกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมาย โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๘๘

ผลิตโดย

กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๑๗๔๑ - ๔๒
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ท่านสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และผู้สนใจที่มีความประสงค์หรือต้องการที่จะศึกษาเอกสาร
ประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเป็นการล่วงหน้าก่อนวันประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สามารถสืบค้น
ข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ได้จากเว็บไซต์สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
www.senate.go.th

หรือขอรับเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ที่ศูนย์บริการข้อมูลด้านกฎหมาย วุฒิสภา ชั้น ๑
อาคารรัฐสภา ๒ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๑๕๖๕

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ก

ส่วนที่ ๑ ความเป็นมาและสาระสำคัญ

ของร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) ๑

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลประกอบการพิจารณา

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

- คำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมาย - ๑ -
- บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.
เรื่องเสร็จที่ ๕๔๒/๒๕๕๙ (เมษายน ๒๕๕๙)..... - ๙ -
- ข้อดีของร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. - ๓๓ -
- ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
และข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้อง - ๓๔ -
- คำแปลของข้อกำหนดกรุงเทพฯ - ๖๒ -

ภาคผนวก

: หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ นร ๐๕๐๓/๑๘๓๒๑ ลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

กราบเรียน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (๑)

: ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) (๒)

: บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ

ของร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)..... (๒๔)

ส่วนที่ ๑

ความเป็นมาและสาระสำคัญ

ของ

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์

พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ความเป็นมาและสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ความเป็นมา

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. เสนอโดย คณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

สาระสำคัญ

๑. หลักการและเหตุผล

๑.๑ หลักการ

ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์

๑.๒ เหตุผล

โดยที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน และมีบทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับนโยบายทางอาญาของประเทศ ประกอบกับมีกฎหมายและกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่งผลให้การดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่สอดคล้องตามมาตรฐานสากล รวมทั้งยังไม่สามารถจัดการหรือบริหารโทษของผู้ต้องขังเฉพาะรายหรือเฉพาะคดีได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในการดำเนินการ และไม่สามารถดำเนินการให้มีสถานที่ควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังประเภทอื่น นอกจากการคุมขังไว้ในเรือนจำ ซึ่งทำให้ระบบการพัฒนาพฤตินิสัยและการบริหารงานเรือนจำไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สมควรกำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ เพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารงานราชทัณฑ์และปรับปรุงกฎหมายให้สามารถแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังกับทั้งเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอื่นในการบริหารจัดการกระบวนการของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๒. ชื่อร่างพระราชบัญญัติ (ร่างมาตรา ๑)

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.”

๓. คำปรารภ

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์

๔. วันใช้บังคับกฎหมาย (ร่างมาตรา ๒)

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

๕. บทยกเลิกกฎหมาย (ร่างมาตรา ๓)

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๔

(๒) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๐

(๓) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๒

(๔) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๓

(๕) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑๐/๒๕๕๗ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติม

กฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗

๖. บทนิยาม (ร่างมาตรา ๔)

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“เรือนจำ” หมายความว่า ที่ซึ่งใช้ควบคุม ชัง กักขัง หรือจำคุกผู้ต้องขังกับทั้งสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และให้หมายความรวมถึงที่อื่นใดซึ่งรัฐมนตรีได้กำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษา วางอาณาเขตไว้โดยชัดเจนด้วย

“ผู้ต้องขัง” หมายความว่า รวมถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก

“นักโทษเด็ดขาด” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และให้หมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย

“คนต้องขัง” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายขัง

“คนฝาก” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่นโดยไม่มีหมายอาญา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์
 “กรรมการ” หมายความว่า กรรมการนโยบายการราชทัณฑ์
 “เจ้าพนักงานเรือนจำ” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
 และอธิบดีได้แต่งตั้ง เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
 “อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมราชทัณฑ์
 “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

๗. มาตรารักษาการ (ร่างมาตรา ๗)

มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้
 และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงและประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
 กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

๘. เนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ

๘.๑ กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับกับเรือนจำทหารตามกฎหมายว่าด้วย
 เรือนจำทหาร (ร่างมาตรา ๕)

มาตรา ๕ พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับกับเรือนจำทหารตามกฎหมายว่าด้วย
 เรือนจำทหาร

๘.๒ กำหนดให้กรมราชทัณฑ์อาจดำเนินการให้มีมาตรการบังคับโทษด้วยวิธีการอื่น
 นอกจากการควบคุม ชัง กักขัง หรือจำคุกไว้ในเรือนจำ แต่มาตรการดังกล่าวต้องไม่ขัด
 ต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมตลอดถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (ร่างมาตรา ๖)

มาตรา ๖ กรมราชทัณฑ์อาจดำเนินการให้มีมาตรการบังคับโทษด้วยวิธีการอื่น
 นอกจากการควบคุม ชัง กักขัง หรือจำคุกไว้ในเรือนจำ แต่มาตรการดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมตลอดถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์
 วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

๘.๓ หมวด ๑ คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์

๘.๓.๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ และกำหนดองค์ประกอบ
 ของคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๘)

มาตรา ๘ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์”

ประกอบด้วย

(๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ

(๒) ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนเก้าคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงการพัฒนาลังคม

และความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม อัยการสูงสุด และเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนหกคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ด้านนิติศาสตร์ ด้านอาชญาวิทยา ด้านทัณฑวิทยา ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านจิตวิทยา หรือด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการราชทัณฑ์ อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน

ให้อิทธิพลเป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในกรมราชทัณฑ์จำนวนไม่เกินสองคน

เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

๘.๓.๒ กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๙)

มาตรา ๙ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์

(๓) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

(๔) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ เว้นแต่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ

(๕) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๗) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะกระทำผิดวินัย

๘.๓.๓ กำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๓ ปี (ร่างมาตรา ๑๐)

มาตรา ๑๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี
เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไป
จนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้
แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

๘.๓.๔ กำหนดเงื่อนไขการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการ
นโยบายการราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๑๑)

มาตรา ๑๑ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙
- (๔) รัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย

หรือหย่อนความสามารถ

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ รัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่น
เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนได้ และให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่ง
เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

๘.๓.๕ กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๑๒)

มาตรา ๑๒ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบายและทิศทางการบริหารงานราชทัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจ
ด้านการราชทัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานราชทัณฑ์
ตามที่คณะรัฐมนตรีขอให้พิจารณา

(๒) ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและประกาศ
ตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งให้คำแนะนำแก่อธิบดีในการวางระเบียบกรมราชทัณฑ์

(๓) กำหนดหรือเสนอแนะแนวทาง กลยุทธ์ และมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนา
การบริหารงานราชทัณฑ์ หรือการดำเนินการตามแผนการบริหารงานราชทัณฑ์ให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ
และสัมฤทธิ์ผล รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี การเตรียมความพร้อม
ก่อนปล่อยผู้ต้องขัง และการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อยเพื่อมิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก
และเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง
และการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อยเพื่อพิจารณา

(๔) กำหนดมาตรฐานการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของเรือนจำให้สอดคล้อง
กับพระราชบัญญัตินี้

(๕) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

๘.๓.๖ กำหนดการประชุมและองค์ประชุมของคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด (ร่างมาตรา ๑๓)

มาตรา ๑๓ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมของคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

๘.๓.๗ กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์จะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ มอบหมายก็ได้ (ร่างมาตรา ๑๔)

มาตรา ๑๔ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้ ให้นำมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

๘.๓.๘ กำหนดให้ประธานกรรมการ กรรมการ และอนุกรรมการได้รับเบี้ยประชุม และประโยชน์ตอบแทนอื่น ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด (ร่างมาตรา ๑๕)

มาตรา ๑๕ ให้ประธานกรรมการ กรรมการ และอนุกรรมการได้รับเบี้ยประชุม และประโยชน์ตอบแทนอื่น ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

๘.๓.๙ กำหนดให้กรมราชทัณฑ์ ปฏิบัติงานเลขานุการให้แก่คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พุทธินิสัยผู้ต้องขังและการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อย (ร่างมาตรา ๑๖)

มาตรา ๑๖ ให้กรมราชทัณฑ์ปฏิบัติงานเลขานุการให้แก่คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพุทธินิสัยผู้ต้องขังและการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อย รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นใดตามที่คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการมอบหมาย

๘.๔ หมวด ๒ อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ

๘.๔.๑ กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจกำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการงานและความรับผิดชอบ ตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่นั้น และในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ผู้บัญชาการเรือนจำอาจแต่งตั้งให้ข้าราชการหรือบุคลากรจากส่วนราชการอื่นเป็นผู้ช่วยเหลือกรมราชทัณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายเป็นครั้งคราวได้ โดยให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานเรือนจำ (ร่างมาตรา ๑๗)

มาตรา ๑๗ อธิบดีมีอำนาจกำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการงานและความรับผิดชอบ ตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่นั้น

ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ผู้บัญชาการเรือนจำอาจแต่งตั้งให้ข้าราชการหรือบุคลากรจากส่วนราชการอื่นเป็นผู้ช่วยเหลือกรมราชทัณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายเป็นครั้งคราวได้ โดยให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานเรือนจำ

การดำเนินการตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๔.๒ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำจะใช้กำลังบังคับแก่ผู้ต้องขังไม่ได้ เว้นแต่กรณีจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการป้องกันตัว ผู้ต้องขังพยายามหลบหนี หรือใช้กำลังกายขัดขืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๑๘)

มาตรา ๑๘ เจ้าพนักงานเรือนจำจะใช้กำลังบังคับแก่ผู้ต้องขังไม่ได้ เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

(๑) เป็นกรณีจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการป้องกันตัว

(๒) ผู้ต้องขังพยายามจะหลบหนี หรือใช้กำลังกายขัดขืน หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบกรมราชทัณฑ์

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานเรือนจำจะใช้กำลังบังคับได้เพียงเท่าที่จำเป็นและเหมาะสมกับพฤติการณ์ และต้องรายงานเหตุต่อผู้บัญชาการเรือนจำทันที

๘.๔.๓ กำหนดห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ในกรณีที่ผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่อาจทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตไม่สมประกอบอันอาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่น เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุมหรือเมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำและเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ หรือเมื่ออธิบดีสั่งว่าเป็นการจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจากสภาพของเรือนจำ สภาพของท้องถิ่น หรือเหตุจำเป็นอื่น (ร่างมาตรา ๑๙)

มาตรา ๑๙ ห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้
 (๑) เป็นบุคคลที่อาจทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น
 (๒) เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตไม่สมประกอบอันอาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่น
 (๓) เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม
 (๔) เมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำและเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุม

เห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ

(๕) เมื่ออธิบดีสั่งว่าเป็นการจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจากสภาพของเรือนจำ สภาพของท้องถิ่น หรือเหตุจำเป็นอื่น

ให้ผู้บัญชาการเรือนจำกำหนดตัวพัสติผู้มีอำนาจสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง ตาม (๑) (๒) หรือ (๓) และสั่งเพิกถอนคำสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการนั้น

การใช้เครื่องพันธนาการตาม (๑) (๒) หรือ (๓) กับผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่า สิบแปดปี ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี หรือผู้ต้องขังหญิง พัสติผู้มีอำนาจสั่งและเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้มีหน้าที่ควบคุมต้องเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการนั้นด้วย

ให้เจ้าพนักงานเรือนจำบันทึกเหตุผลหรือความจำเป็นที่ต้องใช้เครื่องพันธนาการ กับผู้ต้องขังนั้นไว้ด้วย

การกำหนดประเภท ชนิด และขนาดของเครื่องพันธนาการ ให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง

๘.๔.๔ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธอื่น นอกจากอาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี และไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่น นอกจากใช้อาวุธ หรือเมื่อผู้ต้องขังหลายคนก่อการวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลาย ประตู รั้ว กำแพง หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ภายในเรือนจำ หรือเมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะใช้กำลัง ทำร้ายเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่น (ร่างมาตรา ๒๐)

มาตรา ๒๐ เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธอื่น นอกจากอาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี และไม่มีทางจะป้องกัน อย่างอื่นนอกจากใช้อาวุธ

(๒) เมื่อผู้ต้องขังหลายคนก่อการวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว กำแพง หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ภายในเรือนจำ

(๓) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่น ประเภทหรือชนิดของอาวุธตามวรรคหนึ่งที่เจ้าพนักงานเรือนจำจะพึงมีไว้ในครอบครอง หรือใช้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

๘.๔.๕ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำจะใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ เฉพาะแต่ในกรณี ที่ผู้ต้องขังมีอาวุธและไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้วาง ผู้ต้องขังซึ่งกำลังหลบหนี ไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้หยุด และไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้ หรือในกรณี ที่ผู้ต้องขังตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไปก่อการวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว กำแพง หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ภายในเรือนจำ หรือใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่น และไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้หยุด (ร่างมาตรา ๒๑)

มาตรา ๒๑ เจ้าพนักงานเรือนจำจะใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ เฉพาะแต่ในกรณี ดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้ต้องขังมีอาวุธและไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้วาง
- (๒) ผู้ต้องขังซึ่งกำลังหลบหนีไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้หยุด และไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้
- (๓) ผู้ต้องขังตั้งแต่สามคนขึ้นไปก่อการวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว กำแพง หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ภายในเรือนจำ หรือใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่น และไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้หยุด

การใช้อาวุธปืนตามวรรคหนึ่ง หากมีเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีอำนาจเหนือตน อยู่ในที่นั้นด้วย การใช้อาวุธปืนนั้นจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานเรือนจำผู้นั้นแล้วเท่านั้น

๘.๔.๖ กำหนดให้ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัย ของผู้ต้องขัง ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำไม่สามารถย้ายผู้ต้องขังไปควบคุมไว้ ณ ที่อื่นได้ทันทั่วทั้งที่จะปล่อยผู้ต้องขังไว้ชั่วคราวก็ได้ และให้แจ้งผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปทราบว่าจะต้องกลับมาเรือนจำ หรือรายงานตนยังสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับตั้งแต่วันที่ได้รับการปล่อยไป (ร่างมาตรา ๒๒)

มาตรา ๒๒ ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัย ของผู้ต้องขัง ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำไม่สามารถย้ายผู้ต้องขังไปควบคุมไว้ ณ ที่อื่นได้ทันทั่วทั้งที่จะปล่อยผู้ต้องขังไปชั่วคราวก็ได้ และให้แจ้งผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปทราบว่าจะต้องกลับมาเรือนจำ หรือรายงานตนยังสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับตั้งแต่วันที่ได้รับการปล่อยไป และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่นั้น ๆ ถ้าผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปละเลยไม่ปฏิบัติตามโดยไม่มีเหตุ ที่อาจรับฟังได้ ให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นมีความผิดฐานหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

๘.๔.๗ กำหนดให้ภายในเวลา ๔๘ ชั่วโมงนับตั้งแต่ทราบเหตุผู้ต้องขังหลบหนี เพื่อประโยชน์ในการจัดการจับกุมผู้ต้องขังหลบหนี ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจในการเข้าไป ในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นหรือจับกุมผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างการหลบหนี เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวหลบซ่อนอยู่ และมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากเน้นเข้าไป หรือรอจนกว่าจะได้หมายค้นจากศาลมาได้ ผู้ต้องขังนั้นจะหลบหนีไป หากเจ้าของหรือผู้รักษา สถานที่นั้นไม่ยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีจำเป็นจะเปิด หรือทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าต่าง รั้ว หรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นทำนองเดียวกันนั้นก็ได้ หรือค้นยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างการหลบหนีได้เข้าไปหลบซ่อนอยู่ และหากปล่อยให้เน้นเข้าไปจะไม่สามารถตามหายานพาหนะหรือผู้ต้องขังดังกล่าวได้ (ร่างมาตรา ๒๓)

มาตรา ๒๓ ภายในเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนับตั้งแต่ทราบเหตุผู้ต้องขังหลบหนี เพื่อประโยชน์ในการจัดการจับกุมผู้ต้องขังหลบหนี ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นหรือจับกุมผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างการหลบหนี เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวหลบซ่อนอยู่ และมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากเน้นเข้าไป หรือรอจนกว่าจะได้หมายค้นจากศาลมาได้ ผู้ต้องขังนั้นจะหลบหนีไป หากเจ้าของหรือผู้รักษาสถานที่นั้น ไม่ยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีจำเป็นจะเปิดหรือทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าต่าง รั้ว หรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นทำนองเดียวกันนั้นก็ได้

(๒) ค้นยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างการหลบหนีได้เข้าไป หลบซ่อนอยู่ และหากปล่อยให้เน้นเข้าไปจะไม่สามารถตามหายานพาหนะหรือผู้ต้องขังดังกล่าวได้

เจ้าพนักงานเรือนจำตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามระเบียบ กรมราชทัณฑ์โดยทำเอกสารและเครื่องหมายแสดงการมอบหมายอำนาจหน้าที่ไว้ประจำตัว เจ้าพนักงานเรือนจำผู้ได้รับอนุมัตินั้น และเจ้าพนักงานเรือนจำผู้นั้นต้องแสดงเอกสารและเครื่องหมาย ดังกล่าวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

ในการดำเนินการตามมาตรานี้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจใช้อาวุธหรืออาวุธปืน ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามมาตรา ๒๐ หรือมาตรา ๒๑ แล้วแต่กรณี กับผู้ต้องขังนั้นได้

๘.๔.๘ กำหนดให้การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานเรือนจำในการตรวจค้นในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะ นอกจากเจ้าพนักงานเรือนจำต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้เจ้าพนักงานเรือนจำดำเนินการโดยการ แสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้นและต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ บันทึกเหตุอันควร สงสัยและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้ต้องเข้าค้นเป็นหนังสือไว้แก่เจ้าของ ผู้รักษาหรือผู้ครอบครอง เคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าวอยู่ ณ ที่นั้น ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้ค้น ส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่บุคคลนั้นในโอกาสแรกที่สามารถกระทำได้ และรายงานเหตุผล และผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่งทราบ (ร่างมาตรา ๒๔)

มาตรา ๒๔ การใช้อำนาจตามมาตรา ๒๓ นอกจากเจ้าพนักงานเรือนจำต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้เจ้าพนักงานเรือนจำดำเนินการดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) แสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้นและต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

(๒) บันทึกเหตุอันควรสงสัยและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้ต้องเข้าค้นเป็นหนังสือ

ให้ไว้แก่เจ้าของ ผู้รักษาหรือผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าวอยู่ ณ ที่นั้น ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้ค้นส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่บุคคลนั้นในโอกาสแรกที่สามารถกระทำได้

(๓) รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไป

ชั้นหนึ่งทราบ

ในกรณีที่เป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก เจ้าพนักงานเรือนจำผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำชั้นพิเศษขึ้นไป

๘.๔.๙ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจกำหนดอาณาบริเวณภายนอกเรือนจำซึ่งเป็นที่สาธารณะเป็นเขตปลอดภัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา พร้อมแสดงแผนที่ของอาณาบริเวณดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในบริเวณนั้นประกอบด้วย (ร่างมาตรา ๒๕)

มาตรา ๒๕ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดอาณาบริเวณภายนอกเรือนจำซึ่งเป็นที่สาธารณะเป็นเขตปลอดภัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา พร้อมแสดงแผนที่ของอาณาบริเวณดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในบริเวณนั้นประกอบด้วย

ในกรณีที่มีพฤติการณ์และเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลหรือยานพาหนะใดอาจส่งยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท สารระเหย อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง สิ่งเทียมอาวุธปืน โทรศัพท์หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น อุปกรณ์ของสิ่งของดังกล่าว รวมทั้งวัตถุอื่นที่เป็นอันตรายหรือกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำเข้าไปในเรือนจำ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจตรวจค้นบุคคลหรือยานพาหนะนั้นในเขตปลอดภัยตามวรรคหนึ่งได้ รวมทั้งมีอำนาจยึดสิ่งของและทรัพย์สินที่ใช้เป็นเครื่องมือในการนำส่งสิ่งของดังกล่าวด้วย ในกรณีที่เป็นความผิดทางอาญา ให้มีอำนาจจับกุมและแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแห่งท้องที่ที่ถูกจับ เพื่อดำเนินการต่อไป สิ่งของและทรัพย์สินที่ยึดไว้ตามวรรคสอง หากไม่ได้ใช้เป็นพยานหลักฐานในทางคดี และไม่ใช้เป็นทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้คืนแก่เจ้าของ เว้นแต่กรณีตามหาเจ้าของไม่ได้ หรือเป็นของสดเสี้ง่าย ให้จำหน่ายตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๔.๑๐ กำหนดให้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ ในการตรวจค้นเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะตามมาตรา ๒๓ ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำ ได้ขอให้บุคคลใดช่วยเหลือ ให้บุคคลนั้นมีอำนาจช่วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำได้ หากบุคคลนั้นได้รับบาดเจ็บหรือตายเพราะเหตุที่ได้เข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ให้บุคคลนั้นได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๒๖)

มาตรา ๒๖ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำตามมาตรา ๒๓ ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำได้ขอให้บุคคลใดช่วยเหลือ ให้บุคคลนั้นมีอำนาจช่วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำได้ หากบุคคลนั้นได้รับบาดเจ็บหรือตายเพราะเหตุที่ได้เข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ให้บุคคลนั้นได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ในกฎกระทรวง

๘.๔.๑๑ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสตูกัญท์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคมหรือโดยทางใด ๆ ซึ่งมีถึง หรือจากผู้ต้องขัง ทั้งนี้ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์เพื่อเป็นการรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (ร่างมาตรา ๒๗)

มาตรา ๒๗ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสตูกัญท์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคมหรือโดยทางใด ๆ ซึ่งมีถึง หรือจากผู้ต้องขัง ทั้งนี้ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

ความสงบเรียบร้อยตามวรรคหนึ่งให้หมายความเฉพาะการป้องกันเหตุร้าย และรักษาความสงบเรียบร้อยของเรือนจำ

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับบรรดาคำร้องทุกข์ หรือเรื่องราวใด ๆ ที่ได้ยื่น ตามมาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๔ และเอกสารโต้ตอบระหว่างผู้ต้องขังกับทนายความของผู้นั้น

๘.๔.๑๒ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำไม่ต้องรับผิดทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ (ร่างมาตรา ๒๘)

มาตรา ๒๘ เจ้าพนักงานเรือนจำไม่ต้องรับผิดทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

๘.๕ หมวด ๓ การจำแนกและมาตรฐานเรือนจำ

๘.๕.๑ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมประกาศกำหนดจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำ โดยอาศัยเกณฑ์เกี่ยวกับเพศของผู้ต้องขัง สถานะของผู้ต้องขัง ความประสงค์ในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ความมั่นคงของเรือนจำ และลักษณะเฉพาะทางของเรือนจำ เพื่อประโยชน์ในการอบรม พัฒนาพฤตินิสัย และควบคุมผู้ต้องขัง อธิบดีจะสั่งให้จัดแบ่งอาณาเขตภายในเรือนจำออกเป็นส่วน ๆ โดยคำนึงถึงประเภทหรือชั้นของเรือนจำที่ได้จำแนกไว้และความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทก็ได้ (ร่างมาตรา ๒๙)

มาตรา ๒๙ การจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำ ให้รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยอาศัยเกณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (๑) เพศของผู้ต้องขัง
- (๒) สถานะของผู้ต้องขัง
- (๓) ความประสงค์ในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง
- (๔) ความมั่นคงของเรือนจำ
- (๕) ลักษณะเฉพาะทางของเรือนจำ

เพื่อประโยชน์ในการอบรม พัฒนาพฤตินิสัย และควบคุมผู้ต้องขัง อธิบดีจะสั่งให้จัดแบ่งอาณาเขตภายในเรือนจำออกเป็นส่วน ๆ โดยคำนึงถึงประเภทหรือชั้นของเรือนจำที่ได้จำแนกไว้และความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทก็ได้

การจัดแบ่งอาณาเขตภายในเรือนจำตามวรรคสอง จะจัดโดยให้มีสิ่งกีดกันหรือขอบเขตที่แน่นอน และจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ในส่วนต่าง ๆ ที่ได้จัดแบ่งนั้นก็ได้ ในกรณีที่เรือนจำใดโดยสภาพไม่อาจดำเนินการดังกล่าวได้ ให้แยกการควบคุมกักขังให้ใกล้เคียงกับแนวทางดังกล่าว

๘.๕.๒ กำหนดให้การกำหนดอาณาเขตในสถานที่อื่นที่มีไขเรือนจำให้เป็นสถานที่คุมขังเพื่อดำเนินกิจการตามภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ให้สามารถทำได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๓๐)

มาตรา ๓๐ การกำหนดอาณาเขตในสถานที่อื่นที่มีไขเรือนจำให้เป็นสถานที่คุมขังเพื่อดำเนินกิจการตามภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ให้สามารถทำได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

๘.๕.๓ กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์วางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานในเรือนจำ การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเรือนจำ การแก้ไข บำบัด พื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง การปฏิบัติตัวของผู้ต้องขังแต่ละประเภท และการอื่นอันจำเป็นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารงานเรือนจำทุกแห่งเป็นไปในแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน (ร่างมาตรา ๓๑)

มาตรา ๓๑ เพื่อให้การบริหารงานเรือนจำทุกแห่งเป็นไปในแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน ให้อธิบดีวางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานในเรือนจำ การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเรือนจำ การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง การปฏิบัติตัวของผู้ต้องขังแต่ละประเภท และการอื่นอันจำเป็นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

๘.๖ หมวด ๔ ผู้ต้องขัง

๘.๖.๑ ส่วนที่ ๑ การรับตัวผู้ต้องขัง

๘.๖.๑.๑ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับบุคคลใด ๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำได้ต่อเมื่อได้รับหมายอาญาหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย (ร่างมาตรา ๓๒)

มาตรา ๓๒ เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับบุคคลใด ๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำได้ต่อเมื่อได้รับหมายอาญาหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย

๘.๖.๑.๒ กำหนดให้ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขังที่อย่างน้อยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อและนามสกุลของผู้ต้องขัง ข้อหาหรือความผิดที่ผู้นั้นได้กระทำ บันทึกลายนิ้วมือหรือสิ่งแสดงลักษณะเฉพาะของบุคคล และตำหนิรูปพรรณ ความแข็งแรงของร่างกาย และความสามารถทางสติปัญญา รวมถึงรายละเอียดอื่นตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๓๓)

มาตรา ๓๓ ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขังที่อย่างน้อยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและนามสกุลของผู้ต้องขัง
- (๒) ข้อหาหรือความผิดที่ผู้นั้นได้กระทำ
- (๓) บันทึกลายนิ้วมือหรือสิ่งแสดงลักษณะเฉพาะของบุคคล และตำหนิรูปพรรณ
- (๔) ความแข็งแรงของร่างกาย และความสามารถทางสติปัญญา
- (๕) รายละเอียดอื่นตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำร้องขอ ให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนหรือสอบสวนคดีอาญา หรือเจ้าพนักงานผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลประวัติผู้ต้องขังส่งรายงานแสดงประวัติของผู้ต้องขังนั้น ให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำ

๘.๖.๑.๓ กำหนดให้ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ให้แพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ทำการตรวจอนามัยของผู้ต้องขัง ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตรวจอนามัยภายในวันที่รับตัวเข้าไว้ได้ จะให้เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจอนามัยของผู้ต้องขังนั้นในเบื้องต้นก่อนก็ได้ แต่ต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจอนามัยจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์โดยเร็ว (ร่างมาตรา ๓๔)

มาตรา ๓๔ ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ให้แพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ทำการตรวจอนามัยของผู้ต้องขัง ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตรวจอนามัยภายในวันที่รับตัวเข้าไว้ได้ จะให้เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจอนามัยของผู้ต้องขังนั้นในเบื้องต้นก่อนก็ได้ แต่ต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจอนามัยจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์โดยเร็ว

๘.๖.๑.๔ กำหนดให้ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบถึงข้อบังคับเรือนจำ ระเบียบกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของผู้ต้องขัง และสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะพึงได้รับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งเรื่องอื่นที่จำเป็น (ร่างมาตรา ๓๕)

มาตรา ๓๕ ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบถึงข้อบังคับเรือนจำ ระเบียบกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของผู้ต้องขัง และสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะพึงได้รับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งเรื่องอื่นที่จำเป็น

ในกรณีที่ผู้ต้องขังไม่รู้หนังสือ ต้องชี้แจงรายละเอียดในข้อบังคับเรือนจำและระเบียบกรมราชทัณฑ์และสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะพึงได้รับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งเรื่องอื่นที่จำเป็นตามวรรคหนึ่งให้ผู้ต้องขังทราบด้วยวาจาหรือด้วยวิธีการอื่นใดเพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าใจด้วย

๘.๖.๑.๕ กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องขังมีเด็กอายุต่ำกว่า ๓ ปี ซึ่งอยู่ในความดูแลของตนติดมายังเรือนจำ หรือเด็กซึ่งคลอดในระหว่างที่มารดาถูกคุมขังในเรือนจำ หากมีความจำเป็นหรือปรากฏว่าไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็กนั้น ผู้บัญชาการเรือนจำจะอนุญาตให้เด็กนั้นอยู่ในเรือนจำจนกว่าเด็กอายุครบ ๓ ปีก็ได้ หรือให้ส่งเด็กนั้นไปยังหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ในการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ หรือพัฒนาฟื้นฟูเด็กเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ (ร่างมาตรา ๓๖)

มาตรา ๓๖ ในกรณีที่ผู้ต้องขังมีเด็กอายุต่ำกว่าสามปีซึ่งอยู่ในความดูแลของตนติดมา
ยังเรือนจำ หรือเด็กซึ่งคลอดในระหว่างที่มารดาถูกคุมขังในเรือนจำ หากมีความจำเป็นหรือปรากฏว่า
ไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็กนั้น ผู้บัญชาการเรือนจำจะอนุญาตให้เด็กนั้นอยู่ในเรือนจำจนกว่าเด็กอายุครบสามปีก็ได้
หรือให้ส่งเด็กนั้นไปยังหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ให้การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ หรือพัฒนาฟื้นฟูเด็ก
เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ โดยคำนึงถึง
ประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

ในกรณีมีเด็กซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในเรือนจำตามวรรคหนึ่ง ให้เรือนจำจัดหาสิ่งจำเป็น
พื้นฐานในการดำรงชีวิตให้ตามสมควร

๘.๖.๒ ส่วนที่ ๒ การจำแนกและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

๘.๖.๒.๑ กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์จัดให้มีระบบการจำแนกลักษณะ
ของผู้ต้องขัง การแยกคุมขัง และให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจย้ายผู้ต้องขังตามระบบการจำแนก
และการแยกคุมขังดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนา
พฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง
(ร่างมาตรา ๓๗)

มาตรา ๓๗ เพื่อประโยชน์ในการควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง
ให้กลับตนเป็นคนดี และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังให้อธิบดีจัดให้มีระบบการจำแนก
ลักษณะของผู้ต้องขัง การแยกคุมขัง และให้อธิบดีมีอำนาจย้ายผู้ต้องขังตามระบบการจำแนก
และการแยกคุมขังดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๖.๒.๒ กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์จัดให้มีระบบการจัดชั้นหรือระบบ
การจัดกลุ่มผู้ต้องขัง โดยให้คำนึงถึงประเภทหรือชั้นของเรือนจำที่ได้จำแนกไว้ ความเหมาะสม
กับผู้ต้องขังแต่ละประเภท การควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง
และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการผู้ต้องขังภายในเรือนจำ
(ร่างมาตรา ๓๘)

มาตรา ๓๘ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการผู้ต้องขังภายในเรือนจำให้อธิบดี
จัดให้มีระบบการจัดชั้นหรือระบบการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง โดยให้คำนึงถึงประเภทหรือชั้นของเรือนจำ
ที่ได้จำแนกไว้ ความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท การควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนา
พฤตินิสัยผู้ต้องขังและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๖.๒.๓ กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์จัดให้มีระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา การอบรมทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรม การทำงาน การฝึกวิชาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดีงาม ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี (ร่างมาตรา ๓๙)

มาตรา ๓๙ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีให้อธิบดีจัดให้มีระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา การอบรมทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรม การทำงาน การฝึกวิชาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดีงาม กิจกรรมสหนาการ กีฬา รวมทั้งจะต้องมีโอกาสได้รับการติดต่อกับครอบครัว ญาติมิตร องค์กรเอกชนที่มีภารกิจเพื่อการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังและรับรู้ถึงข่าวสารและความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๗ หมวด ๕ สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง

๘.๗.๑ ส่วนที่ ๑ สิทธิของผู้ต้องขัง

๘.๗.๑.๑ กำหนดให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งต้องมีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงาน (ร่างมาตรา ๔๐)

มาตรา ๔๐ ให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งต้องมีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงานให้ผู้ต้องขังหญิงมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกันกับผู้ต้องขังชาย

การกำหนดหลักสูตร หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดการศึกษา และการฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๗.๑.๒ กำหนดให้เรือนจำรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งต้องจัดหาบรรดาเครื่องอุปกรณ์ในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ผู้ต้องขังจะนำอุปกรณ์ในการศึกษาของตนเองมาใช้และได้รับอนุญาตแล้ว (ร่างมาตรา ๔๑)

มาตรา ๔๑ ให้เรือนจำรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งต้องจัดหาบรรดาเครื่องอุปโภคบริโภคในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ผู้ต้องขังจะนำอุปกรณ์ในการศึกษาของตนเองมาใช้และได้รับอนุญาตแล้ว

ในกรณีที่ผู้ต้องขังต้องการศึกษาชั้นสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาดังกล่าวเอง โดยให้เรือนจำอำนวยความสะดวกตามสมควร

๘.๗.๑.๓ กำหนดให้ในกรณีที่เรือนจำใด มีผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาเดียวกันเป็นจำนวนมากพอสมควร ให้เรือนจำนั้นจัดหาภิกษุ นักบวช หรือผู้มีความรู้หรือปฏิบัติหน้าที่อนุศาสนาจารย์หรือผู้นำทางศาสนาแห่งศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือ เพื่อสอนธรรมะ ให้คำแนะนำทางจิตใจ หรือประกอบศาสนกิจในเรือนจำนั้นได้ โดยผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว และมีสิทธิที่จะมีหนังสือธรรมะหรือคู่มือพิธีกรรมของศาสนาที่ตนนับถือไว้ในครอบครองได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๔๒)

มาตรา ๔๒ ในกรณีที่เรือนจำใด มีผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาเดียวกันเป็นจำนวนมากพอสมควร ให้เรือนจำนั้นจัดหาภิกษุ นักบวช หรือผู้มีความรู้หรือปฏิบัติหน้าที่อนุศาสนาจารย์หรือผู้นำทางศาสนาแห่งศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือ เพื่อสอนธรรมะ ให้คำแนะนำทางจิตใจ หรือประกอบศาสนกิจในเรือนจำนั้นได้ โดยผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว และมีสิทธิที่จะมีหนังสือธรรมะหรือคู่มือพิธีกรรมของศาสนาที่ตนนับถือไว้ในครอบครองได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๗.๑.๔ กำหนดให้ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการอภัยโทษ การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องทุกข์หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือตุลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๔๓)

มาตรา ๔๓ ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการอภัยโทษ การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องทุกข์หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือตุลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

๘.๗.๑.๕ กำหนดให้ผู้ต้องขังมีสิทธิร้องเรียนเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าพนักงานของเรือนจำได้ โดยให้ได้รับความคุ้มครองและให้คำปรึกษาในทันที รวมทั้งคำร้องดังกล่าวต้องรักษาเป็นความลับและได้รับการไต่สวนชี้ขาดโดยพนักงานอัยการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๔๔)

มาตรา ๔๔ ผู้ต้องขังมีสิทธิร้องเรียนเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าพนักงานของเรือนจำได้ โดยให้ได้รับความคุ้มครองและให้คำปรึกษาในทันที รวมทั้งคำร้องดังกล่าวต้องรักษาเป็นความลับและได้รับการไต่สวนชี้ขาดโดยพนักงานอัยการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากผู้ต้องขังซึ่งเป็นหญิงและตั้งครรภีให้นำความในมาตรา ๕๖ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

๘.๗.๒ ส่วนที่ ๒ หน้าที่และการงานของผู้ต้องขัง

๘.๗.๒.๑ กำหนดให้ผู้ต้องขังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ และระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๔๕)

มาตรา ๔๕ ผู้ต้องขังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ และระเบียบกรมราชทัณฑ์

เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องขังทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดในเรือนจำ ดังต่อไปนี้

- (๑) ทำงานสาธารณะ
- (๒) ทำงานรักษาความสะอาดหรืองานสุขาภิบาลของเรือนจำ
- (๓) ทำงานบำรุงรักษาเรือนจำ
- (๔) ทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การทำงานของผู้ต้องขังตามวรรคสองต้องสอดคล้องกับการจำแนกลักษณะและการจัดแยกคุมขังผู้ต้องขังตามมาตรา ๒๙ โดยให้เรือนจำจัดงานให้เหมาะสมกับความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดประจำสัปดาห์ กำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและสุขภาพให้แก่ผู้ต้องขัง และลักษณะของงานสาธารณะ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๗.๒.๒ กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการนอกเรือนจำได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๔๖)

มาตรา ๔๖ เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา ๔๕ นอกเรือนจำได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดที่จะสั่งให้ออกไปทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา ๔๕ นอกเรือนจำ

๘.๗.๒.๓ กำหนดให้ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคาเงินได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการงานนั้นได้ (ร่างมาตรา ๔๗)

มาตรา ๔๗ ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคาเงินได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการงานนั้นได้

การคำนวณรายได้เป็นราคาเงินและการจ่ายเงินรางวัล ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

๘.๗.๒.๔ กำหนดให้ผู้ต้องขังซึ่งได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือตาย เนื่องจากการทำงานตามมาตรา ๔๕ หรือมาตรา ๔๖ มีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๔๘)

มาตรา ๔๘ ผู้ต้องขังซึ่งได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือตาย เนื่องจากการทำงานตามมาตรา ๔๕ หรือมาตรา ๔๖ มีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ผู้ต้องขังซึ่งมีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามวรรคหนึ่งตาย ให้จ่ายเงินทำขวัญนั้นแก่ทายาท

๘.๗.๓ ส่วนที่ ๓ ประโยชน์ของผู้ต้องขัง

๘.๗.๓.๑ กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอดสาหัส ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษอาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ ได้รับความสะดวกในเรือนจำตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ หรือเลื่อนชั้น หรือได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ หรือลาไม่เกิน ๗ วันในคราวหนึ่ง โดยไม่นับรวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย หรือลดวันต้องโทษจำคุกให้เดือนละไม่เกิน ๕ วัน แต่การลดวันต้องโทษจำคุกจะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่า ๖ เดือน หรือไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี ในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลา หรือลดวันต้องโทษจำคุกลงอีกไม่เกินจำนวนวันที่ทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการนอกเรือนจำตามมาตรา ๔๖ และอาจได้รับเงินรางวัลด้วยก็ได้ หรือพักการลงโทษเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของกำหนดโทษตามหมายศาลขณะนั้น หรือได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการ หรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุมก็ได้ (ร่างมาตรา ๔๙)

มาตรา ๔๙ นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) ได้รับความสะดวกในเรือนจำตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

(๒) เลื่อนชั้น

(๓) ได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ

(๔) ลาไม่เกินเจ็ดวันในคราวหนึ่ง โดยไม่นับรวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย เมื่อมีความจำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ออกไปนอกราชอาณาจักร และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์ ระยะเวลาที่อนุญาตให้ลาครั้งนี้ มิให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ ถ้านักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับอนุญาตให้ลาออกไป ไม่กลับเข้าเรือนจำภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

(๕) ลดวันต้องโทษจำคุกให้เดือนละไม่เกินห้าวัน แต่การลดวันต้องโทษจำคุก จะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน หรือไม่น้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุก มีกำหนดเวลา ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยลดวันต้องโทษจำคุก

(๖) ลดวันต้องโทษจำคุกลงอีกไม่เกินจำนวนวันที่ทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใด เพื่อประโยชน์ของทางราชการนอกเรือนจำตามมาตรา ๔๖ และอาจได้รับเงินรางวัลด้วยก็ได้

(๗) พักการลงโทษเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น หรือไม่น้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต ที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลา และกำหนดระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดเท่ากับกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ ทั้งนี้ ในการคำนวณระยะเวลาการพักการลงโทษ ถ้ามีวันลดวันต้องโทษจำคุกตาม (๖)ให้นำมารวมกับระยะเวลาในการพักการลงโทษด้วย โดยในการพักการลงโทษ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยพักการลงโทษ

(๘) ได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุมก็ได้ แต่การอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำจะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายจำคุกในขณะนั้น และเหลือโทษจำคุกไม่เกินสามปีหกเดือน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ในการศึกษาอบรมและแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของนักโทษเด็ดขาด และความปลอดภัยของสังคมประกอบกัน แต่ถ้านักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยไม่มีผู้ควบคุมไม่กลับเข้าเรือนจำภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

การดำเนินการตาม (๒) (๓) (๕) (๖) (๗) และ (๘) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

๘.๗.๓.๒ กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก ตามมาตรา ๔๙ (๕) หรือได้รับการพักการลงโทษตามมาตรา ๔๙ (๗) และได้รับการปล่อยตัวไป ก่อนครบกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น ต้องปฏิบัติตนโดยเคร่งครัดตามเงื่อนไขที่กำหนด ในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๕๐)

มาตรา ๕๐ นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามมาตรา ๔๙ (๕) หรือได้รับการพักการลงโทษตามมาตรา ๔๙ (๗) และได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดโทษ ตามหมายศาลในขณะนั้น ต้องปฏิบัติตนโดยเคร่งครัดตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่นักโทษเด็ดขาดผู้ใดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด เจ้าพนักงานเรือนจำ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจอาจจับนักโทษเด็ดขาดผู้นั้นได้โดยต้องมีหมายจับ และนำกลับ เข้าจำคุกต่อไปตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่โดยไม่ต้องมีหมายจำคุกอีก โดยให้คณะอนุกรรมการ ตามมาตรา ๔๙ (๕) หรือ (๗) พิจารณาตรวจสอบว่านักโทษเด็ดขาดได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือไม่ หากปรากฏว่านักโทษเด็ดขาดไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไข ให้มีคำสั่งให้มีการลดวันต้องโทษจำคุก หรือพักการลงโทษต่อไป แต่หากปฏิบัติตามเงื่อนไข ให้มีอำนาจสั่งเพิกถอนการลดวันต้องโทษจำคุก หรือการพักการลงโทษ แล้วแต่กรณี และอาจถูกพิจารณาลงโทษทางวินัยอีกด้วยก็ได้

๘.๗.๔ ส่วนที่ ๔ สุขอนามัยของผู้ต้องขัง

๘.๗.๔.๑ กำหนดให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อเป็นที่ทำการ รักษาพยาบาลผู้ต้องขังที่ป่วย โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำ ที่สถานพยาบาลนั้นด้วยอย่างน้อย ๑ คน (ร่างมาตรา ๕๑)

มาตรา ๕๑ ให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อเป็นที่ทำการรักษาพยาบาล ผู้ต้องขังที่ป่วย จัดให้มีเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำที่สถานพยาบาลนั้นด้วย อย่างน้อยหนึ่งคน และให้ดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัย การสุขาภิบาล และการตรวจ สุขภาพตามความจำเป็น รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับโอกาสในการออกกำลังกายตามสมควร และจัดให้ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์ สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นและเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๗.๔.๒ กำหนดให้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เห็นว่าผู้ต้องขังป่วย มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต หรือเป็นโรคติดต่อ ให้รายงานผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อดำเนินการ ให้ได้รับการตรวจจากแพทย์โดยเร็ว (ร่างมาตรา ๕๒)

มาตรา ๕๒ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เห็นว่าผู้ต้องขังป่วย มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต หรือเป็นโรคติดต่อ ให้รายงานผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อดำเนินการให้ได้รับการตรวจจากแพทย์โดยเร็ว

หากแพทย์เห็นว่าผู้ต้องขังนั้นต้องได้รับการบำบัดรักษาเฉพาะด้านหรือถ้าการรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น ให้เสนอความเห็นต่อผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อพิจารณาส่งตัวผู้ต้องขังดังกล่าวไปยังสถานบำบัดรักษาสำหรับโรคชนิดนั้นโดยเฉพาะ โรงพยาบาลหรือสถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิตนอกเรือนจำต่อไปโดยกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่เห็นสมควรก็ได้

ในกรณีที่ผู้บัญชาการเรือนจำส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาตัวนอกเรือนจำตามวรรคสอง มิให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นพ้นจากการคุมขัง และถ้าผู้ต้องขังไปเสียจากสถานที่ที่รับผู้ต้องขังไว้รักษาตัวให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

๘.๗.๔.๓ กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องขังตาย ป่วยหนัก บาดเจ็บสาหัส วิกลจริต หรือจิตไม่ปกติ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งเรื่องดังกล่าวให้คู่สมรสของผู้ต้องขังนั้น ญาติ หรือบุคคลที่ผู้ต้องขังระบุไว้ทราบโดยไม่ชักช้า (ร่างมาตรา ๕๓)

มาตรา ๕๓ ในกรณีที่ผู้ต้องขังตาย ป่วยหนัก บาดเจ็บสาหัส วิกลจริต หรือจิตไม่ปกติ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งเรื่องดังกล่าวให้คู่สมรสของผู้ต้องขังนั้น ญาติ หรือบุคคลที่ผู้ต้องขังระบุไว้ทราบโดยไม่ชักช้า

๘.๗.๔.๔ กำหนดให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์หรือให้นมบุตร ได้รับคำแนะนำทางด้านสุขภาพและโภชนาการจากเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ และต้องจัดอาหารที่เพียงพอและในเวลาที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ทารก เด็กและมารดาที่ให้นมบุตร และต้องไม่ขัดขวางผู้ต้องขังหญิงในการให้นมบุตร เว้นแต่มีปัญหาด้านสุขภาพ (ร่างมาตรา ๕๔)

มาตรา ๕๔ ให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์หรือให้นมบุตรได้รับคำแนะนำทางด้านสุขภาพและโภชนาการจากเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ และต้องจัดอาหารที่เพียงพอและในเวลาที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ทารก เด็กและมารดาที่ให้นมบุตร และต้องไม่ขัดขวางผู้ต้องขังหญิงในการให้นมบุตร เว้นแต่มีปัญหาด้านสุขภาพ

๘.๗.๔.๕ กำหนดให้เรือนจำจัดเตรียมให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ได้คลอดบุตรในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลนอกเรือนจำ ณ ท้องที่ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ หากเด็กคลอดในเรือนจำ ห้ามมิให้บันทึกว่าเด็กเกิดในเรือนจำ และเมื่อผู้ต้องขังหญิงคลอดบุตรแล้ว ให้ผู้ต้องขังหญิงนั้นอยู่พักรักษาตัวต่อไปภายหลังจากการคลอดได้ไม่เกิน ๗ วันนับแต่วันคลอด ในกรณีที่จำเป็นต้องพักรักษาตัวนานกว่านี้ ให้เสนอความเห็นของแพทย์ผู้ทำการคลอดเพื่อขออนุญาตต่อผู้บัญชาการเรือนจำ (ร่างมาตรา ๕๕)

มาตรา ๕๕ ให้เรือนจำจัดเตรียมให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ได้คลอดบุตรในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลนอกเรือนจำ ณ ท้องที่ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ หากเด็กคลอดในเรือนจำ ห้ามมิให้บันทึกว่าเด็กเกิดในเรือนจำ

เมื่อผู้ต้องขังหญิงคลอดบุตรแล้ว ให้ผู้ต้องขังหญิงนั้นอยู่พักรักษาตัวต่อไปภายหลังการคลอดได้ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันคลอด ในกรณีที่จำเป็นต้องพักรักษาตัวนานกว่านี้ ให้เสนอความเห็นของแพทย์ผู้ทำการคลอดเพื่อขออนุญาตต่อผู้บัญชาการเรือนจำ

ให้เด็กที่อยู่ร่วมกับมารดาในเรือนจำได้รับการตรวจสุขภาพร่างกายโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพเด็กเพื่อวินิจฉัยและให้การรักษาตามความจำเป็น รวมทั้งการตรวจป้องกันโรคและการบริการด้านสุขอนามัย

๘.๗.๔.๖ กำหนดให้ผู้ต้องขังหญิงซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยเฉพาะผู้ที่ตั้งครรรภ์จากการถูกล่วงละเมิดดังกล่าว ต้องได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาทางการแพทย์ที่เหมาะสมและต้องได้รับการสนับสนุนการดูแลสุขภาพทางกายและทางจิตตามความจำเป็น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๕๖)

มาตรา ๕๖ ผู้ต้องขังหญิงซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยเฉพาะผู้ที่ตั้งครรรภ์จากการถูกล่วงละเมิดดังกล่าว ต้องได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาทางการแพทย์ที่เหมาะสมและต้องได้รับการสนับสนุนการดูแลสุขภาพทางกายและทางจิตตามความจำเป็น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

๘.๗.๕ ส่วนที่ ๕ การติดต่อผู้ต้องขัง

๘.๗.๕.๑ กำหนดให้ผู้ต้องขังพึงได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับบุคคลภายนอกตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๕๗)

มาตรา ๕๗ ผู้ต้องขังพึงได้รับการอนุญาตให้ติดต่อกับบุคคลภายนอกตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

บุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำเพื่อกิจธุระ เยี่ยมผู้ต้องขังหรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ที่ประกาศไว้โดยเปิดเผย

๘.๗.๕.๒ กำหนดให้เรือนจำจัดสถานที่ให้ผู้ต้องขังได้พบและปรึกษากับ
ทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์
(ร่างมาตรา ๕๘)

มาตรา ๕๘ ให้เรือนจำจัดสถานที่ให้ผู้ต้องขังได้พบและปรึกษากับทนายความ
หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๗.๖ ส่วนที่ ๖ ทรัพย์สินและสิ่งของ

๘.๗.๖.๑ กำหนดให้ทรัพย์สินชนิดใดจะเป็นสิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาต
ให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หากทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของ
อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำแต่มีปริมาณหรือจำนวนเกินกว่าที่อธิบดีกรมราชทัณฑ์อนุญาต
หรือเป็นสิ่งของที่ไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ให้แจ้งญาติมารับคืนจากเจ้าพนักงานเรือนจำ
แต่ถ้าไม่มีผู้มารับภายในเวลาที่เรือนจำกำหนด อาจจำหน่ายแล้วมอบเงินให้แก่ผู้ต้องขังภายหลัง
หักค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย แต่ถ้าของนั้นมีสภาพเป็นของสละได้ง่าย ของอันตรายหรือโสโครก
ให้เจ้าพนักงานเรือนจำทำลายเสีย (ร่างมาตรา ๕๙)

มาตรา ๕๙ ทรัพย์สินชนิดใดจะเป็นสิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้
ในเรือนจำ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของอนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำแต่มีปริมาณหรือจำนวน
เกินกว่าที่อธิบดีอนุญาต หรือเป็นสิ่งของที่ไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ให้แจ้งญาติมารับคืน
จากเจ้าพนักงานเรือนจำ แต่ถ้าไม่มีผู้มารับภายในเวลาที่เรือนจำกำหนด อาจจำหน่ายแล้วมอบเงิน
ให้แก่ผู้ต้องขังภายหลังหักค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย แต่ถ้าของนั้นมีสภาพเป็นของสละได้ง่าย
ของอันตรายหรือโสโครกให้เจ้าพนักงานเรือนจำทำลายเสีย

การจำหน่ายและการทำลายสิ่งของตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๗.๖.๒ กำหนดให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ในกรณี
ผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนด ๓ เดือนนับแต่วันที่หลบหนี หรือผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวไปแล้ว
และไม่มารับทรัพย์สิน เงินรางวัล หรือเงินทำขวัญของตนไปภายใน ๑ ปีนับแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัว
ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน (ร่างมาตรา ๖๐)

มาตรา ๖๐ ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ในกรณีต่อไปนี้
ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

- (๑) ผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่หลบหนี
- (๒) ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวไปแล้วและไม่มารับทรัพย์สิน เงินรางวัล หรือเงินทำขวัญ
ของตนไปภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัว

๘.๘ หมวด ๖ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ

๘.๘.๑ กำหนดให้เรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยริเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ เพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสม เพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ (ร่างมาตรา ๖๑)

มาตรา ๖๑ ให้เรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยริเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ เพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสม เพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ รวมทั้งต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรื่องส่วนตัว เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

๘.๘.๒ กำหนดให้ผู้ต้องขังที่จำคุกมาแล้วจนเหลือโทษที่ต้องจำคุกตามระเบียบที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ให้เรือนจำจัดให้พักการทำงาน และในกรณีที่เห็นสมควรให้จัดแยกคุมขังไว้ต่างหากจากผู้ต้องขังอื่น แล้วจัดให้ได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (ร่างมาตรา ๖๒)

มาตรา ๖๒ ผู้ต้องขังที่จำคุกมาแล้วจนเหลือโทษที่ต้องจำคุกตามระเบียบที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ให้เรือนจำจัดให้พักการทำงาน และในกรณีที่เห็นสมควรให้จัดแยกคุมขังไว้ต่างหากจากผู้ต้องขังอื่น แล้วจัดให้ได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

๘.๘.๓ กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องขังถึงกำหนดปล่อยป่วยหนัก ไม่สามารถไปจากเรือนจำได้ และขออนุญาตอยู่รักษาตัวในเรือนจำต่อไป ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาอนุญาตตามที่เห็นสมควรแต่ต้องรายงานให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์ทราบ (ร่างมาตรา ๖๓)

มาตรา ๖๓ ในกรณีที่ผู้ต้องขังถึงกำหนดปล่อยป่วยหนัก ไม่สามารถไปจากเรือนจำได้ และขออนุญาตอยู่รักษาตัวในเรือนจำต่อไป ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาอนุญาตตามที่เห็นสมควรแต่ต้องรายงานให้อธิบดีทราบ

๘.๘.๔ กำหนดให้เมื่อจะปล่อยตัวผู้ต้องขังให้มีการเรียกคืนทรัพย์สินที่เป็นของทางราชการจ่ายเครื่องแต่งกายให้ตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด สำหรับผู้ต้องขังที่ไม่มีเครื่องแต่งกายจะแต่งออกไปจากเรือนจำ ทำหลักฐานการปล่อยตัว คืนทรัพย์สินและสิ่งของของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งเงินรางวัลและเงินทำขวัญ ออกใบสำคัญการปล่อยนักโทษเด็ดขาดที่พ้นโทษ (ร่างมาตรา ๖๔)

มาตรา ๖๔ เมื่อจะปล่อยตัวผู้ต้องขัง ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (๑) เรียกคืนทรัพย์สินที่เป็นของทางราชการ
- (๒) จ่ายเครื่องแต่งกายให้ตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด สำหรับผู้ต้องขัง

ที่ไม่มีเครื่องแต่งกายจะแต่งออกไปจากเรือนจำ

- (๓) ทำหลักฐานการปล่อยตัว
- (๔) คืนทรัพย์สินและสิ่งของของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งเงินรางวัลและเงินทำขวัญ
- (๕) ออกใบสำคัญการปล่อยนักโทษเด็ดขาดที่พ้นโทษ

๘.๙ หมวด ๗ วินัยและบทลงโทษ

๘.๙.๑ กำหนดให้ผู้ต้องขังผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ หรือระเบียบกรมราชทัณฑ์ ให้ถือว่าผู้ต้องขังผู้นั้นกระทำผิดวินัย (ร่างมาตรา ๖๕)

มาตรา ๖๕ ผู้ต้องขังผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ หรือระเบียบกรมราชทัณฑ์ ให้ถือว่าผู้ต้องขังผู้นั้นกระทำผิดวินัย

๘.๙.๒ กำหนดบทลงโทษเมื่อผู้ต้องขังกระทำผิดวินัย (ร่างมาตรา ๖๖)

มาตรา ๖๖ เมื่อผู้ต้องขังกระทำผิดวินัย ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่พิจารณา โดยถ่วงแท้แล้วจึงเสนอผู้บัญชาการเรือนจำลงโทษผู้ต้องขังสถานหนึ่งสถานใด ดังต่อไปนี้

- (๑) ภาคทัณฑ์
- (๒) งดการเลื่อนชั้นโดยมีกำหนดเวลา
- (๓) ลดชั้น
- (๔) ตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อไม่เกินสามเดือน เว้นแต่เป็นกรณี การติดต่อกับนายความตามที่กฎหมายกำหนด หรือเป็นการติดต่อของผู้ต้องขังหญิงกับบุตรผู้เยาว์
- (๕) ลดหรืองดประโยชน์และรางวัลทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหรือบางอย่าง
- (๖) ขังเดี่ยวไม่เกินหนึ่งเดือน
- (๗) ตัดจำนวนวันที่ได้รับการลดวันต้องโทษ

ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจเพิกถอน เปลี่ยนแปลง งด หรือรอการลงโทษได้ เมื่อมีเหตุอันสมควร

การดำเนินการพิจารณาโทษ การลงโทษ การเพิกถอน เปลี่ยนแปลง งด หรือรอการลงโทษ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

๘.๙.๓ กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้กระทำความผิดอาญาขึ้นภายในเรือนจำ และความผิดนั้นเป็นความผิดลหุโทษ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ของเรือนจำ ความผิดตามมาตรา ๗๐ หรือความผิดฐานพยายามหลบหนีที่คุมขัง ให้ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจวินิจฉัยลงโทษฐานผิดวินัยตามพระราชบัญญัตินี้ แทนที่จะนำเรื่องขึ้นเสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการสอบสวนหรือฟ้องร้องตามกฎหมาย (ร่างมาตรา ๖๗)

มาตรา ๖๗ ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้กระทำความผิดอาญาขึ้นภายในเรือนจำ และความผิดนั้นเป็นความผิดลหุโทษ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ของเรือนจำ ความผิดตามมาตรา ๗๐ หรือความผิดฐานพยายามหลบหนีที่คุมขัง ให้ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจวินิจฉัยลงโทษฐานผิดวินัยตามพระราชบัญญัตินี้ แทนที่จะนำเรื่องขึ้นเสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการสอบสวนหรือฟ้องร้องตามกฎหมาย

ความผิดตามวรรคหนึ่งให้ผู้บัญชาการเรือนจำจะใช้อำนาจวินิจฉัยลงโทษทางวินัยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์
ความในมาตรานี้ไม่ตัดสิทธิของเอกชนที่จะเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งตามกฎหมาย

๘.๑๐ หมวด ๘ ความผิดเกี่ยวกับเรือนจำ

๘.๑๐.๑ กำหนดบทลงโทษในกรณีบุคคลใดเข้าไปในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานเรือนจำ (ร่างมาตรา ๖๘)

มาตรา ๖๘ ผู้ใดเข้าไปในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๘.๑๐.๒ กำหนดบทลงโทษแก่บุคคลใดที่กระทำด้วยประการใดให้เข้ามาหรือให้ออกไปจากเรือนจำ หรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขังซึ่งสิ่งของต้องห้าม ได้แก่ ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหย รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการเสพ สุราหรือของมีนเมาอย่างอื่น เครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี อาวุธ เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน น้ำมันเชื้อเพลิง หรือวัตถุอื่นใดที่ก่อให้เกิดเพลิงได้ เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น รวมทั้งอุปกรณ์สำหรับสิ่งของดังกล่าว และสิ่งของอื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเรือนจำ หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๖๙)

มาตรา ๖๙ ผู้ใดกระทำด้วยประการใดให้เข้ามาหรือให้ออกไปจากเรือนจำ หรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งของต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหย รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการเสพ

(๒) สุราหรือของมึนเมาอย่างอื่น

(๓) เครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี

(๔) อาวุธ เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน

(๕) น้ำมันเชื้อเพลิงหรือวัตถุอื่นใดที่ก่อให้เกิดเพลิงได้

(๖) เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น รวมทั้งอุปกรณ์

สำหรับสิ่งของดังกล่าว

(๗) สิ่งของอื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเรือนจำหรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

๘.๑๐.๓ กำหนดบทลงโทษแก่บุคคลใดที่กระทำด้วยประการใดให้เข้ามาหรือให้ออกไปจากเรือนจำ หรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งของต้องห้าม ได้แก่ อุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน ของเน่าเสียหรือของมีพิษต่อร่างกาย เงินตรา เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับสักร่างกาย สิ่งของอื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเรือนจำ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๗๐)

มาตรา ๗๐ ผู้ใดกระทำด้วยประการใดให้เข้ามาหรือให้ออกไปจากเรือนจำ หรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งของต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) อุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน

(๒) ของเน่าเสียหรือของมีพิษต่อร่างกาย

(๓) เงินตรา

(๔) เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับสักร่างกาย

(๕) สิ่งของอื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเรือนจำหรือความสงบเรียบร้อย

หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

๘.๑๐.๔ กำหนดให้สิ่งของต้องห้ามตามความในมาตรา ๖๙ และมาตรา ๗๐ ไม่หมายความรวมถึงสิ่งของซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในราชการ และกำหนดบทลงโทษหากผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๖๙ หรือมาตรา ๗๐ เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำหรือเป็นข้าราชการกรมราชทัณฑ์ ต้องระวางโทษเป็น ๓ เท่า ของโทษสำหรับความผิดนั้น (ร่างมาตรา ๗๑)

มาตรา ๗๑ สิ่งของต้องห้ามตามความในมาตรา ๖๙ และมาตรา ๗๐ ไม่หมายความรวมถึงสิ่งของซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในราชการ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๖๙ หรือมาตรา ๗๐ เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำหรือเป็นข้าราชการกรมราชทัณฑ์ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น
สิ่งของต้องห้ามที่มีการฝ่าฝืนมาตรา ๖๙ หรือมาตรา ๗๐ ให้รับเสียทั้งสิ้น

๘.๑๑ บทเฉพาะกาล (ร่างมาตรา ๗๒)

มาตรา ๗๒ บรรดา กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง และมติคณะรัฐมนตรี ที่ได้ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

ส่วนที่ ๒

ข้อมูลประกอบการพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์
พ.ศ.
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

คำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมาย*

๑. ชื่อร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

๒. ส่วนราชการหรือหน่วยงานผู้เสนอ

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

๓. ความเป็นมา

เนื่องจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ยกร่างขึ้นเพื่อใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษอาญาและมีคำพิพากษาของศาลให้จำคุกตามอัตราโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และโดยที่แนวคิดทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาในห้วงเวลานั้น มักจะเน้นไปทางแนวคิดด้านการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนและเพื่อการข่มขวัญยับยั้ง ตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม ที่เน้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือข่มขวัญยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีก ดังนั้น กฎหมายที่บัญญัติขึ้นจึงมักจะไม่ค่อยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเท่าใดนัก

เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไป ทุกอย่างในสังคมก็ย่อมมีการพัฒนาไปตามพลวัตของสังคมโลกไม่เว้นแม้แต่การเปลี่ยนแปลงทางแนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมาย อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา รวมทั้งนโยบายทางอาญาของรัฐ ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงจากการลงโทษแก้แค้นทดแทนและข่มขวัญยับยั้ง มาเป็นการลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิดและเพื่อแก้ไขฟื้นฟู กอปรกับแนวคิดทางด้านการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน ก็มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง เป็นเหตุให้องค์การระหว่างประเทศมีความห่วงใยต่อสถานะของผู้ต้องขังในประเทศต่างๆ จนนำไปสู่การจัดทำข้อบัญญัติระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้ต้องขังในด้านต่างๆ เช่น มาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners – SMR) มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติสำหรับมาตรการไม่ควบคุมตัว (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures - The Tokyo Rules) เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายภาครัฐและหลักทัศนคติปฏิบัติให้สอดคล้องกับสิ่งต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไป แต่การเปลี่ยนแปลงทางนโยบายแต่เพียงประการเดียวไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้ หากเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการไม่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และกฎหมายก็ถือเป็นเครื่องมือประการหนึ่งที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา เพื่อให้รัฐสามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินการต่างๆ ให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์กติกาของสังคมโลก เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ที่ได้บังคับใช้มาเป็นเวลานานแล้ว ให้กลายเป็นเครื่องมือที่สามารถแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ กับทั้งเป็นเครื่องมือของรัฐในการแก้ไขปัญหาประการอื่นทางการบริหารจัดการกระบวนการของรัฐบาลให้ทรงประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

แต่โดยที่การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในลักษณะเฉพาะราย เฉพาะจุด หรือแม้แต่การออกอนุบัญญัติ ดังเช่นที่ได้กระทำมาในอดีต ไม่สามารถที่จะทำให้การบริหารงานของกรมราชทัณฑ์ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และการต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง กระทรวงยุติธรรมจึงมอบหมายให้สำนักงานกิจการยุติธรรมซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม พิจารณาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ เพื่อพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ของประเทศ

* ที่มา : สำนักงานขับเคลื่อนพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ .

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานศึกษากฎหมายและการบริหารงานราชทัณฑ์ ดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและการบริหารงานราชทัณฑ์ของไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายและการบริหารงานราชทัณฑ์ของต่างประเทศ รวมทั้งจัดทำรายงานผลการศึกษาเพื่อประโยชน์แก่การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๗๙ และการพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ต่อไป และกรมราชทัณฑ์ได้จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์ ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบกับแนวทางการปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์และการวางกรอบการปฏิรูปงานราชทัณฑ์ในมิติเชิงกฎหมายที่สำนักงานกิจการยุติธรรมเสนอ แต่เห็นควรให้มีการรับฟังความคิดเห็นด้านการปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์จากผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานฯ จึงได้จ้างที่ปรึกษาเพื่อจัดทำรายงานการรับฟังความคิดเห็นปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์ ซึ่งที่ปรึกษาได้จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อสำนักงานฯ โดยประมวลปัญหาในการดำเนินการในระบบงานราชทัณฑ์ พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะในการปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์ จากนั้นสำนักงานฯ ได้ดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ขึ้น พร้อมส่งให้กรมราชทัณฑ์ให้ข้อคิดเห็น ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้จัดส่งข้อมูลทั้งหมดไปยังสำนักงานฯ แล้ว

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๔ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม (นายวิทยา สุริยะวงศ์) เข้าหารือกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติฯ และข้อมูลที่ได้รับจากกรมราชทัณฑ์ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีประเด็นข้อสังเกตเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขังและการจัดสถานศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง อย่างไรก็ตาม สำนักงานกิจการยุติธรรมและสำนักกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้ร่วมกันแก้ไขปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ตามประเด็นข้อสังเกตของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเรียบร้อยแล้ว

ในช่วงเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗ สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม เห็นว่า ควรหยิบยกร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ที่เคยยกร่างไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มาปรับปรุงอีกครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของรัฐบาล ภายหลัง กรมราชทัณฑ์ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ต่อกระทรวงยุติธรรม เพื่อบรรจุลงแผนการเสนอร่างกฎหมายของกระทรวงยุติธรรม โดยกระทรวงยุติธรรมพิจารณาแล้วเห็นควรมอบหมายกรมราชทัณฑ์และสถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม ร่วมกันพิจารณาดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. โดยควรยึดถือหลักการตามมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติสำหรับมาตรการไม่ควบคุมตัว (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures - The Tokyo Rules)

ต่อมา อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายวิทยา สุริยะวงศ์) ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เพื่อนำเรียนและหารือแนวทางในการดำเนินงานต่างๆ ของกรมราชทัณฑ์ รวมถึงแนวทางการยกร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ซึ่งพระเจ้าหลานเธอฯ ทรงเห็นว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๗๙ ได้บังคับใช้มาเป็นระยะเวลานานแล้ว กอปรกับมีประเด็นอื่นๆ ที่สมควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม อาทิ ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ประเด็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ประเด็นการแยกคุมขัง ประเด็นการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง ประเด็นมาตรการลงโทษแบบอื่นแทนการจำคุก ทั้งนี้ หากมีการแก้ไข สมควรดำเนินการให้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และแนวโน้มกฎหมายราชทัณฑ์ของต่างประเทศ

หลังจากนั้น กรมราชทัณฑ์และสถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม ได้ร่วมประชุมหารือเพื่อยกร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. เรื่อยมา โดยกรมราชทัณฑ์ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาผู้เชี่ยวชาญด้านงานราชทัณฑ์ ภายใต้โครงการสัมมนาพัฒนากฎหมายราชทัณฑ์และเพิ่มศักยภาพงานราชทัณฑ์ไทย จำนวน ๒ ครั้ง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ และโครงสร้างของกฎหมายราชทัณฑ์ตามมาตรฐานสากล พร้อมทั้งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านงานราชทัณฑ์จากต่างประเทศได้ให้ข้อเสนอแนะต่อกรอบแนวคิดหลัก (conceptual framework) ของร่างพระราชบัญญัติที่จะทำการยกร่าง

สถาบันวิจัยฯ สำนักงานกิจการยุติธรรม ได้ทำการปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติฯ ให้มีความสมบูรณ์ โดยอาศัยข้อมูลจากข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายราชทัณฑ์ของต่างประเทศ รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญด้านงานราชทัณฑ์ของต่างประเทศ ผู้บัญชาการเรือนจำ และผู้ปฏิบัติงานด้านต่างๆ ของกรมราชทัณฑ์ และประสานส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ข้อสังเกตในเบื้องต้น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ส่งข้อสังเกตเบื้องต้นให้สถาบันวิจัยฯ เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ และสถาบันวิจัยฯ ได้ปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้วเสร็จในวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

วันอังคารที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ พร้อมด้วยผู้อำนวยการสถาบันวิจัยฯ และพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม และคณะ ได้ร่วมกันนำเสนอร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งรัฐมนตรีฯ เห็นชอบในหลักการ และเห็นควรมีการนำร่างพระราชบัญญัติฯ เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป

๔. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจ

๔.๑ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจ

เพื่อปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

๔.๒ ความจำเป็นที่ต้องทำภารกิจ

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ เป็นกฎหมายใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติภายในไม่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

๔.๓ ปัญหาหรือข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไข

บทบัญญัติในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ล้าสมัย ไม่ตอบสนองต่อนโยบายอาญาและหลักทัณฑ์ปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่เหมาะสมต่อการบำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ไม่ยืดหยุ่นและไม่เอื้ออำนวยต่อการบริหารงานของกรมราชทัณฑ์ในบางประการ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของกรมฯ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

๔.๔ มาตรการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของภารกิจ

กำหนดบทบัญญัติและกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นใหม่ เพื่อให้การบริหารงานของกรมราชทัณฑ์ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ กระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

๔.๕ ทางเลือกอื่นที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน
ไม่มี

๔.๖ เหตุผลที่แสดงว่ามาตรการที่กำหนดสามารถแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องนั้นได้
เป็นการตรากฎหมายซึ่งเป็นเครื่องมือประการหนึ่งในการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์
ให้มีความทันสมัย สอดรับกับกฎเกณฑ์และข้อตกลงระหว่างประเทศ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล
นโยบายทางอาญาและหลักทัณฑ์ปฏิบัติของประเทศ ปรับปรุงระบบการจำแนกและระบบการพัฒนา
พฤตินิสัยผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพ สามารถบำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้สามารถกลับ
ตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานของราชทัณฑ์และการปฏิบัติงาน
ของเจ้าหน้าที่ทุกระดับให้มีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานเดียวกับสากล

๕. ผู้ทำภารกิจ

๕.๑ เมื่อคำนึงถึงประสิทธิภาพ ต้นทุนและความคล่องตัวแล้ว เหตุใดจึงไม่ควรให้เอกชนทำ
ภารกิจนี้

เนื่องจากเป็นกระบวนการควบคุม กักขัง หรือคุมขังผู้กระทำความผิดอาญาตามคำสั่ง
ของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย และคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของกระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญา จึงไม่ควรให้เอกชนเป็นผู้ทำภารกิจ

๕.๒ ถ้าเอกชนไม่ควรทำ เหตุใดจึงไม่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำภารกิจนี้

เนื่องจากเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป จึงไม่สามารถ
ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ออกกฎหมายระดับท้องถิ่น และเป็นเรื่องที่รัฐบาลกลางต้องดำเนินการ
ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

๖. ความจำเป็นในการออกกฎหมาย

๖.๑ เหตุผลที่ต้องมีกฎหมายรองรับการทำภารกิจนี้

เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานของกรมราชทัณฑ์ที่มีลักษณะ
เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล การควบคุม กักขัง หรือคุมขังผู้ต้องหาหรือผู้ต้องคำพิพากษา การพัฒนา
พฤตินิสัยผู้ต้องขัง ตลอดจนการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน ล้วนแล้วแต่เป็นกระบวนการในกระบวนการยุติธรรม
ทางอาญา ที่จำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจในการดำเนินการ

๖.๒ ถ้าจำเป็นต้องตรากฎหมาย เหตุผลที่ไม่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ออก
กฎหมายระดับท้องถิ่น

เนื่องจากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ และคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ใน
ลักษณะที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องคำพิพากษา ด้วยการควบคุม กักขัง หรือคุมขัง หรือ
การอื่นที่เกี่ยวข้องกัน เป็นภารกิจที่รัฐบาลกลางต้องจัดทำเอง

๖.๓ เหตุผลในการกำหนดให้ใช้บังคับกฎหมายพร้อมกันทุกท้องที่ ทயอยใช้เป็นท้องที่ๆ ไป หรือใช้บังคับเพียงบางท้องที่

- พร้อมกันทุกท้องที่
 ทายอยใช้เป็นท้องที่ๆ ไป เนื่องจาก.....
 ใช้บังคับเพียงบางท้องที่ เนื่องจาก.....

๖.๔ กำหนดระยะเวลาสิ้นสุดการใช้บังคับกฎหมาย ไม่มี

๖.๕ ลักษณะการใช้บังคับกฎหมาย

- ระบบควบคุม ระบบกำกับ ระบบส่งเสริม

๖.๖ ประเภทของโทษที่กำหนด

- โทษทางอาญา มาตรการบังคับทางปกครอง

๗. ความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น

๗.๑ มีกฎหมายอื่นในเรื่องเดียวกันหรือทำนองเดียวกันหรือไม่
ไม่มี

๗.๒ เหตุผลที่ไม่สมควรยกเลิก แก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายอื่นที่มีอยู่เดิม
ไม่มี

๘. ภาระต่อบุคคลและความคุ้มค่า

๘.๑ ผู้ซึ่งถูกระทบโดยกฎหมาย
ผู้ต้องหว่ากระทำความผิดอาญา หรือผู้ต้องคำพิพากษาของศาลให้ต้องจำคุก

๘.๒ ภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ถูกกฎหมายบังคับใช้
กรมราชทัณฑ์

๘.๓ สิทธิและเสรีภาพที่ถูกจำกัด
การควบคุม กักขัง และคุมขัง ผู้ต้องหว่ากระทำความผิดอาญา หรือผู้ต้องคำพิพากษา
ของศาลให้ต้องจำคุก

๘.๔ ประโยชน์ที่ประชาชนและสังคมจะได้รับ
- มีการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาตามที่กฎหมายกำหนด
- การกักขังผู้กระทำความผิดอาญาให้ออกจากสังคมเป็นระยะเวลาหนึ่ง
- สังคมมีความปลอดภัยมากขึ้น
- มีการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาพฤติกรรมเสียของผู้ต้องขังให้สามารถกลับตนเป็นคนดี

ของสังคม

๘.๕ ความยุ่งยากที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามกฎหมาย
ไม่มี

๘.๖ ความคุ้มค่าของภารกิจเมื่อคำนึงถึงงบประมาณที่ต้องใช้ ภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นกับประชาชนและการที่ประชาชนจะต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพเทียบกับประโยชน์ที่จะได้รับ

การมีกฎเกณฑ์และบทบัญญัติทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุม กักขัง หรือคุมขัง และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ชัดเจน เหมาะสม ทันท่วงที และเป็นไปตามมาตรฐานสากล พร้อมทั้งมีระบบการพัฒนาพฤตินิสัยและกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่น่าจะเป็นอันตรายต่อสังคมให้ดีขึ้นและกลับตนเป็นคนดีของสังคม ซึ่งจะส่งผลให้สังคมมีความสงบสุขมากขึ้น

๙. ความพร้อมของรัฐ

๙.๑ ความพร้อมของรัฐ

(ก) กำลังคนและอุปกรณ์หลักที่คาดว่าจะต้องใช้

อาจต้องมีการเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เพียงพอที่จะควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานสากล

(ข) คุณวุฒิและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ซึ่งจำเป็นต้องมี

จะมีการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ สมรรถภาพ และสมรรถนะ ตามภารกิจของแต่ละคน

(ค) งบประมาณที่คาดว่าจะต้องใช้

ขึ้นอยู่กับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่จะได้รับจัดสรรเพิ่มเติมจากรัฐ

๙.๒ วิธีการที่จะให้ผู้อยู่ใต้บังคับของกฎหมายมีความเข้าใจ และพร้อมที่จะปฏิบัติตาม

กฎหมาย

ชี้แจงและซักซ้อมความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

๑๐. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการกับหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติการกิจซ้ำซ้อนหรือใกล้เคียงกัน

ไม่มี

๑๑. วิธีการทำงานและการตรวจสอบ

๑๑.๑ ระบบการทำงานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

เป็นระบบที่มีการดำเนินการที่โปร่งใสเป็นธรรม ตรวจสอบได้

๑๑.๒ ระบบการตรวจสอบประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการทำงาน

มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจเรือนจำและคณะกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ เพื่อมาทำหน้าที่เฉพาะด้าน อันจะส่งผลให้การดำเนินการของกรมราชทัณฑ์และเรือนจำเป็นไปตามหลักการ check & balance โปร่งใส ตรวจสอบได้

๑๑.๓ ระบบการคานอำนาจ

- มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการตรวจเรือนจำและคณะอนุกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ เพื่อมาทำหน้าที่เฉพาะด้าน
- มีคณะกรรมการสหวิชาชีพประจำเรือนจำ เพื่อให้ข้อเสนอแนะเรื่องต่างๆ แก่เรือนจำ
- มีคณะกรรมการพักการลงโทษ เพื่อพิจารณาการพักการลงโทษ และการลดวันต้องโทษจำคุก

๑๒. มาตรการป้องกันมิให้มีการตราอนุบัญญัติที่เป็นการขยายอำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเพิ่มภาระแก่บุคคลจนเกินสมควร

อำนาจในการตราอนุบัญญัติจะกำหนดและจำกัดเฉพาะเรื่องไว้ในพระราชบัญญัติ โดยมีได้เป็นกรณีเปิดโอกาสให้มีการขยายอำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ หรือเพิ่มภาระแก่บุคคล แต่ประการใด

๑๓. การรับฟังความคิดเห็น

๑๓.๑ เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นหรือไม่ โดยวิธีใด เมื่อใด

(๑) เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๓ กรมราชทัณฑ์จัดการประชุมคณะกรรมการปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์ ครั้งที่ ๒/๒๕๕๓ ณ กรมราชทัณฑ์

(๒) การรับฟังความคิดเห็นและประเด็นสำคัญจากการลงพื้นที่จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำ / ทัณฑสถาน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ต้องขัง ในด้านการบริหารงานทั่วไป การควบคุมตัว การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง การแก้ไขฟื้นฟู และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ในพื้นที่ต่างๆ รวม ๙ เขตพื้นที่ ได้แก่

- ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๓ ณ จังหวัดนครราชสีมา
- ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ณ จังหวัดนนทบุรี
- ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ณ จังหวัดชลบุรี
- ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ณ จังหวัดพิษณุโลก
- ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ณ จังหวัดนครปฐม
- ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ณ จังหวัดขอนแก่น
- ครั้งที่ ๗ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ณ จังหวัดเชียงใหม่
- ครั้งที่ ๘ เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓ ณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ครั้งที่ ๙ เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๓ ณ จังหวัดสงขลา

(๓) เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ การสัมมนาและการนำเสนอผลการศึกษา การรับฟังความคิดเห็นเพื่อการปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์ ณ ห้องประชุมจรัส บุญมาก อาคารสยามบรมราชกุมารี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) มีผู้เข้าร่วม ๙๐ คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานจากกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมและงานราชทัณฑ์ ได้แก่ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สภานายความ กรมคุมประพฤติ และสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม นักวิชาการ นิสิต - นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไป

(๔) เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๗ การประชุมทบทวนร่าง พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ พ.ศ. ร่วมกับผู้บริหารกรมราชทัณฑ์และเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องในแต่ละหมวดของร่าง ณ กรมราชทัณฑ์

(๕) เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายวิทยา สุริยะวงศ์) เข้าเฝ้าพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ณ อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ กระทรวงยุติธรรม เพื่อนำเรียนและหารือแนวทางในการดำเนินงานต่างๆ ของกรมราชทัณฑ์ รวมถึงแนวทางในการยกย่องพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ซึ่งพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงเห็นว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๗๙ ได้บังคับใช้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว กอปรกับมีประเด็นอื่นๆ ที่สมควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม อาทิ ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ประเด็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ประเด็นการแยกคุมขัง ประเด็นการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง ประเด็นมาตรการลงโทษแบบอื่นแทนการจำคุก ทั้งนี้ หากมีการแก้ไข สมควรดำเนินการให้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และแนวโน้มกฎหมายราชทัณฑ์ของต่างประเทศ

(๖) วันที่ ๔ และ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม ได้ขอเข้าหารือและประชุมกับอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายวิทยา สุริยะวงศ์) ณ กรมราชทัณฑ์ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติฯ ในลักษณะของการทบทวนร่างเป็นรายมาตราเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดหลัก (conceptual framework) และบริบทของงานราชทัณฑ์

(๗) วันที่ ๑๔ - ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ กรมราชทัณฑ์ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาผู้เชี่ยวชาญด้านงานราชทัณฑ์ ภายใต้โครงการสัมมนาพัฒนากฎหมายราชทัณฑ์และเพิ่มศักยภาพงานราชทัณฑ์ไทย ครั้งที่ ๑ ณ โรงแรมริชมอนด์ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านงานราชทัณฑ์จากต่างประเทศมาให้ความคิดเห็นเรื่องกรอบแนวคิดหลัก (conceptual framework) ของร่างพระราชบัญญัติฯ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และผู้แทนสำนักงานกิจการยุติธรรม ทั้งนี้ มีการนำข้อตกลงระหว่างประเทศมาเป็นข้อมูลประกอบการประชุมสัมมนาด้วย

(๘) วันที่ ๑๗ - ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ กรมราชทัณฑ์ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาผู้เชี่ยวชาญด้านงานราชทัณฑ์ ภายใต้โครงการสัมมนาพัฒนากฎหมายราชทัณฑ์และเพิ่มศักยภาพงานราชทัณฑ์ไทย ครั้งที่ ๒ ณ โรงแรมริชมอนด์ และกรมราชทัณฑ์ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านงานราชทัณฑ์จากต่างประเทศมาศึกษาดูงานในเรือนจำพร้อมหารือร่วมกับผู้บัญชาการเรือนจำและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นเรื่องการปราบปรามสิ่งของต้องห้าม

(๙) วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน และ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์ ได้ร่วมกันพิจารณาทบทวนร่างพระราชบัญญัติฯ เป็นรายมาตราเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดหลัก (conceptual framework) และบริบทของงานราชทัณฑ์ อีกครั้งหนึ่ง หลังจากได้รับทราบแนวคิด กรอบกฎหมายต่างประเทศ ข้อตกลงระหว่างประเทศ ตลอดจนข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านงานราชทัณฑ์ ณ กรมราชทัณฑ์

(๑๐) วันที่ ๑๔ - ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้บริหารกรมราชทัณฑ์ กงนิติการ กรมราชทัณฑ์ และสถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม ได้ร่วมกันประชุมพิจารณาและทบทวนร่างพระราชบัญญัติฯ เป็นรายมาตรา อย่างละเอียดอีกครั้ง ณ กรมราชทัณฑ์

๑๓.๒ สรุปข้อคัดค้านหรือความเห็นของผู้เกี่ยวข้อง
ไม่มี

เรื่องเสรีจที่ ๕๔๒/๒๕๕๙

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ประกอบร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ที่ นร ๐๕๐๓ / ๑๒๒๕๒ ลงวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๘ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า ตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานประมาณ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงาน ก.พ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงาน ก.พ.ร. สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฝ่ายกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม คณะรักษาความสงบแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐ ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีและในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๘ คณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว เห็นว่า การควบคุมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะต้องดำเนินการตามหลักทัณฑ์โทษ หลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมาย รวมทั้งข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล สร้างความเชื่อมั่นต่อนานาชาติ และส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน และเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ด้านการบำบัดฟื้นฟู พัฒนาระบบพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าว ตลอดจนมุ่งเน้นการอบรม แก้ไขพฤตินิสัย และสร้างโอกาสให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วกลับคืนสู่สังคมได้อย่างเป็นปกติสุข โดยไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก อันจะเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัย ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้ว ลงมติอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาโดยให้ความเห็นของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไปประกอบการพิจารณาด้วย แล้วให้ส่งคณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาต่อไป

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอให้คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) พิจารณา โดยมีผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานประมาณ สำนักงาน ก.พ. และสำนักงาน ก.พ.ร.) ผู้แทนกระทรวงกลาโหม (กรมพระธรรมนูญและกองทัพบก) ผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมบัญชีกลาง) ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียด และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นสมควรจัดทำบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติฯ ดังต่อไปนี้

๑. หลักการของร่างพระราชบัญญัติที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ

ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. เป็นการปรับปรุงพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

๑.๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายสำหรับการราชทัณฑ์ และกำหนดทิศทางกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อให้การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ มีทิศทางและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีคณะกรรมการที่สำคัญและขึ้นตรงต่อคณะกรรมการ ๒ คณะ ได้แก่ คณะอนุกรรมการตรวจเรือนจำมีอำนาจหน้าที่ให้ความเห็นและเสนอแนะในการดำเนินกิจการเรือนจำตามหลักการทางด้านอาชญาวิทยา และทัณฑวิทยาแก่กรมราชทัณฑ์ รวมทั้งทำการตรวจกิจการเรือนจำและให้คำแนะนำแก่เจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ และคณะอนุกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์มีอำนาจหน้าที่ในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ หรือเรื่องราวใด ๆ จากผู้ต้องขัง อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์อาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการอื่นหรือคณะทำงานเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ (ร่างมาตรา ๗ ถึงร่างมาตรา ๑๕)

๑.๒ กำหนดให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่และเจ้าพนักงาน โดยมีบทบัญญัติสำคัญที่กำหนดให้หน่วยงานกลางมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการบริหารงานบุคคลภาครัฐต้องจัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่แก่กรมราชทัณฑ์ให้มีจำนวนเพียงพอกับการปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ ทั้งนี้ เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอัตราบุคลากรของกรมราชทัณฑ์ และมีการกำหนดตำแหน่งเจ้าพนักงานที่เกี่ยวกับการราชทัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องและตรงตามลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกรมราชทัณฑ์ โดยในส่วนี้จะส่งผลให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในสายอาชีพของตนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาเจ้าหน้าที่และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน เพื่อเพิ่มทักษะ ความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะ ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำแต่ละประเภท (ร่างมาตรา ๑๖ ถึงร่างมาตรา ๒๑)

๑.๓ กำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจหน้าที่พิเศษในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือในสถานการณ์ที่ไม่ปกติ เพื่อติดตามผู้ต้องขังที่หลบหนี โดยจำกัดระยะเวลาการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานไว้เพียง ๔๘ ชั่วโมงนับแต่ทราบเหตุผู้ต้องขังหลบหนี รวมทั้งมีอำนาจในการป้องปรามมิให้มีการนำสิ่งของต้องห้ามประเภทต่าง ๆ เข้าสู่เรือนจำ โดยจำกัดอาณาบริเวณและกำหนดพฤติการณ์ที่จะทำให้เจ้าพนักงานมีอำนาจเช่นนั้น (ร่างมาตรา ๒๒ ถึงร่างมาตรา ๓๗)

๑.๔ กำหนดให้ทุกเรือนจำใช้คำขึ้นต้นว่า “เรือนจำ” อันเป็นการยกเลิกทัณฑสถาน และทัณฑนิคม ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถกำหนดประเภทของเรือนจำตามมาตรฐานสากล อันจะเป็นการยกระดับให้เรือนจำมีมาตรฐานด้านต่าง ๆ กับทั้งเป็นการแก้ไขปัญหากรณีกรมราชทัณฑ์ไม่สามารถของบประมาณเพื่อการจัดตั้งเรือนจำได้ทันการจัดตั้งศาลของสำนักงานศาลยุติธรรม การกำหนดให้มีเกณฑ์มาตรฐานของเรือนจำในด้านต่าง ๆ การกำหนดให้กรมราชทัณฑ์สามารถกำหนดอาณาเขตในสถานที่อื่นเพื่อเป็นสถานที่คุมขัง การกำหนดให้ใช้มาตรการลงโทษอื่นแทนการจำคุก และการให้เอกชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจการของรัฐได้ (ร่างมาตรา ๓๘ ถึงร่างมาตรา ๔๕)

๑.๕ กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง โดยเพิ่มสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดให้มีการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบ ปรับปรุงระบบการรับตัวผู้ต้องขังให้มีความทันสมัย และชัดเจนยิ่งขึ้น พัฒนาระบบการจำแนกและแยกคุมขัง เพื่อให้การคัดกรองผู้ต้องขังดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อการคัดแยก การพัฒนาพฤตินิสัย ตลอดจนการเตรียมความพร้อม

ก่อนปล่อยโดยกระบวนการบางส่วนได้ส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน และองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ด้านการบำบัด พื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ให้เข้ามามีส่วนร่วมได้ ซึ่งการส่งเสริมในลักษณะเช่นนี้จะส่งผลดีต่อผู้ต้องขังเมื่อพ้นจากการจำคุกแล้ว (ร่างมาตรา ๔๘ ถึงร่างมาตรา ๖๑)

๑.๖ กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น พัฒนาบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับประโยชน์ของผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีให้สามารถนำมาบังคับใช้ได้จริง รวมทั้งกำหนดการอื่น ๆ ที่เกี่ยวแก่ผู้ต้องขังให้เป็นรูปธรรมและเป็นไปตามมาตรฐานสากลมากขึ้น เช่น อนามัยผู้ต้องขัง การติดต่อผู้ต้องขัง เป็นต้น ตลอดจนบทบัญญัติเกี่ยวกับวินัยและบทลงโทษผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัย (ร่างมาตรา ๖๒ ถึงร่างมาตรา ๑๐๗)

๑.๗ กำหนดให้มีกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยให้กระบวนการนี้เริ่มต้นตั้งแต่มีการรับตัวผู้ต้องขัง เพื่อให้สอดคล้องกับโปรแกรมการพัฒนาพฤตินิสัยตามที่กรมราชทัณฑ์หรือเรือนจำได้จัดเตรียมให้หลังจากผ่านกระบวนการจำแนกมาแล้ว ซึ่งในส่วนนี้ได้สนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน และองค์กรเอกชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเช่นเดียวกัน รวมทั้งกำหนดให้เรือนจำต้องดำเนินการจัดเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขัง เพื่อให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ (ร่างมาตรา ๑๐๘ ถึงร่างมาตรา ๑๑๓)

๒. ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเสนอข้อสังเกตและความเห็น จำนวน ๑๔ หน่วยงาน ซึ่งเห็นชอบในหลักการของร่างพระราชบัญญัติ โดยมีข้อสังเกตจำนวน ๘ หน่วยงาน และไม่มีข้อสังเกตจำนวน ๖ หน่วยงาน ดังมีรายละเอียดโดยสรุป ดังต่อไปนี้

๒.๑ สำนักงาน ก.พ.

๒.๑.๑ การกำหนดให้หน่วยงานกลางที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการบริหารงานบุคคลภาครัฐต้องจัดสรรอัตรากำลังเจ้าหน้าที่แก่กรมราชทัณฑ์ให้มีจำนวนที่เพียงพอกับการปฏิบัติหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์มิใช่การดำเนินการในระบบงานราชทัณฑ์ที่ไม่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และการจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการควรให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินการให้สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๖

๒.๑.๒ กรณีตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีเป็นตำแหน่งที่ไม่ได้มีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินและไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกำหนดตำแหน่งตามมาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

๒.๑.๓ การกำหนดให้เจ้าพนักงานที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำและผ่านการฝึกอบรมเป็นตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนโดยเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนของผู้ปฏิบัติงานอื่นในกระบวนการยุติธรรม อาจไม่สอดคล้องกับมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

๒.๒ สำนักงาน ก.พ.ร.

๒.๒.๑ ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. นั้น เป็นการปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัย สอดรับกับกฎเกณฑ์และข้อตกลงระหว่างประเทศ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลนโยบายทางอาญาและหลักทฤษฎีปฏิบัติของประเทศ ปรับปรุงระบบการจำแนกและระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีคืนสู่สังคมได้ โดยอาศัยความช่วยเหลือจากชุมชน หรือครอบครัวของผู้ต้องขังให้เข้ามามีส่วนร่วมและกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ - พ.ศ. ๒๕๖๑ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕

๒.๒.๒ ตามร่างเดิมมาตรา ๓๘ ที่กำหนดให้การเรียกชื่อเรือนจำโดยใช้คำว่า “เรือนจำ” เป็นคำขึ้นต้น แล้วต่อด้วยชื่อของเรือนจำตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด และในวรรคสอง จะจำแนกประเภทของเรือนจำให้เป็นลักษณะเรือนจำเฉพาะทางก็ได้ นั้น จะมีผลกระทบต่อ ชื่อของส่วนราชการและไม่สอดคล้องกับกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งการปรับปรุงกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ รวมทั้งการจัดตั้งเรือนจำเพิ่มขึ้นใหม่ ต้องเสนอคณะกรรมการพัฒนาโครงสร้างระบบราชการของกระทรวง และคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) พิจารณาก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีตามมติคณะรัฐมนตรีในการประชุม เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๙

๒.๒.๓ ตามร่างเดิมมาตรา ๔๕ ที่บัญญัติถึงการทำสัญญาจ้างเอกชน เพื่อดำเนินการใด ๆ ที่เป็นภารกิจและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ได้ ไม่ว่าทั้งหมด หรือบางส่วนเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับแนวทางการทบทวนบทบาทภารกิจของส่วนราชการ ซึ่งหากงานใดที่ภาคส่วนอื่นสามารถดำเนินการได้ให้สามารถถ่ายโอนภารกิจนั้นไปยังภาคส่วนอื่น ที่เป็นภาคเอกชนหรือท้องถิ่นดำเนินการแทนได้ อย่างไรก็ตาม ภารกิจของกรมราชทัณฑ์ในเรื่อง การควบคุมตัวผู้กระทำผิดถือเป็นภารกิจที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับอาญาแผ่นดินการดำเนินการ ในเรื่องดังกล่าวจึงควรมีการศึกษาเพื่อหาวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมเพราะหากเกิดความผิดพลาด ในการปฏิบัติงานอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของสังคมในภาพรวม

๒.๓ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๓.๑ ตามร่างเดิมมาตรา ๑๑ ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะอนุกรรมการ รับเรื่องราวร้องทุกข์ เห็นว่า เป็นหลักการที่ดี เพื่อให้การดำเนินการของกรมราชทัณฑ์และเรือนจำเป็นไป ตามหลักการถ่วงดุลอำนาจ (Check and balance) โปร่งใส ตรวจสอบได้ แต่การกำหนดให้ องค์ประกอบคณะอนุกรรมการเป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ และให้ขึ้นตรง ต่อคณะกรรมการ นั้นอาจจะไม่เป็นไปตามหลักการดังกล่าว โดยคำนึงถึงควมมีส่วนได้เสีย และสัดส่วนที่มาของคณะอนุกรรมการให้มาจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญจากด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

๒.๓.๒ ประเด็นอำนาจหน้าที่เจ้าพนักงาน

(๑) การเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ต่าง ๆ (ตามร่างเดิมมาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๓)เป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้น หรือจับกุมผู้ต้องขังระหว่างหลบหนีโดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาล เป็นการใช้อำนาจที่ไม่ผ่านการตรวจสอบ จากองค์กรศาล เป็นการกระทำที่รบกวนสิทธิของผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่นั้น ๆ มากเกินความจำเป็น และสมควรแก้ไขความในร่างมาตรา ๒๓ วรรคท้ายที่ให้เข้าค้นในเวลากลางคืน ภายหลังพระอาทิตย์ตก รวมทั้งสมควรแก้ไขความในร่างเดิมมาตรา ๒๒ (๑) “เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ และมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากเน้นเข้าไปหรือรอกจนกว่าจะได้หมายค้นมา” ควรแก้ไขเป็น “หรือรอกจนกว่าจะได้หมายค้นจากศาลมา”

(๒) การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง ตามร่างเดิมมาตรา ๒๙ ที่บัญญัติ มิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด นั้น เห็นว่า ไม่สอดคล้อง กับข้อ ๓๓ และข้อ ๓๔ แห่งข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การ สหประชาชาติ ดังต่อไปนี้

ก. ร่างเดิมมาตรา ๒๙ (๒) ควรกำหนดหลักเกณฑ์การใช้เครื่องพันธนาการ กับบุคคลวิกลจริตหรือจิตไม่สมประกอบ เฉพาะกรณีที่เป็น และต้องระบุในร่างพระราชบัญญัติ ให้ชัดเจนว่ามีกรณีใดบ้าง

ข. ร่างเดิมมาตรา ๒๙ (๓) ระบุว่า เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนี การควบคุมและร่างเดิมมาตรา ๒๙ (๖) ระบุว่า เมื่อถูกควบคุมตัวไปนอกเรือนจำและเจ้าพนักงาน ผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ เห็นว่า คำว่า “น่าจะ” และคำว่า “เห็นเป็นการสมควร” นั้น เป็นการเปิดช่องให้มีการใช้ดุลพินิจซึ่งอาจแตกต่างกัน จึงเห็นควรแก้ไข ร่างเดิมมาตรา ๒๙ (๓) โดยตัดคำว่า “น่าจะ” และร่างมาตรา ๒๙ (๖) คำว่า “เห็นเป็นการสมควร” ควรแก้ไขเป็น “เห็นเป็นการจำเป็น”

ค. เห็นควรยกเลิกร่างเดิมมาตรา ๒๙ (๔) ที่ระบุว่า เป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหา ว่ากระทำความผิดอาญาหรือฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือข้อบังคับของเรือนจำที่อาจเกิดผลกระทบต่อ ความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำ เนื่องจากเห็นว่าอาจใช้วิธีการอื่นในการลงโทษได้

ง. เห็นควรยกเลิกร่างเดิมมาตรา ๒๙ (๕) ที่ระบุว่า เป็นบุคคลที่ศาล มีคำพิพากษาให้ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต จำคุกห้าสิบปี หรือเกินอำนาจการควบคุมของเรือนจำ เนื่องจากกรมราชทัณฑ์ได้มีแนวคิดที่จะยกเลิกการใช้โซ่ตรวนกับผู้ต้องขัง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้มีการนำร่องปลดโซ่ตรวนให้กับผู้ต้องขังที่เรือนจำบางขวาง อีกทั้ง ไม่ควรที่จะใช้อัตราโทษมาเป็นเงื่อนไข ในการใช้เครื่องพันธนาการ ควรที่จะพิจารณาเป็นรายกรณีไป หากมีเหตุอันสมควร

จ. เห็นควรยกเลิกร่างเดิมมาตรา ๒๙ (๗) เมื่ออธิบดีสั่งว่าเป็นการ จำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจากสภาพของเรือนจำ สภาพของท้องถิ่น หรือเนื่องจาก เหตุจำเป็นอื่น เนื่องจากกรณีดังกล่าวเป็นข้ออ้างเรื่องระบบความมั่นคงของเรือนจำ ซึ่งเป็นข้อจำกัด ของรัฐที่จะนำมาเป็นเงื่อนไขในการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง อันเป็นการแก้ไขปัญหที่อาจ ก่อให้เกิดผลร้ายกับผู้ต้อง

ฉ. เห็นควรยกเลิกร่างเดิมมาตรา ๒๙ วรรคสาม ที่ระบุว่า การใช้ เครื่องพันธนาการตาม (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) หรือ (๖) กับผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ผู้ต้องขัง ซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีหรือผู้ต้องขังหญิง เจ้าพนักงานผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมต้องเห็นเป็นการจำเป็น ที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการนั้นด้วย เนื่องจากสามารถใช้ดุลพินิจในการใช้เครื่องพันธนาการ ตามอนุมาตราอื่นได้อยู่แล้ว

ช. ร่างพระราชบัญญัตินี้ควรบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับระยะเวลาการใช้ และการจำกัดการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังให้ชัดเจนตามแนวทางในข้อ ๓๔ แห่งกฎมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติ (Standard Minimum Rules for Treatment of Prisoners) ที่กำหนดให้การใช้เครื่องพันธนาการจะต้องกำหนดโดยหน่วยงานราชทัณฑ์ของประเทศ และต้องใช้ได้ เพียงใดในระยะเวลาที่จำกัดและเท่าที่จำเป็นอย่างอื่นเท่านั้น

(๓) การให้เจ้าพนักงานใช้อาวุธปืน ตามร่างเดิมมาตรา ๓๓ (๒) ที่กำหนดให้ อำนาจเจ้าพนักงานอาจใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังในกรณีที่ผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีไม่ยอมหยุด เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุดและไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้ และเมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในข้อ ๘๗ ของ UN Basic Principles of the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Official ๑๙๙๐ ที่ได้วางหลักในการใช้อาวุธของเจ้าหน้าที่รัฐ ต้องใช้ต่อบุคคลอื่นเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกัน ตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายแล้ว เห็นว่า อาวุธปืนเป็นอาวุธร้ายแรง

ควรให้อำนาจเจ้าพนักงานในการใช้อาวุธปืนเฉพาะเพื่อป้องกันชีวิตในกรณีที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น จึงเห็นว่า ร่างอนุमतรานี้เป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานมากเกินไป โดยเฉพาะเมื่อเป็นการหลบหนี ของผู้ต้องขังที่ไม่ได้มีการถืออาวุธ หรือใช้ความรุนแรงในการหลบหนี จึงเห็นควรยกเลิก ความในอนุमतรานี้

(๔) การยกเว้นความรับผิดชอบให้แก่เจ้าพนักงานในร่างเดิมมาตรา ๓๗ ที่ระบุว่า เจ้าพนักงานผู้ใดใช้อำนาจตามที่บัญญัติไว้ในส่วนนี้โดยสุจริตและตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ เจ้าพนักงานผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา ทางวินัย และทางปกครอง ในผลแห่งการกระทำดังกล่าว เห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวไม่จำเป็นต้องมี เนื่องจากหากเจ้าพนักงานกระทำการที่สุจริต และตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบอยู่แล้ว จึงเห็นควรยกเว้นไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่งเท่านั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีความระมัดระวัง

๒.๓.๓. ประเด็นการจำแนกเรือนจำ ตามร่างเดิมมาตรา ๓๘ วรรคสอง (๒) ที่กำหนดให้ประเภทของเรือนจำอาจจัดแบ่งหรือกำหนดโดยอาศัยเกณฑ์หลักอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ในกรณีเรือนจำที่ใช้สถานะของผู้ต้องขังเป็นตัวกำหนด เช่น เป็นนักโทษเด็ดขาด เป็นผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี นั้น เห็นว่า ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ควรถูกควบคุมตัวไว้ในเรือนจำที่มีความมั่นคงสูง เนื่องจากมีความเป็นไปได้ที่จะหลบหนี และเป็นบุคคลที่ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณายังได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด ซึ่งได้รับการรับรองโดยข้อ ๑๐ และข้อ ๑๔ แห่งกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประกอบกับข้อ ๘ แห่งกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาติ กำหนดให้ผู้ต้องขังต่างประเภทกัน พึงแยกคุมขังไว้คนละแห่งหรือคนละส่วนของทัณฑสถาน โดยผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณา นักโทษเด็ดขาด ดังนั้น ควรแยกสถานที่คุมขังระหว่างนักโทษเด็ดขาดกับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณา รวมทั้งจะต้องมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันด้วย เพื่อให้เป็นไปตามข้อ ๘๔ ถึงข้อ ๙๓ แห่งกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาติ

๒.๓.๔ ประเด็นอนามัยของผู้ต้องขัง

(๑) สิทธิในการรักษาพยาบาลเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้รับการรับรองโดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๑๒ และข้อ ๒๕ (๑) แห่งกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และมาตรา ๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ประกอบมาตรา ๕๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นอกจากนี้ ข้อ ๒๒ แห่งข้อกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาติ กำหนดให้เรือนจำมีหน้าที่ต้องจัดให้บริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขัง ทั้งในด้านการตรวจวินิจฉัยโรค การป้องกันรักษาโรค การป้องกันโรคระบาด การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพของผู้ต้องขัง และโรคระบาดต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเรื่องนี้ของผู้ต้องขัง จึงควรกำหนดให้ผู้ต้องขังมีภูมิลำเนาอยู่ในเรือนจำที่ตนคุมขังและสามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลตามหลักเกณฑ์ภายใต้พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕

(๒) ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติหรือข้อความดังต่อไปนี้

เพิ่มเติมนิยาม “เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์” แก้ไขถ้อยคำที่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจเช่น ร่างเดิมมาตรา ๘๕ วรรคหนึ่ง ซึ่งให้ผู้บัญชาการเรือนจำจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังไปรักษาตัว คำว่า อาจ ในร่างเดิมมาตรา ๘๖ มาตรา ๘๗ มาตรา ๘๘ วรรคสอง และมาตรา ๘๙ จึงควรเปลี่ยนเป็นคำว่า “ต้อง” แทน นอกจากนี้ ควรมีบทบัญญัติให้ต้องมีแพทย์ในการตรวจตราและเสนอคำแนะนำไปยังผู้บัญชาการเรือนจำเป็นปกติในกรณีคุณภาพ ปริมาณอาหารของผู้ต้องขัง อานามัยและความสะอาดของเรือนจำและผู้ต้องขัง การสุขาภิบาลของเรือนจำ รวมถึงความเหมาะสมและความสะอาดเครื่องนุ่งห่มหลับนอนของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อ ๒๖ แห่งกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาติ

(๓) สิทธิของผู้ต้องขังหญิงกรณีคลอดบุตร

ในร่างพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดสิทธิในการพักรักษาตัวของผู้ต้องขังหญิงภายหลังคลอดบุตรไว้ในร่างเดิมมาตรา ๙๐ โดยระบุว่า เมื่อคลอดบุตรแล้ว ให้ผู้ต้องขังหญิงผู้คลอดอยู่พักรักษาตัวต่อไปภายหลังการคลอดได้ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันคลอด ในกรณีที่จำเป็นต้องพักรักษาตัวนานกว่านี้ ให้เสนอความเห็นของแพทย์ผู้ทำการคลอดเพื่อขออนุญาตต่อผู้บัญชาการเรือนจำ เห็นว่า เป็นหลักการที่ดีแตกต่างจากสิทธิในการพักรักษาตัวของผู้ต้องขังหญิงตามร่างเดิมมาตรา ๙๐ แล้ว ผู้ต้องขังหญิงที่คลอดบุตรควรมีสิทธิที่จะเลี้ยงดูบุตร แม้ว่าการเลี้ยงดูบุตรจะสามารถทำในเรือนจำได้ แต่เมื่อพิจารณาถึงข้อจำกัดความพร้อมต่าง ๆ เห็นว่า หากเลี้ยงบุตรภายนอกเรือนจำจะเป็นผลดีต่อเด็กมากกว่า จึงเห็นควรทบทวนในเรื่องดังกล่าวโดยอาจจะให้สิทธิผู้ต้องขังหญิงเลี้ยงดูบุตรภายนอกเรือนจำ โดยความดูแลของกรมราชทัณฑ์ในระยะเวลาที่สอดคล้องกับกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๔๑ และข้อ ๑๙ วรรคสอง แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการลาของข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๕๕ กำหนดให้หญิงคลอดบุตรสามารถที่จะลางานเพื่อเลี้ยงดูบุตรได้ไม่เกิน ๙๐ วัน

๒.๓.๕ ประเด็นการติดต่อผู้ต้องขังและสิทธิในการรับทราบข้อมูลข่าวสาร ควรมีบทบัญญัติที่รับรองว่าผู้ต้องขังสามารถได้รับทราบข่าวสารสำคัญเสมอ เพื่อให้สอดคล้องตามข้อ ๓๙ แห่งกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาติ

๒.๓.๖ ประเด็นวินัยและบทลงโทษผู้ต้องขัง

(๑) ร่างเดิมมาตรา ๑๐๕ ที่กำหนดเมื่อผู้ต้องขังใดกระทำความผิดวินัย ให้เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่พิจารณาโดยต้องแก้ แล้วจึงเสนอผู้บัญชาการเรือนจำลงโทษผู้ต้องขังนั้นสถานหนึ่งสถานใดหรือหลายสถาน เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติควรกำหนดให้มีการสอบสวนในกรณีที่ผู้ต้องขังกระทำความผิดวินัย แล้วจึงจะเสนอผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อลงโทษ เพื่อเป็นการประกันว่าผู้ต้องขังจะได้รับความเป็นธรรมเมื่อถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัย ซึ่งเป็นไปตามข้อ ๓๐ (๒) แห่งกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาติ และควรยกเลิกโทษขังเดี่ยว เนื่องจาก การขังเดี่ยวทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้พบปะผู้คนที่ก่อให้เกิดความเครียด และเป็นการทรมานทางจิตใจ

(๒) ควรทบทวนถ้อยคำในร่างเดิมมาตรา ๑๐๗ ให้ชัดเจนดังนี้ คำว่าความผิดฐาน “ประทุษร้ายแก่ทรัพย์สิน” ควรแก้เป็น “ทำให้ทรัพย์สินเสียหาย” และความผิดฐาน “พยายามจะหลบหนี” ควรแก้ไขเป็น “พยายามหลบหนี” เนื่องจากอาจทำให้เกิดการใช้ดุลพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำที่เป็นผลร้ายต่อผู้ต้องขัง นอกจากนี้ ตามหลักกฎหมายอาญาความผิดย่อมเกิดขึ้นเมื่อผู้กระทำความผิดลงมือกระทำแล้ว แต่กระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้ว แต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ก็ถือเป็นความผิดฐานพยายามแล้ว

๒.๔ คณะกรรมการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐ (คปร.)

การกำหนดให้หน่วยงานกลางที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการบริหารงานบุคคลภาครัฐต้องจัดสรรอัตรากำลังเจ้าหน้าที่แก่กรมราชทัณฑ์ให้มีจำนวนเพียงพอกับการปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ ตามความในร่างเดิมมาตรา ๑๖ อันเป็นการขอเพิ่มอัตราข้าราชการตั้งใหม่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๖ ที่เห็นชอบมาตรการบริหารและพัฒนากำลังคนภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑) ตามที่ คปร.ได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการอัตรากำลังของส่วนราชการสำหรับการเพิ่มอัตราข้าราชการตั้งใหม่ เห็นควรศึกษาวิเคราะห์ภาพรวมภารกิจ อัตรากำลังทุกประเภท และค่าใช้จ่ายด้านบุคคลของส่วนราชการ พร้อมทั้งเหตุผลความจำเป็นในการขอเพิ่มอัตราข้าราชการตั้งใหม่ดังกล่าว

๒.๕ ฝ่ายกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม คณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ร่างกฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิรูประบบราชการพัฒนาของประเทศไทย เนื่องจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับนโยบายทางอาญาของประเทศ รวมทั้งกฎหมายและกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้อง โดยมีข้อสังเกตอยู่ ๒ ประการ ดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ การกำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจหน้าที่พิเศษในสถานการณฉุกเฉินหรือสถานการณ์ไม่ปกติ จะมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๒.๕.๒ การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังให้เป็นรูปธรรมและเป็นไปตามมาตรฐานสากล จะต้องคำนึงถึงการเตรียมการรองรับในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาให้ได้มาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วยจึงเห็นชอบให้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาโดยมีข้อสังเกตดังกล่าวประกอบ

๒.๖ สำนักงานศาลยุติธรรม

เห็นชอบด้วยในหลักการของร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. แต่ไม่เห็นชอบด้วยกับหลักการเกี่ยวกับการลดวันต้องโทษจำคุกตามร่างเดิมมาตรา ๗๓ (๖) ที่กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกเดือนละไม่เกินสิบวัน ในกรณีที่นักโทษเด็ดขาดนั้นให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวน ทำให้สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดในคดีอาญาได้ หรือได้เบิกความเป็นพยานและศาลได้อาศัยข้อมูลนั้นเป็นประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดี เนื่องจากกรณีดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษซึ่งกฎหมายปัจจุบันให้นักโทษเด็ดขาดได้ลดวันต้องโทษจำคุกเดือนละไม่เกินห้าวันอยู่แล้ว อีกทั้งการลดวันต้องโทษจำคุกด้วยเหตุผลนี้ ไม่มีหลักประกันว่าผู้ต้องขังได้รับการพัฒนาพฤติกรรมดีให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมแต่อย่างใด จึงไม่สมควรที่จะลดวันต้องโทษจำคุกให้แตกต่างไปจากกรณีอื่นทั่วไป

๒.๗ กระทรวงสาธารณสุข

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอนามัยผู้ต้องขังและการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงขอเสนอข้อสังเกต ดังต่อไปนี้

๒.๗.๑ ร่างเดิมมาตรา ๘๕ วรรคหนึ่ง กำหนดให้มีการอนุญาตให้ผู้ต้องขังไปสถานที่อื่นใดนอกเรือนจำ นั้น สมควรกำหนดให้ชัดเจนว่า สถานที่ดังกล่าวหมายถึงสถานที่ใด และกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอนหรือกระบวนการในการร่วมมือหรือประสานงานระหว่างเรือนจำ กับสถานที่ดังกล่าวในเรื่องการส่งต่อการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง การรักษาความปลอดภัย และการดูแลให้ความช่วยเหลือแก่บุคลากรของสถานที่ดังกล่าว รวมทั้งข้อกำหนดในเรื่องการแยกมิให้ปะปนกับประชาชนทั่วไป

๒.๗.๒ ร่างเดิมมาตรา ๘๘ วรรคสอง กำหนดให้เรือนจำอาจนำผู้ต้องขังที่มีครรภ์ออกไปทำการฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลในท้องที่ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ นั้นสมควรกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอน หรือกระบวนการในการร่วมมือหรือประสานงานระหว่างเรือนจำกับสถานที่ดังกล่าวในเรื่องการส่งต่อการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง การรักษาความปลอดภัยและการให้ความช่วยเหลือแก่บุคลากรของสถานที่ดังกล่าว รวมทั้งข้อกำหนดในเรื่องการแยกมิให้ปะปนกับประชาชนทั่วไปเช่นเดียวกันกับข้อสังเกตข้อ ๒.๗.๑

๒.๗.๓ ในการดำเนินการเพื่อทำการฝากครรภ์ หรือให้การรักษาพยาบาลดังกล่าวแล้วมีค่าใช้จ่ายในการให้บริการหรือดำเนินการดังกล่าว แล้วแต่กรณี สมควรให้อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

๒.๗.๔ ร่างเดิมมาตรา ๘๖ วรรคสอง สมควรแก้ไขความจาก “เรือนจำอาจจัดให้มีการตรวจสุขภาพผู้ต้องขังที่มีอายุมากกว่าสามสิบห้าปีในทุกสองปี” เป็น “เรือนจำต้องจัดให้มีการตรวจสุขภาพผู้ต้องขังที่มีอายุมากกว่าสามสิบห้าปี ไม่น้อยกว่าปีละหนึ่งครั้งตามสิทธิหลักประกันสุขภาพ” เพื่อเป็นการประกันสิทธิด้านสุขภาพของผู้ต้องขัง

๒.๘ สำนักงานประมาณ

เพื่อให้ระบบราชทัณฑ์ของประเทศได้รับการปรับปรุงให้มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม กฎเกณฑ์ตามพันธกรณีระหว่างประเทศ และการดำเนินงานของระบบราชทัณฑ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงเห็นสมควรที่คณะรัฐมนตรีจะพิจารณาให้ความเห็นชอบในหลักการร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวมีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดสรรอัตรากำลังเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ให้เพียงพอกับการปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ รวมทั้งกำหนดให้เจ้าพนักงานที่ผ่านการฝึกอบรมตามที่กรมราชทัณฑ์เห็นสมควรเป็นตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและให้ได้รับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษ นั้น อาจก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการบริหารงานบุคคลภาครัฐและมีผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐที่เพิ่มสูงขึ้น จึงเห็นสมควรที่กรมราชทัณฑ์จะดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการโดยผ่านกลไกการพิจารณาของสำนักงาน ก.พ. สำนักงาน ก.พ.ร. กระทรวงการคลัง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการพิจารณากรอบอัตรากำลังที่เหมาะสมและอัตราค่าตอบแทนภาครัฐในภาพรวมเป็นระบบ มีความเหมาะสม เป็นธรรม และมีมาตรฐานเท่าเทียมกัน

สำหรับหน่วยงานที่ให้เห็นชอบด้วยในหลักการร่างพระราชบัญญัติโดยไม่มีข้อสังเกตจำนวน ๖ หน่วยงาน ได้แก่ (๑) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (๒) กระทรวงมหาดไทย (๓) กระทรวงศึกษาธิการ (๔) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๕) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ (๖) สำนักงานอัยการสูงสุด

๓. สารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้ตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว และได้รับความเห็นของคณะรัฐมนตรีและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณา โดยได้เชิญผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมาเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับความเห็นและข้อสังเกตดังกล่าวพร้อมกับได้มีการแก้ไขปรับปรุงโดยเพิ่มเติมสาระสำคัญในร่างที่หน่วยงานเสนอให้ชัดเจนยิ่งขึ้นสรุปผลการพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

๓.๑. ปรับโครงสร้างของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวใหม่ โดยจัดเรียงลำดับหมวดหมู่ และเนื้อหาสาระ ดังนี้

หมวด ๑ คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์

หมวด ๒ อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ

หมวด ๓ การจำแนกและมาตรฐานเรือนจำ

หมวด ๔ ผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๑ การรับตัวผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๒ การจำแนกและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

หมวด ๕ สิทธิ หน้าที่ และการงาน ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๑ สิทธิของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๒ หน้าที่และการงานของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๓ ประโยชน์ของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๔ สุขอนามัยของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๕ การติดต่อผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๖ ทรัพย์สินและสิ่งของ

หมวด ๖ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ

หมวด ๗ วินัยและบทลงโทษ

หมวด ๘ ความผิดเกี่ยวกับเรือนจำ

บทเฉพาะกาล

๓.๒ แก้ไขวันใช้บังคับ จากเดิมที่กำหนด “ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” เป็น “ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” เพื่อกำหนดให้มีผลใช้บังคับได้ทันที ในวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ร่างมาตรา ๒)

๓.๓ แก้ไขบทยกเลิกกฎหมาย โดยเพิ่มประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑๐/๒๕๕๗ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ ให้มีผลเป็นการยกเลิกตามร่างพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้ครอบคลุมหลักการ และเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ (ร่างมาตรา ๓)

๓.๔ แก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามคำว่า “เรือนจำ” “ผู้ต้องขัง” และ “เจ้าพนักงาน” เพิ่มบทนิยามคำว่า “กรรมการ” และตัดบทนิยามคำว่า “สถานที่คุมขัง” “จำคุก” และ “เจ้าหน้าที่” ออก (ร่างมาตรา ๔)

๓.๕ แก้ไขเพิ่มเติมบทยกเว้นกฎหมาย มาตราการรักษาการ และบทเฉพาะกาล เพื่อให้ถูกต้อง ชัดเจน และสอดคล้องกับเนื้อหาสาระมากยิ่งขึ้น (ร่างมาตรา ๕ ร่างมาตรา ๗ และร่างมาตรา ๗๒)

๓.๖ แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการบังคับโทษด้วยวิธีการอื่นในร่างเดิม มาตรา ๔๑ ของหมวด ๓ เรือนจำ ส่วนที่ ๑ การจำแนกและมาตรฐานเรือนจำ โดยนำมาบัญญัติไว้ในร่างมาตรา ๖ ของบททั่วไป เพื่อรองรับมาตรการบังคับโทษด้วยวิธีการอื่นให้มีความเหมาะสม ถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น (ร่างมาตรา ๖)

๓.๗ แก้ไขเพิ่มเติมหมวด ๑ คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ โดยแก้ไของค์ประกอบของคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ เนื่องจากกรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ และเพื่อถ่วงดุลอำนาจกรรมการที่มาจากหน่วยงานของรัฐ จึงได้เพิ่มจำนวนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากเดิมที่กำหนดไว้ ๓ คน เป็น ๖ คน และเพิ่มบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นการตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้มีระบบคณะกรรมการที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติอื่น รวมทั้งได้แก้ไขอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับการกิจของกรมราชทัณฑ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุม การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ ค่าตอบแทน และหน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ ให้แก่คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์และคณะอนุกรรมการ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอื่น (ร่างมาตรา ๘ ถึงร่างมาตรา ๑๖)

๓.๘ ตัดหมวด ๒ เจ้าหน้าที ส่วนที่ ๑ ตำแหน่งเจ้าพนักงาน ตั้งแต่มาตรา ๑๖ ถึงมาตรา ๒๑ ออก เพื่อให้สอดคล้องกับความเห็นของสำนักงาน ก.พ. เนื่องจากเป็นเรื่องการบริหารงานบุคคลภาครัฐซึ่งต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และกำหนดให้หมวด ๒ เป็นเรื่องอำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ โดยกำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ กำหนดกรอบการใช้กำลังบังคับแก่ผู้ต้องขัง การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง การใช้อาวุธอื่นนอกจากอาวุธปืนแก่ผู้ต้องขัง และการใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้สอดคล้องกับกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาติ (Standard Minimum Rules for Treatment of Prisoners) ข้อ ๕๔ (๑) ที่กำหนดว่าเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะต้องไม่ใช้กำลังบังคับต่อนักโทษ เว้นแต่กรณีจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการป้องกันตัวหรือนักโทษพยายามจะหลบหนี หรือใช้กำลังกายขัดขืนหรือต่อต้านคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือข้อบังคับ และข้อ ๓๓ (ก) และ (ค) ที่กำหนดว่าจะต้องไม่นำเครื่องพันธนาการมาใช้เพื่อการลงโทษหรือจองจำนักโทษ เว้นแต่เพื่อป้องกันการหลบหนีในระหว่างขนย้าย และโดยคำสั่งของผู้บัญชาการเรือนจำในกรณีที่มีการควบคุมตัวนักโทษด้วยวิธีอื่นใช้ไม่ได้ผล ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหาเรื่องนักโทษทำร้ายตัวเองหรือผู้อื่นหรือทำลายทรัพย์สินและต้องรายงานเหตุต่อผู้บัญชาการเรือนจำทันที ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย อย่างไรก็ตาม เห็นควรคงบทบัญญัติกรณีเจ้าพนักงานอาจใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีและไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด และไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้ เพราะการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านมานั้นจะใช้อาวุธปืนได้ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีอำนาจเหนือตนที่อยู่ในที่นั้นด้วย จึงไม่เป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำมากเกินไปแต่อย่างใด (ร่างมาตรา ๑๗ ถึงร่างมาตรา ๒๑) รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดอาณาบริเวณภายนอกเรือนจำซึ่งเป็นที่สาธารณะให้เป็นเขตปลอดภัย (ร่างมาตรา ๒๕)

๓.๙ แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการติดตามจับกุมผู้ต้องขังหลบหนี โดยตัดอำนาจหน้าที่ในการมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณาออก และได้กำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจในการติดตามจับกุมผู้ต้องขังหลบหนีด้วย โดยเทียบเคียงกับอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ (ร่างมาตรา ๒๓ และร่างมาตรา ๒๔) และกำหนดให้กรณีที่เจ้าพนักงานเรือนจำขอให้บุคคลใดช่วยเหลือ ให้บุคคลนั้นมีอำนาจช่วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำได้ รวมทั้งแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจพิเศษของเจ้าพนักงานเรือนจำในการตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสตุภัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่นหรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคมหรือโดยทางใด ๆ ซึ่งมีถึงหรือจากผู้ต้องขัง (ร่างมาตรา ๒๖ และร่างมาตรา ๒๗)

๓.๑๐ แก้ไขเพิ่มเติมบทยกเว้นความรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัยให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ โดยเทียบเคียงกับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ (ร่างมาตรา ๒๘)

๓.๑๑ แก้ไขชื่อหมวด ๓ จากเดิมที่ใช้ว่า “เรือนจำ” เป็น “การจำแนกและมาตรฐานเรือนจำ” เพื่อให้เป็นไปตามความเห็นของสำนักงาน ก.พ.ร. ที่ไม่เห็นด้วยกับบทบัญญัติเกี่ยวกับการเรียกชื่อเรือนจำ ให้ใช้คำว่า “เรือนจำ” เป็นคำขึ้นต้น แล้วต่อด้วยชื่อของเรือนจำตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด เนื่องจากจะมีผลกระทบต่อชื่อของส่วนราชการ และไม่สอดคล้องกับกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๕ รวมทั้งการจัดตั้งเรือนจำเพิ่มขึ้นใหม่ ไม่สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๙ จึงได้ตัดบทบัญญัติดังกล่าวออก นอกจากนี้ ได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติการจำแนกประเภทหรือชั้นเรือนจำให้สอดคล้องกับความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกฎหมายฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษขององค์การสหประชาชาติ (ร่างมาตรา ๒๙) เพื่อแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ และรองรับการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงบัญญัติให้การกำหนดอาณาเขตในสถานที่อื่นที่มีชื่อเรือนจำให้เป็นสถานที่คุมขัง เพื่อดำเนินกิจการตามภารกิจของกรมราชทัณฑ์ให้สามารถทำได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง นอกจากนี้ เพื่อให้การบริหารงานเรือนจำทุกแห่งเป็นไปในแนวทางที่มีมาตรฐานอย่างเดียวกัน จึงได้กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์วางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานในเรือนจำ การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเรือนจำการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง การปฏิบัติตัวของผู้ต้องขัง แต่ละประเภทและการอื่นอันจำเป็นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ด้วย (ร่างมาตรา ๓๐ และร่างมาตรา ๓๑)

๓.๑๒ จัดเรียงลำดับเนื้อหาสาระในหมวด ๔ ผู้ต้องขังใหม่ โดยกำหนดให้

๓.๑๒.๑ ส่วนที่ ๑ จากเดิม “การพัฒนาพฤตินิสัย” เป็น “การรับตัวผู้ต้องขัง” โดยได้กำหนดขั้นตอนในการรับตัวผู้ต้องขังไว้ ดังต่อไปนี้

(๑) ก่อนที่จะรับบุคคลใดไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำต้องได้รับหมายอาญาหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย (ร่างมาตรา ๓๒)

(๒) ให้เจ้าพนักงานเรือนจำจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขังในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ (ร่างมาตรา ๓๓)

(๓) ให้แพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ทำการตรวจอนามัยของผู้ต้องขังในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตรวจอนามัยภายในวันที่รับตัวเข้าไว้ได้ จะให้เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจอนามัยของผู้ต้องขังนั้นในเบื้องต้นก่อนก็ได้ แต่ต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจอนามัยจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์โดยเร็ว

เพื่อให้สอดคล้องกับกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติ ข้อ ๒๔ ที่กำหนดให้มีการตรวจอนามัยของนักโทษทุกคนตั้งแต่แรกรับนักโทษเข้าสู่เรือนจำโดยแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ และจะต้องตรวจอนามัยของนักโทษหลังจากนั้นอีกตามความจำเป็น เพื่อจะได้จัดการบำบัดรักษา หากไม่สามารถตรวจอนามัยภายในวันที่รับตัวเข้าได้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจในเบื้องต้น แต่ต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจอนามัยจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์โดยเร็ว (ร่างมาตรา ๓๔)

(๔) ต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบถึงข้อบังคับเรือนจำ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของผู้ต้องขัง สิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะพึงได้รับตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งเรื่องอื่นที่จำเป็น ในกรณีที่ผู้ต้องขังไม่รู้หนังสือ ต้องชี้แจงรายละเอียดในข้อบังคับเรือนจำ และระเบียบกรมราชทัณฑ์ดังกล่าวให้ผู้ต้องขังทราบด้วยวาจาหรือด้วยวิธีการอื่นใดเพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าใจด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติ ข้อ ๓๕ ที่กำหนดให้นักโทษทุกคนพึงได้รับข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับข้อบังคับของเรือนจำ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษสำหรับประเภทที่นักโทษคนนั้นถูกจัดอยู่ในประเภทนั้น ระเบียบวินัยของเรือนจำ วิธีการแสวงหาข้อมูลและวิธีการร้องทุกข์ของนักโทษโดยชอบ ตลอดจนข้อมูลสำคัญอื่น ๆ ที่จำเป็นแก่การทำให้นักโทษเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตน (ร่างมาตรา ๓๕)

๓.๑๒.๒ แก้ไขข้อส่วนที่ ๒ จากเดิมที่ใช้ว่า “การรับตัวผู้ต้องขัง” เป็น “การจำแนกและการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง” เพื่อประโยชน์ในการควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง โดยให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีระบบการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังและการแยกคุมขัง และให้มีอำนาจย้ายผู้ต้องขังตามระบบการจำแนกและการแยกคุมขังดังกล่าว (ร่างมาตรา ๓๗)

(๒) จัดให้มีระบบการจัดชั้นหรือระบบการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง โดยให้คำนึงถึง ประเภทหรือชั้นของเรือนจำที่ได้จำแนกไว้ ความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท การควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (ร่างมาตรา ๓๘)

(๓) จัดให้มีระบบการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง ด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา การอบรม ทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรม การทำงาน การฝึกวิชาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนรู้วัฒนธรรม อันดีงาม กิจกรรมสันทนาการ กีฬา รวมทั้งจะต้องมีโอกาสดำเนินการติดต่อกับครอบครัว ญาติมิตร องค์กรเอกชนที่มีภารกิจเพื่อการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง และรับรู้ถึงข่าวสาร และความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก (ร่างมาตรา ๓๙)

๓.๑๓ แก้ไขชื่อหมวด ๕ จากเดิมที่ใช้ว่า “สิทธิ ประโยชน์ และการเกี่ยวแก่ผู้ต้องขัง” เป็น “สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง” โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๓.๑๓.๑ ส่วนที่ ๑ สิทธิของผู้ต้องขัง โดยกำหนดให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขัง ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และให้ผู้ต้องขังหญิงมีโอกาส ในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกันกับผู้ต้องขังชาย (ร่างมาตรา ๔๐) โดยให้เรือนจำรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ร่างมาตรา ๔๑) นอกจากนี้ยังได้กำหนด ให้กรณีที่มีผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาเดียวกันเป็นจำนวนมากในเรือนจำใดให้จัดหาภิกษุ นักบวช

หรือผู้มีความรู้หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่อนุศาสนาจารย์หรือผู้นำทางศาสนาแห่งศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือ เพื่อสอนธรรมะ ให้คำแนะนำทางจิตใจ หรือประกอบศาสนกิจในเรือนจำนั้นได้ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติ ข้อ ๔๑ ที่กำหนดว่า ถ้าเรือนจำมีนักโทษที่นับถือศาสนาเดียวกันมากพอสมควร ทางเรือนจำนั้นควรแต่งตั้งหรือเห็นชอบให้อนุศาสนาจารย์ของศาสนานั้น ๆ มาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในเรือนจำ โดยให้รับรองสิทธิของนักโทษที่จะติดต่อกับอนุศาสนาจารย์ของตนนั้นจะต้องไม่ถูกปฏิเสธจากทางเรือนจำ และนักโทษเด็ดขาดทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นในเรือนจำ รวมทั้งมีสิทธิที่จะมีไว้ซึ่งหนังสือธรรมะหรือคู่มือพิธีกรรมทางศาสนานั้น ๆ ด้วย โดยเป็นสิทธิที่ควรได้รับเท่าที่จะเป็นไปได้ (ร่างมาตรา ๔๒) นอกจากนี้ ได้ตัดบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการร้องทุกข์ของผู้ต้องขังตั้งแต่มาตรา ๖๕ ถึงมาตรา ๗๒ ออก เนื่องจากเป็นรายละเอียดที่สามารถนำไปกำหนดไว้ในกฎกระทรวงได้ (ร่างมาตรา ๔๓) รวมทั้งได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิร้องเรียนของผู้ต้องขัง ไม่ว่าผู้ต้องขังนั้นจะเป็นชายหรือหญิงซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าพนักงานเรือนจำ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพฯ) (The United Nations rules for the treatment of women prisoners and non-custodial measures for women offenders หรือ “The Bangkok Rules”) ข้อ ๒๕ (๑) และ (๒) ที่กำหนดว่า ผู้ต้องขังหญิงที่ร้องเรียนการปฏิบัติโดยมิชอบควรจะได้รับ ความคุ้มครอง ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาในทันที และคำร้องดังกล่าวต้องได้รับการสืบสวนสอบสวน โดยผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เป็นอิสระ โดยยึดหลักการรักษาความลับเป็นสำคัญมาตรการให้ความคุ้มครองผู้ต้องขังนั้นควรคำนึงถึงความเสี่ยงในเรื่องการถูกแค้นด้วย ผู้ต้องขังหญิงที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยเฉพาะผู้ที่ตั้งครรภ์จากการกระทำดังกล่าว พึงได้รับคำแนะนำและคำปรึกษาทางการแพทย์ที่เหมาะสม และพึงได้รับการดูแลสุขภาพทางกายและทางจิตตามความจำเป็น รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายด้วย (ร่างมาตรา ๔๔)

๓.๑๓.๒ ส่วนที่ ๒ หน้าที่และภาระงานของผู้ต้องขัง ได้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ผู้ต้องขัง โดยกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ และระเบียบกรมราชทัณฑ์ และกำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องขังทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนดในเรือนจำได้ โดยให้จัดงานให้เหมาะสมกับความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดประจำสัปดาห์ กำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและสุขภาพให้แก่ผู้ต้องขัง และลักษณะของงานสาธารณะ นอกจากนี้ยังกำหนดให้คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดที่จะส่งให้ออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ และกำหนดให้ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคาเงินได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการงานนั้นได้ เพื่อให้มีระบบการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องขัง ตลอดจนกำหนดให้ผู้ต้องขังซึ่งได้บาดเจ็บ เจ็บป่วยหรือตาย เนื่องจากการงานที่ทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำหรือการทำงานสาธารณะ มีสิทธิได้รับเงินทำขวัญ เพื่อให้ความคุ้มครองการทำงานแก่ผู้ต้องขัง และเพื่อให้สอดคล้องกับกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติ ข้อ ๗๑ ที่กำหนดว่า นักโทษที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกทุกคนมีหน้าที่จะต้องทำงานในเรือนจำนั้น โดยงานนั้น

จะต้องจัดให้เหมาะสมแก่ความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจซึ่งเป็นไปตามความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ งานที่ให้นักโทษทำเป็นหลักนั้นควรอยู่ในระหว่างเวลาของวันทำงานปกติ ควรจะมีลักษณะที่จะส่งเสริมให้นักโทษได้เพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพโดยสุจริต อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักโทษเองเมื่อพ้นโทษนั้นแล้ว ทางเรือนจำจะต้องจัดให้มีการฝึกอาชีพที่เป็นประโยชน์ให้แก่ักโทษโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักโทษที่อยู่ในวัยทำงาน และภายใต้ข้อกำหนดของเรือนจำ นักโทษมีสิทธิเลือกชนิดของงานที่ทางเรือนจำจัดให้มีนั้นตามที่นักโทษผู้นั้นประสงค์จะทำ เรือนจำต้องจัดมาตรการเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยและสุขภาพให้แก่ักโทษที่ทำงานในเรือนจำนั้น ในระดับเดียวกับมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและสุขภาพของแรงงานประเภทที่ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จะต้องมิกฎข้อบังคับว่าด้วยการจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ักโทษ ในฐานะแรงงานในเรือนจำกรณีที่เกิดการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยด้วยเหตุที่เกิดจากการทำงาน ในอัตราไม่น้อยกว่าอัตราค่าสินไหมทดแทนที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับแรงงานประเภทที่ทำงาน โดยไม่รับค่าจ้าง จำนวนชั่วโมงสูงสุดของการทำงานรายวันและรายสัปดาห์ของักโทษจะต้องมีการกำหนดไว้ในกฎหมายหรือกฎข้อบังคับของหน่วยงานราชทัณฑ์ โดยจะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ และธรรมเนียมปฏิบัติในเรื่องเดียวกันนี้ที่มีสำหรับแรงงานประเภทที่ทำงานโดยไม่รับค่าจ้างนั้น และต้องมีวันหยุดอย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งวัน ตลอดจนต้องมีระบบการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมให้แก่ักโทษ และให้ทางเรือนจำเก็บรักษาเงินรายได้ส่วนที่เหลือของักโทษนั้นเป็นเงินออมไว้ให้ เพื่อส่งคืนให้แก่ักโทษผู้นั้นในเวลาที่พ้นโทษจำคุก ทางเรือนจำต้องจัดให้มีมาตรการเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยและสุขภาพให้แก่ักโทษที่ทำงานในเรือนจำนั้นในระดับเดียวกับมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและสุขภาพของแรงงานประเภทที่ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง และจะต้องมิกฎข้อบังคับว่าด้วยการจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ักโทษในฐานะแรงงานในเรือนจำกรณีที่เกิดการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยด้วยเหตุที่เกิดจากการทำงานในเรือนจำนั้นในอัตราไม่น้อยกว่าอัตราค่าสินไหมทดแทนที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับแรงงานประเภทที่ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (ร่างมาตรา ๔๕ ถึงร่างมาตรา ๔๘)

๓.๑๓.๓ ส่วนที่ ๓ ประโยชน์ของผู้ต้องขัง ได้แก่แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับประโยชน์ของผู้ต้องขังใหม่ โดยแก้ไขการลดวันต้องโทษจำคุก เพื่อให้สอดคล้องกับความเห็นของสำนักงานศาลยุติธรรม (ร่างมาตรา ๔๙ (๕)) รวมทั้งได้แก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับประโยชน์ในการพักการลงโทษ (ร่างมาตรา ๔๙ (๗)) และแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับการปล่อยตัวก่อนครบกำหนด เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามกฎหมายเดิม (ร่างมาตรา ๕๐)

๓.๑๓.๔ ส่วนที่ ๔ สุขอนามัยของผู้ต้องขัง ได้แก่แก้ไขเพิ่มเติมโดยการนำเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัย การสุขาภิบาล และการตรวจสุขภาพตามความจำเป็น รวมทั้งการสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับโอกาสในการออกกำลังกาย และการจัดให้ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการ มารวมเข้าด้วยกันกับหลักการที่เรือนจำต้องจัดให้มีสถานพยาบาลและเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ (ร่างมาตรา ๕๑) และได้แก้ไขเพิ่มเติมขั้นตอนเกี่ยวกับการส่งตัวผู้ต้องขังไปรับการรักษา เฉพาะด้านนอกเรือนจำ (ร่างมาตรา ๕๒) และกำหนดให้ผู้บัญชาการเรือนจำต้องแจ้งเรื่องดังกล่าวให้คู่สมรส ญาติ หรือบุคคลที่ผู้ต้องขังระบุไว้ทราบโดยไม่ชักช้าในกรณีที่ผู้ต้องขังตายป่วยหนัก บาดเจ็บสาหัส วิกลจริต หรือจิตไม่ปกติ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติ ข้อ ๔๔ ซึ่งกำหนดให้กรณีที่นักโทษถึงแก่ความตาย หรือเจ็บป่วยหนัก

หรือได้รับอันตรายสาหัส หรือถูกย้ายไปยังสถานที่อื่นเพื่อการบำบัดรักษาทางจิต ผู้บัญชาการเรือนจำนั้น จะต้องแจ้งเรื่องดังกล่าวให้คู่สมรสของนักโทษผู้นั้น หรือญาติสนิทที่สุดของนักโทษผู้นั้น หรือบุคคลที่นักโทษผู้นั้นเคยระบุไว้ว่าเป็นคนที่ตนไว้วางใจได้ทราบ (ร่างมาตรา ๕๓) รวมทั้งได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์หรือให้นมบุตรได้รับคำแนะนำทางด้านสุขภาพ และโภชนาการจากเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ และต้องจัดอาหารที่เพียงพอ และในเวลาที่เหมาะสม ให้แก่ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ทารก เด็กและมารดาที่ให้นมบุตร และต้องไม่ขัดขวางผู้ต้องขังหญิง ในการให้นมบุตร เว้นแต่มีปัญหาด้านสุขภาพ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังหญิงและสอดคล้อง กับข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขัง สำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพฯ) ข้อ ๔๘ ที่กำหนดว่า ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ และผู้ต้องขังหญิงที่ต้องให้นมบุตร พึงได้รับคำแนะนำทางด้านสุขภาพและโภชนาการ ภายใต้การควบคุมดูแลอย่างเหมาะสมของบุคลากรทางการแพทย์ และเรือนจำควรจัดให้บริการ อาหารอย่างเพียงพอและเหมาะสมแก่เวลา มีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ และมีโอกาส ในการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอสำหรับผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ทารก หรือเด็กติดผู้ต้องขัง ตลอดจนผู้ต้องขังที่ให้นมบุตร (ร่างมาตรา ๕๔) นอกจากนี้ยังได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ เกี่ยวกับการให้เรือนจำจัดเตรียมให้ผู้ต้องขังหญิงซึ่งตั้งครรภ์ได้คลอดบุตรในโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลนอกเรือนจำ หากเด็กคลอดในเรือนจำ ห้ามมิให้บันทึกว่าเด็กเกิดในเรือนจำ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดกรุงเทพฯ และกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษ ของสหประชาชาติ ข้อ ๒๓ ที่กำหนดว่าสำหรับเรือนจำของนักโทษหญิงจะต้องจัดให้มีที่พักรักษา สำหรับหญิงมีครรภ์ทั้งก่อนและหลังคลอดบุตร กับจะต้องเตรียมให้นักโทษหญิงที่มีครรภ์นั้น ได้คลอดบุตรในสถานพยาบาลนอกเรือนจำเท่าที่จะกระทำได้ ในกรณีการคลอดเกิดขึ้นในเรือนจำ จะต้องไม่บันทึกสถานที่เกิดของเด็กในสูติบัตรว่าเด็กนั้นเกิดในเรือนจำ (ร่างมาตรา ๕๕) และแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับกรณีผู้ต้องขังหญิงซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยเฉพาะ ผู้ซึ่งตั้งครรภ์จากการถูกล่วงละเมิดดังกล่าว ต้องได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาทางการแพทย์ ที่เหมาะสมและต้องได้รับการสนับสนุนการดูแลสุขภาพทางกายและทางจิตตามความจำเป็น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขัง สำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพฯ) ข้อ ๒๕ (๒) ที่กำหนดว่า ผู้ต้องขังหญิงที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยเฉพาะ ผู้ที่ตั้งครรภ์จากการถูกล่วงละเมิดดังกล่าวพึงได้รับคำแนะนำและคำปรึกษาจากแพทย์ที่เหมาะสม และพึงได้รับการดูแลสุขภาพทางกายและทางจิตตามความจำเป็น รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือ ทางกฎหมายนี้ด้วย (ร่างมาตรา ๕๖)

๓.๑๓.๕ ส่วนที่ ๕ การติดต่อผู้ต้องขัง กำหนดให้ผู้ต้องขังได้รับการอนุญาต ให้ติดต่อกับบุคคลภายนอก และให้บุคคลภายนอกได้รับอนุญาตเข้าไปในเรือนจำเพื่อกิจธุระ เยี่ยมผู้ต้องขัง หรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น โดยจะต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ที่ประกาศไว้ โดยเปิดเผย (ร่างมาตรา ๕๗) ได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการติดต่อทนายความของผู้ต้องขังได้ พบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการส่วนตัวขึ้นใหม่โดยให้เรือนจำ จัดสถานที่ให้ผู้ต้องขัง เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทำนองเดียวกันกับผู้ต้องหาตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกำหนดกรอบการจัดสถานที่ให้แก่ผู้ต้องขังได้พบและปรึกษา ทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว (ร่างมาตรา ๕๘)

๓.๑๓.๖ ส่วนที่ ๖ ทรัพย์สินและสิ่งของ ได้แก่ฯเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินใดเป็นสิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และกำหนดวิธีการจัดการทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของอนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำเพื่อแก้ไขปัญหาก็กรมราชทัณฑ์ไม่สามารถดำเนินการกับทรัพย์สินดังกล่าวได้ (ร่างมาตรา ๕๙) และได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการจัดการทรัพย์สินตกค้างในเรือนจำให้ตกเป็นของแผ่นดินเพื่อแก้ไขปัญหาทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ (ร่างมาตรา ๖๐)

๓.๑๔ หมวด ๖ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ โดยได้แก้ไขเพิ่มเติมชื่อหมวด ๖ จาก “หมวด ๗ การพ้นจากเรือนจำและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย” เป็น “หมวด ๖ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ” เนื่องจากได้นำหลักการเรื่องการเตรียมความพร้อมเป็นขั้นตอนก่อนการปล่อยตัวผู้ต้องขัง และกำหนดให้เรือนจำต้องเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยริเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ และให้กำหนดรายละเอียดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายฐานชั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติ ข้อ ๘๐ ที่กำหนดให้สิ่งที่จะต้องเตรียมไว้ตั้งแต่แรกรับนักโทษเข้าสู่เรือนจำคือ อนาคตของนักโทษหลังการพ้นโทษ ดังนั้น จึงต้องส่งเสริมและช่วยเหลือให้นักโทษยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลและองค์กรภายนอกเรือนจำ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างดีที่สุดสำหรับครอบครัวของนักโทษและต่อการบำบัดฟื้นฟูทางสังคมแก่นักโทษเองด้วย และข้อ ๘๑ (๑) ซึ่งกำหนดว่า ทางเรือนจำ หน่วยงานราชทัณฑ์ ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือนักโทษที่พ้นโทษจะต้องจัดเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ให้แก่นักโทษที่กำลังจะได้รับการปล่อยตัวเพื่อให้นักโทษผู้นั้นสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคม รวมทั้งต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรื่องส่วนตัว เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและชุมชน (ร่างมาตรา ๖๑) และได้แก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยกำหนดให้ผู้ต้องขังที่จำคุกมาแล้วจนเหลือโทษที่ต้องจำคุกตามระเบียบที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ให้เรือนจำจัดให้พักการทำงาน และแยกคุมขังไว้ต่างหากจากผู้ต้องขังอื่น และจัดให้ได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (ร่างมาตรา ๖๒) นอกจากนี้ ได้แก้ไขเพิ่มเติมกรณีเมื่อปล่อยผู้ต้องขังแล้ว ให้คืนเงินรางวัลและเงินทำขวัญที่ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะได้รับด้วย (ร่างมาตรา ๖๔ (๔))

๓.๑๕ หมวด ๗ วินัยและบทลงโทษ ได้แก้ไขเพิ่มเติมชื่อหมวด ๗ จากเดิมที่ใช้ชื่อว่า “หมวด ๖ วินัยและบทลงโทษผู้ต้องขัง” เป็น “หมวด ๗ วินัยและบทลงโทษ” และได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการที่ผู้ต้องขังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับเรือนจำ หรือระเบียบกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้ครอบคลุมถึงกรณีผู้ต้องขังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ โดยให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นกระทำความผิดวินัยด้วย เนื่องจากการกระทำผิดวินัยไม่ได้หมายความว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับหรือระเบียบเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกรณีที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำด้วย (ร่างมาตรา ๖๕) และได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับโทษที่จะลงกับผู้ต้องขังที่กระทำความผิดวินัย เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขัง สำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพฯ) ข้อที่ ๒๓ ที่กำหนดว่าการลงโทษทางวินัยสำหรับผู้ต้องขังหญิงไม่ควรรวมถึงการตัดการเยี่ยมจากครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการห้ามบุตรเข้าเยี่ยม (ร่างมาตรา ๖๖ (๔)) รวมทั้งได้แก้ไขเพิ่มเติมบทลงโทษกรณีการขังเดี่ยว โดยลดจำนวนเดือนการลงโทษขังเดี่ยวจากเดิมที่กำหนดไว้ไม่เกินสามเดือน เป็นไม่เกินหนึ่งเดือน ส่วนความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่หยักเล็กโทซซังเตี่ยว เห็นว่าเนื่องจากการยกเล็กโทซซังเตี่ยวจะผลส่งต่อประสิทธิภาพในการคุมขังผู้ต้องขัง (ร่างมาตรา ๖๖ (๖)) จึงยังคงเรื่องดังกล่าวไว้ นอกจากนี้ ได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการที่ผู้ต้องขังได้กระทำความผิดอาญาขึ้นภายในเรือนจำ และความผิดนั้นเป็นความผิดลหุโทษ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ของเรือนจำ ความผิดตามมาตรา ๗๐ หรือความผิดฐานพยายามหลบหนีที่คุมขัง ให้ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจวินิจฉัยลงโทษฐานผิดวินัยตามพระราชบัญญัตินี้แทนการดำเนินการสอบสวนหรือฟ้องร้องตามกฎหมาย เพื่อให้เป็นไปตามหลักการตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ (ร่างมาตรา ๖๗)

๓.๑๖ เพิ่มหมวด ๘ ความผิดเกี่ยวกับเรือนจำ กำหนดให้การที่ผู้ใดเข้าไปในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๖๘) และแยกความผิดเกี่ยวกับสิ่งของต้องห้ามเป็นสองฐานความผิด กล่าวคือ การที่ผู้ใดกระทำด้วยประการใดให้เข้ามาหรือให้ออกไปจากเรือนจำหรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งของต้องห้ามที่มีลักษณะร้ายแรงตามที่กำหนด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๖๙) และการที่ผู้ใดกระทำด้วยประการใดให้เข้ามาหรือให้ออกไปจากเรือนจำ หรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งของต้องห้ามที่มีลักษณะไม่ร้ายแรงตามที่กำหนด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๗๐) นอกจากนี้ ได้กำหนดบทยกเว้นมิให้ถือว่าสิ่งของซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในราชการเป็นสิ่งของต้องห้าม และหากผู้กระทำความผิดทั้งสองฐานข้างต้นเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำหรือข้าราชการกรมราชทัณฑ์ ให้ระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย เพื่อป้องกันมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำหรือข้าราชการกรมราชทัณฑ์เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับความผิดทั้งสองฐานดังกล่าว รวมทั้งกำหนดให้รับสิ่งของต้องห้ามที่มีการฝ่าฝืนความผิดทั้งสองฐานด้วย (ร่างมาตรา ๗๑)

๔. ผลการพิจารณาข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานต่าง ๆ ตามที่เสนอมา ดังกล่าวไว้ในข้อ ๒ นั้น ประกอบกับได้รับฟังคำชี้แจงจากผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว มีความเห็นดังต่อไปนี้

๔.๑. สำนักงาน ก.พ. มีข้อสังเกตและความเห็นในข้อ ๒.๑ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับข้อสังเกตของสำนักงาน ก.พ. ดังกล่าวทุกประเด็น เนื่องจากบทบัญญัติในหมวด ๒ เจ้าหน้าที่ ส่วนที่ ๑ ตำแหน่งเจ้าพนักงาน ตั้งแต่มาตรา ๑๖ ถึงมาตรา ๒๑ เป็นเรื่องการบริหารงานบุคคลภาครัฐ ซึ่งมีหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบตามกฎหมายอยู่แล้ว และยังขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ด้วย ดังนั้น จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัตินี้ให้สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าวด้วยแล้ว

๔.๒. สำนักงาน ก.พ.ร. มีข้อสังเกตและความเห็นตามข้อ ๒.๒ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับความเห็นของสำนักงาน ก.พ.ร. ดังกล่าวทุกประเด็น เนื่องจากเป็นการบริหารงานบุคคลภาครัฐ และตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีไม่ได้มีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และไม่สอดคล้องกับการจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนสามัญที่กำหนดให้คำนึงถึง

ระบบคุณธรรมตามมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ รวมทั้งการกำหนดให้เจ้าพนักงานที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำและผ่านการฝึกอบรมเป็นตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษยังไม่สอดคล้องกับเรื่องการได้รับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งและเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวของข้าราชการตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันด้วย

๔.๓ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีข้อสังเกตและความเห็นตามข้อ ๒.๓ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา มีความเห็นในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ ประเด็นคณะอนุกรรมการตรวจเรือนจำและคณะอนุกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ตามข้อ ๒.๓.๑ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่า เมื่อร่างมาตรา ๑๔ กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อวินิจฉัย หรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่มอบหมายแล้ว ประเด็นนี้จึงได้ข้อยุติแล้ว และผู้แทนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าว

๔.๓.๒ ประเด็นอำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานตามข้อ ๒.๓.๑ มี ๔ ประเด็นย่อยซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา มีความเห็นในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

(๑) การเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ต่าง ๆ ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๓.๑ (๑) นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับความเห็นของผู้แทนฯ ในประเด็นนี้ โดยได้แก้ไขความในบทบัญญัติร่างมาตรา ๒๒ และร่างมาตรา ๒๓ ให้เป็นไปตามความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว

(๒) การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังในร่างมาตรา ๒๔ เดิม ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๓.๑ (๒) นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา มีความเห็นในแต่ละประเด็นข้อย่อย ดังต่อไปนี้

ก. ร่างมาตรา ๒๔ (๒) ควรกำหนดหลักเกณฑ์การใช้เครื่องพันธนาการกับบุคคลวิกลจริตหรือจิตไม่สมประกอบ เฉพาะกรณีที่เป็น และต้องระบุในร่างพระราชบัญญัติให้ชัดเจนว่ามีกรณีใดบ้าง นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่า เมื่อพิจารณาถ้อยคำในตอนท้ายของร่างเดิมมาตรา ๒๔ (๒) จะเห็นได้ว่าการกำหนดเงื่อนไขในการใช้เครื่องพันธนาการเฉพาะกรณีใดซึ่งชัดเจนอยู่แล้ว

ข. ร่างมาตรา ๒๔ (๓) กำหนดว่าเป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนี การควบคุมและร่างเดิมมาตรา ๒๔ (๖) ระบุว่า เมื่อถูกควบคุมตัวไปนอกเรือนจำและเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้อุปกรณ์พันธนาการ เห็นว่า คำว่า “น่าจะ” และคำว่า “เห็นเป็นการสมควร” นั้น เป็นการเปิดช่องให้มีการใช้ดุลพินิจซึ่งอาจแตกต่างกัน จึงเห็นควรแก้ไขมาตรา ๒๔ (๓) โดยตัดคำว่า “น่าจะ” และมาตรา ๒๔ (๖) คำว่า “เห็นเป็นการสมควร” แก้ไขเป็น “เห็นเป็นการจำเป็น” นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่า เมื่อผู้แทนกรมราชทัณฑ์ชี้แจงว่าการใช้เครื่องพันธนาการนั้น โดยหลักการแล้ว ห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่จะเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนประเภท ชนิด และขนาดของเครื่องพันธนาการให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ประกอบกับเป็นถ้อยคำที่เคยใช้อยู่ในมาตรา ๑๔ (๓) และ (๕) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕ และในทางปฏิบัติที่ผ่านมา มีระเบียบกรมราชทัณฑ์รองรับอีกชั้นหนึ่งด้วย ซึ่งผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มิได้แสดงความเห็นเป็นอย่างอื่น จึงไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อความดังกล่าวแต่ประการใด

ค. เห็นควรยกเลิกมาตรา ๒๔ (๔) ที่กำหนดว่า เป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา หรือฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับของเรือนจำ อาจเกิดผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำ เนื่องจากเห็นว่าอาจใช้วิธีการอื่นในการลงโทษได้ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับความเห็นข้อนี้ เพราะไม่ควรนำเหตุที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาหรือฝ่าฝืน

ระเบียบหรือข้อบังคับของเรือนจำมาเป็นเงื่อนไขเพื่อใช้เครื่องพันธนาการ จึงให้ตัดเงื่อนไขดังกล่าวออก

ง. เห็นควรยกเลิกมาตรา ๒๙ (๕) ที่กำหนดว่า เป็นบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาให้ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต จำคุกห้าสิบปี หรือเกินอำนาจการควบคุมของเรือนจำ เนื่องจากกรมราชทัณฑ์ได้มีแนวคิดที่จะยกเลิกการใช้โซ่ตรวนกับผู้ต้องขัง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้มีการนำร่องปลดโซ่ตรวนให้กับผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางบางขวาง อีกทั้งไม่ควรที่จะใช้อัตราโทษมาเป็นสิ่งกำหนดในการใช้เครื่องพันธนาการ ควรที่จะพิจารณาเป็นรายกรณีไป หากมีเหตุอันสมควรนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับความเห็นในข้อนี้ เพราะการใช้อัตราโทษมาเป็นเงื่อนไขในการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังนั้นไม่สมเหตุผล เมื่อผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการอีก และเห็นควรตัดเงื่อนไขดังกล่าวออก

จ. เห็นควรยกเลิกมาตรา ๒๙ (๗) เมื่ออธิบดีกรมราชทัณฑ์สั่งว่าเป็นการจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจากสภาพของเรือนจำ สภาพของท้องถิ่น หรือเนื่องจากเหตุจำเป็นอื่น เพราะกรณีดังกล่าวเป็นการอ้างเรื่องระบบความมั่นคงของเรือนจำ หรือข้อจำกัดของรัฐ ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องเตรียมความพร้อมในการควบคุมตัวผู้ต้องขัง รัฐจะอ้างความไม่พร้อมหรือข้อขัดข้องด้านอาคารสถานที่ที่ไม่รัดกุมเพียงพอ หรือสภาพทางกายภาพใด ๆ ของเรือนจำหรือท้องถิ่นเพื่อใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังไม่ได้ เป็นการแก้ปัญหาที่ไม่คำนึงถึงผลร้ายที่จะตกกับผู้ต้องขังนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว เนื่องจากสภาพของเรือนจำและสภาพของท้องถิ่นแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน กรณีจึงมีความจำเป็นต้องกำหนดให้รัฐมนตรีสั่งว่าเป็นการจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการนั้นกับผู้ต้องขังเพราะเหตุว่าสภาพเรือนจำหรือสภาพของท้องถิ่นนั้นอาจเป็นช่องทางให้ผู้ต้องขังหลบหนีได้ การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดเงื่อนไขการใช้เครื่องพันธนาการเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหลบหนี และยังเป็นการเพิ่มความปลอดภัยอีกด้วย จึงสมควรให้คงไว้ตามร่างที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ ซึ่งผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมิได้ขัดข้องแต่ประการใด

ฉ. เห็นควรยกเลิกมาตรา ๒๙ วรรคสาม ที่กำหนดว่า การใช้เครื่องพันธนาการตาม (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) หรือ (๖) กับผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี หรือผู้ต้องขังหญิง เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมต้องเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการนั้นด้วย เนื่องจากสามารถใช้ดุลพินิจในการใช้เครื่องพันธนาการตามอนุมาตราอื่นได้อยู่แล้ว นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว โดยแก้ไขให้เหลือเพียงกรณีตาม (๑) (๒) และ (๓) กับผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี หรือผู้ต้องขังหญิง เจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่ควบคุมต้องเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการในกรณีดังกล่าว ส่วนกรณีตาม (๔) และ (๕) เป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังออกไปนอกเรือนจำและอธิบดีกรมราชทัณฑ์ที่จะสั่งว่าเป็นการจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการกับบุคคลดังกล่าวซึ่งเป็นเงื่อนไขเฉพาะกรณีเท่านั้น ซึ่งผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าว

ช. ร่างพระราชบัญญัติควรบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับระยะเวลาการใช้และการจำกัดการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังให้ชัดเจนตามแนวทางในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ ๓๔ ที่ให้การใช้เครื่องพันธนาการจะต้องไม่นานเกินอนุมาตราอื่นได้อยู่แล้วนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่า เมื่อได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างเดิมมาตรา ๒๙ แล้ว ข้อห่วงใย

ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ต้องการให้เพิ่มระยะเวลาการใช้และการจำกัดการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังทั้งหมดไป ซึ่งผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นชอบกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา ดังกล่าว

(๓) การให้เจ้าพนักงานใช้อาวุธปืน ร่างมาตรา ๓๓ (๒) ให้อำนาจเจ้าพนักงานอาจใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังในกรณีที่ผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุดและไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้ เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อ ๘๗ ของ UN Basic Principles of the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Official ๑๙๘๐ ซึ่งได้วางหลักในการใช้อาวุธไว้ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่ใช้อาวุธต่อบุคคลอื่น เว้นแต่เพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายร้ายแรงต่อชีวิต เพื่อจับกุมผู้ที่กระทำการอันเป็นอันตรายหรือต่อสู้อำนาจเจ้าพนักงานหรือเพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวหลบหนี นอกจากนี้ ต้องเป็นกรณีที่ปรากฏว่าการใช้มาตรการอื่นไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ ส่วนการใช้อาวุธร้ายแรงโดยเจตนาให้กระทำได้เฉพาะเพื่อป้องกันชีวิตในกรณีที่ไม้อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น เห็นว่า อาวุธปืนเป็นอาวุธร้ายแรง ซึ่งควรให้อำนาจเจ้าพนักงานในการใช้อาวุธปืนเฉพาะเพื่อป้องกันชีวิตในกรณีที่ไม้อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น จึงเห็นว่าร่างมาตรา ๓๓ (๒) เป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานมากเกินไป โดยเฉพาะเมื่อเป็นการหลบหนีของผู้ต้องขังที่ไม่ได้มีการถืออาวุธหรือใช้ความรุนแรงในการหลบหนี เห็นควรยกเลิกความในอนุมาตรา นี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว เพราะเงื่อนไขการใช้อาวุธปืนกับผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานเตือนคำสั่งให้หยุดและไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้ถือว่ามีเหตุจำเป็นเกิดขึ้นแล้ว ประกอบกับเงื่อนไขที่กำหนดในวรรคสองที่ว่า ถ้ามีเจ้าพนักงานเตือนจำผู้มีอำนาจเหนือตนอยู่ในที่นั้นด้วยจะใช้อาวุธปืนได้ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานเตือนจำผู้นั้นแล้วเท่านั้น ดังนั้น เมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดเกิดขึ้นแล้วก็ได้หมายความว่าเจ้าพนักงานเตือนจำสามารถใช้อาวุธปืนกับผู้ต้องขังในกรณีนั้นได้ทันที เพราะได้กำหนดเงื่อนไขไว้อีกว่าจะต้องได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานเตือนจำผู้มีอำนาจเหนือตนอยู่ในที่นั้นด้วย จึงไม่สมควรตัดหลักการนี้ออก ซึ่งผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเห็นชอบด้วยความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา ดังกล่าว

(๔) การยกเว้นความรับผิดให้แก่เจ้าพนักงาน ร่างมาตรา ๓๗ ระบุว่าเจ้าพนักงานผู้ใดใช้อำนาจตามที่บัญญัติไว้ในส่วนนี้โดยสุจริตและตามเงื่อนไขที่ระบุไว้เจ้าพนักงานผู้นั้นไม่ต้องรับผิดทางแพ่ง ทางอาญา ทางวินัย และทางปกครอง ในผลแห่งการกระทำดังกล่าว เห็นว่า ไม่มีความจำเป็นต้องมีบทบัญญัติดังกล่าว เนื่องจากหากเจ้าพนักงานกระทำการที่สุจริตและตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบอยู่แล้ว จึงเห็นควรยกเว้นไม่ต้องรับผิดทางแพ่งเท่านั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีความระมัดระวังนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่เห็นด้วยกับความเห็นในข้อนี้ เพราะจะเป็นการคุ้มครองเจ้าพนักงานเตือนจำที่ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย ประกอบกับเคยมีรูปแบบการตรากฎหมายในลักษณะทำนองนี้ไว้แล้ว เช่น มาตรา ๑๗ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

๔.๓.๓ ประเด็นการจำแนกเรือนจำ ในร่างมาตรา ๓๘ วรรคสองเดิมประเภทของเรือนจำ ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๓.๓ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่า ตามความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นั้น ได้มีการพิจารณาปรับแก้ไขแล้ว โดยกำหนดให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีที่จะประกาศกำหนดการจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำ และจะจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ในส่วนต่าง ๆ ที่ได้จัดแบ่งอาณาเขตภายในเรือนจำ

ให้สอดคล้องกับประเภทของผู้ต้องขังได้แล้ว และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นชอบด้วยกับคณะกรรมการกฤษฎีกา ดังกล่าว

๔.๓.๔ ประเด็นอนามัยของผู้ต้องขัง มี ๓ ประเด็นย่อย ดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิในการรักษาพยาบาล ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๓.๔ (๑) นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่เห็นด้วยกับความเห็นในประเด็นนี้ เพราะแม้เรือนจำจะถือว่าเป็นส่วนราชการในสังกัดกรมราชทัณฑ์ก็ตาม แต่เมื่อผู้ต้องขังในเรือนจำมิใช่บุคคลตามมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงไม่สามารถกำหนดให้ผู้ต้องขังได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้

(๒) ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติหรือข้อความ ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๓.๔ (๒) นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่เห็นด้วยกับการเพิ่มเติมบทนิยาม “เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์” เพราะเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เป็นเพียงตำแหน่งหนึ่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ หากมีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และอธิบดีกรมราชทัณฑ์ได้แต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ ก็สามารถปฏิบัติกรตามพระราชบัญญัตินี้ได้ ส่วนการกำหนดให้ต้องมีแพทย์ในการตรวจตรา และเสนอคำแนะนำไปยังผู้บัญชาการเรือนจำเป็นปกติ ในกรณีคุณภาพ ปริมาณอาหารของผู้ต้องขัง อนามัยความสะดวกของเรือนจำและผู้ต้องขัง การสุขาภิบาลของเรือนจำ รวมถึงความเหมาะสมและความสะอาดเครื่องนุ่งห่มหลับนอนของผู้ต้องขัง เพื่อให้สอดคล้องกับข้อ ๒๖ แห่งกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติ นั้น เห็นว่า เมื่อได้ปรับปรุงส่วนที่ ๔ อนามัยของผู้ต้องขัง เป็น “ส่วนที่ ๕ สุขอนามัยของผู้ต้องขัง” โดยได้นำหลักการตามข้อ ๒๒ ข้อ ๒๓ ข้อ ๒๖ และข้อ ๔๔ แห่งข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าว และหลักการในข้อ ๗ ข้อ ๙ ข้อ ๒๕ ข้อ ๔๘ และข้อ ๕๑ แห่งข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง มากำหนดไว้ในร่างมาตรา ๕๑ ถึงร่างมาตรา ๕๖ แล้ว ประเด็นข้อนี้จึงเป็นที่ยุติ

(๓) สิทธิของผู้ต้องขังหญิงกรณีคลอดบุตร ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๓.๔ (๓) นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่เห็นด้วยกับข้อสังเกตดังกล่าว เนื่องจากไม่ได้มีกำหนดไว้ในข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมิได้แสดงความเห็นเป็นอย่างอื่น

๔.๓.๕ ประเด็นการติดต่อผู้ต้องขังและสิทธิในการรับทราบข้อมูลข่าวสาร ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๓.๕ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่เห็นด้วยในประเด็นข้อนี้ เนื่องจากจะเป็นการสร้างภาระแก่งบประมาณของกรมราชทัณฑ์ เพราะกรมราชทัณฑ์มีเรือนจำในสังกัดประมาณร้อยกว่าแห่ง และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมิได้แสดงความเห็นเป็นอย่างอื่น

๔.๓.๖ ประเด็นวินัยและบทลงโทษผู้ต้องขัง มี ๒ ประเด็นย่อย ดังต่อไปนี้

(๑) ร่างเดิมมาตรา ๑๐๕ กรณีต้องพิจารณาโดยต้องแก้ก่อนลงโทษผู้ต้องขัง ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๓.๖ (๑) นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่เห็นด้วยกับความเห็นในประเด็นนี้ แต่เห็นสมควรลดโทษขังเดี่ยวลงจากเดิมที่กำหนดไว้ไม่เกินสามเดือนเป็นไม่เกินหนึ่งเดือน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังให้มากยิ่งขึ้น และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นชอบในการแก้ไขดังกล่าว

(๒) ควรทบทวนถ้อยคำในร่างเดิมมาตรา ๑๐๗ ให้ชัดเจน ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๓.๖ (๒) นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับความเห็นในประเด็นนี้บางเรื่อง โดยได้แก้ไขคำว่า “ประทุษร้ายแก่ทรัพย์สิน” เป็น “ทำให้เสียทรัพย์สินของเรือนจำ” และแก้ไขคำว่า “ความผิดเกี่ยวกับสิ่งของต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินี้” เป็น “ความผิดตามมาตรา ๗๐” เพราะเคยเป็นความผิดที่ผู้บัญชาการเรือนจำอาจดำเนินการลงโทษทางวินัยเช่นเดียวกันกับที่เคยมีการกำหนดไว้ในกฎหมายเดิม นอกจากนี้ ได้แก้ไขความผิดเกี่ยวกับสิ่งของต้องห้าม โดยแยกเป็นสองฐานความผิด กล่าวคือ ความผิดเกี่ยวกับสิ่งของต้องห้ามที่มีลักษณะร้ายแรง และความผิดเกี่ยวกับสิ่งของต้องห้ามที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง รวมทั้งกำหนดอัตราโทษแต่ละฐานความผิดให้แตกต่างกันอีกด้วย

๔.๔. คณะกรรมการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐ (คปร.) มีข้อสังเกตและความเห็นตามข้อ ๒.๔ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับความเห็นของ คปร. เนื่องจากเป็นเรื่องการบริหารงานบุคคลภาครัฐตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งได้ตัดเรื่องดังกล่าวออกไปแล้ว และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐก็ได้แสดงความเห็นเป็นอย่างอื่น

๔.๕. ฝ่ายกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม คณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีข้อสังเกตและความเห็นตามข้อ ๒.๕ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่า การกำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำตามร่างพระราชบัญญัตินี้ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะ นั้น ย่อมสามารถกระทำได้ และไม่มีผลกระทบกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปแต่อย่างใด นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ยังยอมรับว่า สามารถเตรียมความพร้อมเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังเพื่อให้เป็นรูปธรรมและเป็นไปตามมาตรฐานสากลได้ กรณีจึงไม่มีความจำเป็นต้องมีความเห็นในข้อนี้แต่อย่างใด

๔.๖ สำนักงานศาลยุติธรรม มีข้อสังเกตและความเห็นตามข้อ ๒.๖ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับความเห็นของสำนักงานศาลยุติธรรมในข้อนี้ โดยได้ปรับแก้ไขความในร่างเดิมมาตรา ๗๓ (๖) เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเดิม ซึ่งผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมเห็นชอบด้วยในการแก้ไขของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าว

๔.๗ กระทรวงสาธารณสุข มีข้อสังเกตและความเห็นตามข้อ ๒.๗ สองประเด็น และคณะกรรมการกฤษฎีกา ให้ความเห็นในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

๔.๗.๑ ร่างเดิมมาตรา ๘๕ วรรคหนึ่ง กำหนดให้มีการอนุญาตให้ผู้ต้องขังไปสถานที่อื่นใดนอกเรือนจำ ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๗.๑ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับข้อสังเกตในประเด็นนี้ โดยได้แก้ไขคำว่า “สถานที่อื่นใดนอกเรือนจำ” เป็น “สถานบำบัดรักษาสำหรับโรคชนิดนั้นโดยเฉพาะ โรงพยาบาล หรือสถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิตนอกเรือนจำ” เพื่อให้ชัดเจนว่าสถานที่อื่นนอกเรือนจำได้แก่สถานที่ใดบ้าง

๔.๗.๒ ร่างเดิมมาตรา ๘๘ วรรคสอง กำหนดให้เรือนจำอาจนำผู้ต้องขังที่มีครรภ์ออกไปทำการฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๗.๒ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับข้อสังเกตในประเด็นนี้ โดยได้แก้ไขความในร่างเดิมมาตรา ๘๘ วรรคสองขึ้นใหม่ เป็น “ให้เรือนจำจัดเตรียมให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ได้คลอดบุตรในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลนอกเรือนจำ ณ ห้องที่เรือนจำตั้งอยู่ หากเด็กคลอดในเรือนจำ ห้ามมิให้บันทึกว่าเด็กเกิดในเรือนจำ” (ร่างมาตรา ๘๕ วรรคหนึ่ง) ทั้งนี้ เพื่อให้ชัดเจนและเป็นไปตามข้อ ๒๓ แห่งกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติ จึงได้ข้อยุติตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา ดังกล่าว

๔.๗.๓ การดำเนินการเพื่อทำการฝากครรภ์ตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๗.๒ (๓) นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่เห็นด้วยกับข้อสังเกตในประเด็นข้อนี้ เพราะเมื่อผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์อยู่ในการคุมขังของเรือนจำใดได้รับอนุญาตให้ออกจากเรือนจำไปคลอดบุตรในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลนอกเรือนจำ ณ ท้องที่ที่เรือนจำตั้งอยู่แล้ว หากมีค่าใช้จ่ายในการให้บริการเรือนจำแห่งนั้นย่อมต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าว ซึ่งเป็นเรื่องที่กระทรวงยุติธรรมจะได้ทำความเข้าใจกับกระทรวงสาธารณสุข โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัตินี้ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเงินระหว่างส่วนราชการ ซึ่งต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามที่กระทรวงการคลังกำหนด

๔.๗.๔ ร่างเดิมมาตรา ๘๖ วรรคสอง สมควรแก้ไขความตามข้อสังเกตในข้อ ๒.๗.๒ (๔) นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา ไม่เห็นด้วยกับข้อสังเกตในประเด็นนี้ เพราะได้แก้ไขโดยตัดร่างมาตรา ๘๖ วรรคสอง ออกไปแล้ว และกำหนดให้เรือนจำทุกแห่งต้องจัดให้มีสถานพยาบาลเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ประจำสถานพยาบาลอย่างน้อยหนึ่งคนอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำ และดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัยผู้ต้องขังโดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์แล้วตามร่างใหม่มาตรา ๕๑

๔.๘. สำนักงบประมาณ มีข้อสังเกตและความเห็นตามข้อ ๒.๘ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นด้วยกับความเห็นในประเด็นนี้ และได้มีการให้ความเห็นทำนองเดียวกันนี้ไว้แล้วตามข้อ ๔.๑

๕. ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

โดยที่การปรับปรุงพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๙ นี้จะทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับระบบการบริหารงานราชทัณฑ์มีความคล่องตัวและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่นานาอารยประเทศยึดถือปฏิบัติ รวมทั้งได้ปรับเปลี่ยนแนวความคิดเกี่ยวกับการราชทัณฑ์ในปัจจุบันจากการลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิด เป็นให้ความสำคัญกับกระบวนการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดี นอกจากนี้ การกำหนดประเภทหรือชั้นของเรือนจำยังช่วยให้การบริหารงานราชทัณฑ์มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น ตลอดจนยังเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน และองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการกิจของกรมราชทัณฑ์ทั้งในด้านการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู พัฒนาพฤตินิสัย และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย รวมทั้งการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อยตัวด้วย จากการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์ดังกล่าวจึงส่งผลต่อประชาชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนภารกิจของรัฐมากยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เมษายน ๒๕๕๘

ข้อดีของร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.*

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว โดยมิได้มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติให้มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและกฎเกณฑ์สากล แม้จะมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติหลายครั้ง แต่มิได้เป็นการปรับปรุงในสาระสำคัญที่จะมีผลทำให้การบริหารงานของราชทัณฑ์และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกระดับเป็นไปอย่างคล่องตัวและมีมาตรฐานเดียวกันกับสากล ประกอบกับบทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับนโยบายทางอาญาของประเทศ และนโยบายสากล เป็นผลให้การปฏิบัติหน้าที่ที่มีความยากลำบาก รวมถึงเนื้อหาในพระราชบัญญัติไม่ยืดหยุ่นและไม่เอื้ออำนวยต่อการบริหารงานของกรมราชทัณฑ์ในบางประการ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการขององค์กรที่ไม่สามารถสอดคล้องกับนโยบายสำคัญและเร่งด่วนของรัฐบาลได้อย่างครอบคลุม อีกทั้งยังไม่รองรับการดำเนินงานหรือวิธีการปฏิบัติในลักษณะของการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความทันสมัย ประกอบกับมีกฎหมายและกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งผลให้การดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล อาทิ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners/SMR) หรือข้อกำหนดของสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non - Custodial Measures for Women Offenders หรือ ข้อกำหนดกรุงเทพ - Bangkok Rules) ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ฉบับนี้ขึ้น โดยจำแนกข้อดีของร่างพระราชบัญญัตินี้ ฉบับดังกล่าว ดังต่อไปนี้

ข้อดีของร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

๑. เพื่อปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์ของประเทศไทยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล
๒. เพื่อให้การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์มีความทันสมัย สอดรับกับกฎเกณฑ์และข้อตกลงระหว่างประเทศ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล นโยบายทางอาญาและหลักทัณฑ์ปฏิบัติของประเทศ อีกทั้งได้ปรับปรุงระบบการจำแนกและระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพ สามารถบำบัด ฟันฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานของราชทัณฑ์และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกระดับให้มีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานเดียวกับสากล

๓. ประโยชน์ที่ประชาชนและสังคมได้รับ

- มีการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาตามที่กฎหมายกำหนด
- การกักขังผู้กระทำความผิดอาญาให้ออกจากสังคมเป็นระยะเวลาหนึ่ง
- สังคมมีความปลอดภัยมากขึ้น
- มีการบำบัด แก้ไข ฟันฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้สามารถกลับตนเป็น

คนดีของสังคม

* ที่มา : คำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมาย ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ,เรียบเรียงโดย พชรา พุกเศรษฐี วิทยากรชำนาญการ กลุ่มงานกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมาย

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

และ

ข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้อง *

ก. ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
ข้อกำหนดนี้ ได้รับการรับรองในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ
ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ครั้งที่ ๑ ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเจนีวา ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘
และผ่านความเห็นชอบโดยคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคม
ตามมติที่ ๖๖๓ C (XXVI) ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๐๐
และ มติที่ ๒๐๗๖ (LXII) ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๒๐

ข้อสังเกตเบื้องต้น

๑. ข้อกำหนดที่จะกล่าวต่อไปนี้ ไม่ประสงค์ที่จะบรรยายอย่างละเอียดถึงระบบการ
ราชทัณฑ์ที่จะใช้เป็นแบบฉบับ แต่พยายามที่จะกำหนดขึ้นโดยถือเอาหลักการและทางปฏิบัติที่ยอมรับ
กันทั่วไปว่าดี สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และสะดวกแก่การบริหารงานเรือนจำ โดยอาศัยแนวความคิด
ที่เห็นสอดคล้องต้องกันในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ และอาศัยหลักสำคัญของระบบ
การราชทัณฑ์ที่นิยมใช้ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นเกณฑ์

๒. เนื่องจากความแตกต่างกันในด้านกฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ และสภาพแห่ง
ภูมิศาสตร์ ฉะนั้น ข้อกำหนดนี้ ย่อมจะใช้ปฏิบัติไม่ได้ทุกข้อ ทุกแห่ง ทุกเวลา แต่ควรพยายาม
ช่วยกันนำมาใช้ เพื่อขจัดปัญหายุ่งยากทั้งมวลเพราะข้อกำหนดนี้สหประชาชาติได้ยอมรับรองว่าเป็น
ข้อปฏิบัติขั้นต่ำที่เหมาะสมแล้ว

๓. อีกนัยหนึ่ง ข้อกำหนดนี้ได้วางไว้ให้ครอบคลุมถึงความคิดซึ่งกำลังก้าวหน้าอยู่เสมอ
จึงไม่ต้องการตัดทอน การทดลอง และการปฏิบัติต่างๆ ที่กลมกลืนกับหลักการที่ดี และค้นคว้าหา
ทางขยับขยายความมุ่งหมายที่มีอยู่แล้วในข้อกำหนดเหล่านี้ให้กว้างขวางออกไปอีก จึงเป็นเหตุผล
สมควรที่ฝ่ายบริหารงานราชทัณฑ์ ส่วนกลาง จะใช้อำนาจสั่งการปฏิบัติแตกต่างจากข้อกำหนดนี้
โดยอาศัยเจตนารมณ์ดังกล่าวได้

* ที่มา : สำนักงานขับเคลื่อนพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ .

๔. (๑) ส่วนที่ ๑ ของข้อกำหนดว่าด้วยการบริหารงานทั่วไปในทัณฑสถาน และเป็นข้อกำหนดที่ใช้แก่ผู้ต้องขังทุกประเภท กล่าวคือ ผู้ต้องขังในคดีอาญาหรือในคดีแพ่ง คนระหว่างพิจารณา หรือผู้ต้องขังคดีเสร็จเด็ดขาด รวมทั้งผู้กระทำผิดซึ่งอยู่ภายใต้บังคับแห่งวิธีการเพื่อความปลอดภัย หรือวิธีการแก้ไขอบรมอันเป็นคำสั่งของผู้พิพากษา

(๒) ส่วนที่ ๒ เป็นข้อกำหนดที่ใช้เฉพาะกับผู้ต้องขังประเภทพิเศษเพื่อมิให้ข้อกำหนดในข้อ ก. ซึ่งใช้กับผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกไปใช้เหมือนกับข้อ ข. (นักโทษวิกลจริตและจิตไม่ปกติ) ข้อ ค. (คนต้องขังระหว่างสอบสวนและรอการพิจารณา) และข้อ ง. (ผู้ต้องขังคดีแพ่ง) ทั้งนี้เพื่อมิให้สับสนที่จะใช้ข้อกำหนดเหล่านี้แก่ผู้ต้องขังประเภทต่างๆ และก็เพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องขังเองด้วย

๕. (๑) ข้อกำหนดดังกล่าวนี้ ไม่มุ่งจะวางระเบียบในการบริหารงานสำหรับผู้เยาว์วัย เช่น สถานบอร์สตัล หรือโรงเรียนฝึกอบรม แต่ข้อกำหนดในส่วนที่ ๑ นี้ ก็อาจนำไปใช้ปฏิบัติในสถานฝึกอบรมเหล่านี้ได้โดยอนุโลม

(๒) ผู้ต้องขังประเภทเยาว์วัย อย่างน้อยที่สุดก็ควรจรรวมบุคคลทั้งหมดที่ศาลคดีเด็กพิพากษาส่งมา ดังนั้น ผู้ต้องขังเยาว์วัยที่จะให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้ ควรจะเป็นบุคคลที่ไม่ถูกลงโทษจำคุก

ส่วนที่ ๑ ข้อกำหนดทั่วไป

หลักมูลฐาน

๖. (๑) ข้อกำหนดต่อไปนี้ พึงใช้ได้ทั่วไปโดยมิต้องคำนึงถึงข้อแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ศิวน เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นๆ สัญชาติ หรือฐานะทางสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใดของผู้ต้องขัง

(๒) หากแต่จะต้องการระต่อความเชื่อในศาสนา และหลักกรรมที่ผู้ต้องขังนับถืออยู่

การทะเบียน

๗. (๑) สถานที่ใช้เป็นเรือนจำทุกแห่ง ต้องมีสมุดทะเบียนระบุเลขกำกับหน้า สำหรับบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ต้องขังที่รับไว้คุมขัง มีรายการดังนี้

- ก. ชื่อความบ่งตัวผู้ต้องขัง
- ข. ความผิดและอำนาจที่จับกุมคุมขัง
- ค. วัน และเวลา ที่รับตัวและปลดปล่อย

(๒) การรับตัวผู้ต้องขังซึ่งมีคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย รายละเอียดของคำสั่งให้
บันทึกไว้ในทะเบียน

การแยกประเภท

๘. ผู้ต้องขังต่างประเภทกัน พึงแยกคุมขังไว้คนละแห่ง หรือคนละส่วนของ
ทัณฑสถาน โดยคำนึงถึง เพศ อายุ ประวัติในทางอาชญากรรม เหตุผลในทางคดี และความจำเป็น
ที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหล่านั้น ดังนี้

ก. ผู้ต้องขังชายและหญิง พึงแยกไว้คนละทัณฑสถาน ทัณฑสถานแห่งใด
ใช้ควบคุมทั้งสองเพศแล้วไซ้ สถานที่ที่คุมขังหญิงพึงแยกเป็นเอกเทศโดยเด็ดขาด

ข. คนต้องระหว่างพิจารณา พึงแยกจากนักโทษเด็ดขาด

ค. ผู้ต้องโทษกักขังเกี่ยวกับหนี้สินและคดีแพ่งอื่นๆ พึงแยกจากผู้กระทำความผิด

อาญา

ง. ผู้ต้องขังเยาว์วัยพึงแยกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่

ที่อยู่อาศัย

๙. (๑) เรือนจำใดใช้ระบบแยกขังเดี่ยวพึงให้ผู้ต้องขังแต่ละคนนอนในห้องขัง หรือ
ห้องนอนเดี่ยวเฉพาะเวลากลางคืน ในกรณีจำเป็นจะต้องนอนรวมกันไม่อาจปฏิบัติตามหลักนี้ได้
เป็นต้นว่า ผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้นชั่วคราวก็ไม่พึงจัดห้องหนึ่งให้นอน ๒ คน (ควรเป็น ๓ คนต่อห้อง)

(๒) เรือนจำใดใช้ระบบห้องขังรวม ผู้ต้องขังที่ให้นอนรวมห้องเดียวกัน พึงได้รับ
การคัดเลือกด้วยความระมัดระวังและเหมาะที่จะอยู่ร่วมกันด้วยดี จะต้องมีเจ้าหน้าที่คอยดูแล
สังเกตการณ์ในเวลากลางคืนเป็นประจำด้วย

๑๐. อาคารที่คุมขังทุกแห่ง โดยเฉพาะห้องนอนจะต้องจัดให้ถูกหลักอนามัย ตามสภาพ
ของดินฟ้าอากาศ ข้อสำคัญจะต้องมีอากาศหายใจเพียงพอ พื้นห้องกว้างพอสมควร มีแสงสว่าง
ความอบอุ่น และการระบายอากาศ

๑๑. ทุกแห่งที่ใช้เป็นที่อยู่ และที่ทำงานของผู้ต้องขังมีลักษณะดังนี้

ก. หน้าต่างให้แสงแดดส่องสว่างพอที่จะอ่านหนังสือ หรือทำงานได้ และให้
อากาศบริสุทธิ์ผ่านเข้ามา ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมียูริระบายอากาศอย่างอื่นใดหรือไม่ก็ตาม

ข. แสงไฟสว่างพอที่จะอ่านหนังสือ หรือทำงานโดยไม่เป็นอันตรายแก่สายตา

๑๒. ส้วมจำนวนเพียงพอแก่ความจำเป็น ทั้งอยู่ในลักษณะที่สะอาดและไม่ประเจิด

ประเจื้อ

๑๓. ที่อาบน้ำเพียงพอ และอุณหภูมิของน้ำเหมาะกับดินฟ้าอากาศ เพื่อผู้ต้องขัง จะใช้ได้ตามความจำเป็นแห่งสุขภาพทุกๆ ไป ตามกาลเทศะ แต่อย่างน้อยควรรให้ผู้ต้องขังอาบน้ำ สักคำห์ละครั้งเมื่ออากาศร้อน (คงหมายถึงประเทศหนาว)

๑๔. ทุกส่วนของเรือนจำซึ่งปกติเป็นที่ผู้ต้องขังอยู่ พึงพิถีพิถันรักษาให้สะอาด เรียบร้อยตลอดเวลา

อนามัยของผู้ต้องขัง

๑๕. ผู้ต้องขังจะต้องรักษาร่างกายให้สะอาด ฉะนั้นทางการราชทัณฑ์พึงจัดหา น้ำและ ของใช้ที่จำเป็น เพื่อสุขภาพและความสะอาดของผู้ต้องขังให้ด้วย

๑๖. เพื่อให้ร่างกายของผู้ต้องขังมีลักษณะไม่เป็นที่น่ารังเกียจ และสร้างนิสัยให้รู้จัก เคารพตนเอง พึงอำนวยความสะดวกให้ผู้ต้องขังได้ตัดผมหรือแต่งผม ถ้าเป็นชายก็ให้ได้โกนหนวด เคราตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอ

เครื่องนุ่งห่มหลับนอน

๑๗. (๑) ถ้าไม่ยอมให้ผู้ต้องขังใช้เสื้อผ้าของตนเอง ทางเรือนจำควรจัดหาเครื่องแต่งกาย ที่เหมาะกับดินฟ้าอากาศ และเพียงพอที่จะให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพดี เสื้อผ้าที่ใส่สวมใส่ต้องไม่มีลักษณะ น่าอับอาย หรือต่ำต้อย

(๒) เสื้อผ้าทุกชิ้นจะต้องสะอาดเรียบร้อยเสมอ เสื้อผ้าชั้นในจะต้องเปลี่ยนและ ซักฟอกตามความจำเป็น เพื่อรักษาไว้ซึ่งอนามัย

(๓) ในกรณีพิเศษ เวลาผู้ต้องขังออกนอกเรือนจำตามคำสั่งของทางราชการ ควรอนุญาตให้สวมเครื่องแต่งกายของตนเอง หรือเครื่องแต่งกายอื่นซึ่งไม่เป็นเป้าสายตาประชาชน

๑๘. ถ้าผู้ต้องขังคนใดได้รับอนุญาตให้ใช้เสื้อผ้าของตนเอง ในเมื่อรับตัวไว้ใน เรือนจำ ควรจัดเตรียมให้เป็นที่แน่นอนว่า เสื้อผ้านั้นมีความสะอาดและเหมาะสมแก่อัตภาพ

๑๙. ผู้ต้องขังแต่ละคนควรมีเตียงนอนแยกเป็นเอกเทศ และมีเครื่องหลับนอน ที่สะอาดและเพียงพอ จัดไว้อย่างเป็นระเบียบ และเปลี่ยนให้เป็นประจำตามสภาพความเป็นอยู่ของ ท้องถิ่นหรือประเทศ

อาหาร

๒๐. (๑) ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องได้รับอาหารอันมีประโยชน์เพียงพอที่จะเสริมสร้างสุขภาพ และความแข็งแรงแห่งร่างกาย จัดปรุงอย่างสะอาด และจัดเลี้ยงอย่างเป็นระเบียบ
- (๒) จัดหาน้ำไว้ให้พอดื่มได้ทุกเมื่อ

การบริหารร่างกายและการเล่นกีฬา

๒๑. (๑) ผู้ต้องขังที่ไม่ได้ทำงานออกกกำลังกาย ให้บริหารร่างกายกลางแจ้งอย่างน้อยวันละ ๑ ชั่วโมง เมื่ออากาศอำนวย
- (๒) ผู้ต้องขังเยาว์วัยหรือประเภทอื่น ที่วัยและสังขารอำนวยควรได้รับการฝึกทางพลศึกษา และการบันเทิงรื่นเริงในชั่วโมงบริหารร่างกาย โดยทางเรือนจำจัดหาสถานที่และอุปกรณ์การเล่นไว้ให้พร้อม

การแพทย์

๒๒. (๑) เรือนจำทุกแห่งพึงจัดให้มีแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับตรวจรักษาอย่างน้อย ๑ นาย ซึ่งควรมีความรู้ทางโรคจิตบ้าง การบำบัดรักษาในเรือนจำควรรีให้สอดคล้องกับโครงการบริหารงานสาธารณสุขแห่งชาติ ทั้งนี้ ควรจะรวมการวิเคราะห์ทางจิต และให้การรักษาแก่บุคคลที่จิตพิการด้วย
- (๒) ผู้ต้องขังมีอาการป่วยที่ต้องใช้แพทย์ผู้ชำนาญเฉพาะ โรครักษาควรจะได้ย้ายไปรักษาด้วยโรงพยาบาลเรือนจำเฉพาะ โรคนั้น หรือส่งไปโรงพยาบาลอื่นๆ เรือนจำที่มีโรงพยาบาลไว้ ควรจัดให้มีเวชภัณฑ์และอุปกรณ์การบำบัดรักษาอย่างครบถ้วน พร้อมทั้งคณะแพทย์และเจ้าหน้าที่ที่ฝึกฝนมาดีแล้ว
- (๓) จัดให้มีทันตแพทย์เป็นผู้บำบัดรักษาโรคฟันแก่ผู้ต้องขัง
๒๓. (๑) ในเรือนจำหญิงควรจัดที่เฉพาะสำหรับหญิงมีครรภ์ก่อนคลอดและคลอดแล้ว ตลอดทั้งให้การรักษาพยาบาล ถ้าสามารถจัดให้ไปคลอดที่โรงพยาบาลนอกเรือนจำได้ก็ยิ่งดี ถ้าหากเด็กคลอดในเรือนจำไม่ควรบันทึกลงในสูติบัตรว่าเด็กเกิดในเรือนจำ
- (๒) ถ้าอนุญาตให้ทารกอยู่กับมารดาในเรือนจำได้ ก็ต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการเลี้ยงเด็กเป็นผู้บริบาล มีที่ให้เด็กอยู่ เมื่อไม่ได้อยู่กับแม่

๒๔. แพทย์จะต้องตรวจร่างกายผู้ต้องขังทุกคนโดยมิชักช้า นับแต่แรกจับตัวไว้ในเรือนจำ และตรวจอีกเป็นครั้งคราวภายหลังที่ได้รับตัวแล้วตามความจำเป็นเพื่อจะได้ทราบว่า ผู้ต้องขังคนใดป่วยเป็นโรคทางกายหรือทางจิตอย่างไรบ้าง และจะได้ให้การบำบัดรักษา ถ้าป่วยหรือสงสัยว่าป่วยเป็นโรคติดต่อก็จะได้แยกไว้ กับถ้าตรวจพบข้อบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจอันจะเป็นอุปสรรคต่อการปรุงแต่งแก้ไขผู้ต้องขังนั้น ก็จะต้องบันทึกแจ้งไว้ตลอดจนทำการวินิจฉัยความสามารถทางร่างกายในการทำงานของผู้ต้องขังแต่ละคนไว้ด้วย

๒๕. (๑) แพทย์จะต้องตรวจสุขภาพทางกายและจิตของผู้ต้องขัง และควรตรวจผู้ต้องขังที่ป่วยและที่ร้องทุกข์ว่าป่วยเป็นประจำวัน ตลอดถึงผู้ต้องขังที่ควรจะได้ได้รับความเอาใจใส่จากแพทย์เป็นพิเศษ

(๒) เมื่อสุขภาพทางกายหรือจิตของผู้ต้องขังคนใดเป็นหรือจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรง อันเนื่องมาจากการที่จะต้องถูกคุมขังต่อไปหรือจากภาวะต่างๆ ของการคุมขังนั้น ให้แพทย์รายงานผู้บัญชาการเรือนจำทราบ

๒๖. (๑) แพทย์จะต้องตรวจตราและเสนอคำแนะนำไปยังผู้บัญชาการเรือนจำเป็นปกติในกรณี

ก. ปริมาณ คุณภาพ การปรุงและจัดเลี้ยงอาหารผู้ต้องขัง

ข. อนามัย ความสะอาด ของเรือนจำและของผู้ต้องขัง

ค. การสุขาภิบาล การให้ความอบอุ่น แสงสว่างและการระบายอากาศของเรือนจำ

ง. ความเหมาะสมและความสะอาด เครื่องนุ่งห่มหลับนอนของผู้ต้องขัง

จ. การจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับพลศึกษา และกีฬาในกรณีไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ฝึกควบคุมโดยเฉพาะ

(๒) ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องพิจารณารายงานและคำแนะนำของแพทย์ ซึ่งเสนอตามข้อ ๒๕ และข้อ ๒๖ หากเห็นพ้องด้วยก็ให้ดำเนินการทันที เพื่อให้ข้อเสนอนำของแพทย์บังเกิดผล หากไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ที่ผู้บัญชาการเรือนจำจะดำเนินการได้ หรือผู้บัญชาการเรือนจำไม่เห็นด้วย ก็ให้รับเสนอความเห็นของตนรวมทั้งคำแนะนำของแพทย์ ไปให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนพิจารณาต่อไป

วินัยและการลงทัณฑ์

๒๗. วินัยและคำสั่ง ต้องรักษาไว้และปฏิบัติโดยเคร่งครัด แต่ต้องไม่เข้มงวดกวดขันเกินความจำเป็น เพื่อความปลอดภัยในการควบคุมและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกัน

๒๘. (๑) อย่าใช้ผู้ต้องขังทำงานในหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ และงานเกี่ยวกับการรักษาวินัย

(๒) อย่างไรก็ดี ข้อกำหนดนี้ (อนุ ๑) ย่อมไม่ขัดต่อการมอบหมายหน้าที่ให้ผู้ต้องขังปกครองตนเอง คือการจัดผู้ต้องขังเป็นกลุ่ม แล้วมอบความเชื่อถือไว้วางใจให้ผู้ต้องขังปฏิบัติกันเอง ในกิจกรรมหรือความรับผิดชอบทางสังคม ทางการศึกษา หรือการกีฬา เพียงให้เจ้าพนักงานเรือนจำคอยแนะนำดูแลเท่านั้น

๒๙. หัวข้อต่อไปนี้จะต้องตราเป็นกฎหมาย หรือข้อบังคับโดยอาศัยอำนาจบริหาร

- ก. ความประพฤติที่ถือว่าเป็นการผิดวินัย
- ข. วิธีการและระยะเวลาที่ลงทัณฑ์แก่ผู้ต้องขัง
- ค. ผู้ที่มีอำนาจลงทัณฑ์

๓๐. (๑) ผู้ต้องขังไม่พึงรับทัณฑ์ เว้นแต่จะได้มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับกำหนดไว้ว่าเป็นความผิด และจะลงทัณฑ์ซ้ำในความผิดเดียวกันไม่ได้

(๒) จะลงทัณฑ์ผู้ต้องขังได้ต่อเมื่อแจ้งความผิดของเขาให้ทราบ และให้โอกาสต่อสู้ข้อกล่าวหาเหล่านั้นแล้ว ก่อนลงทัณฑ์ก็ต้องมีการสอบสวน

(๓) ในกรณีจำเป็นและปฏิบัติได้ พึงยอมให้ผู้ต้องขังยื่นคำแก้ข้อกล่าวหาของเขาโดยผ่านทางล่าม

๓๑. การลงทัณฑ์ต่อร่างกาย ขังห้องมืด และการลงทัณฑ์ที่เหี้ยมโหดทารุณ ไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้า แก่ผู้ต้องขังที่ฝ่าฝืนวินัย เป็นอันห้ามขาด

๓๒. (๑) การลงทัณฑ์ ขังเดี่ยวไว้ในห้องเล็กๆ หรือลดอาหารไม่พึงปฏิบัติ เว้นแต่แพทย์จะได้ตรวจร่างกาย และเขียนรับรองว่าผู้นั้นจะทนรับทัณฑ์นั้นได้

(๒) การลงทัณฑ์ที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพทางกายหรือจิตของผู้ต้องขัง ก้อนุโลมปฏิบัติเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะกรณีใด การลงทัณฑ์จะต้องไม่ขัดแย้งหรือแตกต่างกับข้อกำหนดข้อ ๓๑

(๓) แพทย์ต้องตรวจเยี่ยมผู้ต้องขังที่ถูกลงทัณฑ์ทุกวัน และแนะนำผู้บัญชาการเรือนจำให้ยุติหรือเปลี่ยนการลงทัณฑ์นั้น ถ้าเห็นว่าจะเป็นการอันตรายต่อสุขภาพทางกายหรือจิตของผู้ต้องขังนั้น

เครื่องพันธนาการ

๓๓. เครื่องพันธนาการต่างๆ เช่น กุญแจมือ โซ่ ตรวน และเสื้อทรมาน เป็นต้น ไม่พึงใช้เพื่อลงทัณฑ์ ทั้งโซ่และตรวนก็ไม่พึงใช้เพื่อพันธนาการเช่นกัน เครื่องพันธนาการใดๆ ไม่พึงใช้ เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

ก. ป้องกันการหลบหนีในระหว่างย้ายผู้ต้องขัง และจะต้องถอดออกเมื่ออยู่ต่อหน้าศาล หรือส่งตัวให้เจ้าหน้าที่เรือนจำแล้ว

ข. เพื่อเหตุผลทางแพทย์ ตามคำสั่งแพทย์

ค. โดยคำสั่งของผู้บัญชาการเรือนจำ เมื่อไม่อาจใช้วิธีอื่นในอันที่จะป้องกันมิให้ผู้ต้องขังทำร้ายตัวเองหรือผู้อื่น หรือทำลายทรัพย์สิน ในกรณีนี้ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องปรึกษาแพทย์ทันที และรายงานเสนอผู้บังคับบัญชา

๓๔. แบบและวิธีการใช้เครื่องพันธนาการ พึงได้รับความเห็นชอบจากผู้มีอำนาจบริหารงานราชทัณฑ์ส่วนกลาง การใช้เครื่องพันธนาการนี้ จะต้องไม่นานเกินความจำเป็น

การแจ้งระเบียบของเรือนจำและการร้องทุกข์

๓๕. (๑) นับแต่แรกจับตัวเข้ามา พึงให้ผู้ต้องขังได้รับหนังสือคู่มือว่าด้วยระเบียบข้อบังคับที่ตราไว้ใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามชั้นของเขา การรักษาวินัยของเรือนจำ วิธียื่นคำขอและร้องทุกข์และเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อได้ศึกษาให้เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของเขา จะได้ปรับตัวให้เข้ากับชีวิตเรือนจำต่อไป

(๒) ถ้าผู้ต้องขังไม่รู้หนังสือ ต้องชี้แจงเรื่องดังกล่าวใน (อนุ ๑) ด้วยวาจา

๓๖. (๑) พึงให้โอกาสผู้ต้องขังทุกคน ร้องขอหรือร้องทุกข์ต่อผู้บัญชาการเรือนจำ หรือผู้แทนสัปดาห์ละครั้ง

(๒) พึงให้ผู้ต้องขังร้องขอหรือร้องทุกข์ต่อผู้ตรวจราชการเรือนจำขณะที่มาตรวจเรือนจำได้ ควรให้โอกาสได้พูดคุยกับผู้ตรวจราชการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มาตรวจเรือนจำ โดยไม่มีผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่เรือนจำร่วมอยู่ด้วย

(๓) ผู้ต้องขังทุกคนควรได้รับอนุญาตให้ยื่นคำร้องหรือคำร้องทุกข์ตามลำดับชั้นตามแบบที่ถูกต้อง เสนอถึงผู้บริหารงานราชทัณฑ์ส่วนกลางหรือตุลาการ หรือเจ้าหน้าที่อื่นผู้มีอำนาจโดยตรง โดยไม่ต้องมีการตรวจคำร้องหรือคำร้องทุกข์นั้นๆ ก่อน

(๔) คำร้องหรือคำร้องทุกข์ของผู้ต้องขังทุกฉบับ เว้นแต่จะไม่มีหลักฐานเพียงพอหรือไม่มีมูลความจริงนั้น จะต้องได้ดำเนินการทันที และได้รับคำตอบโดยมิชักช้า

การติดต่อกับภายนอกเรือนจำ

๓๗. พึงอนุญาตให้ผู้ต้องขังติดต่อกับครอบครัว และเพื่อนที่เชื่อถือได้ของเขา ตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางจดหมายและโดยการเยี่ยมเยียนในความควบคุมของเจ้าหน้าที่เท่าที่จำเป็น

๓๘. (๑) พึงอนุญาตให้ผู้ต้องขังต่างสัญชาติติดต่อกับผู้แทนทางการทูตและกงสุลแห่งประเทศของเขา

(๒) ผู้ต้องขังต่างสัญชาติที่ไม่มีสัมพันธไมตรีทางทูตหรือกงสุลและผู้ลี้ภัยหรือพลัดถิ่น ควรอนุโลมให้ติดต่อกับผู้แทนทางการทูต ซึ่งรับดูแลผลประโยชน์ของเขา หรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในประเทศนั้น หรือระหว่างประเทศซึ่งทำหน้าที่คุ้มครองเขา

๓๙. ควรให้ผู้ต้องขังได้ทราบข่าวสำคัญเสมอ เช่น ให้อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือสิ่งพิมพ์ของเรือนจำเอง ให้ฟังวิทยุ ปาฐกถา หรือโดยวิธีอื่นใด ซึ่งอยู่ในการตรวจตราและควบคุมของทางการเรือนจำ

ห้องสมุด

๔๐. เรือนจำทุกแห่งพึงมีห้องสมุดที่เพียงพอรวมทั้งหนังสือบันเทิงเรีงรมย์และสารคดี ตำราเรียน สำหรับผู้ต้องขังทุกประเภทและส่งเสริมให้เขาได้ใช้ห้องสมุดเต็มที่

ศาสนา

๔๑. (๑) ถ้าเรือนจำมีผู้ต้องขังนับถือศาสนาเดียวกันมาก ควรแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา หรือศาสนาจารย์นั้นๆ ให้ทำหน้าที่อนุศาสนาจารย์ ถ้าปริมาณผู้ต้องขังและโอกาสอำนวย ควรให้อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติหน้าที่อย่างข้าราชการประจำการ

(๒) ควรให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนาที่ได้รับแต่งตั้งตามอนุ (๑) ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามกำหนดโดยสม่ำเสมอ และเยี่ยมเยียนปลอบใจผู้ต้องขังในทางศาสนาในเวลาอันสมควรตามลำพัง ไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่คอยติดตาม

(๓) ถ้าผู้ต้องขังปรารถนาจะพบปะวิสาสะกับศาสนาจารย์ใด ก็ไม่พึงห้ามตรงข้าม ถ้าผู้ต้องขังไม่ประสงค์จะพบศาสนาจารย์ก็ควรปล่อยให้ตาม

๔๒. ควรให้ผู้ต้องขังทุกคนประกอบพิธีกรรมตามลัทธิศาสนาที่เรือนจำจัดขึ้นจนพอใจของเขาเท่าที่สามารถทำได้ และยอมให้มีหนังสือที่เป็นคำสอนและคำอธิบายพิธีกรรมทางศาสนาไว้ในครอบครองได้

การรักษาทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

๔๓. (๑) เงิน ของมีค่า เสื้อผ้า และสิ่งของอื่นของผู้ต้องขัง ซึ่งตามข้อบังคับของเรือนจำไม่ยอมให้เก็บรักษาเอง เมื่อนำเข้ามาในเรือนจำขณะรับตัวนั้น ให้ทางเรือนจำรักษาไว้ให้ปลอดภัยในสภาพที่เรียบร้อย และจัดทำบัญชีทรัพย์สิน โดยเจ้าของลงชื่อกำกับไว้

(๒) บรรดาสิ่งของและเงินจะต้องมอบคืนให้ผู้ต้องขังเมื่อปล่อยตัว เว้นแต่จะอนุญาตให้ใช้เงินในเรือนจำได้ หรือได้ส่งของนั้นออกไปจากเรือนจำก่อนแล้ว หรือจำเป็นต้องทำลายเสื้อผ้ามิให้แพร่โรคร้าย การมอบคืนให้เจ้าของลงชื่อกำกับด้วย

(๓) เงินหรือทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังรับมาจากภายนอกเรือนจำให้อนุ โลมปฏิบัติเหมือนกัน

(๔) ถ้าผู้ต้องขังนำยารักษาโรคใดๆ เข้ามา ให้แพทย์วินิจฉัยและสั่งว่าควรจะใช้อย่างไร

การแจ้งข่าวตาย ป่วย ย้าย ฯลฯ

๔๔. (๑) เมื่อผู้ต้องขังตายหรือป่วยหนัก หรือบาดเจ็บสาหัส หรือย้ายไปรักษาโรคจิตที่อื่น ผู้บัญชาการเรือนจำควรแจ้งผู้ครองของเขาหากมี หรือญาติสนิทและบุคคลที่ผู้ต้องขังระบุไว้ให้ทราบทันที

(๒) ควรแจ้งข่าวตายหรือป่วยหนักของญาติสนิทให้ผู้ต้องขังทราบทันที กรณีที่มีเหตุผลอันสมควรอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังไปเยี่ยมญาติสนิทที่ป่วยมีอาการไม่รอด โดยลำพังหรือควบคุมไปก็ได้

(๓) ผู้ต้องขังมีสิทธิแจ้งให้ครอบครัวของเขาได้ทราบโทษจำคุกหรือการเคลื่อนย้ายไปยังเรือนจำอื่นทันที

การย้ายผู้ต้องขัง

๔๕. (๑) เมื่อมีการเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังเข้าหรือออกเรือนจำ พึงระมัดระวังให้อยู่ในสายตาประชาชนน้อยที่สุด การควบคุมจะต้องจัดทำไปในทางที่มีให้ผู้ต้องขังได้รับการดูแลหมั่นเหยียดหยามมิให้เห็นเป็นสิ่งประหลาด และมีให้เปิดเผยต่อผู้พบเห็น

(๒) ยานพาหนะที่ใช้ลำเลียงผู้ต้องขังอย่าให้อับลม มีคทึบหรือทรมานร่างกายโดยไม่จำเป็นเลย

(๓) การลำเลียงผู้ต้องขังนี้ ทางราชการจะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายและควรให้การปฏิบัติด้วยความเสมอภาค

เจ้าพนักงานเรือนจำ

๔๖. (๑) ทางกรมราชทัณฑ์พึงระมัดระวังเลือกเฟ้นเจ้าพนักงานทุกระดับ เพราะการบริหารงานเรือนจำที่ถูกต้องขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา สมรรถภาพทางการงาน และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับงาน

(๒) ผู้บริหารงานราชทัณฑ์ควรพยายามปลูกใจและปลูกฝังความรู้สึกทั้งของเจ้าหน้าที่เรือนจำและประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่นอยู่เสมอว่า งานราชทัณฑ์เป็นงานบริการสังคมที่สำคัญยิ่ง และเพื่อให้บรรลุผลดังกล่าวจะต้องมีวิธีการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมทุกประการ

(๓) เพื่อชี้แจงไว้ซึ่งจุดหมายดังกล่าวแล้ว เจ้าพนักงานเรือนจำควรเป็นข้าราชการประจำ ยึดถือเป็นอาชีพได้อย่างหนึ่ง (มิใช่ลูกจ้างชั่วคราว) และมีฐานะแห่งข้าราชการพลเรือน คือ ครอบครองที่มีความประพฤติ สมรรถภาพและสุขภาพดีที่มีความมั่นคงถาวรในตำแหน่งหน้าที่การงาน อยู่ตราบนั้น ส่วนเงินเดือนก็ต้องสูงพอที่จะล่อใจคนที่มีคุณวุฒิให้มาสมัครทำงาน และไม่ละทิ้งไปง่ายๆ ประโยชน์อย่างอื่นในการทำงาน (เช่น ให้เครื่องแบบ ให้บ้านอยู่ ให้ค่าทำงานล่วงเวลา เป็นต้น) และเงื่อนไขของการทำงาน (เช่น วันหนึ่งทำงานก็ชั่วโมง สัปดาห์หนึ่งมีวันหยุดกี่วัน) ก็มีลักษณะเป็นที่พอใจตามสภาพของงานชนิดนั้น

๔๗. (๑) พื้นความรู้และสติปัญญาของเจ้าพนักงานเรือนจำต้องอยู่ในขั้นมาตรฐานที่กำหนด

(๒) ก่อนรับเข้าทำงาน เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องได้รับการอบรมงานทั่วไป และงานเฉพาะหน้าที่ตามหลักสูตร และผ่านการทดสอบทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

(๓) ขณะรับราชการอยู่ เจ้าพนักงานเรือนจำพึงขวนขวายเพิ่มพูนความรู้และสมรรถภาพการทำงานของตน โดยเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว

๔๘. เจ้าพนักงานเรือนจำทุกคนจะต้องประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่ทุกขณะให้เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นที่ยอมรับนับถือแก่ผู้ต้องขัง

๔๙. (๑) เจ้าพนักงานเรือนจำให้หมายความรวมทั้งผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ เป็นต้นว่า จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครูและผู้ฝึกวิชาชีพ ซึ่งควรจะรับสมัครแต่งตั้งขึ้นให้มีปริมาณเพียงพอเท่าที่สามารถจะทำได้

(๒) นักสังคมสงเคราะห์ ครู และผู้ฝึกวิชาชีพ ควรถือหลักการให้เป็นข้าราชการตำแหน่งถาวร (ข้าราชการพลเรือนสามัญ) โดยวิธีนี้มีให้จะมีให้ลูกจ้างรายวัน รายชั่วโมง หรือพวกอาสาสมัครทำงานให้เปล่าเสียเลย

๕๐. (๑) ผู้บัญชาการเรือนจำควรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเหมาะสมกับหน้าที่ทั้งในด้านอุปนิสัย ใจคอ ความสามารถในการบริหารงาน เคยรับการอบรมและมีความชำนาญงานเรือนจำมาแล้วอย่าง เพียงพอ

(๒) ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องอุทิศเวลาทั้งหมดให้แก่งานในหน้าที่ของตน และ จะต้องไม่แต่งตั้งโดยถือหลักการจ้างทำงานเป็นบางเวลา

(๓) ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องอยู่ที่บ้านพักของเรือนจำ หรือในบริเวณใกล้ เรือนจำจริงๆ

(๔) ผู้บัญชาการเรือนจำคนใดมีหน้าที่รับผิดชอบตั้งแต่ ๒ เรือนจำขึ้นไป จะต้อง หมั่นไปตรวจแต่ละแห่งให้ถี่ๆ และต้องมีเจ้าหน้าที่อาวุโสอยู่ประจำทุกแห่งนี้ด้วย

๕๑. (๑) ผู้บัญชาการเรือนจำ รองผู้บัญชาการเรือนจำ และเจ้าพนักงานเรือนจำ ส่วนใหญ่จะต้องพูดภาษาที่ผู้ต้องขังจำนวนมากพูดหรือเข้าใจ

(๒) เมื่อจำเป็นก็ใช้ล่ามแปล

๕๒. (๑) เรือนจำขนาดใหญ่ที่จะต้องมีแพทย์คนหนึ่งหรือหลายคนประจำนั้น อย่างน้อยแพทย์คนหนึ่งจะต้องอยู่ที่บ้านพักของเรือนจำหรือบริเวณ ใกล้เรือนจำจริงๆ

(๒) เรือนจำเล็กๆ นั้น แพทย์จะต้องเข้าตรวจทุกวัน และพักอยู่ในใกล้เรือนจำ พอที่จะเข้าปฏิบัติหน้าที่ได้โดยมิชักช้าในกรณีฉุกเฉิน

๕๓. (๑) เรือนจำใดมีทั้งผู้ต้องขังชายและหญิง ส่วนที่ใช้คุมขังหญิงจะต้องอยู่ในความ ดูแลรับผิดชอบของเจ้าพนักงานหญิง ผู้ซึ่งจะต้องรักษา กฎเกณฑ์ของสถานคุมขังหญิงทั้งหมด

(๒) ห้ามเจ้าพนักงานชายเข้าไปในสถานที่คุมขังหญิง เว้นแต่จะมีเจ้าพนักงาน หญิงร่วมไปด้วย

(๓) ผู้ต้องขังหญิงพึงได้รับการเอาใจใส่และแนะนำดูแลจากเจ้าพนักงานหญิงเท่านั้น แต่ทั้งนี้ ไม่หมายความว่าเจ้าพนักงานชาย โดยเฉพาะแพทย์ ครู ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงานในเรือนจำ หรือ ส่วนของเรือนจำซึ่งใช้เป็นที่คุมขังหญิงจะเข้าไปไม่ได้

๕๔. (๑) เจ้าพนักงานเรือนจำไม่พึงใช้พลละอำนาจแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ในกรณีป้องกัน ตัว หรือในกรณีผู้ต้องขังพยายามหลบหนี หรือใช้กำลังกายขัดขวางโดยตรงหรือทางอ้อม ซึ่งคำสั่ง อันชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ เจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งใช้พลละอำนาจแก่ผู้ต้องขัง ต้องไม่ใช้ เกินความจำเป็นจริงๆ และต้องรายงานเหตุการณ์ให้ผู้บัญชาการเรือนจำทราบ โดยพลัน

(๒) เจ้าพนักงานเรือนจำได้รับการฝึกวิชาพลศึกษา เพื่อให้สามารถเผชิญและ ยับยั้งการรุกรานก้าวร้าวของผู้ต้องขังได้

(๓) เจ้าพนักงานเรือนจำที่ปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดผู้ต้องขังโดยตรงไม่พึงถืออาวุธ เว้นแต่ในกรณีพิเศษ นอกจากนั้น ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น ถ้าใช้อาวุธไม่เป็น (ไม่เคยฝึก) แล้ว ห้ามจ่าย อาวุธให้เป็นอันขาด

การตรวจเรือนจำ

๕๕. ควรให้ผู้ตรวจราชการที่ทรงคุณวุฒิ และชำนาญงานไปตรวจเรือนจำอย่างสม่ำเสมอ และผู้มีอำนาจบริหารตามกฎหมาย เป็นผู้แต่งตั้งผู้ตรวจราชการเรือนจำ หน้าที่โดยเฉพาะในการตรวจก็เพื่อให้เรือนจำบริหารงานไปตามกฎหมายและข้อบังคับที่ตราไว้ และตรงตามความมุ่งหมายของการลงโทษและวิธีอบรมแก้ไข

ส่วนที่ ๒ ข้อกำหนดที่ใช้แก่ผู้ต้องขังประเภทพิเศษ

(ก) ผู้ต้องขังพิพากษาให้จำคุก

หลักการแนะแนวทาง

๕๖. หลักการแนะแนวทางที่จะกล่าวต่อไปนี้ ต้องการแสดงเจตนารมณ์ ซึ่งทัณฑสถานควรจะยึดถือเป็นทางปฏิบัติ และวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายให้บรรลุผลตามที่ได้กำหนดไว้ใน “ข้อสังเกตเบื้องต้น” ในหนังสือเล่มนี้แล้ว

๕๗. การลงโทษจำคุกหรือมาตรการอื่น ซึ่งมีผลให้ผู้กระทำความผิดกฎหมายถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ย่อมก่อให้เกิดความก้ำกึ่งใจ เพราะถูกตัดเสรีภาพขาดสิทธิที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง เพราะฉะนั้น ระบบเรือนจำไม่เพียงทำให้สถานการณที่ต้องทนรับกรรมดังกล่าวนี้เลวร้ายลงไปอีก เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลสมควรแยกควบคุมไว้ต่างหาก หรือต้องธำรงรักษาวินัยไว้

๕๘. วัตถุประสงค์ และเหตุผลสมควรแห่งการลงโทษจำคุกหรือมาตรการที่ลิดรอนเสรีภาพในทำนองเดียวกัน ในที่สุดก็เพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม แต่ความประสงค์นี้จะบรรลุผลได้ก็อยู่ที่ระยะเวลาแห่งการจำคุกจะต้องกำหนดให้เป็นที่มั่นใจว่าจะนานพอให้ผู้กระทำความผิดกฎหมาย มีความปรารถนาในทางดี และให้สามารถดำเนินชีวิตตามครรลองกฎหมายและประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ในเมื่อกลับคืนเข้าสู่สังคมเท่าที่สามารถจะทำได้

๕๙. เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทัณฑสถานควรจะได้ดำเนินการให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องขัง ด้วยการช่วยเหลือทุกแบบทุกวิธีที่สมควรและหามาให้เพื่อการแก้ไขเยียวยา ให้การศึกษาทั้งทางศีลธรรม จิตใจและอื่นๆ และควรใช้วิธีปฏิบัติเป็นรายบุคคลให้ตรงกับความเป็นจะต้องใช้แก่ผู้ต้องขังแต่ละคน

๖๐. (๑) การปกครองของทัณฑสถานควรทำให้ชีวิตในเรือนจำ และชีวิตอิสระมีความแตกต่างกันน้อยที่สุด เพื่อจะมีให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกว่าตนขาดความรับผิดชอบ หรือขาดความเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

(๒) ก่อนครบกำหนดโทษ ก็ใครที่จะให้ดำเนินการเป็นขั้นๆ ตามจำเป็น เพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่า ผู้ต้องขังได้ค่อยๆ เคยชินชีวิตที่จะคืนไปสู่สังคมตามลำดับ ความมุ่งหวังนี้ จะบรรลุผลก็อยู่ที่วิธีการก่อนปล่อยซึ่งจัดทำ ณ ทัณฑสถานนั้นหรือแห่งอื่นที่เลือกดีแล้ว หรือปล่อยระหว่างพิจารณา โดยให้มีการคุมประพฤติบางอย่าง ซึ่งมีใช่เป็นการมอบหมายให้เป็นภาระของตำรวจแต่จะต้องรวมถึงการสังคมสงเคราะห์ที่ได้ผล

๖๑. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้น ควรเน้นให้เห็นว่า เขาไม่ถูกกีดกันไว้นอกสังคม แต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเรื่อยไป ฉะนั้นองค์การทางสังคมต่างๆ ควรพร้อมที่จะสนับสนุนช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ ในการฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังได้กลับเข้าสู่สังคมตามปกติ ทั้งนี้ ควรจะมีการติดต่อกับนักสังคมสงเคราะห์แห่งสถาบันทุกแห่ง ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยธำรงรักษาหรือส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ต้องขังกับครอบครัวของเขา และกับองค์การสังคมต่างๆ ซึ่งอาจอำนวยความสะดวกให้ได้ ควรจะได้ดำเนินการเป็นขั้นๆ อย่างเต็มขนาด โดยสอดคล้องต้องกับกฎหมายและคำพิพากษา เพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสิทธิส่วนได้เสียทางแพ่ง สิทธิแห่งความมั่นคงในทางสังคม และประโยชน์ในทางสังคมอย่างอื่นของผู้ต้องขัง

๖๒. แพทย์เรือนจำจะต้องคอยตรวจ และบำบัดรักษาโรคทางกายหรือจิต หรือความบกพร่องทางร่างกายหรือจิต ซึ่งขัดขวางการฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับเข้าสู่สังคม เพื่อบรรลุความประสงค์ดังกล่าวนี้ จะต้องจัดให้มีอายุรแพทย์ ศัลยแพทย์ และจิตแพทย์เท่าที่จำเป็นทุกประการ

๖๓. (๑) หลักการต่างๆ เหล่านี้จะสำเร็จผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้ก็โดยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล และเพื่อที่จะให้ตรงต่อความประสงค์นี้จะต้องจัดระบบแห่งการแบ่งแยกผู้ต้องขังออกเป็นกลุ่มๆ โดยให้เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเทศะ และผู้ต้องขังแต่ละกลุ่มก็ต้องแยกอยู่ต่างสถานที่ซึ่งให้การปฏิบัติตามเหมาะสมของกลุ่ม

(๒) เรือนจำเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องแข็งแรงมั่นคงระดับเดียวกันทั้งหมด การควบคุมผู้ต้องขังต่างกลุ่มก็ย่อมต้องการความเข้มแข็ง ในขนาดที่ผิดแผกกันไป อย่างเช่นเรือนจำเปิด ซึ่งไม่มีความมั่นคงในการป้องกันการหลบหนี อาศัยการรักษาระเบียบวินัยด้วยตนเองของผู้ต้องขังเป็นหลักประกัน ย่อมมีสภาพความเป็นอยู่ที่จงใจให้ประพฤติดีสำหรับผู้ต้องขังที่ได้เลือกเฟ้นอย่างรอบคอบแล้ว

(๓) ผู้ต้องขังในเรือนจำธรรมดา (มีกำแพง) ไม่ควรมีจำนวนมาก จนเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติเป็นรายบุคคล บางประเทศลงความเห็นว่า แต่ละเรือนจำไม่ควรมีผู้ต้องขังเกิน ๕๐๐ คน ถ้าเป็นเรือนจำเปิดจำนวนผู้ต้องขังควรน้อยลงไปอีก

(๔) ตรงข้าม ไม่พึงประสงค์ให้มีเรือนจำขนาดเล็กจนไม่สามารถจัดสรรสิ่งที่จะอำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง

๖๔. ภาระของสังคมมิได้ยุติลงไปที่ผู้ต้องขังพ้นโทษ ฉะนั้นควรมีองค์การรัฐบาลหรือเอกชนที่สามารถหาทางช่วยเหลือภายหลังปลดปล่อยอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางที่จะลดความรังเกียจผู้ต้องขัง และในทางฟื้นฟูให้เขากลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

๖๕. การปฏิบัติต่อบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกหรือมาตรการอื่นที่คล้ายคลึงกัน ย่อมมีวัตถุประสงค์เท่าที่ระยะกำหนดโทษอำนวย เพื่อปลูกฝังบุคคลดังกล่าวให้มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย และประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้เมื่อปล่อยตัว และเตรียมเขาให้พร้อมที่จะกระทำได้ดีดังว่านี้ การปฏิบัติจึงควรดำเนินไปในแนวทางส่งเสริมให้เขาเกิดความรู้สึกเคารพตนเอง และเพิ่มพูนความสำนึกในความรับผิดชอบให้มากขึ้น

๖๖. (๑) เพื่อบรรลุจุดประสงค์นี้ ควรจะใช้วิธีการที่เหมาะสมทุกอย่าง ซึ่งรวมทั้งการเอาใจใส่ทางศาสนาที่จะทำได้ในประเทศนั้นๆ การศึกษาวิชาสามัญ การฝึกและแนะนำวิชาชีพ การสอบประวัติทางสังคม ให้คำปรึกษาในเรื่องอาชีพ ทุนบำรุงร่างกายให้แข็งแรงและอบรมนิสัยให้ยึดมั่นในศีลธรรมจรรยา ดังกล่าวนี้อาจต้องปฏิบัติให้ตรงตามความต้องการของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยรวบรวมประวัติในทางสังคมและทางประกอบอาชีพการงาน ความสามารถและทำที่ทางกายและจิตอารมณ์ประจำตัว กำหนดโทษ ตลอดจนความคาดหวังจะดำเนินชีวิตภายหลังปลดปล่อย มาประกอบการพิจารณาวินิจฉัย

(๒) ผู้ต้องขังทุกคนที่มีกำหนดโทษนานพอสมควร เมื่อรับตัวไว้แล้วผู้บัญชาการเรือนจำ ควรได้รับรายงานเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังตามข้อความในอนุ (๑) อย่างพร้อมมูลโดยเร็ว รวมทั้งรายงานของแพทย์ และถ้าตรวจทางจิตได้ก็ยิ่งดีว่าผู้ต้องขังมีสภาพทางกายและจิตอย่างไร

(๓) รายงานและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องนี้ ควรจะเก็บไว้ในแฟ้มเฉพาะตัวผู้ต้องขังเป็นคนๆ ไป ทั้งจะต้องเก็บถึงเวลาปัจจุบัน และจัดแยกไว้ให้ศัพทที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะหยิบยกมาพิจารณาได้ทันทีเมื่อต้องการ

การจัดแยกชั้นผู้ต้องขัง และการปฏิบัติเป็นรายบุคคล

๖๗. วัตถุประสงค์ในการจัดแยกชั้นมีดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อแยกต่างหากจากผู้ต้องขังจำพวกที่มีประวัติการประกอบอาชญากรรมหรือนิสัยอันชั่วช้าเลวทราม ซึ่งจะโน้มน้ำหนักผู้อยู่ใกล้ให้ชั่วตาม

(๒) เพื่อแบ่งผู้ต้องขังออกเป็นชั้นๆ ให้สะดวกในการปฏิบัติ เพื่อฟื้นฟูให้เขากลับสู่สังคมได้โดยปกติ

๖๘. ควรแยกผู้ต้องขังชั้นต่างๆ ออกไปปฏิบัติ ณ เรือนจำต่างแห่งกัน หรือ ณ ส่วนต่างๆ ของเรือนจำเดียวกัน ถ้าแยกเป็นส่วนๆ ได้ ทั้งนี้เท่าที่สามารถจะปฏิบัติได้

๖๕. เมื่อได้รับผู้ต้องขังเข้าเรือนจำ และได้ศึกษาถึงบุคลิกลักษณะของแต่ละคน โดยละเอียด สำหรับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษนานพอควรให้เตรียมวางแผนปฏิบัติเป็นรายตัวมิชักช้า โดยพิจารณาตามความรู้ที่ได้ในแง่ความต้องการเฉพาะตัวของเขา ความสามารถและอารมณ์ของเขา

สิทธิพิเศษหรือประโยชน์ต่างๆ

๗๐. ระบบแห่งการให้สิทธิพิเศษหรือประโยชน์ต่างๆ ตามชั้นผู้ต้องขัง และวิธีปฏิบัติต่างๆ ควรกำหนดขึ้นทุกเรือนจำ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังประพฤติดีเพิ่มพูนความสำนึกในความรับผิดชอบ และรักษาไว้ซึ่งส่วนได้เสีย และการร่วมมือของผู้ต้องขังที่เรือนจำให้การปฏิบัติ

การทำงาน

๗๑. (๑) งานที่ให้ผู้ต้องขังทำนั้น จะต้องไม่มีลักษณะเป็นการทรมานให้ทลายจำ
- (๒) ผู้ต้องขังพึงพากษาให้ลงโทษแล้ว ต้องทำงานภายในบังคับแห่งความสมบูรณ์ทางกายและจิตใจ ตามที่แพทย์ได้วินิจฉัย
- (๓) ให้ผู้ต้องขังทำงานที่เกิดประโยชน์ในปริมาณพอที่จะไม่ให้เกินกำลังผู้ต้องขังตามจำนวนชั่วโมงทำงานปกติประจำวัน
- (๔) งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำ ควรเป็นงานที่คงไว้หรือเพิ่มพูนสมรรถภาพของเขาที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริตเมื่อพ้นโทษไปแล้ว เท่าที่สามารถทำได้
- (๕) ควรจัดให้ผู้ต้องขังโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เยาว์วัยได้รับการฝึกวิชาชีพในงานที่เป็นประโยชน์และบังเกิดผลกำไร
- (๖) ผู้ต้องขังควรเลือกงานที่ตนประสงค์จะทำได้ ภายในกรอบวิชาชีพที่เหมาะสม และตามความต้องการของทางการเรือนจำ และการรักษาระเบียบวินัย
๗๒. (๑) การจัดงานและวิธีทำงานจะต้องคล้ายคลึงงานอิสระนอกเรือนจำมากที่สุดที่จะทำได้ เพื่อเตรียมผู้ต้องขังให้ชินต่อชีวิตทำงานตามปกติทั่วไป
- (๒) ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ ส่วนได้เสียของผู้ต้องขังและการฝึกงานวิชาชีพของเขา ยิ่งกว่าผลกำไรที่เรือนจำจะได้จากงานที่ผู้ต้องขังทำ
๗๓. (๑) งานอุตสาหกรรม และงานกสิกรรม ที่เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังทำนั้น ควรที่เรือนจำจะดำเนินการเองโดยตรง ไม่ใช่ทำสัญญาจ้างกับเอกชน
- (๒) ถ้าให้ผู้ต้องขังทำงาน ซึ่งไม่ใช่งานของเรือนจำ จะต้องให้อยู่ในความกำกับดูแลของเจ้าพนักงานเรือนจำ และผู้จ้างแรงงานผู้ต้องขังนั้นๆ จะต้องจ่ายค่าจ้างในอัตราปกติให้แก่เรือนจำ ตามผลิตผลที่ผู้ต้องขังทำได้ ทั้งนี้ เว้นเสียแต่งานนั้นจะเป็นของหน่วยราชการด้วยกัน

๗๔. (๑) ภายในเรือนจำควรจะให้มีการระมัดระวัง เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและอนามัยของผู้ต้องขังตามกฎหมายเกณฑ์ เช่นเดียวกับคนงานที่เป็นอิสระภายนอก

(๒) ให้มีข้อกำหนดค่าชดเชยทำขวัญ ผู้ต้องขังที่ได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน รวมทั้งการเจ็บป่วยเนื่องจากงานนั้น ทั้งนี้ จะต้องไม่น้อยกว่าที่คนงานที่เป็นอิสระภายนอกได้รับตามกฎหมาย

๗๕. (๑) จำนวนชั่วโมงทำงานของผู้ต้องขังสูงสุด ในวันหนึ่งและสัปดาห์หนึ่ง พึงกำหนดไว้ในกฎหมายหรือกฎกระทรวง โดยพิจารณาตามข้อบังคับหรือประเพณีที่ใช้กับคนงานที่เป็นอิสระภายนอก

(๒) ชั่วโมงทำงานที่กำหนดจะต้องมีวันหยุดพักผ่อนสัปดาห์ละ ๑ วัน และมีเวลาเพียงพอสำหรับศึกษาและกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและการฟื้นฟูเพื่อให้กลับเข้าสู่สังคม

๗๖. (๑) ควรจะมีระบบจ่ายค่าตอบแทน การทำงานของผู้ต้องขังอย่างยุติธรรม

(๒) ตามระบบดังกล่าวควรยินยอมให้ผู้ต้องขังใช้เงินที่เขาได้รับอย่างน้อยก็บางส่วน เพื่อซื้อของใช้สอยตามที่ได้รับอนุมัติ และส่งไปให้ครอบครัวของเขาได้ด้วย

(๓) ระบบนี้ทางราชการควรกันเงินส่วนหนึ่งที่ผู้ต้องขังได้รับสะสมไว้มอบให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ

การศึกษาและการพักผ่อนหย่อนใจ

๗๗. (๑) ควรมีข้อกำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ศึกษาต่อเท่าที่เขาสามารถจะรับการศึกษาได้ รวมทั้งการสอนศาสนาในประเทศที่พอจะดำเนินการได้ ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและผู้อาวุ์วัยต้องบังคับให้เรียน และทางการราชทัณฑ์ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ

(๒) การศึกษาของผู้ต้องขัง พึงปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของชาติ เพื่อว่าเมื่อพ้นโทษแล้วจะศึกษาต่อได้สะดวก

๗๘. ทุกเรือนจำควรจัดกิจกรรมต่างๆ ในทางบันเทิง และทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสุขภาพทางกายและจิตของผู้ต้องขัง

ความสัมพันธ์ทางสังคมและการสงเคราะห์เมื่อพ้นโทษ

๗๙. ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษในอันที่จะธำรงรักษา และปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัวของเขาให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่ทั้งสองฝ่าย

๘๐. นับแต่แรกต้องคำพิพากษา ควรจะได้พิจารณาล่วงหน้าไปถึงอนาคตของผู้ต้องขัง ภายหลังจากพ้นโทษ และควรส่งเสริมช่วยเหลือให้เขาได้ธำรงรักษาหรือสถาปนาความสัมพันธ์กับ บุคคล หรือองค์กรภายนอกเรือนจำ เพื่อช่วยยับยั้งให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุดแก่ครอบครัว ของเขา กับการฟื้นฟูให้เขากลับเข้าสู่สังคม

๘๑. (๑) หน่วยราชการหรือองค์กรอื่นๆ ซึ่งทำหน้าที่สงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้กลับคืน สู่สังคมนั้น ควรจะได้ดำเนินการตามความจำเป็นเท่าที่จะทำได้ให้เป็นที่มั่นใจว่า ผู้พ้นโทษจะได้รับ เอกสารและหนังสือแจ้งรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับตัวเขา จะมีที่พักอาศัยอันควรแก่อัตภาพ จะมีงาน อาชีพทำ จะมีเครื่องนุ่งห่ม ตามจำนวนอันเหมาะสมกับคิณฟ้าอากาศและฤดูกาล จะมีค่าพาหนะไปถึง ที่หมายปลายทาง และค่าอาหารในระยะแรกปล่อยตัว

(๒) เรือนจำพึงอำนวยความสะดวกให้ผู้แทน ซึ่งเป็นที่เชื่อถือรับรองของ องค์กรดังกล่าว เข้าไปในเรือนจำและพบปะผู้ต้องขังได้ ตั้งแต่มีคำพิพากษาคัดสิน เพื่อปรึกษาหารือ กำหนดอนาคตของผู้ต้องขังนั้นๆ

(๓) เพื่อให้การบำเพ็ญกรณียกิจขององค์กรดังกล่าวนี้เกิดประโยชน์มากที่สุด ควรมีศูนย์กลางอำนวยความสะดวกหรือประสานงานเท่าที่สามารถจะจัดได้

(ข) ผู้ต้องขังวิกลจริตและจิตไม่ปกติ

๘๒. (๑) ไม่พึงคุมขังบุคคลวิกลจริตไว้ในเรือนจำ แต่ให้จัดส่งไปโรงพยาบาลโรคจิต เสียโดยเร็วที่สุด

(๒) ผู้ต้องขังป่วยทางจิตหรือจิตผิดปกติอื่นๆ ควรได้รับการตรวจบำบัดใน สถานัน โดยเฉพาะ ซึ่งมีแพทย์เป็นผู้ดำเนินการ

(๓) ในระหว่างควบคุมไว้ในเรือนจำ ผู้ต้องขังดังกล่าวควรอยู่ในความดูแลเป็น พิเศษของแพทย์

(๔) แพทย์ทางกายหรือจิตแพทย์ของเรือนจำ ควรให้จิตบำบัดแก่ผู้ต้องขังอื่น ที่พึงรับการบำบัดเช่นนั้นด้วย

๘๓. สมควรติดต่อองค์กรที่มีหน้าที่ ให้รับเป็นธุระในอันที่จะให้จิตบำบัดต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงักเมื่อพ้นโทษแล้ว และเตรียมการในด้านสังคมสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตัวให้ด้วย ทั้งนี้ เท่าที่จำเป็น

(ค) ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนและรอการพิจารณา

๘๔. (๑) บุคคลซึ่งถูกจับกุมหรือคุมขังในข้อหาคืออาญา ไว้ที่สถานีตำรวจหรือ เรือนจำก็ดี หากยังมีได้มีการพิจารณาพิพากษาคัดสินแล้ว ต่อไปในข้อบังคับนี้จะเรียกว่า “คนต้องขัง ระหว่างพิจารณา”

(๒) ผู้ต้องขังที่ยังไม่ถูกพิพากษาลงโทษ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และควรได้รับการปฏิบัติทำนองนั้น

(๓) ใช้กฎหมายข้อบังคับที่พิทักษ์เสรีภาพส่วนบุคคล หรือกระบวนการพิจารณาที่บัญญัติไว้ต่อคนต้องขังระหว่างพิจารณา โดยปราศจากอคติ เขาควรได้รับประโยชน์แห่งการควบคุมเป็นพิเศษ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปเฉพาะที่สำคัญเท่านั้น

๘๕. (๑) คนต้องขังระหว่างพิจารณาพึงแยกขังจากนักโทษเด็ดขาด

(๒) คนต้องขังระหว่างพิจารณาที่เยาว์วัย พึงแยกขังจากผู้ใหญ่ และถือเป็นหลักที่จะต้องแยกไว้ต่างทัศนสถานกัน

๘๖. คนต้องขังระหว่างพิจารณาพึงให้นอนแยกกันคนละห้อง ตามประเพณีนิยมที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นและดินฟ้าอากาศที่ไม่เหมือนกัน

๘๗. เท่าที่จำกัดไว้ตามระเบียบข้อบังคับของเรือนจำ ถ้าคนต้องขังระหว่างพิจารณาประสงค์จะจ่ายเงินส่วนตัวจัดหาอาหารจากภายนอกโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำหรือญาติมิตรจัดการให้ก็ทำได้ มิฉะนั้น เรือนจำต้องเป็นผู้จัดหาอาหารเลี้ยง

๘๘. (๑) ควรอนุญาตให้คนต้องขังระหว่างพิจารณาแต่งกายด้วยเสื้อผ้าส่วนตัวที่สะอาดเรียบร้อยได้

(๒) ถ้าให้สวมเครื่องแบบเรือนจำ ก็ต้องต่างกับเครื่องแบบของนักโทษเด็ดขาด

๘๙. ควรให้คนต้องขังระหว่างพิจารณา ได้ทำงานโดยความสมัครใจถ้าทำงานก็ควรได้รับค่าจ้างตอบแทน

๙๐. ควรอนุญาตให้คนต้องขังระหว่างพิจารณา ซื้อหาหนังสือ หนังสือพิมพ์ เครื่องเขียน อุปกรณ์การประกอบอาชีพด้วยเงินส่วนตัวหรือของผู้อื่นเท่าที่ไม่ขัดต่อการดำเนินงานของศาล ความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นระเบียบของเรือนจำ

๙๑. ควรให้แพทย์ หรือทันตแพทย์ประจำตัวคนต้องขังระหว่างพิจารณาเข้าพบและตรวจรักษาได้ ถ้ามีเหตุผลเพียงพอ และเสียค่าใช้จ่ายเอง

๙๒. ทันทีก่อนที่คนต้องขังระหว่างพิจารณาถูกคุมขัง ควรอนุญาตให้เขาแจ้งครอบครัว ทราบ การสื่อสารกับญาติมิตรก็ควรอำนวยความสะดวกตามสมควร ตลอดจนการเยี่ยมเยียนของบุคคลเหล่านี้ ควรให้อยู่ในข้อจำกัดและกำกับดูแลตามจำเป็น เท่าที่ไม่ขัดต่อการดำเนินการของศาล ความมั่นคงปลอดภัย และความเป็นระเบียบของเรือนจำ

๙๓. ในการต่อสู้คดีของคนต้องขังระหว่างพิจารณา ควรได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยมิตินค่าตอบแทน และควรให้ที่ปรึกษากฎหมายของเขาได้เข้าพบปะปรึกษารูปคดี เตรียมและให้คำแนะนำเป็นความลับเท่าที่สามารถจะทำได้ ทั้งควรจะให้เขามีอุปกรณ์การเขียนตามที่เขาประสงค์ การสนทนาระหว่างผู้ต้องขังและที่ปรึกษากฎหมาย (ทนายความ) ควรอยู่ในสายตาของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเรือนจำ แต่ไม่จำเป็นต้องได้ยินการสนทนาด้วย

(ง) ผู้ต้องขังคดีแพ่ง

๕๔. ในประเทศที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษจำคุกผู้เป็นหนี้ หรือโดยคำสั่งศาลตามกระบวนการที่มีใช้คดีอาญา บุคคลซึ่งถูกลงโทษจำคุกเช่นว่านี้ จะไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างกวดขันหรือรุนแรงเกินกว่าความจำเป็นในอันที่จะควบคุมมิให้หนี และรักษาไว้ซึ่งระเบียบวินัย ควรให้การปฏิบัติด้วยความปรานีไม่หย่อนกว่าคนต้องขังระหว่างพิจารณา แม้ว่าบุคคลประเภทนี้จะต้องให้ทำงานตามต้องการก็ดี

ข. ข้อเสนอแนะ ในการคัดเลือกและอบรมเจ้าพนักงานทัณฑสถาน และสถานฝึกอบรม

(ก.) แนวคิดของงานเรือนจำในปัจจุบัน

๑. งานเรือนจำคืองานบริการสังคม

(๑) บัดนี้สถานะของเจ้าพนักงานเรือนจำได้รับการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขด้วยความเพ่งเล็งเอาใจใส่ เนื่องจากแนวคิดในเรื่องหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งเดิมถือเป็นคนเฝ้ายามได้พัฒนาไปเป็นผู้รับใช้ประชาชนอย่างสำคัญถึงขนาดที่จะต้องได้คนที่สามารถ ได้รับการฝึกอบรมอย่างเหมาะสม และร่วมกันทำงานเป็นหมู่เป็นคณะด้วยความสามัคคีกลมเกลียวทั่วทุกๆ คน

(๒) ต้องเพียรพยายามปลุกใจและปลุกฝังความรู้สึก ทั้งในส่วนประชาชนและเจ้าพนักงาน ให้สำนึกตระหนักในลักษณะแห่งกิจการราชทัณฑ์แผนใหม่ ดังนั้น ควรจะได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างเหมาะสมในทุกวิถีทาง

๒. ความเชี่ยวชาญในหน้าที่

(๑) แนวคิดปัจจุบันทำให้เกิดผลสะท้อนโน้มเอียงไปในทางที่จำต้องเพิ่มปริมาณผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ ในเรือนจำให้มากขึ้น อาทิ นายแพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครู และผู้ฝึกวิชาชีพ

(๒) ความโน้มเอียงนี้ ทำให้งานเรือนจำดำเนินไปสู่ความสมบูรณ์ครบถ้วน ซึ่งรัฐบาลควรจรรีบไปพิจารณาด้วยดี แม้จะต้องเพิ่มงบประมาณขึ้นอีก

๓. การประสานงาน

(๑) อยากรู้ก็ตามการเพิ่มผู้ชำนาญสาขาต่างๆ เหล่านี้จะต้องเกิดอุปสรรคเกี่ยวกับความพร้อมเพรียงในการปรุงแต่งผู้ต้องขัง และเกิดปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างผู้ชำนาญต่างๆ

(๒) เหตุนี้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจำเป็นจะต้องให้เป็นที่มั่นใจว่าผู้เชี่ยวชาญชำนาญงานหมดทุกคนที่เกี่ยวข้องกัน จะต้องทำงานเป็นคณะดูคนๆ เดียว

(๓) ดังนั้น จำเป็นจะต้องใคร่ครวญให้แน่ใจ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานหรือวิธีอื่นใดก็ตาม ว่ากิจการของผู้เชี่ยวชาญทุกคนจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน วิธีนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้นแก่เจ้าพนักงานเรือนจำได้เล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นต่างแง่มุมได้อย่างแจ่มแจ้ง

(ข.) ฐานะของเจ้าพนักงานและสภาพของงาน

๔. ฐานะข้าราชการพลเรือน

เจ้าพนักงานเรือนจำที่ทำงานเต็มเวลาอย่างประจำการ (แบบข้าราชการพลเรือนสามัญไม่ใช่คนงานชั่วคราว) ควรจะมีฐานะอย่างข้าราชการพลเรือน กล่าวคือ

ก. เป็นคนงานของรัฐบาลแห่งประเทศหรือรัฐ ภายใต้กฎข้อบังคับข้าราชการพลเรือน

ข. ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการตามหลักเกณฑ์ข้อบังคับแห่งการคัดเลือกที่แน่นอน เช่น การสอบแข่งขัน เป็นต้น

ค. ดำรงตำแหน่งงานอย่างมั่นคง ครบเท่าที่มีความประพฤติดี มีสมรรถภาพในการทำงาน และร่างกายสมบูรณ์

ง. มีตำแหน่งประจำ ได้รับประโยชน์ตอบแทนคู่เดียวกับข้าราชการพลเรือนทั้งหลาย เช่น การเลื่อนตำแหน่ง ความมั่นคงทางสังคม ค่าตอบแทนต่างๆ การปลดเกษียณ และสิทธิรับบำนาญ

๕. ปฏิบัติงานเต็มเวลา

(๑) เจ้าพนักงานเรือนจำควรอุทิศเวลาทั้งหมดให้แก่งานในหน้าที่ จึงควรได้รับการแต่งตั้งเป็นตำแหน่งประจำถาวร เว้นแต่บางชั้นและบางวิชาชีพ

(๒) โดยเฉพาะตำแหน่งผู้บัญชาการเรือนจำ จะต้องไม่ใช่วิธีแต่งตั้งแบบตำแหน่งทำงานไม่เต็มเวลา

(๓) หน้าที่สังคมสงเคราะห์ ครูสามัญ และครูวิชาชีพ ควรเป็นตำแหน่งประจำถาวร แต่ก็ไม่มีมุ่งหมายจะตัดผู้ทำงานไม่เต็มเวลาออกไปเสียเลย

๖. เงื่อนไขการทำงานโดยทั่วไป

(๑) เงื่อนไขการทำงานของเจ้าพนักงานเรือนจำควรล่อใจผู้มีคุณวุฒิให้มาสมัครและรักงาน ไม่ละไปทำแห่งอื่น

(๒) เงินเดือนและประโยชน์ตอบแทนการทำงานอย่างอื่นไม่ควรเป็นไปในลักษณะเดียวกับข้าราชการทั่วไป แต่ควรได้ส่วนสัมพันธ์กับงานซึ่งดำเนินการตามระบบราชทัณฑ์แผนใหม่ ซึ่งเป็นงานสลับซับซ้อนและต้องการความมานะบากบั่น ทั้งโดยสภาพก็เป็นงานรับใช้ประชาชนอย่างสำคัญยิ่ง

(๓) ควรจะจัดหาที่พักอาศัยให้เจ้าพนักงานอยู่อย่างเหมาะสมและเพียงพอ ใกล้เรือนจำ

๗. เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ไม่ใช่ทหาร

(๑) การจัดแบ่งหน่วยเจ้าพนักงานเรือนจำตามตำแหน่ง หรือชั้น ควรจัดตามแบบการบริหารข้าราชการพลเรือน

(๒) การจัดแบ่งหน้าที่เจ้าพนักงานฝ่ายควบคุม ควรจัดโดยคำนึงถึงระเบียบวินัยของทัณฑสถาน เพื่อให้คงความแตกต่างของชั้นและการบังคับบัญชาไว้เท่าที่จำเป็น

(๓) ควรจะให้มีการรับสมัครบรรจุเจ้าพนักงานเรือนจำโดยเฉพาะต่างหาก และไม่ควรรับช่วงเจ้าพนักงานจากฝ่ายทหารหรือตำรวจหรือจากหน่วยราชการอื่น

๘. การถืออาวุธ

(๑) เจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งเข้าปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดประชาชนหน้าผู้ต้องขัง ต้องไม่ถืออาวุธนอกจากในกรณีพิเศษ

(๒) ไม่ว่ากรณีใดๆ ต้องไม่จ่ายอาวุธให้แก่ผู้ใช้อาวุธนั้นไม่เป็น

(๓) เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องรับผิดชอบรักษาการณ์ภายในบริเวณกำแพง

เรือนจำ

(ค.) การรับสมัครบุคคลบรรจุเป็นเจ้าพนักงาน

๘. เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ และวิธีดำเนินงานทั่วไป

(๑) การรับสมัครบุคคลบรรจุเป็นเจ้าพนักงาน ควรจะดำเนินการ ณ ราชการบริหารส่วนกลาง ภายใต้การอำนวยการของเจ้าหน้าที่ชั้นสูงและให้เป็นการสอดคล้องกับรูปโครงการบริหารงานของแต่ละประเทศ

(๒) ถ้าการรับสมัครบุคคลเข้าบรรจุเป็นเจ้าพนักงาน อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยราชการอื่น เช่น คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เป็นต้น ก็ไม่ควรบังคับผู้บริหารงานเรือนจำให้ยอมรับบุคคลที่ทางราชการพิจารณาแล้วว่าขาดคุณลักษณะอันเหมาะสมแก่การทำงานเรือนจำ

(๓) ข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการแต่งตั้งเจ้าพนักงานเรือนจำควรปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง

๑๐. หลักทั่วไปในการรับสมัครบุคคลบรรจุเป็นเจ้าพนักงาน

(๑) องค์การบริหารงานเรือนจำควรระมัดระวังเป็นพิเศษในการรับสมัครบุคคลบรรจุเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ โดยเลือกแต่บุคคลซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะที่จำเป็นต้องมี คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความสามารถและร่างกายแข็งแรง

(๒) เจ้าพนักงานเรือนจำควรสามารถพูดภาษาที่ผู้ต้องขังส่วนมากพูดหรือเข้าใจได้

๑๑. เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุม

(๑) เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมจะต้องมีระดับการศึกษาและสติปัญญาเพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ประโยชน์เมื่อทางการจัดให้มีการฝึกอบรมข้าราชการชั้น

(๒) การสอบแข่งขัน คัดเลือก เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำนั้น ขอเสนอแนะให้เพิ่มการทดสอบเชาวน์ วิชาชีพ และความแข็งแรงแห่งร่างกายเข้าในหลักสูตรการสอบด้วย เพื่อประเมินคุณค่าของผู้สมัครให้เป็นไปตามหลักวิชาการ

(๓) ควรให้ผู้สอบได้เข้าทำงานอย่างข้าราชการวิสามัญชั่วคราวระยะหนึ่ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสอดส่องพิจารณาถึงความเห็นเกี่ยวกับบุคลิก ลักษณะนิสัย และความสามารถของผู้นั้นได้

๑๒. เจ้าพนักงานชั้นสูง

การแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ชั้นสูงของเรือนจำ จะต้องพิจารณาเป็นพิเศษ บุคคลที่อยู่ในเกณฑ์พิจารณาจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นอย่างดี และมีความรู้ความชำนาญเพียงพอ

๑๓. ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบบริหารงานราชทัณฑ์

(๑) ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือผู้ช่วยควรจะมีคุณลักษณะสูงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่คือ อุปนิสัยความสามารถในการปกครอง การฝึกฝนอบรม และความชำนาญในกิจการเรือนจำ

(๒) บุคคลดังกล่าวจะต้องมีพื้นความรู้ ความสามารถในการงานเป็นอย่างดี ฉะนั้น ผู้มีอำนาจพึงพิจารณาหาบุคคลซึ่งได้รับการฝึกฝนจนเชี่ยวชาญพร้อมที่จะปฏิบัติงานเกี่ยวกับเรือนจำได้ดี

๑๔. ผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารงาน

(๑) เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาต่างๆ รวมทั้งหน้าที่บริหารงานเรือนจำ ควรมีความรู้ในวิชาชีพหรือความรู้ทางเทคนิคตามหน้าที่ที่ตนต้องปฏิบัติ

(๒) การรับสมัครบุคคลบรรจุเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งทำหน้าที่ในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ควรยึดถือหลักพิจารณาตามประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือปริญญาบัตรจากมหาวิทยาลัย ซึ่งรับรองการฝึกงานนั้นมาโดยเฉพาะ

(๓) ขอเสนอแนะว่า ชอบที่จะเลือกเจ้าพนักงานที่มีประกาศนียบัตรต่ำลงไปหรือมีคุณวุฒิ หรือซ้ำของงานที่ทำในเรือนจำเพิ่มขึ้นจากผู้ที่มีพื้นความรู้วิชาชีพดังกล่าวไว้ในอนุ (๒) ข้างต้น

๑๕. เจ้าพนักงานเรือนจำหญิง

เจ้าพนักงานเรือนจำหญิง ควรเป็นหญิง อย่างไรก็ตาม ไม่ห้ามเจ้าพนักงานชาย โดยเฉพาะแพทย์ และครู ซึ่งมาปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพของตนในเรือนจำหญิง หรือส่วนที่จัดให้

ผู้ต้องขังหญิงด้วยกัน โดยเฉพาะเจ้าพนักงานหญิงไม่ว่าจะให้ทำหน้าที่ธรรมดาหรือในทางศาสนา ควรมีคุณสมบัติเหมือนชายโดยอนุโลม

(ง.) การฝึกอบรมวิชาชีพ

๑๖. การฝึกก่อนแต่งตั้ง

ก่อนเข้ารับหน้าที่เจ้าพนักงานควรจะได้รับการอบรมเกี่ยวกับหน้าที่ต่างๆ ไปเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาสังคม และหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติโดยตรง โดยให้ผ่านการสอบทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

๑๗. เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุม

(๑) ขอเสนอแนะให้วางแผนการฝึกอบรม เจ้าพนักงานเรือนจำให้ทำหน้าที่ควบคุมได้อย่างจริงจัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้ ซึ่งควรแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ

(๒) ระยะแรกควรดำเนินการที่เรือนจำ จุดประสงค์ก็เพื่อให้ผู้สมัครฝึกงานคุ้นเคยกับปัญหาที่เกิดจากการควบคุมโดยเฉพาะ และขณะเดียวกันก็จะได้ทราบว่า ผู้นั้นมีคุณสมบัติจำเป็นจะต้องมีหรือไม่ ในระยะแรกนี้เขาจะไม่ต้องรับผิดชอบงานใดๆ ทั้งสิ้น งานต่างๆ ที่ทำก็จะมีเจ้าพนักงานเรือนจำคอยกำกับแนะนำตลอดเวลา ผู้บัญชาการเรือนจำควรจะให้มีการอบรมเบื้องต้นในภาคปฏิบัติแก่ผู้สมัครฝึกงาน

(๓) ในระยะที่ ๒ ผู้สมัครฝึกงานจะต้องเข้าโรงเรียนหรืออบรมตามหลักสูตร ซึ่งเจ้าหน้าที่ชั้นสูง หรือผู้บริหารงานราชทัณฑ์ส่วนกลางเป็นผู้รับผิดชอบจัดขึ้น ให้ผู้ฝึกงานที่ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เรื่องที่อบรมเป็นพิเศษนั้น คือ กลวิธีผูกสัมพันธ์กับผู้ต้องขัง ซึ่งอาศัยหลักจิตวิทยา และอาชญาวิทยาเบื้องต้นเป็นพื้นฐาน หลักสูตรอบรมในขั้นนี้ ควรบรรจุหลักเบื้องต้นของทัณฑวิทยา การปกครองเรือนจำ กฎหมายอาญา และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ด้วย

(๔) ในระหว่างการอบรมทั้ง ๒ ระยะ ควรให้ผู้สมัครฝึกงานได้ปฏิบัติหน้าที่และรับการอบรมเป็นหมวดหมู่ เพื่อขจัดปัดเป่าข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นจากการรับสมัครคนเข้าทำงานเร็วเกินไปนั้นเสียได้ และจะได้จัดหลักสูตรอบรมได้สะดวก

(๕) ระยะที่ ๓ เป็นระยะที่ประสงค์จะให้ผู้สมัครฝึกงาน ซึ่งจบการอบรม ๒ ระยะ มาด้วยดี และได้แสดงให้เห็นความสนใจมากที่สุดในงาน และความปรารถนาที่จะยึดงานนี้เป็นอาชีพได้เข้าปฏิบัติหน้าที่จริงๆ ระหว่างนี้เป็นระยะที่คาดหมายว่า เขาจะได้พิสูจน์ให้เห็นคุณสมบัติความสามารถสมกับที่จำเป็นจะต้องมีทั้งควรให้โอกาสเข้ารับการอบรมสูงขึ้นไปอีก ในวิชาจิตวิทยา อาชญาวิทยา กฎหมายอาญา ทัณฑวิทยา และวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑๘. ผู้บัญชาการเรือนจำ และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบบริหารงานราชทัณฑ์

(๑) ในทุกวันนี้แต่ละประเทศย่อมมีวิธีการแตกต่างกันมาก จึงเป็นการจำเป็นที่ผู้บัญชาการเรือนจำ และผู้ช่วยจะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างดีก่อนแต่งตั้งตามที่กล่าวในข้อที่กำหนดข้อ ๑๓ แล้ว หลักการนี้ควรจะได้รับรองถือปฏิบัติอย่างข้อบังคับต่างๆ ไป

(๒) บุคคลภายนอกซึ่งขาดความชัดเจนงานเรือนจำ แต่พิสูจน์ให้เห็นความชัดเจน ในงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงงานเรือนจำมาแล้ว ถ้าจะให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการเรือนจำ หรือผู้ช่วย ควรจะได้รับการอบรมภาคทฤษฎีและเพิ่มความชัดเจนจากการได้ทำงานเรือนจำจริงๆ ช่วงระยะเวลาพอสมควรก่อนให้เข้าปฏิบัติงานตามตำแหน่ง ประกาศนียบัตรนักศึกษาวิชาชีพเฉพาะ อย่าง หรือปริญญาของวิทยาลัย ในวิชาที่ตรงกับที่ต้องการ อาจได้รับพิจารณาเทียบเท่าผู้มีความรู้ ในภาคทฤษฎีเท่านั้น

๑๕. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา

เจ้าพนักงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา จะต้องรับการฝึกอบรมเบื้องต้นดังที่ปรากฏในเงื่อนไขของการรับสมัครบุคคลบรรจุเข้ารับราชการตามข้อกำหนดข้อ ๑๔ แล้ว

๒๐. สถานอบรมเจ้าพนักงานเรือนจำส่วนภูมิภาค

ควรจะสนับสนุนให้จัดตั้งสถานอบรมเจ้าพนักงานเรือนจำส่วนภูมิภาคขึ้น

๒๑. พลศึกษาและการฝึกอาวุธ

(๑) ควรให้เจ้าพนักงานเรือนจำฝึกพลศึกษาเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถยับยั้งการเกะกะระรานของผู้ต้องขัง ด้วยวิธีการที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และภายในบังคับของผู้มีอำนาจ และไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับที่วางไว้

(๒) เจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งทางการจ่ายอาวุธให้ จะต้องได้รับการฝึกวิธีใช้อาวุธให้เป็น และศึกษากฎข้อบังคับที่เกี่ยวกับการใช้อาวุธนั้นด้วย

๒๒. การฝึกอบรมข้าราชการ

(๑) เมื่อเป็นข้าราชการประจำการแล้ว ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำควรจะศึกษา และหาทางเพิ่มพูนความรู้และความสามารถในวิชาชีพของตน โดยรับการฝึกอบรมเกี่ยวกับงานในหน้าที่ ซึ่งทางการจัดขึ้นเป็นครั้งคราว

(๒) การฝึกอบรมข้าราชการที่ทำหน้าที่ควบคุม ควรให้หนักไปในปัญหาเกี่ยวกับหลักการและวิธีการดำเนิน (เทคนิค) ยิ่งกว่าอบรมข้อบังคับหรือระเบียบเท่านั้น

(๓) รัฐควรเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการจัดฝึกอบรมข้าราชการไม่ว่าแบบใด และเจ้าพนักงานเรือนจำผู้รับการอบรม คงได้รับเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยงตามชั้นของตน อนึ่ง ควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติมพิเศษเพื่อสอเปลื้องวิญญานะ โดยให้ผู้รับการอบรมเสียค่าใช้จ่ายเองและอบรมนอกเวลาราชการ

๒๓. การอภิปรายหมู่ การเข้าชมทัศนสถาน การสัมมนาสำหรับเจ้าหน้าที่ชั้นสูง

(๑) ขอเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่เรือนจำชั้นสูง ได้มีการอภิปรายหมู่ในหัวข้อเรื่อง การปฏิบัติงานจริงๆ ยิ่งกว่าอภิปรายเรื่องหลักวิชา ให้ได้เข้าชมทัศนสถานแบบต่างๆ รวมทั้งสถาบันนอกสังกัดกรมราชทัณฑ์ ทั้งนี้ สมควรเชิญผู้เชี่ยวชาญจากประเทศอื่นๆ มาร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันด้วย

(๒) ขอเสนอแนะให้จัดดำเนินการแลกเปลี่ยนข้าราชการชั้นสูงระหว่างประเทศต่างๆ เพื่อได้รับความชัดเจนภาคปฏิบัติงานเรือนจำของประเทศอื่นๆ

๒๔. การร่วมปรึกษาหารือ การเข้าชมสถานที่ และการประชุมเจ้าพนักงานเรือนจำทุกชั้น

(๑) ควรจัดให้มีวิธีการร่วมปรึกษาหารือระหว่างเจ้าพนักงานเรือนจำทุกชั้น เพื่อเปิดโอกาสแสดงออกซึ่งความคิดเห็น วิธีการต่างๆ ที่ใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง นอกจากนั้นควรจัดให้มีปาฐกถา การเข้าชมสถาบันอื่นๆ และควรจัดให้มีการสัมมนาเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ในระหว่างเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ทุกๆ ประเภทเท่าที่สามารถจะจัดทำได้

(๒) ขอเสนอแนะให้เปิดการประชุมเจ้าพนักงานเรือนจำ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความชำนาญ และอภิปรายปัญหาที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานเรือนจำ

ภาคผนวก

ข้อเสนอแนะเรื่องเรือนจำเปิดและสถานฝึกอบรม

๑. ลักษณะเด่นของเรือนจำเปิด คือ ไม่มีวัดถูหรือเครื่องป้องกันการหลบหนี (เช่น กำแพง กุญแจ ลูกกรงเหล็ก อาวุธ หรือสิ่งกีดขวางที่มั่นคงเป็นพิเศษอื่นๆ) มีแต่ระบบการที่ยึดหลักให้ผู้ต้องขังได้รักษาวินัยของตนเองและสำนึกในความรับผิดชอบต่อหมู่คณะที่ตนอยู่ร่วมกัน ระบบนี้ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รู้จักใช้เสรีภาพที่ได้มอบให้ โดยไม่เอาไปใช้ในทางที่ผิด ลักษณะดังกล่าวทำให้เรือนจำเปิดแตกต่างกับเรือนจำประเภทอื่นซึ่งบางเรือนจำก็อาศัยหลักดำเนินการอย่างเดียวกันนี้ แต่ก็ยังไม่แน่ว่าได้ผลสมความมุ่งหมาย

๒. ว่าโดยหลักการแล้ว เรือนจำเปิดควรเป็นหน่วยอิสระ อย่างไรก็ตามถ้าจำเป็นอาจแยกส่วนใดส่วนหนึ่งของเรือนจำแบบอื่นๆ แล้วจัดเป็นเรือนจำเปิดก็ได้

๓. อาจส่งผู้ต้องขังไปยังเรือนจำเปิด ตั้งแต่ระยะแรกถูกพิพากษาลงโทษหรือต้องคุมขังรับโทษอยู่ ณ เรือนจำแบบอื่นมาชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วก็ได้ ทั้งนี้ แล้วแต่ระบบการราชทัณฑ์ของแต่ละประเทศ

๔. หลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกผู้ต้องขังส่งไปเรือนจำเปิด ไม่ควรเจาะจงเลือกจากทัณฑสถานหรือสถานฝึกอบรมประเภทหรือแห่งหนึ่งแห่งใด ไม่ถือกำหนดโทษสั้นยาวเป็นเกณฑ์เท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมที่เขาจะอยู่เรือนจำเปิดได้หรือไม่ และการปรับตัวของเขาให้เข้ากับสังคมจะทำให้สำเร็จผลดีกว่าที่จะคุมขังเขาไว้ในเรือนจำอื่น การคัดเลือกผู้ต้องขังส่งไปเรือนจำเปิดนั้น ควรดำเนินการตามหลักการตรวจสอบทางแพทย์ทางจิตใจ และการสืบประวัติความเป็นอยู่ในทางสังคมเท่าที่สามารถจะทำได้

๕. ผู้ต้องขังคนใดไม่สามารถปรับตัวของเขาให้เข้ากับเรือนจำเปิดได้ หรือมีความประพฤติเสียหายอย่างร้ายแรงต่ออำนาจบังคับบัญชาอันชอบของเรือนจำ หรือประพฤตินเลวต่อเพื่อนผู้ต้องขังด้วยกันควรย้ายไปไว้เรือนจำแบบอื่นเสีย

๖. ความสำเร็จในการดำเนินการเรือนจำเปิด ขึ้นอยู่กับสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้ โดยเฉพาะ

ก. ถ้าเรือนจำเปิดตั้งอยู่ในชนบท ก็ไม่ควรอยู่โดดเดี่ยวจนเป็นอุปสรรคขัดขวางวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเรือนจำ หรือเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานขาดความสะดวกในการดำรงชีวิตอย่างมาก

ข. ในทรรณะที่จะฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติควรให้เขาได้ทำงานชนิดที่จะเตรียมตัวเขาให้พร้อมจะเผชิญกับงาน อันเกิดประโยชน์และได้ค่าจ้างจริงๆ เมื่อพ้นโทษ แม้ว่าเกษตรกรรมจะเป็นงานได้ประโยชน์มาก ก็ควรจัดให้มีโรงงานไว้สำหรับผู้ต้องขังได้ฝึกวิชาชีพในด้านอุตสาหกรรมด้วย

ค. หากมีวิธีการที่จะอบรมผู้ต้องขังให้ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ด้วยความเชื่อถือไว้วางใจแล้ว การคัดเลือกเจ้าพนักงานเรือนจำเปิดควรดำเนินการพิจารณาให้ได้คุณลักษณะสำคัญที่จะทำความมักคุ้นรู้จักนิสัยใจคอและเข้าใจความต้องการพิเศษของผู้ต้องขังแต่ละคน เพื่อว่าเจ้าพนักงานจะได้ใช้ความสามารถชักจูงผู้ต้องขังให้มีคุณธรรมที่ดี

ง. โดยเหตุผลอย่างเดียวกัน ผู้ต้องขังก็จะต้องมีจำนวนไม่เกินความสามารถของผู้บัญชาการและเจ้าหน้าที่ชั้นสูงของเรือนจำเปิด จะทำความรู้จักมักคุ้นสนิทสนมได้ทั่วถึง

จ. ในการปฏิบัติงานของเรือนจำเปิด จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมืออย่างแท้จริงจากประชาชนโดยทั่วไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่รอบๆ บริเวณเรือนจำ เพื่อบรรล่วัตถุประสงค์นี้ จำเป็นจะต้องแถลงให้ประชาชนได้ทราบความมุ่งหมาย และวิธีดำเนินการของเรือนจำเปิดแต่ละแห่งและความจริงที่ว่า ระบบงานเรือนจำนี้ต้องอาศัยวิริยะอุตสาหะทางศีลธรรมของผู้ต้องขังอย่างอุกฤษฏ์ อนึ่ง การสื่อสารประจำท้องถิ่นหรือของชาติอาจช่วยเหลืองานด้านนี้ได้เป็นอย่างดี

๗. เมื่อพิจารณาความเป็นอยู่ในทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมแต่ละประเทศแล้ว มีข้อสังเกตให้เป็นมคฺเทศกในการใช้ระบบเรือนจำเปิดดังนี้

ก. ประเทศที่เพิ่งทดลองระบบเรือนจำเปิดในระยะแรก ควรเว้นการออกกฎข้อบังคับที่ตายตัวและละเอียดยิ่งไว้ล่วงหน้า

ข. ในระยะแห่งการทดลอง ควรอาศัยวิธีจัดรูปงาน และวิธีดำเนินงานของประเทศที่ได้ประสบผลสำเร็จในด้านนี้และกำลังก้าวหน้าต่อไป มาเป็นแนวทาง

๘. แม้ว่าเรือนจำเปิดจะเป็นงานที่เสี่ยงต่อการหลบหนีของผู้ต้องขัง และความเสื่อมเสียที่เกิดจากผู้ต้องขังติดต่อกับโลกภายนอกได้มากกว่าเรือนจำแบบอื่น ข้อเสียหายดังกล่าวก็ไม่พอที่จะลบล้างคุณประโยชน์ที่เกิดจากเรือนจำเปิดอันมีอยู่ในระดับเหนือกว่าเรือนจำรูปอื่น คุณประโยชน์มีดังนี้

ก. เรือ่นจำเปิดทำให้ผู้ต้องขังปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่ายกว่าและในขณะที่เดียวกัน สุขภาพทางกายและจิตของผู้ต้องขังก็สมบูรณ์กว่า

ข. กฎข้อบังคับที่ยืดหยุ่นได้ในระบบเรือ่นจำเปิด แสดงให้เห็นความมีอิสระเสรี ภายในกรอบระเบียบ ข้อบังคับ ความตึงเครียดของชีวิตเรือ่นจำจะเบาบาง และระเบียบวินัยก็ดีขึ้น นอกจากนั้น เมื่อสิ่งกีดกันร่างกายหายไปจากสายตา และความสัมพันธ์ที่ก่อปรด้วยความไว้วางใจ อย่างยิ่งระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าพนักงาน ได้โน้มน้าให้ผู้ต้องขังเกิดความปรารถนาอย่างจริงใจที่จะกลับตน เป็นพลเมืองดีต่อไป

ค. ความเป็นไปในเรือ่นจำเปิดมีสภาพละม้ายการดำรงชีวิตปกติมาก เช่น มีโอกาส ติดต่อกับบุคคลภายนอกได้ง่าย และผู้ต้องขังตระหนักแกใจดีว่าเขามิได้ถูกขังมวคกวดขันในการติดต่อกับสังคมแต่ประการใด ในบางกรณี อาจจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เช่น เล่นเป็นหมู แข่งขันกีฬา กับคนนอกภายนอก แม้แต่ให้ลาไปบ้านได้ตามลำพัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อผูกเกลียวสัมพันธ์กับครอบครัวให้กระชับไว้

ง. การปฏิบัติดังกล่าวในเรือ่นจำเปิด ย่อมสิ้นค่าใช้จ่ายน้อยกว่าพัฒนาสถานแบบอื่น โดยเฉพาะค่าปลูกสร้างอาคารก็ถูกกว่า และในกรณีดำเนินงานกิจกรรมด้วยก็ยังมีรายได้สูง ถ้าจัดการเพาะปลูกให้ถูกหลักวิชาและชอบด้วยเหตุผล

๕. สรุปผลการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด

ก. เห็นว่าเรือ่นจำเปิดเป็นขั้นสำคัญในการพัฒนาระบบเรือ่นจำปัจจุบัน และแสดงให้เห็นว่า เป็นวิธีหนึ่งที่น่าหลักการลงทัณฑ์เป็นรายบุคคลเพื่อปรับคนให้เข้ากับสังคมมาใช้ปฏิบัติ จนประสบผลสำเร็จอย่างงดงาม

ข. เชื่อแน่ว่าระบบเรือ่นจำเปิดจะมีส่วนลดความเสียหายหรือผลเสียของโทษจำคุกระยะสั้นลง

ค. ดังนั้น ขอเสนอแนะให้ขยายการดำเนินงานเรือ่นจำเปิดโดยให้เพิ่มปริมาณผู้ต้องขังให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ ภายในบังคับแห่งเงื่อนไขที่ได้เสนอมาก่อนแล้ว

ง. ขอเสนอแนะให้รวบรวมสถิติ โดยวิธีการศึกษาแบบติดตามผลเท่าที่จะทำได้ โดยอาศัยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการอิสระ ซึ่งจะช่วยให้สามารถประเมินผลงานในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำและการกลับตนเป็นพลเมืองดี เพื่อจะได้ทราบว่าการปรุงแต่งแก้ไขผู้ต้องขังในเรือ่นจำเปิดได้ผลเพียงใด

คำแปลของข้อกำหนดกรุงเทพฯ*

๑. เพื่อให้หลักการทำงานไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งประกอบอยู่ในข้อกำหนด ๖ ของเอสเอ็มอาร์ (the SMR) ได้มีการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ จะต้องพิจารณาถึงความต้องการอันเด่นชัดของผู้ต้องขังหญิงในการใช้บังคับข้อกำหนดนี้ โดยการจัดความต้องการเหล่านั้นให้ผู้ต้องขังหญิงจะต้องไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ
๒.
 ๑. ต้องให้ความสนใจที่เพียงพอต่อขั้นตอนการรับตัวหญิงและเด็ก ทั้งนี้เนื่องจากความเปราะบางของพวกเธอในเวลานั้น ผู้ต้องขังหญิงซึ่งมาถึงใหม่ต้องได้รับโอกาสในการติดต่อญาติ ให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย ข้อกำหนดและกฎของเรือนจำวิธีการบริหารของเรือนจำ และสถานที่ที่สามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อต้องการและในกรณีที่เป็นชาวต่างชาติ ต้องมีโอกาสดูแลผู้แทนทางกงสุลด้วย
 ๒. ก่อนที่จะมีการรับตัว หญิงซึ่งมีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูบุตรจะต้องได้รับอนุญาตให้ได้รับการระงับการคุมขังชั่วคราวเพื่อเตรียมการเกี่ยวกับเด็กเมื่อใดก็ตามหากเป็นไปได้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก
๓.
 ๑. หมายเลขและข้อมูลส่วนตัวของเด็กติดผู้ต้องขังจะต้องได้รับการบันทึกไว้ในเวลาที่รับตัวหญิงเข้ามา บันทึกดังกล่าวอย่างน้อยควรประกอบด้วยชื่อของเด็ก อายุ และหากไม่ได้ติดตามมารดามา ถิ่นที่อยู่ และสถานะของการปกครองหรือการเป็นผู้ปกครอง
 ๒. ข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตัวของเด็กต้องเก็บเป็นความลับและการใช้ข้อมูลเหล่านั้นต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด ซึ่งให้คำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก
๔. ผู้ต้องขังหญิงต้องถูกจัดสรรให้เข้าอยู่ในเรือนจำซึ่งใกล้กับบ้านหรือสถานที่บำบัดและแก้ไขฟื้นฟู โดยคำนึงถึงหน้าที่ในการดูแลที่ผู้ต้องขังหญิงต้องรับผิดชอบและความพึงพอใจของหญิงแต่ละคน และการมีอยู่ของโครงการและการบริการที่เหมาะสม
๕. เรือนจำและห้องขังของผู้ต้องขังหญิงต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งของซึ่งตรงต่อความต้องการด้านสุขอนามัยของหญิงโดยเฉพาะ โดยอย่างน้อยรวมถึงผ้าเช็ดตัวที่สะอาด และการจัดส่งน้ำดื่มอย่าง สม่ำเสมอให้เพียงพอสำหรับการดูแลเด็กและหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหญิงซึ่งทำอาหารตั้งครุฑ ให้นมบุตรหรือมีประจำเดือน
๖. การตรวจสอบสุขภาพผู้ต้องขังหญิงเมื่อแรกเข้าจะต้องรวมถึงการตรวจที่ครอบคลุมเพื่อกำหนดความต้องการทางการแพทย์เบื้องต้น รวมถึงเพื่อกำหนด :
 - (i) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (STD) และขึ้นอยู่กับปัจจัยเสี่ยง ผู้ต้องขังหญิงอาจได้รับข้อเสนอให้การทดสอบการติดเชื้อเอดส์ด้วยความสมัครใจ โดยได้รับการให้คำปรึกษาทั้งก่อนและหลังทดสอบ
 - (ii) ความต้องการการเยียวยาทางด้านประสาท ความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายและการทำร้ายตัวเอง
 - (iii) ประวัติสุขภาพด้านการเจริญพันธุ์ของผู้ต้องขังหญิง รวมถึงการตั้งครรภ์ทั้งในปัจจุบันและในอดีต การคลอดบุตร และปัญหาอื่นๆที่เกี่ยวกับการเจริญพันธุ์
 - (iv) การพึ่งพิงการใช้ยา และ
 - (v) การล่วงละเมิดทางเพศและการกระทำความรุนแรงในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งผู้ต้องขังหญิงอาจเคยประสบมาก่อนที่จะเข้ามาในเรือนจำ

* ที่มา : สำนักงานขับเคลื่อนพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ .

๗. ๑. ในกรณีที่มีผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ตรวจพบร่องรอยของการกระทำล่วงละเมิดทางเพศหรือการกระทำความรุนแรงในรูปแบบอื่นซึ่งเกิดก่อนการรับตัว ให้ผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์แจ้งต่อผู้ต้องขังหญิงให้ทราบถึงสิทธิในการขอความช่วยเหลือจากผู้มีอำนาจพิจารณาคดี (Judicial Authorities) (ผู้ต้องขัง) หญิงควรได้รับการแจ้งถึงกระบวนการและขั้นตอนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด หาก (ผู้ต้องขัง) หญิง ตกกลางที่จะดำเนินคดีต้องมีการแจ้งให้บุคลากรที่เหมาะสมทราบและต้องส่งคดีไปยังผู้มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนโดยพลัน ผู้มีอำนาจในเรือนจำ (Prison Authority) ต้องช่วยเหลือให้หญิงดังกล่าวเข้าถึงการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย(Legal Counsel)
 ๒. ไม่ว่าหญิงจะเลือกที่จะดำเนินคดีหรือไม่ ให้ผู้มีอำนาจในเรือนจำพยายามทำให้แน่ใจว่าหญิงสามารถเข้าถึงการช่วยเหลือและการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตโดยผู้มีความชำนาญพิเศษได้ทันที
 ๓. มาตรการเฉพาะควรมีการพัฒนาเพื่อหลีกเลี่ยงการแก้แค้นต่อบุคคลซึ่งจัดทำข้อมูลหรือดำเนินคดี
๘. สิทธิของผู้ต้องขังหญิงด้านการปกปิดข้อมูลทางการแพทย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการปฏิเสธการให้(เข้าถึง) ข้อมูลและปฏิเสธการตรวจสอบประวัติสุขภาพด้านการเจริญพันธุ์ ควรจะได้รับการเคารพเสมอ
๙. ในกรณีที่ผู้ต้องขังหญิงมีบุตรติดมาด้วย เด็กนั้นต้องได้รับการตรวจสุขภาพร่างกายเช่นกันโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพเด็ก เพื่อกำหนดถึงการรักษาและความต้องการทางการแพทย์ และต้องจัดให้มีการบริการด้านสุขอนามัยที่เหมาะสมซึ่งอย่างน้อยควรจะเท่ากับบริการที่จัดให้ในชุมชน
๑๐. ๑. จัดให้มีการบริการด้านสุขอนามัยแก่ผู้ต้องขังหญิง ซึ่งอย่างน้อยควรเท่ากับบริการที่จัดให้ในชุมชน
 ๒. ในกรณีที่ผู้ต้องขังหญิงร้องขอให้ทำการตรวจหรือรักษาโดยแพทย์หรือพยาบาลหญิง ต้องจัดให้มีแพทย์หรือพยาบาลหญิง ทั้งนี้ในขอบเขตที่เป็นไปได้เว้นแต่ในสถานการณ์ที่ต้องการการร่วมรักษาทางการแพทย์โดยเร่งด่วนหากแพทย์ผู้ชายเป็นผู้ตรวจ ต้องมีเจ้าหน้าที่ผู้หญิงเข้าร่วมในการตรวจด้วย
๑๑. ๑. บุคลากรทางการแพทย์เท่านั้นที่สามารถอยู่ในช่วงการตรวจอนามัยนอกจากแพทย์เห็นว่ามีสถานการณ์พิเศษเกิดขึ้น หรือแพทย์เรียกร้องให้มีบุคลากรของเรือนจำประจำอยู่ด้วยเพื่อเหตุผลด้านความปลอดภัย
 ๒. ในกรณีที่มีความจำเป็นในการให้บุคลากรของเรือนจำซึ่งมิใช่บุคลากรทางการแพทย์ประจำอยู่ในขณะการตรวจอนามัย การตรวจอนามัยดังกล่าว ควรดำเนินในลักษณะที่คุ้มครองความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ และการรักษาความลับ
๑๒. ต้องจัดให้มีโครงการเกี่ยวกับการบริการด้านสุขภาพจิตและการฟื้นฟูสภาพจิตใจที่มีความเหมาะสมเฉพาะบุคคล คำนึงถึงความละเอียดอ่อนระหว่างเพศภาวะทุกขั้วรหว่างทางจิต และครอบคลุมให้แก่ผู้ต้องขังหญิงซึ่งมีความต้องการการบริการด้านสุขภาพจิต
๑๓. บุคลากรของเรือนจำต้องเตรียมตัวทุกเมื่อในขณะที่ผู้ต้องขังหญิงมีความเครียดเช่น ในเวลาที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ เมื่อได้รับข้อมูลด้านลบจากบ้าน หรือในช่วงภาวะหมดประจำเดือน และก่อนได้รับการปล่อยตัว ทั้งนี้เพื่อที่จะมีความละเอียดอ่อนต่อสถานการณ์ดังกล่าวและให้ความช่วยเหลือได้
๑๔. ในการพัฒนาการตอบสนองต่อปัญหาเอชไอวี/เอดส์ในเรือนจำ โครงการและบริการต่างๆควรจะต้องตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้หญิงรวมถึงการป้องกันการถ่ายทอดระหว่างมารดาสู่บุตร ในบริบทนี้ ผู้มีอำนาจในเรือนจำต้องกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการให้การศึกษาโดยใช้เพื่อนเป็นแนวทาง (Peer-Based Education Initiatives) เพื่อการป้องกัน การดูแลรักษาโรคเอดส์

๑๕. บริการด้านสุขอนามัยในเรือนจำต้องจัดให้มีโครงการบำบัดรักษาผู้ต้องขังหญิงซึ่งติดสารเสพติด โดยคำนึงถึงการตกเป็นเหยื่อแต่คราวก่อน (Prior Victimization) ความต้องการพิเศษของหญิงมีครรภ์และหญิงซึ่งมีบุตร เช่นเดียวกับกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย
๑๖. การพัฒนากลยุทธ์ในการป้องกันการฆ่าตัวตายและการทำร้ายตัวเองของผู้ต้องขังหญิงและการจัดให้มีการช่วยเหลือพิเศษเป็นการเฉพาะต่อหญิงซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต้องเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการบริการด้านสุขภาพจิตของผู้ต้องขังหญิง
๑๗. ผู้ต้องขังหญิงต้องได้รับความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคต่างๆ ซึ่งรวมถึงการป้องกันโรคเอดส์ และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เช่นเดียวกับความผิดปกติด้านสุขภาพของหญิงโดยเฉพาะ (Gender Specific Health Condition)
๑๘. ผู้ต้องขังหญิงต้องได้รับบริการป้องกันโรคที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงโดยเฉพาะเช่น การตรวจมะเร็งปากมดลูก (Papanicolaou Smears) การทดสอบมะเร็งเต้านม และมะเร็งทางนรีเวช
๑๙. ต้องมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้แน่ใจว่าศักดิ์ศรีของผู้ต้องขังหญิงและความเคารพจะได้รับการปกป้องในระหว่างการค้นตัว ซึ่งต้องกระทำโดยบุคลากรหญิงผู้ถูกฝึกมาอย่างถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการค้นตัวที่เหมาะสม
๒๐. วิธีการตรวจค้นโดยทางเลือกอื่น เช่น การสแกน (scans) ควรพัฒนาเพื่อนำมาใช้แทนที่การค้นที่ต้องสัมผัสร่างกายและถอดเสื้อผ้า เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงผลกระทบที่เป็นอันตรายทางกายภาพและสุขภาพจิตของการตรวจค้นที่ต้องสัมผัสร่างกายดังกล่าว
๒๑. บุคลากรเรือนจำ ต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง และดำรงไว้ซึ่งความเคารพและเกียรติในการค้นตัวเด็กติดผู้ต้องขังและเด็กซึ่งมาเยี่ยมผู้ต้องขัง
๒๒. การขังเดี่ยวหรือการลงโทษแบบแยกขังต้องไม่ใช้กับผู้ต้องขังหญิงที่มีครรภ์หญิงให้นมบุตรและหญิงมีบุตรทารกในเรือนจำ
๒๓. การลงโทษทางวินัยสำหรับผู้ต้องขังหญิงต้องไม่รวมถึงการห้ามการติดต่อกับครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบุตร
๒๔. เครื่องพันธนาการต้องไม่ถูกใช้กับผู้หญิงในช่วงคลอดบุตร ทั้งขณะคลอดและทันทีภายหลังคลอด
๒๕. ๑. ผู้ต้องขังหญิงที่แจ้งการล่วงละเมิดต้องได้รับการคุ้มครอง การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาโดยทันที และข้อเรียกร้องของพวกเธอต้องได้รับการสืบสวนสอบสวนโดยผู้มีอำนาจที่เป็นอิสระ โดยให้ความเคารพเต็มที่ต่อหลักการรักษาความลับ มาตรการการคุ้มครองต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อความเสี่ยงในการถูกแก้แค้นโดยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิด
๒. ผู้ต้องขังหญิงซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยเฉพาะผู้ซึ่งตั้งครมภ์จากการถูกล่วงละเมิดดังกล่าวต้องได้รับการให้คำปรึกษาทางการแพทย์ที่เหมาะสมและได้รับการสนับสนุนการดูแลสุขภาพด้านสุขอนามัยตามที่เป็นและรวมทั้งความช่วยเหลือด้านกฎหมาย
๓. ในการติดตามเงื่อนไขของการคุมขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงผู้ตรวจสอบ คณะกรรมการเยี่ยมและติดตามผลควรมีกรรมการที่เป็นหญิงด้วย

๒๖. การติดต่อระหว่างผู้ต้องขังหญิงกับครอบครัว ซึ่งรวมถึงบุตรของพวกเธอและผู้ปกครองบุตรของบุคคลเหล่านั้น ต้องได้รับการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในกรณีที่เป็นไปได้ ต้องจัดให้มีมาตรการในการทำให้จัดความไม่สมดุลซึ่งผู้ต้องขังหญิงที่ถูกคุมขังในสถานที่ที่ไกลจากบ้านของพวกเธอได้รับ
๒๗. ในกรณีที่อนุญาตให้มีการเข้าเยี่ยมอย่างใกล้ชิด ผู้ต้องขังหญิงต้องได้รับสิทธิดังกล่าวบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกันกับผู้ต้องขังชาย
๒๘. การเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังหากมีเด็กมาด้วยต้องจัดในสถานที่ที่มีบรรยากาศเป็นมิตรในแง่ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทัศนคติของบุคลากรเรือนจำและต้องอนุญาตให้มีการติดต่ออย่างเปิดเผยระหว่างแม่และบุตร การเยี่ยม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการติดต่อกันต่อไปควรได้รับการสนับสนุนเท่าที่เป็นไปได้
๒๙. การเสริมสร้างขีดความสามารถให้เจ้าหน้าที่เรือนจำหญิงต้องทำให้พวกเธอสามารถตอบสนองต่อความต้องการพิเศษในการกลับคืนเข้าสู่สังคมของผู้ต้องขังหญิงและสามารถบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงฟื้นฟูซึ่งปลอดภัย (Safe and Rehabilitative Facilities) มาตรการเสริมสร้างขีดความสามารถรวมถึงการเข้าถึงเจ้าหน้าที่ระดับอาวุโส (Senior Position) ซึ่งมีหน้าที่หลักในการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์เกี่ยวกับการดูแลและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง
๓๐. ต้องกำหนดกรอบที่ชัดเจนในระดับจัดการในการบริหารเรือนจำในการป้องกันและจัดการกับปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อบุคลากรหญิงในเรือนจำ
๓๑. นโยบายและข้อบังคับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติของบุคลากรในเรือนจำซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดให้มีการคุ้มครองในระดับสูงสุดต่อผู้ต้องขังหญิงจากการกระทำความรุนแรงและการล่วงละเมิดทางเพศต้องได้รับการพัฒนาและนำมาบังคับใช้
๓๒. บุคลากรเรือนจำทุกคนต้องได้รับการฝึกอบรม ซึ่งรวมถึงการฝึกอบรมในเรื่องความอ่อนไหวระหว่างเพศ (Gender Sensitivity) และข้อห้ามการเลือกปฏิบัติและการล่วงละเมิดทางเพศ
๓๓. ๑. บุคลากรเรือนจำทุกคนที่ทำงานกับผู้ต้องขังหญิงต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิง
๒. ต้องจัดให้มีการฝึกอบรมขั้นพื้นฐานสำหรับบุคลากรเรือนจำซึ่งทำงานในเรือนจำหญิงเกี่ยวกับปัญหาหลักด้านสุขภาพของหญิงนอกเหนือจากการใช้ยาสามัญและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
๓. ต้องจัดให้มีการฝึกอบรมขั้นพื้นฐานสำหรับบุคลากรเรือนจำดังกล่าวเกี่ยวกับบริการด้านสุขอนามัยของเด็กซึ่งอยู่กับมารดาในเรือนจำ เพื่อให้บุคลากรเหล่านั้นสามารถทำการปฐมพยาบาลเมื่อมีเหตุฉุกเฉินได้
๓๔. โครงการเสริมสร้างความสามารถเกี่ยวกับความรู้เรื่องเอดส์จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรเรือนจำนอกเหนือจากการป้องกันเอชไอวี/เอดส์ การรักษาดูแลและการให้การสนับสนุน ปัญหาต่างๆ เช่น สิทธิมนุษยชน และสิทธิทางเพศซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องเอดส์ ความอับยศอดสูและการเลือกปฏิบัติล้วนแต่ต้องเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรเช่นกัน
๓๕. บุคลากรเรือนจำต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้ทราบถึงอัตราความเสี่ยงในการทำร้ายตนเองและการฆ่าตัวตายของผู้ต้องขังหญิง รวมถึงการเสนอความช่วยเหลือโดยการให้การสนับสนุนและส่งคดีไปยังผู้เชี่ยวชาญ
๓๖. ผู้มีอำนาจในเรือนจำต้องจัดให้มีมาตรการคุ้มครองตามความต้องการของผู้ต้องขังเยาวชนหญิง
๓๗. ผู้ต้องขังเยาวชนหญิงต้องมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอาชีพอย่างเท่าเทียมกันกับผู้ต้องขังเยาวชนชาย

๓๘. ผู้ต้องขังเยาวชนหญิงต้องมีโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรมและบริการที่มีความเหมาะสมต่อวัยและเพศ เช่น การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการล่วงละเมิดและความรุนแรงทางเพศ ผู้ต้องขังเยาวชนหญิงควรได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยหญิงและมีสิทธิเข้าถึงนรีแพทย์อย่างสม่ำเสมอเช่นเดียวกับสิทธิที่ผู้ต้องขังหญิงวัยผู้ใหญ่ได้รับ
๓๙. ผู้ต้องขังเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์ต้องได้รับการช่วยเหลือและการดูแลทางการแพทย์ที่เท่าเทียมกันกับผู้ต้องขังหญิงวัยผู้ใหญ่และต้องได้รับการตรวจสุขภาพโดยผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ โดยให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ต้องขังเยาวชนหญิงเหล่านั้นมีความเสี่ยงต่อโรคแทรกซ้อนระหว่างตั้งครรภ์ที่สูงกว่า
๔๐. ผู้บริหารเรือนจำต้องจัดให้มีวิธีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของเพศหญิงและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังหญิงเพื่อประกันถึงการวางแผนเกี่ยวกับการแยกเป็นรายบุคคลและการนำไปปฏิบัติเพื่อให้กลับสู่สภาพเดิม การรักษาและการกลับเข้าสู่สังคม
๔๑. การจัดทำประเมินค่าความเสี่ยงทางเพศ (The Gender Sensitive Risk Assessment) และการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ต้อง :
- (i) ให้ความสำคัญต่อความเสี่ยงน้อยตามปกติของผู้ต้องขังหญิงที่มีต่อบุคคลอื่นเช่นเดียวกับผลกระทบที่อันตรายซึ่งอาจเกิดต่อพวกเธอเนื่องมาจากมาตรการรักษาความปลอดภัยระดับสูงและระดับความโดดเดี่ยวที่เพิ่มขึ้น
 - (ii) คำนึงถึงข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับประวัติของหญิง เช่น ความรุนแรงซึ่งเคยประสบ ประวัติเกี่ยวกับความบกพร่องทางจิตและการติดสารเสพติดเช่นเดียวกันกับหน้าที่เสี่ยงดูบุตรและหน้าที่อื่นๆ ในกระบวนการจัดสรรและวางแผนการลงโทษ
 - (iii) ทำให้แน่ใจว่าแผนการพิพากษาลงโทษรวมถึงโครงการและบริการเพื่อฟื้นฟูหญิงสู่สภาพเดิมตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของเพศและ
 - (iv) ทำให้แน่ใจว่าผู้ต้องขังหญิงที่ต้องการการรักษาด้านสุขภาพจิตถูกจัดให้พำนักอยู่ในที่พักซึ่งมีกฎระเบียบเข้มงวดน้อยที่สุดและได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมแทนที่จะถูกส่งไปอยู่ในสถานที่ซึ่งมีระดับการรักษาความปลอดภัยที่สูงกว่าเพียงเพราะว่ามีปัญหาทางจิต
๔๒. ๑. ผู้ต้องขังหญิงต้องมีโอกาสในการเข้าถึงโครงการกิจกรรมที่สมดุลและครอบคลุมซึ่งคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของเพศ
๒. ระบบเรือนจำต้องยืดหยุ่นเพียงพอต่อการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ต้องขังหญิงซึ่งตั้งครรภ์ ซึ่งต้องเลี้ยงบุตรและซึ่งมีบุตรติดมา สิ่งอำนวยความสะดวกในการเลี้ยงดูเด็กต้องถูกจัดไว้ในเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังหญิงสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเรือนจำได้
๓. ต้องมีความพยายามโดยเฉพาะในการจัดให้มีบริการที่เหมาะสมสำหรับผู้ต้องขังหญิงซึ่งมีความต้องการการสนับสนุนทางจิตสังคมโดยเฉพาะผู้ที่เคยถูกล่วงละเมิดทางร่างกายทางจิตใจและทางเพศ
๔. ต้องมีความพยายามโดยเฉพาะในการจัดให้มีโครงการที่เหมาะสมสำหรับผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ที่มีบุตรอ่อน และมีบุตรติดมา
๔๓. ผู้มีอำนาจในเรือนจำต้องสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังหญิงในฐานะที่เป็นสิ่งจำเป็นซึ่งมีความสำคัญเพื่อให้มีสภาพจิตใจที่ดีและการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังหญิง
๔๔. เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงมีประสบการณ์ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่แตกต่างกันจึงควรได้รับคำปรึกษาเสมอว่าบุคคลใดบ้าง รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวเอง ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมผู้ต้องขังหญิงได้

๔๕. ผู้มีอำนาจในเรือนจำต้องเสนอทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับผู้ต้องขังหญิงเช่น การเดินทางกลับภูมิลำเนา (Home Leave) เรือนจำที่มีความเข้มงวดน้อย (Open Prison) สถานที่พักพื่นทางจิต (Half-Way House) และโครงการปฏิบัติการที่ใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน (Community Based Programmes) อย่างเต็มความสามารถเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้เพื่อบรรเทาการเปลี่ยนผ่านจากการอยู่เรือนจำสู่อิสรภาพและเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ภายในครอบครัวให้คืนกลับมาในโอกาสแรกที่กระทำได้
๔๖. เจ้าหน้าที่เรือนจำต้องร่วมมือกับหน่วยงานคุมความประพฤติและ/หรือการบริการสวัสดิการสังคม กลุ่มชุมชนท้องถิ่น และองค์กรภาคเอกชนออกแบบและบังคับใช้โครงการเตรียมการก่อนและหลังการปล่อยตัวเพื่อกลับเข้าสู่สังคมของผู้ต้องขังหญิงที่ครอบคลุม ซึ่งได้คำนึงถึงความต้องการเฉพาะของผู้ต้องขังหญิง
๔๗. ต้องให้การสนับสนุนเพิ่มเติมภายหลังการปล่อยตัวแก่ผู้ต้องขังหญิงซึ่งอาจต้องการความช่วยเหลือทางด้านจิตใจทางการแพทย์ ทางกฎหมาย และในทางปฏิบัติเพื่อให้แน่ใจว่าการกลับเข้าสู่สังคมของผู้หญิงเหล่านั้นประสบความสำเร็จโดยรวมร่วมมือกับบริการต่างๆ ในชุมชน
๔๘. ๑. ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์หรือให้นมบุตรต้องได้รับความแนะนำทางด้านสุขภาพและโภชนาการภายใต้โครงการที่ถูกสร้างขึ้นและควบคุมโดยผู้ให้คำแนะนำทางด้านสุขภาพที่ได้รับการรับรอง ต้องจัดอาหารที่เพียงพอและในเวลาที่เหมาะสมโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายให้แก่หญิงตั้งครรภ์ ทารก เด็กและมารดาที่ให้นมบุตร
๒. ต้องไม่ขัดขวางผู้ต้องขังหญิงจากการให้นมบุตร เว้นแต่มีเหตุผลทางด้านสุขภาพโดยเฉพาะในการทำเช่นนั้น
๓. โครงการดูแลต้องรวมถึงการดำเนินการตามความต้องการทางการแพทย์และโภชนาการสำหรับผู้ต้องขังหญิงที่เพิ่งให้กำเนิดบุตร แต่บุตรมิได้อยู่ร่วมในเรือนจำด้วย
๔๙. การตัดสินใจว่าจะอนุญาตให้เด็กอยู่กับมารดาในเรือนจำหรือไม่ ต้องอยู่บนพื้นฐาน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก เด็กที่อยู่ในเรือนจำกับมารดาต้องไม่ได้รับการปฏิบัติเสมือนเป็นผู้ต้องขัง
๕๐. ผู้ต้องขังหญิงซึ่งมีบุตรอยู่ร่วมในเรือนจำด้วยจะต้องได้รับโอกาสในการใช้เวลาอยู่ร่วมกันกับบุตรให้มากที่สุด
๕๑. ๑. เด็กที่อาศัยร่วมกับมารดาที่เป็นผู้ต้องขังหญิงต้องได้รับบริการสุขภาพที่ต่อเนื่องและการดูแลพัฒนาการโดยผู้เชี่ยวชาญโดยร่วมมือกับการให้บริการสาธารณสุขชุมชน
๒. สภาพแวดล้อมที่จัดไว้สำหรับการเลี้ยงดูเด็กดังกล่าวจะต้องมีสภาพใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมของเด็กที่อยู่นอกเรือนจำให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้
๕๒. ๑. การตัดสินใจว่าเมื่อใดเด็กจะถูกแยกออกจากมารดาต้องขึ้นอยู่กับผลการประเมินของเด็กแต่ละคนและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายภายในของประเทศนั้นๆ ที่เกี่ยวข้อง
๒. การย้ายเด็กออกจากเรือนจำต้องกระทำด้วยความละเอียดอ่อนและกระทำเมื่อมีการจัดเตรียมการดูแลทางเลือกอื่นๆ ไว้แล้วเท่านั้น และโดยปรึกษากับเจ้าหน้าที่กงสุลในกรณีที่เป็นผู้ต้องขังชาวต่างชาติ
๓. หลังจากเด็กถูกแยกออกจากมารดาและให้ไปอาศัยอยู่กับครอบครัวหรือญาติ หรือการดูแลทางเลือก ผู้ต้องขังหญิงต้องได้รับโอกาสและการอำนวยความสะดวกมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้เพื่อพบกับบุตรเมื่อเป็นประโยชน์สูงสุดของเด็กและไม่ลดซึ่งความปลอดภัยสาธารณะ
๕๓. ๑. เมื่อมีข้อตกลงพหุภาคีหรือทวิภาคีที่เกี่ยวข้องกับการโอนผู้ต้องขังหญิงชาวต่างชาติเพื่อกลับไปปรับโทษต่อในประเทศบ้านเกิด โดยเฉพาะในกรณีผู้ต้องขังหญิงดังกล่าวมีบุตรอยู่ในประเทศบ้านเกิดนั้นต้องได้รับการพิจารณาโดยเร็วที่สุด ภายหลังจากมีคำร้องหรือได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขังหญิงที่เกี่ยวข้อง
๒. ในกรณีเด็กที่อยู่กับผู้ต้องขังหญิงชาวต่างชาติจะถูกย้ายออกจากเรือนจำควรมีการพิจารณาย้ายเด็กไปสู่ประเทศบ้านเกิดของเด็กเองโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและโดยปรึกษากับมารดาของเด็ก

๕๔. ผู้มีอำนาจในเรือนจำต้องตระหนักว่าผู้ต้องขังหญิงที่มาจากพื้นฐานทางศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างมีความต้องการที่แตกต่างกัน และอาจประสบกับการเลือกปฏิบัติรูปแบบต่างๆ ในการเข้าถึงบริการและโครงการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและเพศ ดังนั้น เจ้าหน้าที่เรือนจำต้องจัดเตรียมการให้บริการและโครงการที่ครอบคลุมซึ่งตอบสนองความต้องการเหล่านี้ โดยการปรึกษากับตัวผู้ต้องขังหญิงเองและกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้อง
๕๕. ต้องมีการพิจารณาทบทวนถึงบริการที่ให้ก่อนและหลังการปล่อยตัวเพื่อให้มั่นใจว่ามีความเหมาะสมและสามารถเข้าถึงได้โดยผู้ต้องขังหญิงพื้นเมืองและผู้ต้องขังหญิงชนกลุ่มน้อยและชนที่มีเชื้อชาติต่างออกไป โดยปรึกษากับกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
๕๖. ผู้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงความเสี่ยงเป็นพิเศษของผู้หญิงในการถูกล่วงละเมิดที่อาจประสบขณะถูกคุมขังก่อนพิจารณาคดี โดยต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในทางนโยบายและทางปฏิบัติเพื่อประกันความปลอดภัยของผู้หญิงในช่วงเวลานี้ (ดูข้อกำหนด ๕๘ ข้างล่าง เกี่ยวกับทางเลือกอื่นของการคุมขังก่อนการพิจารณาคดี)
๕๗. บทบัญญัติของข้อกำหนดโตเกียว (the Tokyo Rules) ต้องให้แนวทางการพัฒนาและการใช้การตอบสนองที่เหมาะสมต่อผู้กระทำความผิดหญิงต้องพัฒนาทางเลือกเฉพาะเพศหญิงในเรื่องมาตรการการเบี่ยงเบนการเข้าสู่กระบวนการทางศาลและทางเลือกอื่นๆ ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในการตัดสินพิพากษาภายใต้ระบบกฎหมายของ “ประเทศสมาชิก” โดยพิจารณาถึงประวัติของการตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความผิดหญิงจำนวนมากและภาระหน้าที่ของพวกเธอในการดูแลครอบครัว
๕๘. เมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนด ๒.๓ ของข้อกำหนดโตเกียว (the Tokyo Rules) ผู้กระทำความผิดหญิงไม่ควรถูกแยกออกจากครอบครัวและชุมชนโดยไม่ได้รับการพิจารณาใคร่ครวญอย่างเหมาะสมถึงภูมิหลังและสายสัมพันธ์ในครอบครัวทางเลือกอื่นๆ ในการจัดการกับผู้หญิงที่กระทำความผิด เช่น มาตรการการเบี่ยงเบนการเข้าสู่กระบวนการทางศาลและทางเลือกอื่นๆ ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาและในการตัดสินพิพากษาที่ต้องนำมาปรับใช้เมื่อใดก็ตามที่เหมาะสมและเป็นไปได้
๕๙. โดยทั่วไปวิธีการคุ้มครองที่มีใช้การคุมขัง ตัวอย่างเช่น ในที่พักพิงที่จัดการโดยผู้ดำเนินการอิสระ องค์กรอิสระ หรือส่วนบริการชุมชนอื่นๆ จะต้องถูกนำมาใช้เพื่อปกป้องผู้หญิงที่ต้องการการคุ้มครองดังกล่าว มาตรการชั่วคราวที่เกี่ยวกับการควบคุมตัวเพื่อคุ้มครองผู้หญิงจะนำมาใช้เมื่อมีความจำเป็นและจะต้องได้รับการร้องขอโดยชัดแจ้งจากผู้หญิงซึ่งเกี่ยวข้องกับเท่านั้น ทั้งต้องควบคุมดูแลโดยผู้มีอำนาจในการพิจารณาคดีหรือผู้มีอำนาจหน้าที่อื่น มาตรการการคุ้มครองดังกล่าวจะต้องไม่ดำเนินต่อไปเมื่อขัดต่อความประสงค์ของผู้หญิงซึ่งเกี่ยวข้องนั้น
๖๐. ต้องมีทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อออกแบบทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดหญิงเพื่อที่จะผสมผสานมาตรการที่มีใช้การคุมขังกับกิจกรรมต่างๆ เพื่อจัดการกับปัญหาที่พบได้โดยทั่วไปที่สุดอันนำไปสู่การเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้หญิง สิ่งเหล่านี้อาจรวมถึงหลักสูตรการบำบัดและการให้คำปรึกษาแก่เหยื่อผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวและการล่วงละเมิดทางเพศ การรักษาที่เหมาะสมแก่ผู้มีความบกพร่องทางสมอง และโครงการทางการศึกษาและการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงาน โครงการต่างๆ เหล่านี้จะคำนึงถึงความต้องการในการเตรียมการดูแลสำหรับเด็กและผู้หญิงเท่านั้น
๖๑. เมื่อพิพากษาผู้กระทำความผิดหญิง ศาลต้องมีอำนาจในการพิจารณาเหตุบรรเทาโทษ เช่น การไม่มีประวัติอาชญากร และความไม่รุนแรงที่สัมพันธ์กันและลักษณะของการกระทำความผิดทางอาญา ควบคู่ไปกับภาระหน้าที่ของผู้หญิงในการดูแลครอบครัวและภูมิหลังทั่วไป

๖๒. ต้องปรับปรุงการจัดโครงการบำบัดผู้ติดสารเสพติดที่มีความละเอียดอ่อน โดยคำนึงถึงเพศ การรักษาภาวะทุพโภชนาทางจิตสำหรับผู้หญิงเป็นการเฉพาะในชุมชนและการเข้าถึงการบำบัดรักษาดังกล่าว เพื่อการป้องกันอาชญากรรมและเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้มาตรการการเบี่ยงเบนการเข้าสู่กระบวนการทางศาลและการลงโทษโดยทางเลือกอื่นๆ
๖๓. การพิจารณาเพื่อให้มีการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษจะต้องคำนึงถึงประเด็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องขังหญิงในเรื่องภาระหน้าที่การดูแลครอบครัว รวมทั้งความต้องการกลับคืนสู่สังคมโดยเฉพาะของผู้ต้องขังหญิงด้วย
๖๔. ต้องสนับสนุนการใช้โทษที่มีใช้การจำคุกแก่หญิงที่ตั้งครรภ์และหญิงที่มีบุตร ้วยฟังฟังเมื่อเป็นไปได้และเหมาะสม โดยพิจารณาใช้โทษจำคุกเมื่อเป็นความผิดที่ร้ายแรงหรือรุนแรง หรือเมื่อหญิงนั้นแสดงลักษณะที่เป็นภัยอันตรายต่อเนื่องและหลังจากคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กแล้วเท่านั้น ทั้งต้องแน่ใจว่าได้มีการเตรียมการที่เหมาะสมแล้วเพื่อการดูแลเด็กดังกล่าว
๖๕. ต้องหลีกเลี่ยงการให้เด็กอยู่ในสถานกักกันที่ขัดกับกฎหมายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในการมีคำสั่งประการใดจะต้องนำเอาประเด็นเรื่องความเปราะบางทางเพศของผู้กระทำความผิดหญิงที่เป็นเด็กและเยาวชนเข้ามาประกอบการพิจารณาด้วย
๖๖. ต้องใช้ความพยายามสูงสุดเพื่อให้สัตยาบันแก่นุสัตยาสพประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก อันเป็นบทเพิ่มเติมสนับสนุนอนุสัญญานั้น เพื่อที่จะนำบทบัญญัติต่างๆ ดังกล่าวมาบังคับใช้อย่างเต็มที่เพื่อให้เกิดความคุ้มครองขั้นสูงสุดแก่เหยื่อจากการค้ามนุษย์เพื่อหลีกเลี่ยงการตกเป็นเหยื่อซ้ำสองของผู้หญิงต่างชาติจำนวนมาก
๖๗. ต้องให้เกิดความพยายามที่จะดำเนินการและส่งเสริมการวิจัยที่ครอบคลุมซึ่งเน้นผลที่ตามมาในเรื่องความผิดที่ผู้หญิงได้กระทำ ขึ้น เหตุผลที่ทำให้ผู้หญิงเผชิญกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผลกระทบต่อมาของการทำให้เป็นอาชญากรและการจำคุกที่มีต่อผู้หญิง ลักษณะของผู้กระทำความผิดหญิง รวมทั้งโครงการที่สร้างขึ้นเพื่อลดการกระทำความผิดซ้ำซ้อนของผู้หญิง ในฐานะที่เป็นฐานของการวางแผน การพัฒนาโครงการและการสร้างนโยบายที่มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำความผิดหญิง
๖๘. ต้องให้เกิดความพยายามที่จะดำเนินการและส่งเสริมการวิจัยเรื่องจำนวนของเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการที่มารดาต้องเผชิญกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการจำคุกเป็นพิเศษ และผลกระทบของเรื่องดังกล่าวต่อเด็กเพื่อช่วยในการสร้างนโยบายและพัฒนาโครงการ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก
๖๙. ต้องให้เกิดความพยายามในการทบทวน ประเมินผล และเผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นระยะถึงแนวโน้ม ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติการณ์การกระทำความผิดของผู้หญิง และประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อความต้องการในการกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำความผิดหญิงและบุตรของพวกเธอ เพื่อลดการตีตราและผลกระทบทางลบที่มีต่อผู้หญิงจากการที่หญิงนั้นเผชิญกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

๗๐. ๑. สื่อและสาธารณชนต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลที่นำไปสู่การที่ผู้หญิงตกอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการตอบสนองต่อสถานการณ์ดังกล่าว เพื่อช่วยให้เกิดการกลับคืนสู่สังคมของผู้หญิง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก

๒. การตีพิมพ์และการเผยแพร่การวิจัยและตัวอย่างทางปฏิบัติที่ดีต้องพัฒนาเป็นองค์ประกอบของนโยบายที่ครอบคลุมซึ่งมุ่งพัฒนาผลลัพธ์และความยุติธรรมต่อผู้หญิงและเด็กในการตอบสนองทางความยุติธรรมทางอาญาต่อผู้กระทำความผิดหญิง

๓. สื่อ สาธารณชน และบุคคลที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังหญิงและผู้กระทำความผิดหญิงต้องได้รับข้อมูลทางข้อเท็จจริงอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในข้อกำหนดเหล่านี้และการนำข้อกำหนดดังกล่าวไปบังคับใช้

๔. โครงการฝึกอบรมในเรื่องข้อกำหนดปัจจุบันและผลของการวิจัยต้องได้รับการพัฒนาขึ้นและนำไปปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความตระหนักและให้ไวต่อ การรับรู้ถึง บทบัญญัติที่มีอยู่ในที่นั้น

ภาคผนวก

- : หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี
ที่ นร ๐๕๐๓/๑๘๓๒๑ ลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๙
เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.
กราบเรียน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
- : ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)
- : บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

(๑)

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
เลขที่ ๖๐๘๕
วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙
เวลา ๙.๑๐ น.

ที่ นร ๐๕๐๓/๑๗๓๒๑

สำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.

กราบเรียน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติในเรื่องนี้

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.
ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นเรื่องด่วน ดังที่ได้ส่งมาพร้อมนี้

จึงขอเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์
สรุปสาระสำคัญ มาเพื่อขอได้โปรดนำเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาเป็นเรื่องด่วนต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

นายกรัฐมนตรี

กลุ่มงานนิติ
วันที่ ๒๕ (๒๖) / ๕๕๕๙
วันที่ ๒๕ / พ.ค. ๕๕๕๙
เวลา ๐๙.๕๓
สำนักเลขาธิการ

วันที่ ๒๕ / ๕๕๕๙ พ.ค. ๕๕๕๙
เวลา ๐๙.๕๓ น.
สำนักเลขาธิการ

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๐๙ (วิเชียรา)

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘

(๐.๐๐๕/๐/ส.สงสกา)

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์

พ.ศ.

หลักการ

ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์

เหตุผล

โดยที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน และมีบทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับนโยบายทางอาญาของประเทศ ประกอบกับมีกฎหมาย และกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ และการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่งผลให้การดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่สอดคล้องตามมาตรฐานสากล รวมทั้งยังไม่สามารถจัดการหรือบริหารโทษของผู้ต้องขังเฉพาะรายหรือ เฉพาะคดีได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในการดำเนินการ และไม่สามารถ ดำเนินการให้มีสถานที่ควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังประเภทอื่น นอกจากการคุมขังไว้ในเรือนจำ ซึ่งทำให้ ระบบการพัฒนาพฤตินิสัยและการบริหารงานเรือนจำไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สมควร กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ เพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารงาน ราชทัณฑ์และปรับปรุงกฎหมายให้สามารถแก้ไข บำบัด พื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง กับทั้งเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอื่นในการบริหารจัดการกระบวนการของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

“ผู้ต้องขัง” หมายความว่า ความรวมถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก
“นักโทษเด็ดขาด” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลัง
คำพิพากษาถึงที่สุด และให้หมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
ให้ลงโทษด้วย

“คนต้องขัง” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายขัง

“คนฝาก” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา หรือกฎหมายอื่นโดยไม่มีหมายอาญา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการนโยบายการราชทัณฑ์

“เจ้าพนักงานเรือนจำ” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
และอธิบดีได้แต่งตั้ง เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมราชทัณฑ์

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับกับเรือนจำทหารตามกฎหมายว่าด้วย
เรือนจำทหาร

มาตรา ๖ กรมราชทัณฑ์อาจดำเนินการให้มีมาตรการบังคับโทษด้วยวิธีการอื่น
นอกจากการควบคุม ขัง กักขัง หรือจำคุกไว้ในเรือนจำ แต่มาตรการดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมตลอดถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์
วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้
และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงและประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์

มาตรา ๘ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์”
ประกอบด้วย

- (๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ
- (๒) ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนเก้าคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม อัยการสูงสุด และเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนหกคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ด้านนิติศาสตร์ ด้านอาชีวศึกษา ด้านทันตวิทยา ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านจิตวิทยา หรือด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการราชทัณฑ์ อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน ให้อธิบดีเป็นกรรมการและเลขานุการ ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในกรมราชทัณฑ์จำนวนไม่เกินสองคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๙ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์
- (๓) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง
- (๔) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ เว้นแต่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ
- (๕) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (๖) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๗) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะกระทำผิดวินัย

มาตรา ๑๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไป จนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

(๖)

มาตรา ๑๑ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙

(๔) รัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย

หรือหย่อนความสามารถ

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ รัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่น
เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนได้ และให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่ง
เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๒ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารงานราชทัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจ
ด้านการราชทัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานราชทัณฑ์
ตามที่คณะรัฐมนตรีขอให้พิจารณา

(๒) ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและประกาศ
ตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งให้คำแนะนำแก่อธิบดีในการวางระเบียบกรมราชทัณฑ์

(๓) กำหนดหรือเสนอแนะแนวทาง กลยุทธ์ และมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนา
การบริหารงานราชทัณฑ์ หรือการดำเนินการตามแผนการบริหารงานราชทัณฑ์ให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ
และสัมฤทธิ์ผล รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี การเตรียมความพร้อม
ก่อนปล่อยผู้ต้องขัง และการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อยเพื่อมิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก
และเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง
และการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อยเพื่อพิจารณา

(๔) กำหนดมาตรฐานการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของเรือนจำให้สอดคล้อง
กับพระราชบัญญัตินี้

(๕) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๓ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง
ของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมของคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติ
หน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการและรองประธาน
กรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธาน
ในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๔ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้ให้นำมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕ ให้ประธานกรรมการ กรรมการ และอนุกรรมการได้รับเบี้ยประชุมและประโยชน์ตอบแทนอื่น ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๑๖ ให้กรมราชทัณฑ์ปฏิบัติงานเลขานุการให้แก่คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังและการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อย รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นใดตามที่คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการมอบหมาย

หมวด ๒

อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ

มาตรา ๑๗ อธิบดีมีอำนาจกำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการงานและความรับผิดชอบ ตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่นั้น

ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ผู้บัญชาการเรือนจำอาจแต่งตั้งให้ข้าราชการหรือบุคลากรจากส่วนราชการอื่นเป็นผู้ช่วยเหลือกรมราชทัณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายเป็นครั้งคราวได้ โดยให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานเรือนจำ

การดำเนินการตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา ๑๘ เจ้าพนักงานเรือนจำจะใช้กำลังบังคับกับผู้ต้องขังไม่ได้ เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นกรณีจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการป้องกันตัว
- (๒) ผู้ต้องขังพยายามจะหลบหนี หรือใช้กำลังกายขัดขืน หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบกรมราชทัณฑ์

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานเรือนจำจะใช้กำลังบังคับได้เพียงเท่าที่จำเป็นและเหมาะสมกับพฤติการณ์ และต้องรายงานเหตุต่อผู้บัญชาการเรือนจำทันที

- มาตรา ๑๙ ห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้
- (๑) เป็นบุคคลที่อาจทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น
 - (๒) เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตไม่สมประกอบอันอาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่น
 - (๓) เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม
 - (๔) เมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำและเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุม

เห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ

(๕) เมื่ออธิบดีสั่งว่าเป็นการจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจากสภาพของเรือนจำ สภาพของท้องถิ่น หรือเหตุจำเป็นอื่น

ให้ผู้บัญชาการเรือนจำกำหนดตัวพัสตผู้มีอำนาจสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง ตาม (๑) (๒) หรือ (๓) และสั่งเพิกถอนคำสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการนั้น

การใช้เครื่องพันธนาการตาม (๑) (๒) หรือ (๓) กับผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี หรือผู้ต้องขังหญิง พัสตผู้มีอำนาจสั่งและเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่ควบคุมต้องเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการนั้นด้วย

ให้เจ้าพนักงานเรือนจำบันทึกเหตุผลหรือความจำเป็นที่ต้องใช้เครื่องพันธนาการ กับผู้ต้องขังนั้นไว้ด้วย

การกำหนดประเภท ชนิด และขนาดของเครื่องพันธนาการ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๐ เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธอื่น นอกจากอาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี และไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่นนอกจากใช้อาวุธ

(๒) เมื่อผู้ต้องขังหลายคนก่อการจู่โจมหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว กำแพง หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ภายในเรือนจำ

(๓) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่น ประเภทหรือชนิดของอาวุธตามวรรคหนึ่งที่เจ้าพนักงานเรือนจำจะพึงมีไว้ในครอบครอง หรือใช้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๑ เจ้าพนักงานเรือนจำจะใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ เฉพาะแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้ต้องขังมีอาวุธและไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้วาง

(๒) ผู้ต้องขังซึ่งกำลังหลบหนีไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้หยุด และไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้

(๓) ผู้ต้องขังตั้งแต่สามคนขึ้นไปก่อการวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว กำแพง หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ภายในเรือนจำ หรือใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่น และไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้หยุด

การใช้อาวุธปืนตามวรรคหนึ่ง หากมีเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีอำนาจเหนือตน อยู่ในที่นั้นด้วย การใช้อาวุธปืนนั้นจะกระทำต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานเรือนจำผู้นั้นแล้วเท่านั้น

มาตรา ๒๒ ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของผู้ต้องขัง ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำไม่สามารถย้ายผู้ต้องขังไปควบคุมไว้ ณ ที่อื่นได้ทัน่วงที จะปล่อยผู้ต้องขังไปชั่วคราวก็ได้ และให้แจ้งผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปทราบว่าจะต้องกลับมาเรือนจำ หรือรายงานตนยังสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับตั้งแต่เวลาที่ได้รับการปล่อยไป และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่นั้น ๆ ถ้าผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปละเลยไม่ปฏิบัติตามโดยไม่มีเหตุที่อาจรับฟังได้ ให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นมีความผิดฐานหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๒๓ ภายในเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนับตั้งแต่ทราบเหตุผู้ต้องขังหลบหนี เพื่อประโยชน์ในการจัดการจับกุมผู้ต้องขังหลบหนี ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นหรือจับกุมผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างการหลบหนี เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวหลบซ่อนอยู่ และมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากเน้นเข้าไป หรือรอกนกว่าจะได้หมายค้นจากศาลมาได้ ผู้ต้องขังนั้นจะหลบหนีไป หากเจ้าของหรือผู้รักษาสถานที่นั้น ไม่ยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีจำเป็นจะเปิดหรือทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าต่าง รั้ว หรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นทำนองเดียวกันนั้นก็ได้

(๒) ค้นยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างการหลบหนีได้เข้าไปหลบซ่อนอยู่ และหากปล่อยให้เน้นเข้าไปจะไม่สามารถตามหายานพาหนะหรือผู้ต้องขังดังกล่าวได้

เจ้าพนักงานเรือนจำตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์โดยทำเอกสารและเครื่องหมายแสดงการมอบหมายอำนาจหน้าที่ไว้ประจำตัว เจ้าพนักงานเรือนจำผู้ได้รับอนุมัตินั้น และเจ้าพนักงานเรือนจำผู้นั้นต้องแสดงเอกสารและเครื่องหมายดังกล่าวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

ในการดำเนินการตามมาตรานี้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจใช้อาวุธหรืออาวุธปืน ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามมาตรา ๒๐ หรือมาตรา ๒๑ แล้วแต่กรณี กับผู้ต้องขังนั้นได้

มาตรา ๒๔ การใช้อำนาจตามมาตรา ๒๓ นอกจากเจ้าพนักงานเรือนจำต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้เจ้าพนักงานเรือนจำดำเนินการดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) แสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้นและต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

(๒) บันทึกเหตุอันควรสงสัยและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้ต้องเข้าค้นเป็นหนังสือให้ไว้แก่เจ้าของ ผู้รักษาหรือผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าวอยู่ ณ ที่นั้น ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้ค้นส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่บุคคลนั้นในโอกาสแรกที่สามารถกระทำได้

(๓) รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไป
ชั้นหนึ่งทราบ

ในกรณีที่เป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก เจ้าพนักงานเรือนจำผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำชั้นพัศดีขึ้นไป

มาตรา ๒๕ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดอาณานิเวศบริเวณภายนอกเรือนจำซึ่งเป็นสาธารณะเป็นเขตปลอดภัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา พร้อมแสดงแผนที่ของอาณานิเวศดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในบริเวณนั้นประกอบด้วย

ในกรณีที่มีพฤติการณ์และเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลหรือยานพาหนะใดอาจส่งยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท สารระเหย อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง สิ่งเทียมอาวุธปืน โทรศัพท์หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น อุปกรณ์ของสิ่งของดังกล่าว รวมทั้งวัตถุอื่นที่เป็นอันตรายหรือกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำเข้าไปในเรือนจำ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจตรวจค้นบุคคลหรือยานพาหนะนั้นในเขตปลอดภัยตามวรรคหนึ่งได้ รวมทั้งมีอำนาจยึดสิ่งของและทรัพย์สินที่ใช้เป็นเครื่องมือในการนำส่งสิ่งของดังกล่าวด้วย ในกรณีที่เป็นความผิดทางอาญา ให้มีอำนาจจับกุมและแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแห่งท้องที่ที่ถูกจับ เพื่อดำเนินการต่อไป สิ่งของและทรัพย์สินที่ยึดไว้ตามวรรคสอง หากไม่ได้ใช้เป็นพยานหลักฐานในทางคดี และไม่ใช้เป็นทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้คืนแก่เจ้าของ เว้นแต่กรณีตามหาเจ้าของไม่ได้หรือเป็นของสูญเสียบ้าง ให้จำหน่ายตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา ๒๖ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำตามมาตรา ๒๓ ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำได้ขอให้บุคคลใดช่วยเหลือ ให้บุคคลนั้นมีอำนาจช่วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำได้ หากบุคคลนั้นได้รับบาดเจ็บหรือตายเพราะเหตุที่ได้เข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ให้บุคคลนั้นได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๗ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสตูกัมภ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคมหรือโดยทางใด ๆ ซึ่งมีถึง หรือจากผู้ต้องขัง ทั้งนี้ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

ความสงบเรียบร้อยตามวรรคหนึ่งให้หมายความเฉพาะการป้องกันเหตุร้าย และรักษาความสงบเรียบร้อยของเรือนจำ

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับบรรดาคำร้องทุกข์ หรือเรื่องราวใด ๆ ที่ได้ยื่น ตามมาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๔ และเอกสารโต้ตอบระหว่างผู้ต้องขังกับทนายความของผู้นั้น

มาตรา ๒๘ เจ้าพนักงานเรือนจำไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้อง ค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

หมวด ๓

การจำแนกและมาตรฐานเรือนจำ

มาตรา ๒๙ การจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำ ให้รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยอาศัยเกณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (๑) เพศของผู้ต้องขัง
- (๒) สถานะของผู้ต้องขัง
- (๓) ความประสงค์ในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง
- (๔) ความมั่นคงของเรือนจำ
- (๕) ลักษณะเฉพาะทางของเรือนจำ

เพื่อประโยชน์ในการอบรม พัฒนาพฤตินิสัย และควบคุมผู้ต้องขัง อธิบดีจะสั่งให้จัดแบ่ง อาณาเขตภายในเรือนจำออกเป็นส่วน ๆ โดยคำนึงถึงประเภทหรือชั้นของเรือนจำที่ได้จำแนกไว้ และความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทก็ได้

การจัดแบ่งอาณาเขตภายในเรือนจำตามวรรคสอง จะจัดโดยให้มีสิ่งกีดกัน หรือขอบเขตที่แน่นอน และจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ในส่วนต่าง ๆ ที่ได้จัดแบ่งนั้นก็ได้ในกรณีที่เรือนจำใดโดยสภาพไม่อาจดำเนินการดังกล่าวได้ ให้แยกการควบคุมกักขังให้ใกล้เคียง กับแนวทางดังกล่าว

มาตรา ๓๐ การกำหนดอาณาเขตในสถานที่อื่นที่มีใช้เรือนจำให้เป็นสถานที่คุมขัง เพื่อดำเนินกิจการตามภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ให้สามารถทำได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๑ เพื่อให้การบริหารงานเรือนจำทุกแห่งเป็นไปในแนวทางและมาตรฐาน เดียวกัน ให้อธิบดีวางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานในเรือนจำ การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเรือนจำ การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง การปฏิบัติตัวของผู้ต้องขังแต่ละประเภท และการอื่นอันจำเป็นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๔

ผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๑

การรับตัวผู้ต้องขัง

มาตรา ๓๒ เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับบุคคลใด ๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำได้ ต่อเมื่อได้รับหมายอาญาหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย

มาตรา ๓๓ ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำ จัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขังที่อย่างน้อยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและนามสกุลของผู้ต้องขัง
- (๒) ข้อหาหรือความผิดที่ผู้นั้นได้กระทำ
- (๓) บันทึกลายนิ้วมือหรือสิ่งแสดงลักษณะเฉพาะของบุคคล และคำวินิจฉัยประณาม
- (๔) ความแข็งแรงของร่างกาย และความสามารถทางสติปัญญา
- (๕) รายละเอียดอื่นตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำร้องขอ ให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนหรือสอบสวนคดีอาญา หรือเจ้าพนักงานผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลประวัติผู้ต้องขังส่งรายงานแสดงประวัติของผู้ต้องขังนั้น ให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำ

มาตรา ๓๔ ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ให้แพทย์หรือเจ้าหน้าที่ ทางการแพทย์ทำการตรวจอนามัยของผู้ต้องขัง ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตรวจอนามัยภายใน วันที่รับตัวเข้าไว้ได้ จะให้เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจอนามัยของผู้ต้องขังนั้นในเบื้องต้นก่อนก็ได้ แต่ต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจอนามัยจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์โดยเร็ว

มาตรา ๓๕ ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบถึง ข้อบังคับเรือนจำ ระเบียบกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของผู้ต้องขัง และสิทธิ หน้าที่ และ ประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะพึงได้รับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งเรื่องอื่นที่จำเป็น

ในกรณีที่ผู้ต้องขังไม่รู้หนังสือ ต้องชี้แจงรายละเอียดในข้อบังคับเรือนจำและระเบียบ กรมราชทัณฑ์และสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะพึงได้รับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งเรื่องอื่นที่จำเป็นตามวรรคหนึ่งให้ผู้ต้องขังทราบด้วยวาจาหรือด้วยวิธีการอื่นใดเพื่อให้ผู้ต้องขัง เข้าใจด้วย

มาตรา ๓๖ ในกรณีที่ผู้ต้องขังมีเด็กอายุต่ำกว่าสามปีซึ่งอยู่ในความดูแลของตนติดมา ยังเรือนจำ หรือเด็กซึ่งคลอดในระหว่างที่มารดาถูกคุมขังในเรือนจำ หากมีความจำเป็นหรือปรากฏว่า ไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็กนั้น ผู้บัญชาการเรือนจำจะอนุญาตให้เด็กนั้นอยู่ในเรือนจำจนกว่าเด็กอายุครบสามปีก็ได้ หรือให้ส่งเด็กนั้นไปยังหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ให้การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ หรือพัฒนาฟื้นฟูเด็ก เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ โดยคำนึงถึง ประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

ในกรณีมีเด็กซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในเรือนจำตามวรรคหนึ่ง ให้เรือนจำจัดหาสิ่งจำเป็น พื้นฐานในการดำรงชีวิตให้ตามสมควร

ส่วนที่ ๒

การจำแนกและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

มาตรา ๓๗ เพื่อประโยชน์ในการควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ให้กลับตนเป็นคนดี และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง ให้อธิบดีจัดให้มีระบบการจำแนก ลักษณะของผู้ต้องขัง การแยกคุมขัง และให้อธิบดีมีอำนาจย้ายผู้ต้องขังตามระบบการจำแนก และการแยกคุมขังดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา ๓๘ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ให้อธิบดี จัดให้มีระบบการจัดชั้นหรือระบบการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง โดยให้คำนึงถึงประเภทหรือชั้นของเรือนจำ ที่ได้จำแนกไว้ ความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท การควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนา พฤตินิสัยผู้ต้องขังและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา ๓๙ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ให้กลับตนเป็นคนดี ให้อธิบดีจัดให้มีระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสม เกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา การอบรมทั้งด้านคุณธรรม และจริยธรรม การทำงาน การฝึกวิชาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนรู้วัฒนธรรมอันดีงาม กิจกรรม สันทนาการ กีฬา รวมทั้งจะต้องมีโอกาสได้รับการติดต่อกับครอบครัว ญาติมิตร องค์กรเอกชนที่มีภารกิจ

เพื่อการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังและรับรู้ถึงข่าวสารและความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

หมวด ๕

สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๑

สิทธิของผู้ต้องขัง

มาตรา ๔๐ ให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งต้องมีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงาน ให้ผู้ต้องขังหญิงมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกัน กับผู้ต้องขังชาย

การกำหนดหลักสูตร หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดการศึกษา และการฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา ๔๑ ให้เรือนจำรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งต้องจัดหาบรรดาเครื่องอุปกรณในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ผู้ต้องขังจะนำอุปกรณ์ในการศึกษาของตนเองมาใช้และได้รับอนุญาตแล้ว

ในกรณีที่ผู้ต้องขังต้องการศึกษาชั้นสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาดังกล่าวเอง โดยให้เรือนจำอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๔๒ ในกรณีที่เรือนจำใด มีผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาเดียวกันเป็นจำนวนมากพอสมควร ให้เรือนจำนั้นจัดหาภิกษุ นักบวช หรือผู้มีความรู้หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่อนุศาสนาจารย์หรือผู้นำทางศาสนาแห่งศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือ เพื่อสอนธรรมะ ให้คำแนะนำทางจิตใจ หรือประกอบศาสนกิจในเรือนจำนั้นได้ โดยผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว และมีสิทธิที่จะมีหนังสือธรรมะหรือคู่มือพิธีกรรมของศาสนาที่ตนนับถือไว้ในครอบครองได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา ๔๓ ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการอภัยโทษ การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องทุกข์ หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรี หรือหน่วยงาน

ของรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือทุลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๔ ผู้ต้องขังมีสิทธิร้องเรียนเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าพนักงานของเรือนจำได้ โดยให้ได้รับความคุ้มครอง และให้คำปรึกษาในทันที รวมทั้งคำร้องดังกล่าวต้องรักษาเป็นความลับและได้รับการไต่สวนชี้ขาด โดยพนักงานอัยการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากผู้ต้องขังซึ่งเป็นหญิงและตั้งครรภีให้นำความในมาตรา ๕๖ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๒

หน้าที่และการงานของผู้ต้องขัง

มาตรา ๔๕ ผู้ต้องขังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ และระเบียบกรมราชทัณฑ์ เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องขังทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดในเรือนจำ ดังต่อไปนี้

- (๑) ทำงานสาธารณะ
- (๒) ทำงานรักษาความสะอาดหรืองานสุขาภิบาลของเรือนจำ
- (๓) ทำงานบำรุงรักษาเรือนจำ
- (๔) ทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การทำงานของผู้ต้องขังตามวรรคสองต้องสอดคล้องกับการจำแนกลักษณะ และการจัดแยกคุมขังผู้ต้องขังตามมาตรา ๒๙ โดยให้เรือนจำจัดงานให้เหมาะสมกับความพร้อม ด้านร่างกายและจิตใจ กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดประจำสัปดาห์ กำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครอง รักษาความปลอดภัยและสุขภาพให้แก่ผู้ต้องขัง และลักษณะของงานสาธารณะ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา ๔๖ เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะ หรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา ๔๕ นอกเรือนจำได้ โดยให้เป็นไปตาม ระเบียบกรมราชทัณฑ์

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาด ที่จะสั่งให้ออกไปทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา ๔๕ นอกเรือนจำ

มาตรา ๔๗ ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการทำงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การทำงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคาเงินได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการทำงานนั้นได้

การคำนวณรายได้เป็นราคาเงินและการจ่ายเงินรางวัล ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๘ ผู้ต้องขังซึ่งได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือตาย เนื่องจากการงาน ตามมาตรา ๔๕ หรือมาตรา ๔๖ มีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ผู้ต้องขังซึ่งมีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามวรรคหนึ่งตาย ให้จ่ายเงินทำขวัญนั้นแก่ทายาท

ส่วนที่ ๓
ประโยชน์ของผู้ต้องขัง

มาตรา ๔๙ นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) ได้รับความสะดวกในเรือนจำตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

(๒) เลื่อนชั้น

(๓) ได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ

(๔) ลาไม่เกินเจ็ดวันในคราวหนึ่ง โดยไม่นับรวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย

เมื่อมีความจำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ออกไปนอกราชอาณาจักร และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์ ระยะเวลาที่อนุญาตให้ลาเช่นนี้ มิให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ ถ้านักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับอนุญาตให้ลาออกไป ไม่กลับเข้าเรือนจำภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

(๕) ลดวันต้องโทษจำคุกให้เดือนละไม่เกินห้าวัน แต่การลดวันต้องโทษจำคุก จะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน หรือไม่น้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุก มีกำหนดเวลา ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยลดวันต้องโทษจำคุก

(๖) ลดวันต้องโทษจำคุกลงอีกไม่เกินจำนวนวันที่ทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใด เพื่อประโยชน์ของทางราชการนอกเรือนจำตามมาตรา ๔๖ และอาจได้รับเงินรางวัลด้วยก็ได้

(๗) พักการลงโทษเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น หรือไม่น้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต ที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลา และกำหนดระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติ ตามเงื่อนไขที่กำหนดเท่ากับกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ ทั้งนี้ ในการคำนวณระยะเวลาการพักการลงโทษ ถ้ามีวันลดวันต้องโทษจำคุกตาม (๖)ให้นำมารวมกับระยะเวลาในการพักการลงโทษด้วย โดยในการพัก การลงโทษ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยพักการลงโทษ

(๘) ได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษา อบรมนอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุมก็ได้ แต่การอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพหรือรับการศึกษาอบรม นอกเรือนจำจะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่า หนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายจำคุกในขณะนั้น และเหลือโทษจำคุกไม่เกินสามปีหกเดือน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ในการศึกษาอบรมและแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของนักโทษเด็ดขาด และความปลอดภัยของสังคมประกอบกัน แต่ถ้านักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพ ในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยไม่มีผู้ควบคุมไม่กลับเข้าเรือนจำ ภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นหลบหนีที่คุมขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา

การดำเนินการตาม (๖) (๓) (๕) (๖) (๗) และ (๘) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๐ นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามมาตรา ๔๙ (๕) หรือได้รับการพักการลงโทษตามมาตรา ๔๙ (๗) และได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดโทษ ตามหมายศาลในขณะนั้น ต้องปฏิบัติตนโดยเคร่งครัดตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่นักโทษเด็ดขาดผู้ใดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด เจ้าพนักงานเรือนจำ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจอาจจับนักโทษเด็ดขาดผู้นั้นได้โดยมีต้องมีหมายจับ และนำกลับ เข้าจำคุกต่อไปตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่โดยไม่ต้องมีหมายจำคุกอีก โดยให้คณะอนุกรรมการ ตามมาตรา ๔๙ (๕) หรือ (๗) พิจารณาตรวจสอบว่านักโทษเด็ดขาดได้ปฏิบัติถูกต้องตามเงื่อนไขหรือไม่ หากปรากฏว่านักโทษเด็ดขาดไม่ได้ปฏิบัติผิดเงื่อนไข ให้มีคำสั่งให้มีการลดวันต้องโทษจำคุก หรือพักการลงโทษต่อไป แต่หากปฏิบัติผิดเงื่อนไข ให้มีอำนาจสั่งเพิกถอนการลดวันต้องโทษจำคุก หรือการพักการลงโทษ แล้วแต่กรณี และอาจถูกพิจารณาลงโทษทางวินัยอีกด้วยก็ได้

ส่วนที่ ๔
สุขอนามัยของผู้ต้องขัง

มาตรา ๕๑ ให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อเป็นที่ทำการรักษาพยาบาล ผู้ต้องขังที่ป่วย จัดให้มีเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำที่สถานพยาบาลนั้นด้วย อย่างน้อยหนึ่งคน และให้ดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัย การสุขาภิบาล และการตรวจ สุขภาพตามความจำเป็น รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับโอกาสในการออกกำลังกายตามสมควร และจัดให้ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์ สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นและเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา ๕๒ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เห็นว่าผู้ต้องขังป่วย มีปัญหาเกี่ยวกับ สุขภาพจิต หรือเป็นโรคติดต่อ ให้รายงานผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อดำเนินการให้ได้รับการตรวจจากแพทย์ โดยเร็ว

หากแพทย์เห็นว่าผู้ต้องขังนั้นต้องได้รับการบำบัดรักษาเฉพาะด้านหรือถ้าคง รักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น ให้เสนอความเห็นต่อผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อพิจารณา ส่งตัวผู้ต้องขังดังกล่าวไปยังสถานบำบัดรักษาสำหรับโรคชนิดนั้นโดยเฉพาะ โรงพยาบาล หรือสถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิตนอกเรือนจำต่อไปโดยกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่เห็นสมควรก็ได้

ในกรณีที่ผู้บัญชาการเรือนจำส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาตัวนอกเรือนจำตามวรรคสอง มิให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นพ้นจากการคุมขัง และถ้าผู้ต้องขังไปเสียจากสถานที่ที่รับผู้ต้องขังไว้รักษาตัว ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๕๓ ในกรณีที่ผู้ต้องขังตาย ป่วยหนัก บาดเจ็บสาหัส วิกฤลจิต หรือจิตไม่ปกติ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งเรื่องดังกล่าวให้คู่สมรสของผู้ต้องขังนั้น ญาติ หรือบุคคล ที่ผู้ต้องขังระบุไว้ทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๕๔ ให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์หรือให้นมบุตรได้รับ คำแนะนำทางด้านสุขภาพและโภชนาการจากเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ และต้องจัดอาหารที่เพียงพอ และในเวลาที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ทารก เด็กและมารดาที่ให้นมบุตร และต้อง ไม่ขัดขวางผู้ต้องขังหญิงในการให้นมบุตร เว้นแต่มีปัญหาด้านสุขภาพ

มาตรา ๕๕ ให้เรือนจำจัดเตรียมให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ได้คลอดบุตรในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลนอกเรือนจำ ณ ท้องที่ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ หากเด็กคลอดในเรือนจำ ห้ามมิให้บันทึกว่าเด็กเกิดในเรือนจำ

เมื่อผู้ต้องขังหญิงคลอดบุตรแล้ว ให้ผู้ต้องขังหญิงนั้นอยู่พักรักษาตัวต่อไปภายหลังการคลอดได้ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันคลอด ในกรณีที่ต้องพักรักษาตัวนานกว่านี้ ให้เสนอความเห็นของแพทย์ผู้ทำการคลอดเพื่อขออนุญาตต่อผู้บัญชาการเรือนจำ

ให้เด็กที่อยู่ร่วมกับมารดาในเรือนจำได้รับการตรวจสุขภาพร่างกายโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพเด็กเพื่อวินิจฉัยและให้การรักษาตามความจำเป็น รวมทั้งการตรวจป้องกันโรคและการบริการด้านสุขอนามัย

มาตรา ๕๖ ผู้ต้องขังหญิงซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยเฉพาะผู้ที่ตั้งครรรภ์จากการถูกล่วงละเมิดดังกล่าว ต้องได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาทางการแพทย์ที่เหมาะสมและต้องได้รับการสนับสนุนการดูแลสุขภาพทางกายและทางจิตตามความจำเป็น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ส่วนที่ ๕ การติดต่อผู้ต้องขัง

มาตรา ๕๗ ผู้ต้องขังซึ่งได้รับการอนุญาตให้ติดต่อกับบุคคลภายนอกตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

บุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำเพื่อกิจธุระ เยี่ยมผู้ต้องขังหรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ที่ประกาศไว้โดยเปิดเผย

มาตรา ๕๘ ให้เรือนจำจัดสถานที่ให้ผู้ต้องขังได้พบและปรึกษากับทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

ส่วนที่ ๖ ทรัพย์สินและสิ่งของ

มาตรา ๕๙ ทรัพย์สินชนิดใดจะเป็นสิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของอนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำแต่มีปริมาณหรือจำนวนเกินกว่าที่อธิบดีอนุญาต หรือเป็นสิ่งของที่ไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ให้แจ้งญาติมารับคืนจากเจ้าพนักงานเรือนจำ แต่ถ้าไม่มีผู้มารับภายในเวลาที่เรือนจำกำหนด อาจจำหน่ายแล้วมอบเงินให้แก่ผู้ต้องขังภายหลังหักค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย แต่ถ้าของนั้นมีสภาพเป็นของสละเสียของอันตรายหรือโสโครกให้เจ้าพนักงานเรือนจำทำลายเสีย

การจำหน่ายและการทำลายสิ่งของตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา ๖๐ ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ในกรณีต่อไปนี้ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

(๑) ผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่หลบหนี

(๒) ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวไปแล้วและไม่มารับทรัพย์สิน เงินรางวัล หรือเงินทำขวัญของตนไปภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัว

หมวด ๖

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ

มาตรา ๖๑ ให้เรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยริเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ เพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสม เพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ รวมทั้งต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรื่องส่วนตัว เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา ๖๒ ผู้ต้องขังที่จำคุกมาแล้วจนเหลือโทษที่ต้องจำคุกตามระเบียบที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ให้เรือนจำจัดให้พักการทำงาน และในกรณีที่เห็นสมควรให้จัดแยกคุมขังไว้ต่างหากจากผู้ต้องขังอื่น แล้วจัดให้ได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

มาตรา ๖๓ ในกรณีที่ผู้ต้องขังถึงกำหนดปล่อยป่วยหนัก ไม่สามารถไปจากเรือนจำได้ และขออนุญาตอยู่รักษาตัวในเรือนจำต่อไป ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาอนุญาตตามที่เห็นสมควร แต่ต้องรายงานให้อธิบดีทราบ

มาตรา ๖๔ เมื่อจะปล่อยตัวผู้ต้องขัง ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) เรียกคืนทรัพย์สินที่เป็นของทางราชการ

(๒) จ่ายเครื่องแต่งกายให้ตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด สำหรับผู้ต้องขัง
ที่ไม่มีเครื่องแต่งกายจะแต่งออกไปจากเรือนจำ

(๓) ทำหลักฐานการปล่อยตัว

(๔) คืนทรัพย์สินและสิ่งของของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งเงินรางวัลและเงินทำขวัญ

(๕) ออกใบสำคัญการปล่อยนักโทษเด็ดขาดที่พื้นโทษ

หมวด ๗

วินัยและบทลงโทษ

มาตรา ๖๕ ผู้ต้องขังผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ
ข้อบังคับเรือนจำ หรือระเบียบกรมราชทัณฑ์ ให้ถือว่าผู้ต้องขังผู้นั้นกระทำผิดวินัย

มาตรา ๖๖ เมื่อผู้ต้องขังกระทำผิดวินัย ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่พิจารณา
โดยก่อนแท้แล้วจึงเสนอผู้บัญชาการเรือนจำลงโทษผู้ต้องขังสถานหนึ่งสถานใด ดังต่อไปนี้

(๑) ภาคทัณฑ์

(๒) งดการเลื่อนชั้นโดยมีกำหนดเวลา

(๓) ลดชั้น

(๔) ตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อไม่เกินสามเดือน เว้นแต่เป็นกรณี
การติดต่อกับทนายความตามที่กฎหมายกำหนด หรือเป็นการติดต่อของผู้ต้องขังหญิงกับบุตรผู้เยาว์

(๕) ลดหรืองดประโยชน์และรางวัลทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหรือบางอย่าง

(๖) ขังเดี่ยวไม่เกินหนึ่งเดือน

(๗) ตัดจำนวนวันที่ได้รับการลดวันต้องโทษ

ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจเพิกถอน เปลี่ยนแปลง งด หรือรอกการลงโทษได้
เมื่อมีเหตุอันสมควร

การดำเนินการพิจารณาลงโทษ การลงโทษ การเพิกถอน เปลี่ยนแปลง งด
หรือรอกการลงโทษ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๖๗ ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้กระทำความผิดอาญาขึ้นภายในเรือนจำ
และความผิดนั้นเป็นความผิดลหุโทษ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ของเรือนจำ ความผิดตามมาตรา ๗๐
หรือความผิดฐานพยายามหลบหนีที่คุมขัง ให้ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจวินิจฉัยลงโทษฐานผิดวินัย

ตามพระราชบัญญัตินี้ แทนที่จะนำเรื่องขึ้นเสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการสอบสวน หรือฟ้องร้องตามกฎหมาย

ความผิดตามวรรคหนึ่งที่ผู้บัญชาการเรือนจำจะใช้อำนาจวินิจฉัยลงโทษทางวินัย ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

ความในมาตรานี้ไม่ตัดสิทธิของเอกชนที่จะเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่ง ตามกฎหมาย

หมวด ๘

ความผิดเกี่ยวกับเรือนจำ

มาตรา ๖๘ ผู้ใดเข้าไปในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๙ ผู้ใดกระทำความผิดทำให้เข้ามาหรือให้ออกไปจากเรือนจำ หรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งของต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหย รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการเสพ

(๒) สุราหรือของมึนเมาอย่างอื่น

(๓) เครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี

(๔) อาวุธ เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน

(๕) น้ำมันเชื้อเพลิงหรือวัตถุอื่นใดที่ก่อให้เกิดเพลิงได้

(๖) เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น รวมทั้งอุปกรณ์

สำหรับสิ่งของดังกล่าว

(๗) สิ่งของอื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเรือนจำหรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๗๐ ผู้ใดกระทำความผิดทำให้เข้ามาหรือให้ออกไปจากเรือนจำ หรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งของต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) อุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน

(๒) ของเน่าเสียหรือของมีพิษต่อร่างกาย

(๓) เงินตรา

(๔) เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับสักร่างกาย

(๕) สิ่งของอื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเรือนจำหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๗๑ สิ่งของต้องห้ามตามความในมาตรา ๖๙ และมาตรา ๗๐ ไม่หมายความรวมถึงสิ่งของซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในราชการ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๖๙ หรือมาตรา ๗๐ เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำหรือเป็นข้าราชการกรมราชทัณฑ์ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น
สิ่งของต้องห้ามที่มีการฝ่าฝืนมาตรา ๖๙ หรือมาตรา ๗๐ ให้รับเสียทั้งสิ้น

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๗๒ บรรดา กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง และมติคณะรัฐมนตรี ที่ได้ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

**บันทึกวิเคราะห์สรุป
สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.**

คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติดังต่อไปนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

โดยที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๔ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน และมีบทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับนโยบายทางอาญาของประเทศ ประกอบกับมีกฎหมายและกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่งผลให้การดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่สอดคล้องตามมาตรฐานสากล รวมทั้งยังไม่สามารถจัดการหรือบริหารโทษของผู้ต้องขังเฉพาะรายหรือเฉพาะคดีได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในการดำเนินการและไม่สามารถดำเนินการให้มีสถานที่ควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องขังประเภทอื่น นอกจากการคุมขังไว้ในเรือนจำซึ่งทำให้ระบบการพัฒนาพฤตินิสัยและการบริหารงานเรือนจำไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สมควรกำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ เพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารงานราชทัณฑ์และปรับปรุงกฎหมายให้สามารถแก้ไข บำบัด พื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง กับทั้งเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอื่นในการบริหารจัดการกระบวนการของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัตินี้เป็นการปรับปรุงพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๔ โดยมีการจัดโครงสร้างของราชทัณฑ์เสียใหม่ไว้ในร่างพระราชบัญญัตินี้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การบริหารราชทัณฑ์มีมาตรฐาน ชัดเจน โปร่งใส และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งมีความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมาย กฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติ และข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพา) มีจำนวน ๗๒ มาตรา และแบ่งออกเป็น ๘ หมวด ประกอบด้วย

หมวด ๑ คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์

หมวด ๒ อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ

หมวด ๓ การจำแนกและมาตรฐานเรือนจำ

หมวด ๔ ผู้ต้องขัง แบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ การรับตัวผู้ต้องขัง

ส่วนที่ ๒ การจำแนกและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

หมวด ๕ สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง แบ่งเป็น

๖ ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ ๑ สิทธิของผู้ต้องขัง
- ส่วนที่ ๒ หน้าที่และการทำงานของผู้ต้องขัง
- ส่วนที่ ๓ ประโยชน์ของผู้ต้องขัง
- ส่วนที่ ๔ สุขอนามัยของผู้ต้องขัง
- ส่วนที่ ๕ การติดต่อผู้ต้องขัง
- ส่วนที่ ๖ ทรัพย์สินและสิ่งของ

หมวด ๖ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ

หมวด ๗ วินัยและบทลงโทษ

หมวด ๘ ความผิดเกี่ยวกับเรือนจำ

โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

๒.๑ การกำหนดบทนิยาม

ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดบทนิยามตามที่เคยมีการกำหนดไว้ในกฎหมายเดิม อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัตินี้มีการกำหนดบทนิยามเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการและเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัตินี้ด้วย ได้แก่ “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ “กรรมการ” หมายความว่า กรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ และ “เจ้าพนักงานเรือนจำ” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและอธิบดีได้แต่งตั้ง เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๔)

๒.๒ ขอบเขตการใช้บังคับกฎหมาย

ร่างพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้บังคับกับการบริหารงานราชทัณฑ์ทั่วประเทศ โดยยกเว้นไม่ใช้บังคับกับเรือนจำทหารตามกฎหมายว่าด้วยเรือนจำทหาร เนื่องจากการบริหารเรือนจำทหารมีกฎหมายว่าด้วยเรือนจำทหารบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว (ร่างมาตรา ๕) รวมทั้งกำหนดให้กรมราชทัณฑ์มีอำนาจดำเนินการให้มีมาตรการบังคับโทษด้วยวิธีอื่น นอกจากการควบคุม ขัง กักขัง หรือจำคุกไว้ในเรือนจำ (ร่างมาตรา ๖)

๒.๓ คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ (หมวด ๑)

ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดโครงสร้าง ที่มา อำนาจและหน้าที่ คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่ง และเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับภารกิจของกรมราชทัณฑ์ยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ องค์ประกอบของคณะกรรมการ

กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์ ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่งจำนวนเก้าคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม และอัยการสูงสุด และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดจำนวนหกคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ด้านนิติศาสตร์ ด้านอาชญาวิทยา ด้านทัณฑวิทยา ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านจิตวิทยา หรือด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการราชทัณฑ์ อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน และมีอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นกรรมการและเลขานุการ รวมทั้งมีข้าราชการในกรมราชทัณฑ์ จำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการซึ่งมาจากการแต่งตั้งของประธานกรรมการ (ร่างมาตรา ๘) โดยมีกรมราชทัณฑ์ปฏิบัติงานเลขานุการให้แก่คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังและการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อย รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นใดตามที่คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการมอบหมาย (ร่างมาตรา ๑๖)

๒.๓.๒ คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่ง และเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

กำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้ (๑) มีสัญชาติไทย (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ (๓) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง (๔) ไม่เป็นข้าราชการ ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ เว้นแต่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ (๕) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ (๖) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (๗) ไม่เคยถูกให้ออกปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเพราะกระทำผิดวินัย (ร่างมาตรา ๙) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปีและสามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันได้ไม่เกินสองวาระ (ร่างมาตรา ๑๐) และพ้นจากตำแหน่งเมื่อครบกำหนดตามวาระในมาตรา ๑๐ หรือเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ (๑) ตาย (๒) ลาออก (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา ๙ (๔) รัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งตนแทน (ร่างมาตรา ๑๐ วรรคสอง)

๒.๓.๓ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายการราชทัณฑ์มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารงานราชทัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจด้านการราชทัณฑ์ อย่างมีประสิทธิภาพ พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานราชทัณฑ์ตามที่คณะรัฐมนตรีขอให้พิจารณา ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและประกาศ ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คำแนะนำแก่อธิบดีกรมราชทัณฑ์ในการวางระเบียบกรมราชทัณฑ์ กำหนดหรือเสนอแนะแนวทาง กลยุทธ์ และมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานราชทัณฑ์ หรือการดำเนินการตามแผนการบริหารงานราชทัณฑ์ให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผล รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขัง และการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อยเพื่อมิให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก และเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

กับการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังและการดูแลช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังปล่อยเพื่อพิจารณากำหนดมาตรฐาน การดำเนินการด้านต่าง ๆ ของเรือนจำให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัตินี้และปฏิบัติการอื่น ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น (ร่างมาตรา ๑๒) รวมทั้งมีอำนาจแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (ร่างมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง)

๒.๓.๔ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการประชุม การจ่ายเบี้ยประชุม และค่าตอบแทนของคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ

กำหนดให้การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ในการประชุมของคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธาน ในที่ประชุม ถ้ารองประธานไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่ง เป็นประธานในที่ประชุม และการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่ง ให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่ง เป็นเสียงชี้ขาด (ร่างมาตรา ๑๓) ส่วนการประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา ๑๓ มาใช้บังคับ โดยอนุโลม (ร่างมาตรา ๑๔ วรรคสอง) โดยให้ประธานกรรมการ กรรมการ และอนุกรรมการ ได้รับเบี้ยประชุม และประโยชน์ตอบแทนอื่นตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด (ร่างมาตรา ๑๕)

๒.๔ อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ (หมวด ๒)

๒.๔.๑ ผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งเจ้าพนักงานเรือนจำ

กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องแก่การงานและความรับผิดชอบ ตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่นั้น และผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจแต่งตั้งให้ข้าราชการหรือบุคลากรจากส่วนราชการอื่นเป็นผู้ช่วยเหลือ กรมราชทัณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความจำเป็นและตามที่ได้รับมอบหมายเป็นครั้งคราว โดยให้ผู้ที่รับ การแต่งตั้งดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานเรือนจำ ทั้งนี้ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๑๗)

๒.๔.๒ อำนาจการใช้กำลังบังคับแก่ผู้ต้องขัง

กำหนดห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำใช้กำลังบังคับแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ เป็นกรณีจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการป้องกันตัว หรือผู้ต้องขังพยายามจะหลบหนี หรือใช้กำลังกายขัดขืน หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบกรมราชทัณฑ์ ซึ่งการใช้กำลังบังคับดังกล่าว ต้องใช้เพียงเท่าที่จำเป็นและเหมาะสมกับพฤติการณ์เท่านั้นและต้องรายงานเหตุต่อผู้บัญชาการ เรือนจำทันที (ร่างมาตรา ๑๘)

๒.๔.๓ อำนาจในการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง

กำหนดข้อห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ (๑) เป็นบุคคลที่อาจทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น (๒) เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตไม่สมประกอบอันอาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่น (๓) เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนี การควบคุม (๔) เมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำและเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควร ที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ (๕) เมื่ออธิบดีสั่งว่าเป็นการจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจาก สภาพของเรือนจำ สภาพของท้องถิ่น หรือเนื่องจากเหตุจำเป็นอื่น ในการนี้ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ

กำหนดตัวพศติผู้มีอำนาจสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังตาม (๑) (๒) หรือ (๓) และสั่งเพิกถอนคำสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการนั้น ทั้งนี้ การใช้เครื่องพันธนาการตาม (๑) (๒) หรือ (๓) กับผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี หรือผู้ต้องขังหญิง พศติผู้มีอำนาจสั่งและเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่ควบคุมต้องเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการนั้นด้วย และให้เจ้าพนักงานเรือนจำบันทึกเหตุผลหรือความจำเป็นที่ต้องใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังนั้นไว้ด้วย ทั้งนี้ การกำหนดประเภท ชนิด และขนาดของเครื่องพันธนาการ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๑๙)

๒.๔.๔ อำนาจในการใช้อาวุธอื่น นอกจากอาวุธปืนแก่ผู้ต้องขัง

กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธอื่น นอกจากอาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ ในกรณีดังต่อไปนี้ (๑) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี และไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่นนอกจากใช้อาวุธ (๒) เมื่อผู้ต้องขังหลายคนก่อการจู่โจมหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว กำแพง หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ภายในเรือนจำ (๓) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่น ทั้งนี้ ประเภทหรือชนิดของอาวุธที่เจ้าพนักงานเรือนจำจะพึงมีไว้ในครอบครองหรือใช้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๒๐) และกำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำจะใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้เฉพาะแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ (๑) ผู้ต้องขังไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้วาง (๒) ผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้หยุดและไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้ (๓) ผู้ต้องขังตั้งแต่สามคนขึ้นไปก่อการจู่โจมหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว กำแพง หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ภายในเรือนจำ หรือใช้กำลังทำร้ายเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่น และไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้หยุด หากมีเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีอำนาจเหนือตนอยู่ในที่นั้นด้วย จะใช้อาวุธปืนได้ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานเรือนจำผู้นั้นแล้วเท่านั้น (ร่างมาตรา ๒๑)

๒.๔.๕ อำนาจในการปล่อยผู้ต้องขังไปชั่วคราว

กำหนดให้กรณีมีเหตุฉุกเฉินอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของผู้ต้องขัง ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำไม่สามารถย้ายผู้ต้องขังไปควบคุมไว้ ณ ที่อื่นได้ทันท่วงที จะปล่อยผู้ต้องขังไปชั่วคราวก็ได้ และให้แจ้งผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปทราบว่าจะต้องกลับมาเรือนจำหรือรายงานตนยังสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับตั้งแต่วันที่ได้รับการปล่อยไป และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่นั้น ๆ ถ้าผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปละเลยไม่ปฏิบัติตามโดยไม่มีเหตุที่อาจรับฟังได้ ให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นมีความผิดฐานหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา (ร่างมาตรา ๒๒)

๒.๔.๖ อำนาจในการตรวจค้นผู้ต้องขังหลบหนี

กำหนดให้ภายในเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนับตั้งแต่ทราบเหตุผู้ต้องขังหลบหนี เพื่อประโยชน์ในการจัดการจับกุมผู้ต้องขังหลบหนี ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจ ดังนี้ (๑) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นหรือจับกุมผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างการหลบหนี เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวหลบซ่อนอยู่ และมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากเน้นเข้าไปหรือรอนกว่าจะได้หมายค้นจากศาลมาได้ ผู้ต้องขังนั้นจะหลบหนีไป หากเจ้าของหรือผู้รักษาสถานที่นั้นไม่ยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีจำเป็นจะเปิดหรือทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าต่าง รั้วหรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นทำนองเดียวกันนั้นก็ (๒) ค้นยานพาหนะที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องขังซึ่งอยู่ระหว่างการหลบหนีได้เข้าไปหลบซ่อนอยู่ และหากปล่อย

ให้เนิ่นช้าไปจะไม่สามารถตามหายานพาหนะหรือผู้ต้องขังดังกล่าวได้ สำหรับเจ้าพนักงานเรือนจำ ตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับ อนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการนั้น ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์โดยทำเอกสาร และเครื่องหมายแสดงการมอบหมายอำนาจหน้าที่ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานเรือนจำที่ได้รับอนุมัตินั้น และเจ้าพนักงานเรือนจำผู้นั้นต้องแสดงเอกสารและเครื่องหมายดังกล่าวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง รวมทั้งในการดำเนินการดังกล่าว ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจใช้อาวุธหรืออาวุธปืนตามมาตรา ๒๐ หรือมาตรา ๒๑ แล้วแต่กรณี กับผู้ต้องขังนั้นได้ (ร่างมาตรา ๒๓) และกำหนดให้การใช้อำนาจ ตามมาตรา ๒๓ ดังกล่าว นอกจากเจ้าพนักงานเรือนจำต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้นตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้เจ้าพนักงานเรือนจำดำเนินการ ดังต่อไปนี้ด้วย (๑) แสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น และต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (๒) บันทึกเหตุอันควรสงสัยและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้ต้องเข้าค้นเป็นหนังสือให้ไว้แก่เจ้าของ ผู้รักษาหรือผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าวอยู่ ณ ที่นั้น ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้ค้นส่งมอบสำเนาหนังสือดังกล่าวให้แก่บุคคลนั้นในโอกาสแรกที่สามารถ กระทำได้ (๓) รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปชั้นหนึ่ง ทราบและถ้าเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก เจ้าพนักงานเรือนจำผู้เป็นหัวหน้า ในการเข้าค้นต้องเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำชั้นยศตึกขึ้นไป (ร่างมาตรา ๒๔) และเพื่อประโยชน์ ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำตามมาตรา ๒๓ ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำได้ขอให้บุคคลใด ช่วยเหลือ ให้บุคคลนั้นมีอำนาจช่วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำได้ หากบุคคลนั้น ได้รับบาดเจ็บหรือตายเพราะเหตุที่ได้เข้าช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ให้บุคคลนั้นได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๒๖)

๒.๔.๖ อำนาจในการกำหนดเขตปลอดภัยภายนอกเรือนจำ

กำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดอาณาบริเวณภายนอกเรือนจำ ซึ่งเป็นที่สาธารณะเป็นเขตปลอดภัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา พร้อมแสดงแผนที่ ของอาณาบริเวณดังกล่าว โดยต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในบริเวณนั้นประกอบด้วย และในกรณีที่มีพฤติการณ์และเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลหรือยานพาหนะใดอาจส่งยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท สารระเหย อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง หรือสิ่งเทียมอาวุธปืน โทรศัพท์หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น อุปกรณ์ของสิ่งของดังกล่าว รวมทั้งวัตถุอื่น ที่เป็นอันตรายหรือกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำเข้าไปในเรือนจำ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำ มีอำนาจตรวจค้นบุคคลหรือยานพาหนะนั้นในเขตปลอดภัยดังกล่าวได้ รวมทั้งมีอำนาจยึดสิ่งของ และทรัพย์สินที่ใช้เป็นเครื่องมือในการนำส่งสิ่งของดังกล่าวด้วย ในกรณีที่เป็นความผิดทางอาญา ให้มีอำนาจจับกุมและแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแห่งท้องที่ที่ถูกจับเพื่อดำเนินการต่อไป สำหรับสิ่งของและทรัพย์สินที่ยึดไว้ นั้น หากไม่ได้ใช้เป็นพยานหลักฐานในทางคดีและไม่ใช่ เป็นทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้คืนแก่เจ้าของ เว้นแต่กรณีตามหาเจ้าของไม่ได้ หรือเป็นของสูญหายให้จำหน่ายตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในระเบียบ กรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๒๕)

๒.๔.๗ อำนาจในการตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสตูกัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น กำหนดกรณีเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสตูกัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคมหรือโดยทางใด ๆ ซึ่งมีถึงหรือจากผู้ต้องขัง ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ และความสงบเรียบร้อยดังกล่าว ให้หมายความเฉพาะการป้องกันเหตุร้าย และรักษาความสงบเรียบร้อยของเรือนจำ โดยยกเว้น ไม่ใช่บังคับกับบรรดาคำร้องทุกข์ หรือเรื่องราวใด ๆ ที่ได้ยื่นตามมาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๔ และเอกสารโต้ตอบระหว่างผู้ต้องขังกับทนายความของผู้นั้น (ร่างมาตรา ๒๗)

๒.๔.๘ ข้อยกเว้นความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานเรือนจำไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย

เจ้าพนักงานเรือนจำไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ (ร่างมาตรา ๒๘)

๒.๕ การจำแนกและมาตรฐานเรือนจำ (หมวด ๓)

การจำแนกและมาตรฐานเรือนจำ กำหนดไว้เพื่อให้การบริหารและการพัฒนาเรือนจำ รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการอบรม พัฒนาพฤตินิสัย และควบคุมผู้ต้องขังในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้เป็นไปอย่างมีระบบและมีแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน โดยกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ การจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำ

กำหนดให้การจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำเป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยอาศัยเกณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (๑) เพศของผู้ต้องขัง (๒) สถานะของผู้ต้องขัง (๓) ความประสงค์ในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง (๔) ความมั่นคงของเรือนจำ (๕) ลักษณะเฉพาะทางของเรือนจำ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการอบรม พัฒนาพฤตินิสัย และควบคุมผู้ต้องขัง อธิบดีจะสั่งให้จัดแบ่งอาณาเขตภายในเรือนจำออกเป็นส่วน ๆ โดยคำนึงถึงประเภทหรือชั้นของเรือนจำที่ได้จำแนกไว้และความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทก็ได้ สำหรับการจัดแบ่งอาณาเขตภายในเรือนจำ นั้น จะจัดโดยให้มีสิ่งกีดกันหรือขอบเขตที่แน่นอน และจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ในส่วนต่าง ๆ ที่ได้จัดแบ่งนั้นก็และกรณีที่เรือนจำใดโดยสภาพไม่อาจดำเนินการดังกล่าวได้ ให้แยกการควบคุมกักขังให้ใกล้เคียงกับแนวทางดังกล่าว (ร่างมาตรา ๒๙)

๒.๕.๒ การกำหนดอาณาเขตในสถานที่อื่นที่มีไซ้เรือนจำให้เป็นสถานที่คุมขัง

การกำหนดอาณาเขตในสถานที่อื่นที่มีไซ้เรือนจำให้เป็นสถานที่คุมขัง เพื่อดำเนินกิจการตามภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ให้สามารถทำได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๓๐)

ทั้งนี้ กำหนดให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นผู้มีอำนาจในการวางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานในเรือนจำ การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเรือนจำ การแก้ไข บำบัด พื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง การปฏิบัติตัวของผู้ต้องขังแต่ละประเภท และการอื่นอันจำเป็นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้การบริหารงานเรือนจำทุกแห่งเป็นไปในแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน (ร่างมาตรา ๓๑)

๒.๖ ผู้ต้องขัง (หมวด ๔) แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังต่อไปนี้

๒.๖.๑ การรับตัวผู้ต้องขัง (ส่วนที่ ๑)

(๑) กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับบุคคลใด ๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำได้ต่อเมื่อได้รับหมายอาญาหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย (ร่างมาตรา ๓๒)

(๒) กำหนดให้ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขังที่อย่างน้อยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้ (๑) ชื่อและนามสกุลของผู้ต้องขัง (๒) ข้อหาหรือความผิดที่ผู้นั้นได้กระทำ (๓) บันทึกลายนิ้วมือหรือสิ่งแสดงลักษณะเฉพาะของบุคคล และคำนิรूपพรรณ (๔) ความแข็งแรงของร่างกายและความสามารถทางสติปัญญา และ (๕) รายละเอียดอื่นตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ และเมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำร้องขอ ให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนหรือสอบสวนคดีอาญาหรือเจ้าพนักงานผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลประวัติผู้ต้องขังส่งรายงานแสดงประวัติของผู้ต้องขังนั้นให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำ (ร่างมาตรา ๓๓)

(๓) กำหนดให้ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ให้แพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ทำการตรวจอนามัยของผู้ต้องขัง ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตรวจอนามัยภายในวันที่รับตัวเข้าไว้ได้ จะให้เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจอนามัยของผู้ต้องขังนั้นในเบื้องต้นก่อนก็ได้แต่ต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการตรวจอนามัยจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์โดยเร็ว (ร่างมาตรา ๓๔) ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบถึงข้อบังคับเรือนจำ ระเบียบกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของผู้ต้องขัง และสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะพึงได้รับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งเรื่องอื่นที่จำเป็นสำหรับในกรณีที่ผู้ต้องขังไม่รู้หนังสือ ต้องชี้แจงรายละเอียดในข้อบังคับเรือนจำและระเบียบกรมราชทัณฑ์และสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะพึงได้รับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งเรื่องอื่นที่จำเป็นตามวรรคหนึ่งให้ผู้ต้องขังทราบด้วยวาจาหรือด้วยวิธีการอื่นใดเพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าใจด้วย (ร่างมาตรา ๓๕)

(๔) กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องขังมีเด็กอายุต่ำกว่าสามปีซึ่งอยู่ในความดูแลของตนติดตามยังเรือนจำ หรือเด็กซึ่งคลอดในระหว่างที่มารดาถูกคุมขังในเรือนจำ หากมีความจำเป็นหรือปรากฏว่าไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็กนั้น ผู้บัญชาการเรือนจำจะอนุญาตให้เด็กนั้นอยู่ในเรือนจำจนกว่าเด็กอายุครบสามปีก็ได้ หรือให้ส่งเด็กนั้นไปยังหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่ให้การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพหรือพัฒนาฟื้นฟูเด็กเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และกรณีมีเด็กซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในเรือนจำตามวรรคหนึ่ง ให้เรือนจำจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้ตามสมควร (ร่างมาตรา ๓๖)

๒.๖.๒ การจำแนกและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง (ส่วนที่ ๒)

(๑) เพื่อประโยชน์ในการควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ให้กลับตนเป็นคนดี และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง ให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์จัดให้มีระบบการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังและการแยกคุมขัง และให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์มีอำนาจย้ายผู้ต้องขังตามระบบการจำแนกและการแยกคุมขังดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๓๗)

(๒) เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการผู้ต้องขังภายในเรือนจำให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์จัดให้มีระบบการจัดชั้นหรือระบบการจัดกลุ่มผู้ต้องขัง โดยให้คำนึงถึงประเภทหรือชั้นของเรือนจำที่ได้จำแนกไว้ ความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท การควบคุม แก้ไข บำบัด พื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๓๘)

(๓) เพื่อประโยชน์ในการแก้ไข บำบัด พื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี ให้อธิบดีจัดให้มีระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา การอบรม ทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรม การทำงาน การฝึกวิชาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนรู้วัฒนธรรม อันดีงาม กิจกรรมสันทนาการ กีฬา รวมทั้งจะต้องมีโอกาสได้รับการติดต่อกับครอบครัว ญาติมิตร องค์กรเอกชนที่มีภารกิจเพื่อการแก้ไข บำบัด พื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังและรับรู้ถึงข่าวสาร และความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๓๙)

๒.๗ สิทธิ หน้าที่ และการงาน ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง (หมวด ๕) โดยแบ่งออกเป็น ๖ ส่วน ดังต่อไปนี้

๒.๗.๑ สิทธิของผู้ต้องขัง (ส่วนที่ ๑)

(๑) กำหนดให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งต้องมีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงาน และให้ผู้ต้องขังหญิงมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกันกับผู้ต้องขังชาย ทั้งนี้ การกำหนดหลักสูตร หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดการศึกษาและการฝึกอบรม ให้แก่ผู้ต้องขังให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๔๐)

(๒) กำหนดให้เรือนจำรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการฝึกอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งต้องจัดหาบรรดาเครื่องอุปกรณ์ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอบรมให้แก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ผู้ต้องขังจะนำเครื่องอุปกรณ์ในการศึกษาของตนเองมาใช้ และได้รับอนุญาตแล้ว ในกรณีที่ผู้ต้องขังต้องการศึกษาชั้นสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาดังกล่าวเอง โดยให้เรือนจำอำนวยความสะดวก ตามสมควร (ร่างมาตรา ๔๑)

(๓) กำหนดให้ในกรณีที่เรือนจำใดมีผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาเดียวกันเป็นจำนวนมากพอสมควร ให้เรือนจำนั้นจัดหาภิกษุ นักรบวช หรือผู้มีความรู้หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ อนุศาสนาจารย์หรือผู้นำทางศาสนาแห่งศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือ เพื่อสอนธรรมะ ให้คำแนะนำทางจิตใจ หรือประกอบศาสนกิจในเรือนจำนั้นได้ โดยผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว และมีสิทธิที่จะมีหนังสือธรรมะหรือคู่มือพิธีกรรมของศาสนาที่ตนนับถือไว้ในครอบครองได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๔๒)

(๔) ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการอภัยโทษ การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องทุกข์ หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือทุลเกล้าฯ ถวายฎีกา

ต่อพระมหากษัตริย์ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๔๓)

(๕) กำหนดให้ผู้ต้องขังมีสิทธิร้องเรียนเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าพนักงานของเรือนจำได้ โดยให้ได้รับความคุ้มครอง และให้คำปรึกษาในทันที รวมทั้งคำร้องดังกล่าวต้องรักษาเป็นความลับและได้รับการไต่สวนชี้ขาด โดยพนักงานอัยการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ในกรณีดังกล่าว หากผู้ต้องขังซึ่งเป็นหญิงและตั้งครรภีให้นำความในมาตรา ๕๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม (ร่างมาตรา ๔๔)

๒.๗.๒ หน้าที่และการงานของผู้ต้องขัง (ส่วนที่ ๒)

(๑) กำหนดให้ผู้ต้องขังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ และระเบียบกรมราชทัณฑ์ และให้เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องขัง ทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดในเรือนจำ ดังต่อไปนี้ (๑) ทำงานสาธารณะ (๒) ทำงานรักษาความสะอาด หรืองานสุขาภิบาลของเรือนจำ (๓) ทำงานบำรุงรักษาเรือนจำ (๔) ทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ทั้งนี้ ให้การทำงานของผู้ต้องขังดังกล่าวต้องสอดคล้องกับการจำแนกลักษณะ และการจัดแยกคุมขังผู้ต้องขังตามมาตรา ๒๙ โดยให้เรือนจำจัดงานให้เหมาะสมกับความพร้อม ด้านร่างกายและจิตใจ กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดประจำสัปดาห์ กำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครอง รักษาความปลอดภัยและสุขภาพให้แก่ผู้ต้องขัง และลักษณะของงานสาธารณะ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๔๕)

(๒) กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงาน สาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา ๔๕ นอกเรือนจำได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ นอกจากนี้ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาคัดเลือก นักโทษเด็ดขาดที่จะสั่งให้ออกไปทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ตามมาตรา ๔๕ นอกเรือนจำ (ร่างมาตรา ๔๖)

(๓) กำหนดให้ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการงานที่ได้ทำ แต่ในกรณี ที่การงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคาเงินได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทน จากการงานนั้นได้ และการคำนวณรายได้เป็นราคาเงินและการจ่ายเงินรางวัล ให้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๔๗)

(๔) กำหนดให้ผู้ต้องขังซึ่งได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือตาย เนื่องจากการงาน ตามมาตรา ๔๕ หรือมาตรา ๔๖ มีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ในกฎกระทรวง ในกรณีที่ผู้ต้องขังซึ่งมีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามวรรคหนึ่งตาย ให้จ่ายเงินทำขวัญนั้น แก่ทายาท (ร่างมาตรา ๔๘)

๒.๗.๓ ประโยชน์ของผู้ต้องขัง (ส่วนที่ ๓)

กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความประพฤติ มีความอดสาหัส ความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (๑) ได้รับความสะดวก ในเรือนจำตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (๒) เลื่อนชั้น (๓) ได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือ เจ้าพนักงานเรือนจำ (๔) ลาไม่เกินเจ็ดวันในคราวหนึ่งโดยไม่นับรวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทาง เข้าด้วย เมื่อมีความจำเป็นเห็นประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ ออกไปนอกราชอาณาจักร และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์ ระยะเวลา

ที่อนุญาตให้ลาหนีมิให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ ถ้านักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับอนุญาตให้ลาออกไปไม่กลับเข้าเรือนจำภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา (๕) ลดวันต้องโทษจำคุกให้เดือนละไม่เกินห้าวัน แต่การลดวันต้องโทษจำคุกจะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือนหรือน้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลา ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยลดวันต้องโทษจำคุก (๖) ลดวันต้องโทษจำคุกลงอีกไม่เกินจำนวนวันที่ทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการนอกเรือนจำตามมาตรา ๔๖ และอาจได้รับรางวัลด้วยก็ได้ (๗) พักการลงโทษเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น หรือน้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลา และกำหนดระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขให้กำหนดเท่ากับกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ ทั้งนี้ ในการคำนวณระยะเวลาการพักการลงโทษ ถ้ามีวันลดวันต้องโทษจำคุกตาม (๖)ให้นำมารวมกับระยะเวลาในการพักการลงโทษด้วย โดยในการพักการลงโทษ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยพักการลงโทษ และ (๘) ได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการ หรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุมก็ได้ แต่การอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพ หรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำจะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายจำคุกในขณะนั้นและเหลือโทษจำคุกไม่เกินสามปีหกเดือน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ในการศึกษาอบรมและแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของนักโทษเด็ดขาดและความปลอดภัยของสังคมประกอบกัน แต่ถ้านักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการ หรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยไม่มีผู้ควบคุมไม่กลับเข้าเรือนจำภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ การดำเนินการตาม (๖) (๓) (๕) (๖) (๗) และ (๘) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๔๙) นอกจากนี้ กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามมาตรา ๔๙ (๕) หรือได้รับการพักการลงโทษตามมาตรา ๔๙ (๗) และได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น ต้องปฏิบัติตนโดยเคร่งครัดตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และในกรณีที่นักโทษเด็ดขาดผู้ใดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด เจ้าพนักงานเรือนจำ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจอาจจับนักโทษเด็ดขาดผู้นั้นได้โดยมีต้องมีหมายจับ และนำกลับเข้าจำคุกต่อไปตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่โดยไม่ต้องมีหมายจำคุกอีก โดยให้คณะกรรมการตามมาตรา ๔๙ (๕) หรือ (๗) พิจารณาตรวจสอบว่านักโทษเด็ดขาดได้ปฏิบัติถูกต้องตามเงื่อนไขหรือไม่ หากปรากฏว่านักโทษเด็ดขาดไม่ได้ปฏิบัติผิดเงื่อนไข ให้มีคำสั่งให้มีการลดวันต้องโทษจำคุกหรือพักการลงโทษต่อไป แต่หากปฏิบัติผิดเงื่อนไขให้มีอำนาจสั่งเพิกถอนการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษ แล้วแต่กรณี และอาจถูกพิจารณาลงโทษทางวินัยอีกด้วยก็ได้ (ร่างมาตรา ๕๐)

๒.๗.๔ สุขอนามัยของผู้ต้องขัง (ส่วนที่ ๔)

(๑) กำหนดให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อเป็นที่ทำการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังที่ป่วย จัดให้มีเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำ

ที่สถานพยาบาลนั้นด้วยอย่างน้อยหนึ่งคน และให้ดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับการดูแลสุขอนามัย การสุขภาพ และการตรวจสุขภาพตามความจำเป็น รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับโอกาส ในการออกกำลังกายตามสมควร และจัดให้ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นและเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๕๑)

(๒) กำหนดให้กรณีที่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เห็นว่าผู้ต้องขังป่วย มีปัญหา เกี่ยวกับสุขภาพจิต หรือเป็นโรคติดต่อ ให้รายงานผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อดำเนินการให้ได้รับการตรวจ จากแพทย์โดยเร็ว หากแพทย์เห็นว่าผู้ต้องขังนั้นต้องได้รับการบำบัดรักษาเฉพาะด้าน หรือถ้าคงรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น ให้เสนอความเห็นต่อผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อพิจารณาส่งตัวผู้ต้องขังดังกล่าวไปยังสถานบำบัดรักษาสำหรับโรคชนิดนั้นโดยเฉพาะ โรงพยาบาล หรือสถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิตนอกเรือนจำต่อไปโดยกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่เห็นสมควรก็ได้ และในกรณีที่ผู้บัญชาการเรือนจำส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ตามวรรคสอง มิให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นพ้นจากการคุมขัง และถ้าผู้ต้องขังไปเสียจากสถานที่รับผู้ต้องขัง ไว้รักษาตัว ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา (ร่างมาตรา ๕๒)

(๓) กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องขังตาย ป่วยหนัก บาดเจ็บสาหัส วิกฤตจิต หรือจิตไม่ปกติ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งเรื่องดังกล่าวให้คู่สมรสของผู้ต้องขังนั้น ญาติ หรือบุคคล ที่ผู้ต้องขังระบุไว้ทราบโดยไม่ชักช้า (ร่างมาตรา ๕๓)

(๔) กำหนดให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์หรือให้นมบุตรได้รับ คำแนะนำทางด้านสุขภาพและโภชนาการจากเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ และต้องจัดอาหารที่เพียงพอ และในเวลาที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ทารก เด็กและมารดาที่ให้นมบุตร และต้องไม่ขัดขวางผู้ต้องขังหญิงในการให้นมบุตร เว้นแต่มีปัญหาด้านสุขภาพ (ร่างมาตรา ๕๔)

(๕) กำหนดให้ให้เรือนจำจัดเตรียมให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ได้คลอดบุตร ในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลนอกเรือนจำ ณ ท้องที่ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ หากเด็กคลอดในเรือนจำ ห้ามมิให้บันทึกว่าเด็กเกิดในเรือนจำ เมื่อผู้ต้องขังหญิงคลอดบุตรแล้ว ให้ผู้ต้องขังหญิงนั้นอยู่พักรักษา ตัวต่อไปภายหลังการคลอดได้ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันคลอด ในกรณีที่จำเป็นต้องพักรักษาตัวนานกว่านี้ ให้เสนอความเห็นของแพทย์ผู้ทำการคลอดเพื่อขออนุญาตต่อผู้บัญชาการเรือนจำ และให้เด็ก ที่อยู่ร่วมกับมารดาในเรือนจำได้รับการตรวจสุขภาพร่างกายโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพเด็ก เพื่อวินิจฉัยและให้การรักษาตามความจำเป็น รวมทั้งการตรวจป้องกันโรค และการบริการด้านสุขอนามัย (ร่างมาตรา ๕๕)

(๖) กำหนดให้ผู้ต้องขังหญิงซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยเฉพาะผู้ซึ่งตั้งครรภ์ จากการถูกล่วงละเมิดดังกล่าว ต้องได้รับคำแนะนำหรือคำปรึกษาทางการแพทย์ที่เหมาะสม และต้องได้รับการสนับสนุนการดูแลสุขภาพทางกายและทางจิตตามความจำเป็น รวมทั้ง การให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๕๖)

๒.๗.๕ การติดต่อผู้ต้องขัง (ส่วนที่ ๕)

กำหนดให้ผู้ต้องขังพึงได้รับการอนุญาตให้ติดต่อกับบุคคลภายนอกตาม ระเบียบกรมราชทัณฑ์ และให้บุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำเพื่อกิจธุระ เยี่ยม ผู้ต้องขังหรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ที่ประกาศไว้โดยเปิดเผย

(ร่างมาตรา ๕๗) ทั้งนี้ ให้เรือนจำจัดสถานที่ให้ผู้ต้องขังได้พบและปรึกษากับทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้ตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๕๘)

๒.๗.๖ ททรัพย์สินและสิ่งของ (ส่วนที่ ๖)

(๑) กำหนดให้ทรัพย์สินชนิดใดจะเป็นสิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของอนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำแต่มีปริมาณหรือจำนวนเกินกว่าที่อธิบดีอนุญาต หรือเป็นสิ่งของที่ไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ให้แจ้งญาติมารับคืนจากเจ้าพนักงานเรือนจำ แต่ถ้าไม่มีผู้มารับภายในระยะเวลาที่เรือนจำกำหนด อาจจำหน่ายแล้วมอบเงินให้แก่ผู้ต้องขังภายหลังหักค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายแต่ถ้าของนั้นมีสภาพเป็นของสละเสียดง่าย ของอันตราย หรือโสโครก ให้เจ้าพนักงานเรือนจำทำลายเสีย ทั้งนี้ การจำหน่ายและการทำลายตามวรรคสองให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์ (ร่างมาตรา ๕๙)

(๒) กำหนดให้ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำให้ตกเป็นของแผ่นดินเมื่อผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่หลบหนี หรือผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวไปแล้วและไม่มารับทรัพย์สิน รวงวัล หรือเงินทำขวัญของตนไปภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัว (ร่างมาตรา ๖๐)

๒.๘ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ (หมวด ๖)

เพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสม เพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ รวมทั้งต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรื่องส่วนตัว เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและชุมชน โดยกำหนดให้

๒.๘.๑ เรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยริเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ เพื่อให้มีกระบวนการดังกล่าว (ร่างมาตรา ๖๑)

๒.๘.๒ กำหนดให้ผู้ต้องขังที่จำคุกมาแล้วจนเหลือโทษที่ต้องจำคุกตามระเบียบที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ให้เรือนจำจัดให้พักการทำงาน และในกรณีที่เหมาะสมควรให้จัดแยกคุมขังไว้ต่างหากจากผู้ต้องขังอื่น แล้วจัดให้ได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (ร่างมาตรา ๖๒)

๒.๘.๓ กำหนดให้กรณีผู้ต้องขังถึงกำหนดปล่อยป่วยหนัก ไม่สามารถไปจากเรือนจำได้และขออนุญาตอยู่รักษาตัวในเรือนจำต่อไป ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาอนุญาตตามที่เห็นสมควร แต่ต้องรายงานให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์ทราบ (ร่างมาตรา ๖๓)

๒.๘.๔ กำหนดให้เมื่อจะปล่อยตัวผู้ต้องขัง ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้ (๑) เรียกคืนทรัพย์สินที่เป็นของทางราชการ (๒) จ่ายเครื่องแต่งกายให้ตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด สำหรับผู้ต้องขังที่ไม่มีเครื่องแต่งกายจะแต่งออกไปจากเรือนจำ (๓) ทำหลักฐานการปล่อยตัว (๔) คืนทรัพย์สินและสิ่งของของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งรางวัลและเงินทำขวัญ (๕) ออกใบสำคัญการปล่อยนักโทษเด็ดขาดที่พ้นโทษ (ร่างมาตรา ๖๔)

๒.๙ วินัยและบทลงโทษ (หมวด ๗)

เพื่อให้มีมาตรการในการป้องกันและปราบปรามผู้ต้องขังที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ หรือระเบียบกรมราชทัณฑ์อันเป็นความผิดทางวินัย และความผิดทางอาญา ดังต่อไปนี้

๒.๙.๑ กรณีความผิดทางวินัย กำหนดให้ผู้ต้องขังซึ่งฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ หรือระเบียบกรมราชทัณฑ์ ให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้น กระทำผิดวินัย (ร่างมาตรา ๖๕) และเมื่อผู้ต้องขังกระทำผิดวินัย ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่ พิจารณาโดยด่องแท้แล้วจึงเสนอผู้บัญชาการเรือนจำลงโทษผู้ต้องขังสถานหนึ่งสถานใด ดังต่อไปนี้ (๑) ภาคทัณฑ์ (๒) งดการเลื่อนชั้นโดยมีกำหนดเวลา (๓) ลดชั้น (๔) ตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อไม่เกินสามเดือน เว้นแต่เป็นกรณีการติดต่อกับทนายความตามที่กฎหมาย กำหนด หรือเป็นการติดต่อของผู้ต้องขังหญิงกับบุตรผู้เยาว์ (๕) ลดหรืองดประโยชน์และรางวัลทั้งหมด หรือแต่บางส่วนหรือบางอย่าง (๖) ขังเดี่ยวไม่เกินหนึ่งเดือน (๗) ตัดจำนวนวันที่ได้รับการลดวันต้องโทษ ทั้งนี้ ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจเพิกถอน เปลี่ยนแปลง งดหรือรอกการลงโทษได้เมื่อมีเหตุอันสมควร และการดำเนินการพิจารณาโทษ การลงโทษ การเพิกถอน เปลี่ยนแปลงงด หรือรอกการลงโทษ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๖๖)

๒.๙.๒ กรณีความผิดทางอาญา กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้กระทำความผิดอาญา ขึ้นภายในเรือนจำและความผิดนั้นเป็นความผิดลหุโทษ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ของเรือนจำ ความผิดตามมาตรา ๗๐ หรือความผิดฐานพยายามหลบหนีที่คุมขัง ให้ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจวินิจฉัย ลงโทษฐานผิดวินัยตามพระราชบัญญัตินี้ แทนที่จะนำเรื่องขึ้นเสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการ สอบสวนหรือฟ้องร้องตามกฎหมาย ซึ่งความผิดดังกล่าวที่ผู้บัญชาการเรือนจำจะใช้อำนาจวินิจฉัยลงโทษ ทางวินัย ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์และความในมาตรานี้ไม่ตัดสิทธิของเอกชนที่จะเป็นโจทก์ ยื่นฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งตามกฎหมาย (ร่างมาตรา ๖๗)

๒.๑๐ ความผิดเกี่ยวกับเรือนจำ (หมวด ๘)

๒.๑๐.๑ กำหนดให้ผู้ใดเข้าไปในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๖๘) ผู้ใดกระทำความผิดโดยประการใดให้เข้ามาหรือให้ออกไปจากเรือนจำ หรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งของต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (๑) ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิต และประสาท และสารระเหย รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการเสพ (๒) สุราหรือของมีนเมาอย่างอื่น (๓) เครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี (๔) อาวุธ เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน (๕) น้ำมันเชื้อเพลิงหรือวัตถุอื่นใดที่ก่อให้เกิดเพลิงได้ (๖) เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น รวมทั้งอุปกรณ์สำหรับสิ่งของดังกล่าว และ (๗) สิ่งของอื่น ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเรือนจำหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๖๙)

๒.๑๐.๒ กำหนดให้ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใดให้เข้ามาหรือให้ออกไป จากเรือนจำ หรือครอบครองหรือใช้ในเรือนจำ หรือรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งสิ่งของต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) อุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน (๒) ของเน่าเสียหรือของมีพิษต่อร่างกาย (๓) เงินตรา (๔) เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับสักร่างกาย (๕) สิ่งของอื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเรือนจำ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๗๐)

๒.๑๐.๓ กำหนดให้สิ่งของต้องห้ามตามความในมาตรา ๖๙ และมาตรา ๗๐ ไม่หมายความรวมถึงสิ่งของซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในราชการ ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๖๙ หรือมาตรา ๗๐ เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำหรือเป็นข้าราชการกรมราชทัณฑ์ต้องระวางโทษเป็นสามเท่า ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น และสิ่งของต้องห้ามที่มีการฝ่าฝืนมาตรา ๖๙ หรือมาตรา ๗๐ ให้รับเสียทั้งสิ้น (ร่างมาตรา ๗๑)

๒.๑๑ บทเฉพาะกาล

กำหนดรองรับให้บรรดากฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง และมติคณะรัฐมนตรีที่ได้ออกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๕๓๙ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (ร่างมาตรา ๗๒)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เมษายน ๒๕๕๙